

TOLNA MEGYE

TERÜLETRENDEZÉSI TERV MÓDOSÍTÁSA

Javaslattevő fázis

Véleményezési anyag

**TOLNA MEGYE TERÜLETRENDEZÉSI TERV MÓDOSÍTÁSA
JAVASLATTEVŐ FÁZIS – VÉLEMÉNYEZÉSI ANYAG**

MEGBÍZÓ: **TOLNA MEGYE ÖNKORMÁNYZATA**
Tolna Megye Önkormányzati Hivatal
7100 Szekszárd, Szent István tér 11-13.

MEGBÍZÓ KÉPVISELŐJE: dr. Puskás Imre a megyei közgyűlés elnöke
Patkó Sándor megyei főépítész

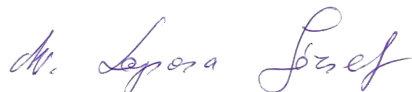
GENERÁL TERVEZŐ: **KÖRNYEZETTERV KFT.**
1029 Budapest, József Attila u. 53.
Képviselője: dr. Laposa József ügyvezető

VEZETŐ TERÜLETRENDEZŐ TERVEZŐK:

LÁZÁR TIBOR vezető területrendező tervező Környezetterv Kft. TR 01-5041

DR. LAPOSA JÓZSEF vezető területrendező tervező Környezetterv Kft. TR 01-5032

TERVEZŐK:

Tábori Attila környezetgazdálkodási mérnök Város-Teampannon Kft. TR 01-0402

Szántó Katalin területrendező tervező Város-Teampannon Kft. TR 01-2054

Polgár Judit szociológus Város-Teampannon Kft.

Heckenast Judit közlekedésmérnök Heckenast and Heckenast Kft.
KŐ-T,TRk-T01-5295

Tóth Helga környezetgazdálkodási mérnök Város-Teampannon Kft.

Skorka Lajos építészmérnök Város-Teampannon Kft.

Szabó Gábor településmérnök Környezetterv Kft.

MUNKATÁRSÁK:

Magyar Gergely építészmérnök

Majorossy Mária építész technikus

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS		5.
I. RENDELETTEL JÓVÁHAGYANDÓ MUNKARÉSZEK		9.
Tolna megye területrendezési terv módosításának rendelet tervezete		10.
A rendelet 1. melléklete	Térségi Szerkezeti Terv	13.
A rendelet 2. melléklete	Az országos és térségi műszaki infrastruktúra-hálózatok és egyedi építmények	14.
A rendelet 3. melléklete	Az országos és térségi övezetek	19.
3.1. melléklet:	<i>Magterület, Pufferterület, Ökológiai folyosó</i>	
3.2. melléklet:	<i>Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület</i>	
3.3. melléklet:	<i>Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület Erdőtelepítésre alkalmas terület</i>	
3.4. melléklet:	<i>Országos jelentőségű tájképvédelmi terület Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület</i>	
3.5. melléklet:	<i>Történeti települési terület, Világörökség-várományos terület</i>	
3.6. melléklet:	<i>Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület</i>	
3.7. melléklet:	<i>Fesztni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területe</i>	
3.8. melléklet:	<i>Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület</i>	
3.9. melléklet:	<i>Együtt tervezhető térség</i>	
3.10. melléklet:	<i>Kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület</i>	
3.11. melléklet:	<i>Térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület</i>	
3.12. melléklet:	<i>Nagyvízi meder</i>	
3.13. melléklet:	<i>Földtani veszélyforrás területe</i>	
3.14. melléklet:	<i>Vízerosziónak kitett terület</i>	
3.15. melléklet:	<i>Szélerózióknak kitett terület</i>	
A rendelet 4. melléklete	Települések 3.1.-3.15. melléklet szerinti országos és megyei övezetek általi érintettsége	20.
II. HATÁROZATTAL JÓVÁHAGYANDÓ MUNKARÉSZEK		21.
Tolna megye területrendezési terve módosításának határozat tervezete		22.
A közgyűlési határozat 1. melléklete	Tolna megye területrendezési tervének a térségi területfelhasználási egységekre vonatkozó általános céljai	25.
A közgyűlési határozat 2. melléklete	Tolna megye területrendezési tervének a térségi, területrendezési, területfejlesztési szempontok és érdekek érvényesülése érdekében tett ajánlások	38.
A közgyűlési határozat 3. melléklete	Sajátos megyei térségek tervlapjai	54.
3.1. melléklet:	<i>A gazdaságfejlesztés térségei és térségi jelentőségű központjai</i>	
3.2. melléklet:	<i>A turizmusfejlesztés magterületei és térségi jelentőségű központjai</i>	
3.3. melléklet:	<i>Térségi jelentőségű építészeti örökség területei</i>	
3.4. melléklet:	<i>Natura 2000 területek</i>	
3.5. melléklet:	<i>Magas Természeti Értékű Terület</i>	
3.6. melléklet:	<i>Nitrátérzékeny terület</i>	
3.7. melléklet:	<i>Szélerőmű elhelyezéséhez vizsgálat alá vonható terület</i>	

III. MEGALAPOZÓ MUNKARÉSZEK	55.
1. Összefoglaló vizsgálat	56.
2. A megyei területrendezési terv módosításának indoklása	94.
3. Tolna megye településrendszere	99.
4. A közlekedéshálózat alakításának javaslata	105.
5. Természet- és tájképvédelem	113.
6. A környezetvédelemmel, természeti erőforrásokkal összefüggő övezetek, sajátos megyei térségek	120.
7. Vízgazdálkodás	134.
8. A kulturális örökség védelmével összefüggő övezetek, sajátos megyei térségek	140.
9. Térségi közműhálózat	145.
10. Kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület	151.
11. Környezeti, társadalmi, gazdasági hatásvizsgálat	152.
12. Az Országos Területrendezési Terv és a megye területrendezési terv módosítása összhangjának igazolása	177.
13. A rendelet tervezet egységes szerkezetben a Tolna megye területrendezési tervéről szóló rendelettel	180.
14. Tervezői nyilatkozat	183.

BEVEZETÉS

Tolna megye területrendezési tervét 2005. év február 21.-én fogadta el a megyei közgyűlés. A közgyűlés megalkotta az 1/2005. (II.21.) önkormányzati rendeletét és a 4/2005. (II.21.) számú határozatában döntött a megyei szabályozás irányelveiről és a területrendezés intézkedési teendőiről.

A tervezést alapos feltáró, vizsgálati munka előzte meg, amely során a megye alapadottságainak feltárása mellett az önkormányzatok egy része által megválasztott kérdőíves adatgyűjtés is meghatározó jelentőségű volt.

A megyei terv a 2003-ban elfogadott XXVI. törvény (Országos Területrendezési Terv továbbiakban OTrT) figyelembevételével készült. Az OTrT-t az Országgyűlés 2008-ban módosította és előírta, hogy a megyei területrendezési terveket 2010-ig felül kell vizsgálni és át kell vezetni bennük az országos tervi változásokat.

Tekintettel arra, hogy az érvényes megyei terv készítése – 1999-2005. – óta jelentős társadalmi, gazdasági változások (EU-csatlakozás, gazdasági válság stb.) következtek be a felülvizsgálat során ezért az „új” OTrT-ből következő módosítások mellett a megye és településeinek fejlődéséből, valamint a társadalom és a gazdaság változásaiból következő igényeket, javaslatokat is be kell építenünk a megye területrendezési tervébe.

A megyei területrendezési terv elsősorban az országos és térségi szintű fejlesztési igényeket hivatott összehangolni oly módon, hogy azok térben összerendezettek, összeszervezettek legyenek, és amelyekhez a településrendezési tervek kidolgozása/ felülvizsgálata/ módosítása esetén a helyi fejlesztési igényeket hozzá kell igazítani. Fontos feladata ugyanakkor a megyei területrendezési tervnek, hogy a jogszabályok szabta keretek között térben összehangolja a települések egyedi fejlesztési igényeit, illetve a helyi és a térségi igényeket. Alapvető irányelv, hogy az OTrT-ben meghatározott védelmi célú illetve a térség dinamizálódását, felzárkózását segítő, kínálatot teremtő térszerkezeti elemek a megyei adottságait figyelembe véve megfelelő egyensúlyukkal segítsék a megye integrálódását az európai térbe.

A területrendezési tervek készítésének kötelezettségét a területfejlesztés és a területrendezés céljait az 1996. évi XXI. törvény határozta meg, amely a megyei önkormányzatok feladatai között elsőként említi a megye területére területrendezési terv készítését. A területrendezésről szóló törvény kimondja, hogy a megyei területrendezési tervnek a területrendezés hierarchiájába beépülve az OTrT-vel, a kiemelt térségekre készülő területrendezési tervekkel, a területfejlesztési koncepciókkal összhangban tartalmazni kell a térségi területhasználat módját, a műszaki-infrastrukturális hálózatok térbeli rendjét, a megye hosszú távú területi szerkezetét, az egyes adottságok célszerű hasznosítását, a környezet-, táj- és természetvédelemmel kapcsolatos térségi feladatokat.

Jogszabályi háttér

A területi tervezést megalapozó jogszabály a területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény, melynek deklarált céljai a következők:

2. § a) az ország valamennyi térségében a szociális piacgazdaság kiépítésének elősegítése, a fenntartható fejlődés feltételeinek megteremtése, az innováció térbeli terjedésének elősegítése, a társadalmi, gazdasági és környezeti céloknak megfelelő térbeli szerkezet kialakítása;
- b) a főváros és a vidék, a városok és a községek, illetve a fejlett és az elmaradott térségek és települések közötti - az életkörülményekben, a gazdasági, a kulturális és az infrastrukturális feltételekben megnyilvánuló - jelentős különbségek mérséklése és a további válságterületek kialakulásának megakadályozása, társadalmi esélyegyenlőség biztosítása érdekében;
- c) az ország térszerkezete, településrendszere harmonikus fejlődésének elősegítése;
- d) a nemzeti és térségi identitástudat megtartása és erősítése.

Az elmúlt egy évtizedben a folyamatos jogszabályi változások – OTTrT, illetve Balaton-törvény többszöri módosítása – a területrendezési tervek tartalmi követelményeinek változása jelentős mértékben átformálták a területrendezés szakmai feltételrendszerét.

Jelen módosítást már a legfrissebb, a 2009. október 21.-től érvényes „a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól” szóló 218/2009 (X.6.) számú új kormányrendelet alapján készítjük. A vizsgálatok újraértékelésénél figyelembe vettük a területrendezési tervek új tartalmi követelményeit.

Az új rendelet sajátos módon változtatta a vizsgálati témaköröket.

- Kibővítette az értékelést a térszerkezet alakulásával és a területfelhasználás változásával.
- A közlekedési munkarészt kiegészítette a kerékpáros közlekedéssel, illetve a megközelíthetőségi viszonyok, kapcsolati hiányok vizsgálatával.
- Ugyanakkor kimaradt a vizsgálati témakörök közül az ipar, kereskedelem, a vadászat, halászat, a postaszolgálat, távközlés, informatikai ellátottság, valamint tűzvédelem és a polgári védelem.

Úgy ítéljük meg, hogy az iparral, a vadászat, halászat kérdéseivel annak ellenére, hogy az új rendelet nem tartalmazza, a felülvizsgálat során bizonyos mértékig foglalkozni kell.

A megyei területrendezési terv készítése során további jogszabályoknak is meg kell felelni. A területrendezési hatósági eljárásokról szóló, szintén új 76/2009. (IV.8.) kormányrendelet legfontosabb eleme a megyei területrendezési tervezés szempontjából **a területi (környezeti, társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat tartalmi követelményeinek** rögzítése. „A kiemelt térségi és megyei területrendezési tervek készítése során az országos, a kiemelt térségi és a megyei övezetek területi érintettségével kapcsolatosan állásfoglalásra jogosult államigazgatási szervek körének kijelöléséről” szóló 38/2009. (II. 27.) kormányrendelet legfontosabb elemei az **adatszolgáltatásra jogosult szervek körének jogszabályban történő meghatározása** valamint a területrendezési terv módosítására vonatkozó **új egyeztetési eljárási rendről való rendelkezés.**

Az OTTrT-ről szóló törvény, valamint a területrendezési tervek tartalmi követelményeiről szóló 218/2009. (X.6.) Kormányrendelet pontosan meghatározzák, hogy a megyei területrendezési

tervek milyen térségi terület-felhasználási egységeket és térségi övezeteket jelölhetnek ki. A térségi területfelhasználási kategóriákra, övezetekre vonatkozó szabályokat az OTrT tartalmazza, amiktől eltérő, vagy további szabályokat a megyei területrendezési tervek nem tartalmazhatnak (!). Ebből arra következtetünk, hogy a területrendezés számára nem meghatározóan fontos a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 2. §-a szerinti területfejlesztési és területrendezési célok megvalósítása, kiemelten:

- a főváros és a vidék;
- a városok és a községek;
- a fejlett és elmaradott térségek és települések közötti – az életkörülményekben, gazdasági, kulturális és az infrastrukturális feltételekben megnyilvánuló – jelentős különbségek mérséklése, és további válságterületek kialakulásának megakadályozása, a megyék településrendszere harmonikus fejlődésének elősegítése.

A területfejlesztésről és területrendezésről szóló törvény 23/B §-a szerint a megye területrendezési terve a térség területi határát, térségi szerkezeti tervét, térségi övezeteit és területrendezési szabályzatát foglalja magában, továbbá tartalmazhat ajánlásokat és intézkedési javaslatokat.

A törvényben meghatározott fejlesztési - rendezési célokkal akkor lennének összhangban a megyei területrendezési tervek, ha lehetőség nyílna olyan speciális előírások, sajátos megyei övezetek rendeleti alkalmazására, amelyek konkrétan az adott megye adottságaiból kiindulva teljesítenék ezeket a célokat. Erre azonban az Országos Területrendezési Tervről szóló törvény nem ad lehetőséget. A megye adottságából eredő sajátosságok „kezelésére” – az elmaradt térségek közötti különbségek mérséklése, a társadalmi esélyegyenlőség biztosítása, a településrendszer harmonikus fejlődésének elősegítésére – csak a jogilag súlytalan ajánlásokban, intézkedési javaslatokban van lehetőség, amelyeket azonban „csak” tartalmazhat a terv, tehát nem kötelező munkarészei a területrendezési terveknek és azok gyakorlati alkalmazása is bizonytalan. A mai főépítési gyakorlat csak az OTrT-vel való összhangot kéri számon a településrendezési tervek értékelése során, ami jogilag helyes gyakorlat, hiszen a megyei terv nem tartalmazhat mást.

A megyei terv feladata tehát lényegében az OTrT által meghatározott országos övezetek pontosítása és az ágazatok adatszolgáltatása alapján a térségi övezetek kijelölése, az OTrT által meghatározott szabályok megismétlése, hiszen a jelenlegi gyakorlat szerint a megyék „saját” szabályokat nem állapíthatnak meg.

Komoly ellentmondás a terveket koordináló jogszabályi környezetben, hogy a helyzetértékelés terén megkövetelt tematika továbbvezetése a tervi szakaszok tartalmába már nem minden témakörnél lehetséges, bár ahogy utaltunk rá ezzel ellentmondásba kerül a területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény deklarált céljaival.

A megyei területrendezési terv módosítása tervezésének módszere

A megye területrendezési terv módosításának megalapozását a Vizsgálati munkarész elkészítése szolgálja, melynek szerződéses tartalma az előzőekben bemutatott törvények és

tartalmi követelmények alapján került meghatározásra. A vizsgálat részben a hatályos terv helyzetelemzésére támaszkodik, ennek megfelelően azokat a fejezeteket, melyek tartalma lényegileg nem változott (pl. természeti táji adottságok), vagy csak kis mértékben módosult (nagyterületi összefüggések), csak kismértékben egészíti ki. A kiegészítés olyan területekre (is irányult), melyeket a hatályos terv helyzetfeltárása nem tartalmazott, ám a módosítás tervezői fontosnak tartanak. Egyes fejezetek teljesen új alapokra helyezve kerültek kidolgozásra, részben azért, mert a korábbi vizsgálat adatforrásai nem álltak rendelkezésre, részben pedig a tervező team szakmai felfogása is ezt tette szükségessé.

A vizsgálat az adatgyűjtésre koncentrál, melynek beszerzése több forrásból adódik. Az alapvető beszerzési forrás az előzetes véleményezési eljárás megindítása, melyen keresztül nemcsak az egyes települések fejlesztési szándékai ismerhetők meg, hanem az érintett államigazgatási szervek is adatszolgáltatásra ösztönözhetők. **Tolna megye települései csekély arányban küldték vissza a kérdőíveket!**, de a települések rendezési terveit csaknem 80%-ban a tervezők rendelkezésére bocsátották. További információforrás az elmúlt 5 évben keletkezett, a megyei területrendezési tervvel összefüggő országos, regionális, megyei, kistérségi, szakági koncepciók, programok, stratégiák feldolgozása. A kistérségek fejlesztési szándékait helyszíni interjúkból és az on-line hozzáférhető kistérségi fejlesztési dokumentumokból ismerhette meg a tervezőcsapat. A kistérségi vezetőkkel, irodavezetőkkel, helyi polgármesterekkel, települési főépítészekkel, műszaki osztályvezetőkkel előzőleg megadott tematika alapján tartott beszélgetések során mélységében lettek megismerhetők az adott kistérség problémái.

Az adatgyűjtés további forrásai a településszerkezeti tervek, melyek közül a városoké feldolgozásra került a vizsgálat során, a községek tervei a térszerkezeti terv kidolgozása során nyújtottak további fontos információt a településrendezési terv módosításához.

**I. RENDELETTEL JÓVÁHAGYANDÓ
MUNKARÉSZEK**

TOLNA MEGYE TERÜLETRENDEZÉSI TERVE MÓDOSÍTÁSÁNAK
RENDELET TERVEZETE

A Tolna Megyei Önkormányzat

.../2011.(...)

önkormányzati rendelete

TOLNA MEGYE TERÜLETRENDEZÉSI TERVÉRŐL szóló 1/2005.(II.21.) önkormányzati rendelet módosításáról

A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 70.§.(1) bekezdés c) pontja, valamint a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 11.§.(1) bekezdés a) pontja és (2) bekezdés b) pontja felhatalmazása alapján az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvénnyel összhangban Tolna megye területrendezési tervéről szóló 1/2005.(II.21.) önkormányzati rendelet (továbbiakban: Rendelet) módosításáról a következő rendeletet alkotja.

1.§.

A Rendelet 1.§. „I. Fejezet” és „A rendelet célja és hatálya” címei, továbbá a (2) bekezdés második mondata törlésre kerül.

2.§.

A Rendelet 2.§.-a és megelőző címe helyébe a következő rendelkezés és megelőző cím lép:

A megye Térségi Szerkezeti Terve

2.§. (1) A megye Térségi Szerkezeti Tervét M=1:100000 méretarányban a rendelet 1. melléklete tartalmazza.

(2) A Térségi Szerkezeti Terv szerint meghatározott megyei területfelhasználási kategóriák:

- a) erdőgazdálkodási térség,
- b) mezőgazdasági térség,
- c) vegyes területfelhasználású térség,
- d) városias települési térség,
- e) hagyományosan vidéki települési térség,
- f) vízgazdálkodási térség.

3.§.

A Rendelet 3.§.-a és megelőző címei helyébe a következő rendelkezés lép:

3.§. Ha a település ezen rendelet hatályba lépése előtt már hatályos településszerkezeti terve által kijelölt belterület és az ahhoz szervesen kapcsolódó beépített és beépítésre

szánt területek együttes területe, továbbá a beépített és beépítésre szánt külterületi lakott helyek területe nagyobb, mint a térségi szerkezeti terv szerinti települési terület, akkor a települési területhasználati egységek kijelölése során a településszerkezeti terv szerinti jellemzően beépített és beépítésre szánt együttes területet kell települési területként figyelembe venni.

4.§.

A Rendelet 4.§.-a és megelőző címei helyébe a következő rendelkezés lép:

- 4.§. Az országos és térségi jelentőségű műszaki infrastruktúra-hálózatok térbeli rendjét és az országos és térségi jelentőségű egyedi építmények elhelyezkedését az 1. melléklet szerinti Térségi Szerkezeti Terv, a térbeli rend szempontjából meghatározó települések felsorolását pedig a 2. melléklet tartalmazza.

5.§.

A Rendelet 5.§.-a és megelőző címe helyébe a következő rendelkezés és megelőző cím lép:

Térségi övezetek

- 5.§. A megye térségi övezeteinek területét M=1:100000 méretarányban a Rendelet 3. mellékletei tartalmazzák az alábbiak szerint:

1. Magterület (3.1. melléklet)
2. Ökológiai folyosó (3.1. melléklet)
3. Pufferterület (3.1. melléklet)
4. Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület (3.2. melléklet)
5. Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület (3.3. melléklet)
6. Erdőtelepítésre alkalmas terület (3.3. melléklet)
7. Országos jelentőségű tájképvédelmi terület (3.4. melléklet)
8. Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület (3.4. melléklet)
9. Világörökség és világörökség-várományos terület (3.5. melléklet)
10. Történeti települési terület (3.5. melléklet)
11. Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület (3.6. melléklet)
12. Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területe (3.7. melléklet)
13. Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület (3.8. melléklet)
14. Együtt tervezhető térség (3.9. melléklet)
15. Kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület (3.10. melléklet)
16. Térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület (3.11. melléklet)
17. Nagyvízi meder (3.12. melléklet)
18. Földtani veszélyforrás területe (3.13. melléklet)
19. Vízerózióknak kitett terület (3.14. melléklet)
20. Szélerózióknak kitett terület (3.15. melléklet)

6.§.

A Rendelet 6.§.-a és megelőző címe helyébe a következő rendelkezés lép:

- 6.§. A felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területének övezetében a következő szabályokat kell alkalmazni:
- a) Az övezet területén lévő vízfolyást az övezeten kívülről érkező tisztított szennyvíz befogadjaként nem lehet felhasználni. Amennyiben a meglévő szennyvíz-hálózat befogadója az övezeten belül található, akkor a hálózat üzemeltetőjét kötelezni kell az övezetre vonatkozó szennyvíztisztítási követelmények betartására.
 - b) Az övezet területén lévő szennyvíztisztító telepre az övezeten kívül keletkezett szennyvíz akkor vezethető, ha a szennyvíztisztító telep az övezetre vonatkozó szennyvíztisztítási követelményeknek megfelel.

7.§.

A Rendelet 7.§.-a és megelőző címe helyébe a következő rendelkezés lép:

- 7.§. Az egyes települések 3.1-3.15. mellékletek szerinti övezetekkel való érintettségét a rendelet 4. melléklete tartalmazza.

8.§.

A Rendelet a 8.§.-tól 22.§.-ig és az azokat megelőző címek hatályukat veszítik, a 23.§. számozása 8.§.-ra, a 24.§. számozása 9.§.-ra változik, a „VI. fejezet” cím törlésre kerül.

Záró rendelkezések

9.§.

Ez a rendelet a kihirdetését követő napon lép hatályba, ezzel egyidejűleg a Rendelet

- a) 1/1. sz. melléklete törlésre kerül,
- b) 2. sz. rajzi melléklete helyébe ezen rendelet 1. melléklete lép,
- c) 1/2- 9. sz. melléklete helyébe ezen rendelet 2. melléklete lép,
- d) 3/1-től 3/13 sz. mellékletei helyébe ezen rendelet 3.1-től 3.15. mellékletei lépnek.
- e) az 1/10 sz. melléklet helyébe ezen rendelet 4. melléklete lép.

A RENDELET 1. MELLÉKLETE

TÉRSÉGI SZERKEZETI TERV

A RENDELET 2. MELLÉKLETE

AZ ORSZÁGOS ÉS TÉRSÉGI MŰSZAKI INFRASTRUKTÚRA-HÁLÓZATOK ÉS EGYEDI ÉPÍTMÉNYEK

A/.....(.....) ÖNKORMÁNYZATI RENDELET 2. MELLÉKLETE

A MEGYE TERÜLETÉT ÉRINTŐ ORSZÁGOS ÉS TÉRSÉGI JELENTŐSÉGŰ MŰSZAKI INFRASTRUKTÚRA-HÁLÓZATOK ÉS EGYEDI ÉPÍTMÉNYEK TÉRBELI RENDJE SZEMPONTJÁBÓL MEGHATÁROZÓ TELEPÜLÉSEK

2.1. Gyorsforgalmi utak:

- M6: Budapest (M0) – Dunaújváros – **Szekszárd** – Bóly – Ivándárda térsége – (Horvátország) (a TEN-T hálózat része)
- M9: Szombathely térsége (M86) – Püspökmolnári térsége – Zalaegerszeg térsége – Nagykanizsa – Inke térsége – Kaposvár – **Dombóvár** – **Szekszárd térsége** – Szeged (M5) (az M86 és az M7 közötti szakasz a TEN-T hálózat része)

2.2. Főutak:

- 6. számú főút: Budapest – Dunaújváros – **Szekszárd** – Pécs – Barcs - (Horvátország)
- 55. számú főút: Szeged (5. sz. főút) – Baja – **Bátaszék (M6)**
- 56. számú főút: **Szekszárd (6. sz. főút)** – Mohács – Udvar – (Horvátország)
- 61. számú főút: **Dunaföldvár (6. sz. főút)** – **Dombóvár** – Kaposvár – Nagykanizsa (7. sz. főút)
- 611. számú főút: **Dombóvár térsége (61. sz. főút)** – Sásd (66. sz. főút)
- 63. számú főút: **Tolna (6. sz. főút)** – Sárbogárd – Székesfehérvár (M7)
- 64. számú főút: **Simontornya (61. sz. főút)** – Balatonvilágos (7. sz. főút)
- 65. számú főút: **Szekszárd (6. sz. főút)** – **Tamási** – Siófok (7. sz. főút)

2.3. Új főúti kapcsolatok:

- **Nagykónyi (61. sz. főút)** – Lajoskomárom térsége – Székesfehérvár (M7)
- Sávoly (M7) – Marcali – Somogyvár – Gamás – Törökkoppány – **Nagykónyi (61.sz. főút)**

2.4. Főutak tervezett településselkerülő szakaszai:

- 55. sz. főút: Bátaszék, Alsónyék, Pörböly,
- 63. sz. főút: Nagydorog, Bikács,
- 65. sz. főút: Tamási,
- 61. sz. főút: Dunaföldvár, Simontornya, Pincehely, Dombóvár,
- 611. sz. főút: Dombóvár, Kaposszekcső,

2.5. Térségi jelentőségű mellékutak:

- Paks (6. sz. főút) – Nagydorog – Tamási (61. sz. főút) (a 6232j út felhasználásával)
- Bátaszék (M6) – Möcsény – Bonyhád – M9 (5603j út felhasználásával)
- Hőgyész (65. sz. főút) – Dombóvár (61. sz. főút) (5632j út felhasználásával)
- Iregszemcse (65. sz. főút) – Ozora – Simontornya (61.sz. főút) (6407j út felhasználásával)
- Dunaföldvár (6. sz. főút) – Mezőfalva – Seregélyes (62. sz. főút) (6228j út felhasználásával)

- 2.6. A transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonalak:**
- Budapest – Pécs
 - Dombóvár – Gyékényes – (Horvátország)
- 2.7. Egyéb országos törzshálózati vasútvonalak:**
- Dunaújváros – Paks
 - Rétszilás – Bátaszék
 - Dombóvár – Bátaszék
 - Bátaszék – Baja - Kiskunhalas
- 2.8. Keskeny nyomtávú vasútvonal:**
- Pörböly – Gemenc – Báránfyok - Szekszárd (vasútállomás)
- 2.9. Kereskedelmi (nemzetközi repülőtérre fejleszhető) repülőtér:**
- Ócsény
- 2.10. Országos kerékpárút törzshálózat elemei:**
- 61. Közép-magyarországi kerékpárút:**
Bugacpusztaháza - Soltvadkert - Kiskőrös - Dunapataj - (6. Alsó-Dunamente kerékpárút Dunapataj és Solt közötti szakasza) - Solt - **Dunaföldvár - Simontornya - Tolnanémedi – Tamási**
- 62. Sió-völgyi kerékpárút:**
Fajszt – Szekszárd – Sióagárd – Kölesd – Sárszentlőrinc – Simontornya – (61. Közép-magyarországi kerékpárút Simontornya és Tolnanémedi közötti szakasza) – **Tolnanémedi** - Siófok
- 72. Külső-somogyi kerékpárút:**
Szántód - Kőröshegy - **Tamási - Hőgyész - Bonyhád** – Mecseknádasd - Pécsvárad - Pécs – Újpetre
- 74. Kaposmente kerékpárút:**
Nagyatád - Segesd - Nagybajom - Kaposmérő - Kaposvár – Taszár - **Dombóvár - Kurd – Hőgyész**
- 2.11. Térségi kerékpárút hálózat elemei:**
- (Dunaújváros) – Dunaföldvár – Paks – Gerjen – Bogyiszló – Gemenc – Pörböly – Bába – (Dunaszekcső)
 - Dombóvár – Kocsola – Pári – Tamási – Felsőnyék (felhagyott vasútvonal),
 - (Törökkoppány) – Nagykónyi – Tamási – Keszőhidegkút – Gyöng – Kölesd – Tengelic – Duna-part (részben felhagyott vasútvonal),
 - Dombóvár – Kaposszekcső – (Sásd) (a meglévő 611sz. főút mellett),
 - Hőgyész – Kalaznó – Varsád – Kölesd – Tengelic – Duna-part,
 - Paks – Németkér,
 - Tengelic – Fadd – Tolna,
 - Tolna – Bogyiszló – (Duna-part),
 - Fadd – Gerjen,
 - Dombóvár – (Mágocs – Egyházaskozás) – Aparhant – Bonyhád – Szálka – Alsónyék – Bába,
 - Murga - Sióagárd,
 - Sióagárd – Kakasd – Bonyhád (Völgységi patak völgye).

2.12. Nemzetközi és országos jelentőségű víziutak:

A víziút neve:	A szakasz (fkm-fkm):	A vízi út osztálya:
- Duna (nemzetközi víziút)	1641-1433	VI/C
- Sió-csatorna	121-23	IV/időszakosan (Kizárólag az olyan balatoni vízeresztések időszakában hajózható, amelyet a Hajósoknak Szóló Hirdetményben közzé tesznek.)
- Sió-csatorna	23-0	IV

2.13. Közforgalmú nemzetközi és országos jelentőségű kikötő:

- Szekszárd

2.14. Térségi közforgalmú kikötők:

- Dunaföldvár
- Paks
- Fadd
- Gerjen
- Bogyiszló

2.15. Kompátkelőhely:

- Paks
- Fadd
- Gerjen

2.16. Térségi jelentőségű logisztikai központ:

- Paks
- Szekszárd
- Dombóvár – Kaposszekcső

2.17. Atomerőmű és egyéb erőművek:

- Paks

2.18. Kiserőmű:

- Dunaföldvár (szélerőmű park)
- Paks
- Paks (szélerőmű park)
- Bonyhád (szélerőmű park)
- Bonyhád (szélerőmű park)
- Bonyhád (szélerőmű park)
- Pusztahencse (szélerőmű park)
- Pincehely (szélerőmű park)

2.19. A 400 kV-os villamos energia-átviteli hálózat elemei:

- Kaposvár – Paks
- Litér – Paks
- Martonvásár – Paks
- Paks – Albertirsa
- Paks – Pécs
- Paks - Sándorfalva

2.20. Nemzetközi és hazai szénhidrogén szállítóvezeték

- Kápolnásnyék – Mezőszentgyörgy – Pécs
- Százhalombatta – Hetes – Berzence – országhatár (Horvátország)
- Városhőd – Baja – Pécs
- Városhőd – Baja – Pécs – országhatár (Horvátország)

Radioaktív hulladék-lerakó:

- Bábaapáti

2.21. Térségi hulladék-lerakó hely:

- Cikó
- Paks

A RENDELET 3. MELLÉKLETE
AZ ORSZÁGOS ÉS TÉRSÉGI ÖVEZETEK

A RENDELET 4. MELLÉKLETE

TELEPÜLÉSEK 3.1.-3.15. MELLÉKLET SZERINTI
ORSZÁGOS ÉS TÉRSÉGI ÖVEZETEK ÁLTALI ÉRINTETTSÉGE

A/2011. (.....) ÖNKORMÁNYZATI RENDELET 4. MELLÉKLETE: TELEPÜLÉSEK 3.1.-3.15. MELLÉKLET SZERINTI ORSZÁGOS ÉS MEGYEI ÖVEZETEK ÁLTALI ÉRINTETTSÉGE

Kistérség	Település	A rendelet																			
		3.1.		3.2.	3.3.		3.4.	3.5.		3.6.	3.7.	3.8.	3.9.	3.10.	3.11.	3.12.	3.13.	3.14.	3.15.		
		számú melléklete alapján																			
Magterület	Pufferterület	Országos ökológiai hálózat			Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület	Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület	Erdőtelepítésre alkalmas terület	Országos jelentőségű tájképvédelmi terület	Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület	Kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő terület		Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület	Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő-területe	Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület	Együtt tervezhető térség	Kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület	Térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület	Nagyvízi meder	Földtani veszélyforrás területe	Vízérzékeny kiterített terület	Szélerózióknak kiterített terület
		Ökológiai folyosó				Világörökség és világörökség-várományos terület		Történelmi települési terület													
Bonyhádi	Aparhant				X	X													X	X	
	Bátaapáti	X		X		X	X	X					X						X	X	
	Bonyhád	X		X	X	X	X	X		X	X					X			X	X	
	Bonyhádvarasd				X	X	X	X											X	X	
	Cikó	X		X	X	X	X	X											X	X	
	Grábóc	X			X	X	X	X		X									X	X	
	Györe			X	X	X													X		
	Izmeny			X	X	X	X												X		
	Kakasd	X		X	X	X	X	X						X					X	X	
	Kisdorog			X	X	X	X		X										X	X	
	Kismányok			X	X	X	X	X											X	X	
	Kisvejte				X	X	X		X										X	X	
	Lengyel	X				X	X	X											X	X	
	Mórágy	X			X	X	X	X				X	X						X	X	
	Mőcsény	X		X	X	X	X	X											X	X	
	Mucsfa				X	X			X										X	X	
	Nagymányok			X	X	X	X		X					X					X	X	
	Nagyvejte				X	X	X		X										X	X	
Tevel			X	X	X	X		X										X	X		
Váralja	X	X	X	X	X	X		X					X					X	X		
Závod			X	X	X	X		X										X	X		
Dombóvári	Attala			X	X	X	X						X						X	X	X
	Csibrák	X		X	X	X	X	X											X	X	X
	Csikóstóttós			X	X	X	X												X	X	X
	Dalmand				X	X													X	X	
	Dombóvár	X		X	X	X	X		X		X		X						X	X	X
	Döbrököz	X		X	X	X	X		X										X	X	X
	Gyulaj	X		X	X	X	X		X										X	X	X
	Jágónak	X		X	X	X													X	X	X
	Kapospula			X	X	X	X							X					X		X
	Kaposszekcső			X	X	X	X												X	X	X
	Kocsola	X			X	X	X		X										X	X	
	Kurd	X		X	X	X	X		X										X	X	X
	Lápfő			X	X	X	X												X	X	
	Nak			X	X	X													X	X	
Szakcs	X		X	X	X	X		X										X	X		
Várong	X		X	X	X	X												X	X		

A/2011. (.....) ÖNKORMÁNYZATI RENDELET 4. MELLÉKLETE: TELEPÜLÉSEK 3.1.-3.15. MELLÉKLET SZERINTI ORSZÁGOS ÉS MEGYEI ÖVEZETEK ÁLTALI ÉRINTETTSÉGE

kistérség	Település	A rendelet																		
		3.1.		3.2.	3.3.		3.4.		3.5.		3.6.	3.7.	3.8.	3.9.	3.10.	3.11.	3.12.	3.13.	3.14.	3.15.
		számu melléklete alapján																		
		Országos ökológiai hálózat			Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület	Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület		Országos jelentőségű tájképvédelmi terület		Kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő terület	Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület	Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő-területe	Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület	Együtt tervezhető térség						
Magterület	Pufferterület	Ökológiai folyosó			Erdőtelepítésre alkalmas terület		Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület	Világörökség és világörökség-várományos terület	Történelmi települési terület					Kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület	Térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület	Nagyvízi meder	Földtani veszélyforrás területe	Vízerozióknak kitett terület	Szélerózióknak kitett terület	
Paksi	Bikács	X		X	X	X	X	X										X	X	X
	Bölcske	X		X	X	X	X		X	X		X			X	X		X		
	Dunaföldvár	X		X	X	X	X		X		X				X	X		X		
	Dunaszentgyörgy	X		X	X	X	X			X								X		
	Gerjen			X	X	X	X			X	X						X			
	Győrköny	X		X	X	X	X											X	X	X
	Kajdacs	X		X	X	X	X												X	X
	Madocsa	X		X	X	X			X			X					X	X		
	Nagydorog	X		X	X	X	X			X								X	X	X
	Németkér	X	X	X	X	X	X			X								X	X	X
	Paks	X		X	X	X	X	X		X		X				X	X	X	X	X
	Pálfa	X		X	X	X	X			X							X	X		X
Pusztahencse			X	X	X	X											X	X	X	
Sárszentlőrinc			X	X	X	X			X							X	X	X	X	
Szekszárdi	Alsónána	X			X	X	X	X				X	X					X	X	
	Alsónyék			X	X	X	X			X		X						X	X	
	Báta	X		X	X	X	X	X		X		X	X				X	X	X	
	Bátaszék	X		X	X	X	X		X	X		X	X		X			X	X	
	Bogyiszló	X		X	X	X	X		X			X	X							
	Decs	X		X	X	X	X	X			X	X	X	X			X	X	X	
	Fácánkert																			X
	Fadd	X		X	X	X	X		X	X		X			X	X		X		
	Felsőnána			X	X	X	X			X								X	X	
	Harc			X	X	X				X								X	X	
	Kéty			X	X	X	X			X								X	X	
	Kistormás			X	X	X	X	X										X	X	
	Kőlesd			X	X	X	X	X									X	X	X	X
	Medina			X	X	X	X			X							X	X	X	X
	Murga				X	X	X	X							X			X	X	
	Ócsény	X		X	X	X	X	X		X		X	X	X			X	X		
	Pörboly	X			X	X	X	X					X				X			
	Sárpilis			X	X	X				X		X						X		
	Sióagárd	X		X	X	X	X		X					X			X	X		X
	Szálka	X		X	X	X	X	X				X						X	X	
Szedres			X	X	X	X		X								X		X	X	
Szekszárd	X	X	X	X	X	X	X		X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Tengelic			X	X	X	X	X		X							X	X	X	X	
Tolna	X		X	X	X	X	X		X	X			X		X		X	X		
Várdomb			X	X	X				X			X					X	X		
Zomba			X	X	X	X		X									X	X		

A/2011. (.....) ÖNKORMÁNYZATI RENDELET 4. MELLÉKLETE: TELEPÜLÉSEK 3.1.-3.15. MELLÉKLET SZERINTI ORSZÁGOS ÉS MEGYEI ÖVEZETEK ÁLTALI ÉRINTETTSÉGE

kistérség	Település	A rendelet																		
		3.1.		3.2.	3.3.		3.4.	3.5.		3.6.	3.7.	3.8.	3.9.	3.10.	3.11.	3.12.	3.13.	3.14.	3.15.	
		számu melléklete alapján																		
		Országos ökológiai hálózat		Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület	Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület		Országos jelentőségű tájképvédelmi terület		Kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő terület	Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület	Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő-területe	Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület	Együtt tervezhető térség							
Magterület	Pufferterület	Ökológiai folyosó			Erdőtelepítésre alkalmas terület		Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület	Világörökség és világörökség-várományos terület	Történelmi települési terület				Kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület	Térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület	Nagyvízi meder	Földtani veszélyforrás területe	Vízterelőzónák kitett terület	Szélerelőzónák kitett terület		
Tamási	Belecska	X			X	X	X	X										X	X	X
	Diósberény			X	X	X	X		X									X	X	
	Dúzs	X			X	X	X	X										X	X	X
	Értény			X	X	X	X												X	
	Felsőnyék	X			X	X	X											X	X	
	Fürged			X	X	X												X	X	
	Gyönk			X	X	X	X	X		X								X	X	X
	Hógyész	X		X	X	X	X	X										X	X	X
	Iregszemcse			X	X	X	X											X	X	
	Kalaznó	X		X	X	X	X	X										X	X	
	Keszőhidegkút	X		X	X	X	X	X										X	X	X
	Kisszékely	X		X	X	X	X	X										X	X	
	Koppányszántó	X			X	X	X		X									X	X	
	Magyarkeszi				X	X	X											X	X	
	Miszla	X		X	X	X	X	X										X	X	
	Mucsi	X		X	X	X	X	X										X	X	
	Nagykónyi	X		X	X	X	X		X									X	X	
	Nagyszékely	X		X	X	X	X		X									X	X	
	Nagyszokoly			X	X	X												X		
	Ozora	X		X	X	X	X			X								X	X	X
	Pári	X		X	X	X	X		X	X								X	X	X
	Pincehely	X		X	X	X	X		X									X	X	X
	Regöly	X		X	X	X	X		X	X								X	X	X
	Simontornya	X		X	X	X			X	X					X			X	X	X
	Szakadát			X	X	X	X		X									X	X	
	Szakály			X	X	X	X		X									X	X	X
Szárazd				X	X	X		X									X	X	X	
Tamási	X		X	X	X	X		X	X								X	X	X	
Tolnanémedi	X	X	X	X	X	X		X									X	X	X	
Udvari			X	X	X	X		X									X	X		
Újireg			X	X	X												X	X		
Varsád			X	X	X	X		X									X	X		

II.HATÁROZATTAL JÓVÁHAGYANDÓ MUNKARÉSZEK

TOLNA MEGYE TERÜLETRENDEZÉSI TERVE
MÓDOSÍTÁSÁNAK HATÁROZAT TERVEZETE

**A TOLNA MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT KÖZGYŰLÉSE/2011. (.....)
KÖZGYŰLÉSI HATÁROZATA TOLNA MEGYE TERÜLETRENDEZÉSI
TERVÉRŐL**

1. A Tolna Megyei Közgyűlés elfogadja a határozat 1. sz. mellékletét képező „Tolna Megye Területrendezési Tervének a térségi területfelhasználási egységekre vonatkozó általános céljai” című szakmai anyagot.
Felelős:
Határidő:
2. A Tolna Megyei Közgyűlés elfogadja a határozat 2. sz. mellékletét képező “ Tolna Megye Területrendezési Tervének a térségi, területrendezési, területfejlesztési szempontok és érdekek érvényesülése érdekében tett ajánlásai” című szakmai anyagot.
Felelős:
Határidő:
3. A Tolna Megyei Közgyűlés elfogadja Tolna megye Területrendezési Tervének a Sajátos megyei térségek c. tervlapjait.
4. A Tolna Megyei Közgyűlés a területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvénnyel, az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvénnyel, összhangban készült megyei területrendezési terv végrehajtásának, érvényesülésének segítésére, továbbá a határozatban szereplő ajánlások térségi érdekeknek megfelelő érvényesítése érdekében az alábbi intézkedések végrehajtásáról határoz:
 - 4.1. A Tolna Megyei Közgyűlés gondoskodik a rendelettel elfogadott térségi szerkezeti terv, térségi övezetek és területrendezési szabályzat, továbbá a határozattal elfogadott irányelvek és ajánlások közzétételéről a területrendezési tervnek a megye hivatalos honlapján történő elhelyezéséről, a terv alkalmazásának gyakorlati teendőiről.
 - 4.2. A Tolna Megyei Közgyűlés gondoskodik arról, hogy a rendelettel elfogadott területrendezési tervben foglaltak és a határozattal elfogadott általános célok és ajánlások a megye fejlesztési koncepciójába, programjaiba beépüljenek és azok a régió és a kistérségek tervdokumentumaiban is érvényesüljenek.
 - 4.3. A Tolna Megyei Közgyűlés gondoskodik arról, hogy a településrendezés eszközei a megye területrendezési tervével összhangban készüljenek. A megyei főépítész évente beszámol a Közgyűlésnek arról, hogy a településrendezési tervekhez kapcsolódó tervtanácsi munkában és más területrendezési, államigazgatási véleményezési eljárások során hogyan érvényesülnek a megyei területrendezési terv követelményei, ajánlásai.
 - 4.4. A Tolna Megyei Közgyűlés és a Megyei Fejlesztési Tanács kezdeményezi az önkormányzatok közötti együttműködés keretében a megyehatáron átnyúló területrendezési és területfejlesztési feladatok koordinációját, a megyén átnyúló tervezett közlekedési infrastruktúra hálózat összehangolását.
Felelős:
Határidő:

4.5. A Tolna Megyei Közgyűlés kezdeményezi az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény módosítását a következők szerint:

a) A törvény 6.§ (2) bekezdés c) pontja szerint „a vegyes területfelhasználású térséget legalább 85%-ban mezőgazdasági terület vagy erdőterület területfelhasználási egységbe kell sorolni, a térségben nagyvárosias lakóterület kivételével lakóterület kijelölhető”.

A módosítási javaslat:

„Vegyes területfelhasználású térséget legalább 85%-ban mezőgazdasági terület vagy erdőterület területfelhasználási egységbe kell sorolni, a fennmaradó részen a nagyvárosias lakóterület kivételével bármely települési területfelhasználási egység kijelölhető.”

b) A törvény 8.§ (1) bekezdése szerint „Borvidéki település szőlő termőhelyi katasztere I-II. osztályú területeihez tartozó földrészlet beépítésre szánt területté nem minősíthető”.

A módosítási javaslat:

„Borvidéki település szőlő termőhelyi katasztere I. osztályú területeihez tartozó földrészlet beépítésre szánt területté nem minősíthető”.

c) A törvény 8.§ (2) bekezdése szerint „Az Országos Gyümölcs Termőhelyi Kataszter I. és II. osztályú területeihez tartozó földrészlet beépítésre szánt területté nem minősíthető”.

A módosítási javaslat:

„Az Országos Gyümölcs Termőhelyi Kataszter I. osztályú területeihez tartozó földrészlet beépítésre szánt területté nem minősíthető”.

Felelős:

Határidő:

4.6. A Tolna Megyei Közgyűlés gondoskodik a tervezett térségi jelentőségű és egyéb mellékút-hálózati elemek megvalósítási stratégiájának kidolgozásáról, a megvalósítás ütemezéséről illetve programozásáról, továbbá felkéri a kistérségi társulásokat, hogy a szükséges lépéseket tegyék meg az érdekeltségükbe tartozó tervezett mellékutak megvalósulási folyamatának elindulása érdekében, kiemelt figyelmet fordítva arra, hogy a kistérségek határait átlépő hálózati elemek megvalósításának programozása összehangolt legyen.

Térségi mellékúthálózat tervezett elemei:

- Paks (6. sz. főút) – Nagydorog – Tamási (61. sz. főút) (a 6232j út felhasználásával)
- Bátaszék (M6) – Möcsény – Bonyhád – M9 (5603j út felhasználásával)
- Hőgyész (65. sz. főút) – Dombóvár (61. sz. főút) (5632j út felhasználásával)
- Iregszemcse (65. sz. főút) – Ozora – Simontornya (61.sz. főút) (6407j út felhasználásával)
- Dunaföldvár (6. sz. főút) – Mezőfalva – Seregélyes (62. sz. főút) (6228j út felhasználásával)

Térségi mellékúthálózat tervezett elkerülő szakaszai:

- 6407j úton Ozora és Nagyszokoj

Tervezett új útkapcsolatok:

- Belecska – 61 . sz. főút (a Paks - Nagydorog – Tamási térségi jelentőségű mellékút részeként)
- Miszla – Sárszentlőrinc között (a Paks - Nagydorog – Tamási térségi jelentőségű mellékút részeként)
- Kalaznó – Sárszentlőrinc között (a Hőgyész – Sárszentlőrinc térségi jelentőségű mellékút részeként)
- Dunaföldvár (6229j. út) – 61. sz. főút
- Tolna – 5112j. út – Fadd-Dombori komp
- Bölcске (51362j. út) – 6. sz. főút
- Fácánkert (51164j. út) – 63. sz. főút
- Németkér – Alap (61. sz. főút)
- Bikács – Györköny
- Pusztahencse – 6233j. út
- Tengelic – 6234 és 6235j. utak összekötése
- Bogyiszló – Szekszárdi kikötő – 51369j. út
- Decs – Pörböly
- Báta – Pörböly
- Báta – Alsónyék
- Mőcsény – Cikó
- Szálka – Gráboc
- Kismányok – 5605j. út
- Izmény – Aparhant
- Izmény – Lengyel
- Nagyvejke – 6535j. út
- Felsőnána – Kistormás
- Udvari – Alsópélpusztá
- Szárazd – Diósberény
- Nagyszékely – 6317j. út
- Nagyszékely – Kiszékely
- Kiszékely – Sárszentlőrinc
- Ozora – Lajoskomárom (Külsősáripusztá)
- Gyulaj – Dalmand
- Gyulaj – Kocsola
- Koppányszántó – Értény
- Értény – Bedegkér
- Újireg – Iregszemcse

- 4.7. A Tolna megyei közgyűlés támogatja a Gemenci kisvasút Szekszárd vasútállomásig történő meghosszabbítását.

Felelős:

Határidő:

5. A Tolna Megyei Közgyűlés Tolna Megye Területrendezési Tervének módosítása kapcsán a 4/2005.(II.21.) számú határozatát visszavonja.

Felelős:

Határidő:

**A KÖZGYŰLÉSI HATÁROZAT
1. MELLÉKLETE**

TOLNA MEGYE TERÜLETRENDEZÉSI TERVÉNEK
A TÉRSÉGI TERÜLETFELHASZNÁLÁSI EGYSÉGEKRE VONATKOZÓ
ÁLTALÁNOS CÉLJAI

A KÖZGYŰLÉSI HATÁROZAT 1. MELLÉKLETE

TOLNA MEGYE TERÜLETRENDEZÉSI TERVÉNEK A TÉRSÉGI TERÜLETFELHASZNÁLÁSI EGYSÉGEKRE VONATKOZÓ ÁLTALÁNOS CÉLJAI

1.1. MEZŐGAZDASÁGI TÉRSÉG

Az OTrT szerint mezőgazdasági térség olyan területfelhasználási kategória, amelybe elsősorban mezőgazdasági művelés alatt álló területek tartoznak.

Mezőgazdasági térség területfelhasználási kategóriába sorolja a terv azokat az összefüggő térségeket, ahol a mezőgazdasági termelés távlatban is meghatározó marad és az erdőterületek aránya távlatban sem éri el a 10-15%-ot.

A megyében a termőhelyi adottságok a mezőgazdasági árutermelés szempontjából az országos átlagnál kedvezőbbek, amit igazol, hogy a megye területén kiemelkedő nagyságú az OTrT szerinti kiváló termőhelyi adottságú szántóterület. A megye tájgazdálkodásában a mezőgazdaságnak a jövőben is meghatározó szerepe lesz, így a jó minőségű termőföldek védelmét biztosítani kell.

A mezőgazdasági tájhasználat prioritását hangsúlyozza a Térségi Szerkezeti Terv a megye nyugati részén Dombóvártól, illetve Tamásitól északra lévő árutermelő gazdálkodásra kedvező, lankás, dombvidéki térségben, továbbá a Mezőföld déli részén, valamint a Duna-völgyi alföldi területeken és a borvidékek kiemelkedő értékű részein.

A mezőgazdasági térség természetvédelmi oltalom alatt nem álló, az ökológiai hálózathoz nem tartozó árutermelő gazdálkodásra alkalmas mezőgazdasági területeit a településrendezés során általános mezőgazdasági terület területfelhasználási egységbe indokolt sorolni. Ezen területfelhasználási egység területén a településrendezés eszközeivel is biztosítani kell a családi és üzemi méretű agrárgazdaság fejlesztési lehetőségeit. Meg kell akadályozni a termőföldek felaprózódását, a jó minőségű termőföldek művelésből való kivonását, a mezőgazdasági birtokközpontok, majorok mezőgazdaságtól eltérő, más célú hasznosítását. A szántóföldi növénytermesztésre kevésbé alkalmas területeken ösztönözni kell a gyümölcsstermesztést, gyepgazdálkodást és ezzel összefüggő állattenyésztést. Ösztönözni kell továbbá a környezetkímélő biogazdálkodást is, amely számára a megye kiváló adottságokkal rendelkezik.

A megye borvidéki területein – Szekszárdi és Tolnai borvidék– elsősorban I. osztályú szőlőkataszteri területeken ösztönözni kell a szőlőterületek védelmét, megújítását és a borturizmus fejlesztését.

Kiemelten támogatandó a mezőgazdasági termékek helyben történő értékesítése és a megyében történő feldolgozása és a borvidékekkel közösen az agrárturizmus kiszélesítése.

Biztosítani kell a mezőgazdasági majorok, üzemközpontok hagyományos funkciójuknak megfelelő fejlesztési lehetőségét, új családi birtokközpontok, mezőgazdasági üzemközpontok (majorok) kialakításának településrendezési feltételeit.

A megye jó termőhelyi adottságú mezőgazdasági területein meg kell akadályozni a talaj fizikai, kémiai és biológiai degradációját, a vízerózió, defláció okozta károkat. Ennek érdekében a meglévő külterületi fasorokat, mezsgyét meg kell őrizni, és a tájkép

változatosságát is növelő, a talaj védelmét biztosító és vízháztartási viszonyait javító mezővédő erdősávokból, fasorokból álló zöldfolyosó hálózat kialakítását ösztönözni kell.

A mezőgazdasági területek megközelíthetősége a gazdálkodás egyik alapfeltétele, ezért a külterületi dűlőutak rendszeres karbantartásáról, legalább az egyes határrészek megközelítését szolgáló fő feltáró utak stabilizálásáról, a vízelvezető árkok tisztán tartásáról gondoskodni kell.

Támogatni kell az integrált, kímélő jellegű talajművelési, tápanyag-gazdálkodási és növényvédelmi eljárások alkalmazását.

A termőhelyi adottságokat – a környezetvédelem figyelembevételével – intenzív gazdálkodással a legteljesebb mértékben indokolt kihasználni jó minőségű agrártermékek előállításával, magas színvonalú helyi feldolgozásával és a termelők érdekeit érvényesítő értékesítésével.

A természetvédelmi oltalom alatt álló, az ökológiai hálózat részét képező, egyben a Natura 2000 területeken lévő mezőgazdasági területeket a településrendezés eszközeiben korlátozott használatú mezőgazdasági területfelhasználási egységbe célszerű besorolni. Korlátozott használatú mezőgazdasági területeken – meghatározóan gyepek, fás legelők – a gazdálkodást össze kell hangolni a természetvédelmi, ökológiai érdekekkel. Ezzel összhangban biztosítani kell a védett természeti értékek megőrzését, az ökológiai hálózat biológiai sokféleségét, fejlesztési lehetőségét, a Natura 2000 területek jelölő növény- és állatfajainak, élőhelyeinek, a védett növénytársulásoknak a megőrzését.

A korlátozott használatú mezőgazdasági területeken olyan építmények kialakítása javasolt, amelyek a védett területek fenntartását szolgálják, a védelmi célokkal összhangban vannak. A gyepterületek, fás legelők fenntartását extenzív legeltetéses állattartással indokolt fenntartani.

A több funkciós – multifunkcionális – mezőgazdaság elvének megfelelően támogatni kell a mezőgazdasági területekhez kötődő, az agrárgazdasággal, a természeti területek fenntartásával összhangban levő agrárturizmus fejlesztését is. A természetvédelmi célú, a táj történeti karakterét őrző környezetkímélő tájgazdálkodás összehangolható a borturizmussal, a lovasturizmussal, a bemutatókkal, ismeretterjesztéssel, génmegőrzéssel és az ezekhez kapcsolódó ökoturisztikai fejlesztésekkel.

A táj- és természetvédelmi, környezetvédelmi prioritású tájgazdálkodást szolgálja a kiemelten érzékeny természeti területek (Magas Természeti Értékű Területek), a nitrátérzékeny területek környezetkímélő fenntartása, a megye tájszerkezetében meghatározó tórendszerek (halastavak, horgásztavak) többcélú hasznosítása. A halgazdálkodás, horgászat mellett ezek a tórendszerek az ökológiai hálózat értékes területei, turisztikai-rekreációs területek és a tolnai tájat gazdagító, a tájszerkezet változatosságát növelő vízterületek is.

A települési területekhez térben és funkcionálisan szervesen kapcsolódó szőlőhegyek, volt zártkertek területeit a településrendezés eszközeiben kertes mezőgazdasági területként indokolt szabályozni. Ezen sajátos tájkarakterű és funkciójú tájszerkezeti egységek területén a történeti hagyományoknak megfelelően a szőlő-gyümölcs-kertgazdálkodás fenntartása kiemelt cél. A már kialakult szőlőhegyeken kívül további kertgazdálkodási célú területek kijelölése nem indokolt, mivel a kertes térségekben jelentős ingatlan túlkínálat van. A szőlőhegyeken a kialakult telekszerkezet megőrzésére és a pihenési funkciót is magában

foglaló gazdasági épületek rendezett, tájbaillő kialakítására vonatkozó szabályozásra kell ösztönözni a településeket.

A mezőgazdasági térségre vonatkozó területrendezési irányelveket szervesen kiegészítik a III. Nemzeti Környezetvédelmi Program következő intézkedései is:

- Az agro-ökológiai adottságokhoz illeszkedő, környezetbarát gazdálkodás alkalmazása (pl. környezetbarát és tájkímélő agrotechnika, vetésforgó, vetésszerkezet, tápanyagellátás, öntözés alkalmazása; erózióvédelem; integrált növényvédelem; tarlóégetés elkerülése).
- Talajvédő gazdálkodás megvalósítása, a talaj-degradációs tényezők megelőzése, mérséklése, a talaj vízháztartási képességének javítása (kapcsolódik a környezetbarát mezőgazdasági gyakorlathoz).
- A tisztított szennyvíz és szennyvíziszapok szakszerű mezőgazdasági felhasználása.
- Mezőgazdasági üzemek energia-hatékony korszerűsítése, megújuló energiaforrások alkalmazása.
- A termőföld igénybevételével megvalósuló beruházások során a talajvédelmi szabályok betartása (a beruházással, építéssel érintett területek humuszos termőrétegének megmentése, illetve a környező talajok minőségének megóvása).

1.2. ERDŐGAZDÁLKODÁSI TÉRSÉG

Erdőgazdálkodási térség az OTrT fogalommeghatározása szerint: „országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben megállapított területfelhasználási kategória, amelyben olyan meglévő erdőterületek, valamint erdőtelepítésre alkalmas területek találhatóak, amelyek erdőgazdálkodásra való alkalmassága termőhelyi viszonyaik alapján kedvező és az erdőtelepítés környezetvédelmi szempontból is szükséges vagy indokolt.”

A megye területén a módosított OTrT az erdőgazdálkodási térség területét rendkívül visszafogottan és pontosan jelölte ki. A Mezőföld déli részén Németkér-Paks határában, a Tolnai-hegyhát északi részén Miszla-Kisszékely-Nagyszékely térségében, a Hegyhát déli részén Lengyel-Kurd-Dúzs-Csibrák vidékén, Tamási-Gyulaj körzetében, a Szekszárdi-dombság magasabb részein, valamint Gemenc védett, Nemzeti Parkba tartozó területein jelölt ki erdőgazdálkodási területfelhasználási térséget az új OTrT. Ez jóval kevesebb, mint az előző OTrT-ben lévő erdő, amelyet a hatályos megyei terv átvett. Jelen módosítás során az országosnál több, a hatályban lévő megyei tervnél kevesebb erdőt tartalmaz a módosított megyei területrendezési terv. A megye történeti hagyományokon alapuló mozaikos tájszerkezetének gyökeres megváltoztatása a táji értékeket csökkentené, a tolnai táj rendkívüli változatosságát szüntetné meg.

Ezen indokok alapján az OTrT által megengedett pontosítási lehetőséget használva a megye térségi szerkezeti terve az OTrT által kijelölt erdőgazdálkodási térség területét 48%-kal növelte meg.

Erdőgazdálkodási térségbe sorolja a térségi szerkezeti terv a meglévő erdőket, az erdőtelepítésre alkalmas területeket és a különálló erdős térségek összefüggő erdőrendszeré történő fejlesztését szolgáló területeket.

Az így kijelölt erdőgazdálkodási térség területét a települések szerkezeti tervében legalább 85%-ban erdőterület települési területfelhasználási egységbe kell sorolni.

Az 50 ha-nál kisebb erdőterületek ben gazdag térségeket a terv vegyes területfelhasználású térségbe sorolta. Ez a térségi területfelhasználási egység lehetőséget ad az erdőterületek és mezőgazdasági területek települési érdekeknek megfelelő rugalmasabb kijelölésére és ezzel együtt az erdőterületek növelésére is. Ez tehát a tolnai erdők növelését nem gátolja, de nem szab gátat a települések történeti tájszerkezetének, a természeti adottságokhoz igazodó mezőgazdasági tájhasználatának megőrzésének, fejlesztésének sem.

Az erdőgazdálkodási térség területének jelentős része egyben az országos ökológiai hálózat területe is, részben Natura 2000 terület, védett természeti terület. Ennek megfelelően ezekben a térségekben az erdőgazdálkodást a táji-természetvédelmi, ökológiai érdekekkel összhangban kell folytatni. Az országos és térségi tájképvédelmi övezetek területén az erdőterületek növelése a gazdasági, ökológiai szempontok mellett a tájkép változatosabbá tétele, a táj turisztikai vonzásának növelése érdekében is fontos feladat.

Ezen térségek területén ösztönözni kell a honos erdőállományok megőrzését, a tájidegen erdőállományok fokozatos cseréjét honos erdőállományokra, és az állandó erdőborítást biztosító természetközeli erdőgazdálkodást.

A megye területén az erdős térségek a „bakancsos” turizmus célterületei. Ezért az erdők közjóléti funkcióját is hangsúlyozni kell. A megye városainak, kirándulóközpontjainak, üdülőhelyeinek térségében az erdők turisztikai célú feltárását ösztönözni kell.

A természetvédelmi törvény védelmi kategóriái által nem érintett területeken lévő erdők fenntartása és erdőtelepítés a folyamatos erdőborítást biztosító erdőgazdálkodási módszerek figyelembe vételével javasolt. Támogatni kell ezen erdőállományok esetében a természetes, illetve természetszerű erdők kialakítását.

Tolna megyében fontos az erdőterületek vadgazdálkodási, vadász turisztikai jelentőségének hangsúlyozása is. Az erdők mozaikosságának összefüggő erdőrendszerre fejlesztése a vadeltartó képességet növelheti.

A gemenci, gyulai vadgazdálkodásnak, vadászturizmusnak már történeti hagyományai vannak és tradicionálisan összehangoltan folyik a vad- és erdőgazdálkodás. Az elsősorban az erdőkhöz kötődő vadgazdálkodás, a vadászturizmus fejlesztését – az erdőgazdálkodással, természetvédelmi és közjóléti turisztikai érdekekkel összhangban – kiemelten támogatni kell.

Meghatározó cél továbbá a vadgazdálkodás és erdőhöz kötődő „bakancsos” turizmus konfliktusainak megszüntetése, érdekeinek térségi szintű összehangolása, ha szükséges területi szétválasztása, térségi szintű szabályozása. A vadgazdálkodás, vadászturizmus és kiránduló turizmus térségi szintű összehangolása a többcélú erdőgazdálkodás fejlesztését a megye turisztikai-gazdasági célú fejlesztését is szolgálhatja.

Az erdők környezetvédelmi jelentősége is meghatározó. Az erózió érzékeny területek talajvédelme mellett a levegő minőségében, a települési környezet védelmében a szerepük kiemelkedően fontos. Ezért ösztönözni kell a települések – kiemelten a városok – közvetlen környezetében az erdőterületek növelését.

Az erdőgazdálkodási térségre megfogalmazott irányelvekkel a III. Nemzeti Környezetvédelmi Program következő intézkedései is összhangban vannak:

- Az erdősített területek környezetkímélő használata (pl. agresszíven terjedő, idegenhonos fa- és cserjefajok visszaszorítása, szállaló erdőgazdálkodás).

- A folyamatos erdőborítást és elegyességet biztosító erdőművelési és erdőkezelési eljárások alkalmazása.
- Az erdőtelepítés megvalósítása, az erdőtömbök összekapcsolásának elősegítése.
- A mezőgazdasági és nem mezőgazdasági földterület első erdősítésének támogatása, az őshonos, elegyes erdők telepítésének előnyben részesítése.
- Az erdők környezeti állapota fenntartása, javítása, illetve az erdők természetességének javítása és közjóléti értékének növelése.
- Az erdők szerkezetátalakítása (nem őshonos faállományok lecserélése a termőhelynek megfelelő őshonos faállományokra, a sarj eredetű erdők mag eredtűvé alakítása).
- A folyamatos erdőborítást és elegyességet biztosító erdőművelési és erdőkezelési eljárások alkalmazása.

1.3. VEGYES TERÜLETFELHASZNÁLÁSÚ TÉRSÉG

Az OTrT fogalommeghatározása szerint vegyes területfelhasználású térség „országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelybe a mozaikos szerkezetű erdőgazdálkodási, mezőgazdasági és települési térségek tartoznak”.

Az Ország Szerkezeti Tervében a megye területén kijelölt mozaikos vegyes területfelhasználású térségekhez kapcsolódóan sajnálatos módon következetesen alkalmazott térségfejlesztési-térségrendezési, tájfejlesztési-tájrendezési elv nem fedezhető fel.

A megye térségi szerkezeti terve a területfelhasználási kategória területét az OTrT vonatkozó szabályainak figyelembe vételével azokban a térségekben jelölte ki, **ahol a mezőgazdasági célú hasznosítás mellett az erdőgazdálkodásnak is jelentős szerepe van már, vagy jelentős szerepet kellene betöltenie a jövőben.**

A történeti hagyományokon alapuló mozaikos tájszerkezet megőrzése tájvédelmi, természetvédelmi és gazdaságfejlesztési szempontból is fontos. Ezért a megye térségi szerkezeti terve a dombvidéki mozaikos tájjellegű térségeket, valamint a Duna mentén az egykori ártéri területeket vegyes területfelhasználású térségbe sorolta.

Az OTrT szerint a vegyes területfelhasználású térség területének **legalább 85%-át a településszerkezeti tervben mezőgazdasági vagy erdőterület területfelhasználási egységbe kell sorolni.** Ez a területfelhasználási kategória tehát rugalmasabb szabályozási lehetőséget biztosít a települések számára az erdőgazdálkodási és mezőgazdasági térséggel szemben, amelyeket 85%-ban kell erdőterületként, illetve mezőgazdasági területként kijelölniük a településeknek a rendezési terveikben.

A településrendezési szabályozás rugalmasságát növeli továbbá, hogy a **vegyes területfelhasználású térség nem mezőgazdasági vagy erdőterületként szabályozott részén a nagyvárosi lakóterület kivételével bármelyik települési területfelhasználási egység kijelölhető.**

A vegyes területfelhasználású térségek közül a Duna mentén az erdőterületek arányának növelése az ökológiai hálózat fejlesztése, a vízminőségvédelem, a tájkép változatosabbá tétele, a hullámterek természetkímélő hasznosítása szempontjából egyaránt fontos.

A dombvidéki vegyes területfelhasználású térségekben a mozaikos tájszerkezet megőrzése meghatározóan fontos, hiszen ez a történeti tájkarakter adja a tolnai táj egyediségét,

változatosságát. Ezért ezen térségekben az erdőfejlesztést csak olyan mértékig szabad ösztönözni, amely a történeti tájkaraktert gyökeresen nem alakítja át.

Ezen térségek jelentős része tájképvédelmi szempontból is rendkívül érzékeny, ezért itt csak olyan települési területfelhasználási egységek kialakítása javasolt, amelyek a település és a táj harmonikus egységét nem bontják meg.

Az építmények kialakítása során fokozott hangsúlyt kell helyezni a tájba illesztésre.

1.4. VÍZGAZDÁLKODÁSI TÉRSÉG

A vízgazdálkodási térség az OTrT törvényi előírása szerint: „országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelybe egyes folyóvizek, egyes állóvizek, egyes vízfolyások és egyes csatornák medre és parti sávja tartozik.”

Az OTrT a vízgazdálkodási térség kijelölésére nem ír elő alsó méretbeli korlátot, így elvileg minden vízfelület ebbe a térségi területfelhasználási kategóriába sorolandó. A vízgazdálkodási térségekre vonatkozólag az OTrT előírja, hogy a területüket legalább 90%-ban vízgazdálkodási térség kategóriába kell sorolni, a fennmaradó részen városias települési térség nem jelölhető ki”.

Vízgazdálkodási térségként szabályozandó a megyében:

- Folyók (Duna); egyéb kisebb természetes vízfolyások medre és parti sávja, melyek közül kiemelendő a Kapos, Koppány, Sió, Sárvíz, Völgységi-patak vízfolyások
- térségi jelentőségű holtágak medre és parti sávja (Duna menti holtágak);
- természetes és mesterséges tavak, tározók (pl. Szálkai-tó, Honig pusztai, Varsádi, Dalmandi halastórendszer, Kiskondai halastavak) medre és parti sávja.

A vízgazdálkodási térség területén a különböző tájhasználati érdekeket (természet- és környezetvédelem, árvízvédelem, vízellátás, ártéri tájgazdálkodás, halászat, turizmus, esetleg vízi közlekedés), *összhangoltan, egymással egyensúlyban és a vízgazdálkodás egészét integrált rendszerként kezelve kell érvényesíteni.* A megye folyóvizei és holtágai egyben az országos *ökológiai hálózat meghatározó folyosói*, ennél fogva települési szinten olyan tevékenység, terület-felhasználás elhelyezése támogatható a vízgazdálkodási térségekben és azokkal határosan, mely összhangban van a védelem funkciójával. A megye alapvető érdeke ugyanakkor, hogy a felszíni vízben rejlő gazdasági potenciálokat a társadalom hasznosítsa (védelem és kínálat egyensúlya!). A Duna árterületén a többcélú vízgazdálkodás megteremtésével *ösztönözni* javasolt *az ártéri tájgazdálkodás kialakítását.* A folyók és állóvizek mentén javasolt *elősegíteni a vízi turizmus fejlesztését,* az ezekkel összefüggő létesítmények (pl. kikötők) elhelyezhetőségéhez szükséges jogszabályi háttér biztosításával. Kisebb természetes vízfolyások, patakok esetén kerülni javasolt a mesterséges medrek kialakítását, és célszerű törekedni a meglévő mesterséges medrek és közvetlen környezetük természetközeli átalakítására (településen belül is). A meglévő kisvízfolyások vonalának revitalizációja lehetőséget ad az élővilág terjeszkedésére, újabb, kisebb léptékű (helyi jelentőségű) ökológiai folyosók kialakulására, a települési környezet javítására.

A vízgazdálkodási területek és azok közvetlen környezetének használata esetén figyelembe kell venni a nagyvízi medrek, a parti sávok, a vízjárta, valamint a fakadó vizek által

veszélyeztetett területek használatáról és hasznosításáról, valamint a nyári gátak által védett területek értékének csökkenésével kapcsolatos eljárásról szóló 21/2006. (I. 31) Kormányrendelet előírásait. A vízilétesítmények (pl. árvízvédelmi töltések) melletti területet, ingatlant a tulajdonos, vagy használó csak úgy hasznosíthatja, művelheti, hogy ezáltal azok állapotát, üzemeltetését ne veszélyeztesse, a víz természetes lefolyását ne akadályozza, a víz minőségét ne károsítsa. A vizek és a közcélú vízilétesítmények kezelésére jogosult és köteles személyek a vizek és egyes közcélú vízilétesítmények mentén az azokkal kapcsolatos vízgazdálkodási szakfeladataik ellátására, a meder megközelítésére parti sávot használhatnak, melynek mérete a Duna esetén 10 méter, a többi vízgazdálkodási terület esetén 6 méter a partvonaltól számítva.

1.5. TELEPÜLÉSI TÉRSÉG

A megyei területrendezési tervekben az Országos Területrendezési Tervben meghatározott és a megyei területrendezési tervben pontosítandó települési térséget városias vagy hagyományosan vidéki települési térségi területfelhasználási kategóriákba kell sorolni. A 2008. évi L. törvénnyel módosított 2003. évi XXVI. törvény további differenciálásra, a sajátos megyei térségi szempontok érvényesítésére a térségi szerkezetalakítás szintjén nem ad lehetőséget.

Települési terület az OTrT-ről szóló törvény szerint „a település belterülete, valamint a beépítésre szánt területek összessége”. Ennek megfelelően települési térség a települések belterületei mellett a közigazgatási területükön található, településszerkezeti terveikben beépítésre szánt területként szabályozott külterületi lakott helyek, és egyéb külterületi lakó-, vegyes-, üdülő-, gazdasági és különleges területként szabályozott területek, amennyiben területük eléri a 10 hektárt (OTrT 5.§ 2/b pontja). Az új települési területek kijelölése tehát a hatályos megyei területrendezési tervben szereplő települési térségek módosításával történt, a települések adatszolgáltatásként átadott hatályos településszerkezeti tervei szerint települési térségként szabályozott területek alapján, továbbá figyelembe véve a települési kérdőívekben bemutatott, valamint a kistérségi interjúk során elhangzott fejlesztési szándékokat.

Az OTrT 6.§. 1/d. pontja szerint „a települési térséget legalább 75%-ban városias és hagyományosan vidéki települési térség kategóriába kell sorolni.” Az Ország Szerkezeti Terve csak az 1000 hektárt elérő nagyságú települési térségeket ábrázolja, az ennél kisebb településeket szimbólummal jelöli, így a 75 %-ra vonatkozó szabály csak az 1000 hektárnál nagyobb települési térségek esetében alkalmazható. A városias, illetve hagyományosan vidéki települési térségek területi kiterjedése az OTrT szerinti települési térségnél nem kisebb, sőt – az OTrT nyújtotta lehetőségek figyelembevételével – nagyobb (lásd egyéb térségi területfelhasználási egységek területére vonatkozó irányelveket).

A települések településrendezési eszközeiben a beépítésre szánt területeiket a megyei területrendezési terv térségi szerkezeti tervével, országos és térségi övezeteivel, az OTrT térségi területfelhasználási egységekre, övezetekre vonatkozó szabályaival összhangban növelhetik. A településrendezés során javasolt figyelembe venni továbbá a megyei

területrendezési terv ezen határozattal jóváhagyandó irányelveit, az országos és megyei övezetekre vonatkozó és sajátos megyei térségekre vonatkozó ajánlásokat is.

Fontos figyelembe venni továbbá a területrendezési tervezés során a III. Nemzeti Környezetvédelmi Program települési térségeket érintő intézkedései közül a következőket:

- Barnamezős területek felhasználása.
- Zöldfelület kataszter léterhozása.
- A települések talajának védelme.
- A helyi zaj- és rezgésvédelmi szempontból csendes övezet, illetve fokozottan védett terület kijelölése.
- A települések fejlesztési-rendezési tervezésénél fokozott figyelem a földtani adottságokra, a felszínmozgásokkal való veszélyeztetettségre.
- Az igénybevételre kerülő biológiailag aktív felületek magas biológiai aktivitású területek létesítésével történő területi pótlása.
- Infrastruktúra-fejlesztés a környezeti szempontok figyelembe vételével.
- A települési folyékony hulladék ártalommentes elhelyezését biztosító előkezelő és fogadó létesítmények kialakítása.

Városias települési térség

Az OTrT-ről szóló törvény fogalom meghatározása szerint „városias települési térség: kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított terület-felhasználási kategória, amelybe a városok települési területe, továbbá azok a települési területek tartoznak, ahol a belterületi laksűrűség 15 fő/ha fölötti (Őcsény, Decs, Alsónyék).

Hagyományosan vidéki települési térség

Az OTrT-ről szóló törvény fogalom meghatározása szerint „**hagyományosan vidéki települési térség**: kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben megállapított terület-felhasználási kategória, amelybe – ide nem értve a városokat – a 15 fő/ha-nál nem nagyobb belterületi laksűrűségű települések települési területei tartoznak”.

A megyében ennek megfelelően minden község belterülete, illetve beépítésre szánt területe az OTrT-vel összhangban hagyományosan vidéki települési térség.

Az OTrT 6.§. 2/e pontja szerint a hagyományosan vidéki települési térség a nagyvárosias lakóterület és vegyes terület terület-felhasználási egység kivételével bármely települési terület-felhasználási egységbe sorolható. Ez azt jelenti, hogy **a községekben új település központ vegyes terület a településszerkezeti tervben nem jelölhető ki, a településközpontot lakóterületként kell szabályozni.** Ez többnyire technikai-jogi problémát nem okoz, hiszen mindazon funkciók, amelyekre egy községközpontban szükség van, kisvárosias vagy kertvárosias, de sok esetben falusias lakóterületen is elhelyezhetők.¹

¹ Településpolitikai szempontból azonban némileg zavaros, hogy egy hagyományosan vidéki településen a településközponti funkciókat nem településközponti vegyes területen, hanem *kisvárosias* vagy *kertvárosias* területen kell elhelyezni.

Tolna megye településhálózata – a Duna-völgyi, illetve Szekszárd környéki agglomerálódott területet kivéve – erőteljesen vidékies és funkcionális értelemben városhiányos. Ezzel az adottsággal várhatóan még hosszabb távon együtt kell élni. A megye középső részén távlatban Hőgyész és Nagydorog fejlesztése vetődhet fel mikrotérségi központtá a városhiányos térség és szerkezet módosítására. Hosszú távon az említett két településsel együtt egy viszonylag **szabályos rendszert alkotó, ritka, de arányos város hálózat** rajzolódik ki.

A települési térség szabályozása során az alábbi irányelvek érvényesítése irányadó:

1. A Duna menti településsáv területén a folyóval párhuzamos további települési területnövekedés megakadályozása, a Duna-völgy és a megye többi része közötti, beépítéstől mentes („zöld-folyosó” jellegű) kapcsolatok fenntartása;

2. Az M6-os menti logisztikai-gazdasági expanzió maximum 4 csomópontba (Dunaföldvár, Paks, Tolna-Szekszárd, Bátaszék) történő koncentrálása: minden egyéb kapcsolatot a Tolnai-hegyhát és a megye nyugati részén lévő településeik integráló fejlesztésének indokolt alárendelni.

3. Az M9-es autópályától északra – a Kaposvár-Dombóvár tengely dinamizálásától eltekintve – a *megye szignifikánsan vidékies jellegének megőrzésére épülő vidékfejlesztés területrendezési feltételrendszerének megteremtése* a települési térségek szabályozásának célja.

4. *A városok (vidékközpontok) számának – bővítése csak visszafogottan indokolt*, mivel erre alkalmas települések meglévő városok közelében (Hőgyész, Nagydorog) helyezkedik el. Az újabb várossá nyilvánítások csak akkor jelenthetnek előnyt a megye számára, ha a városok szorosan együttműködnek a gazdasági, térségközponti szerepeik megosztását, területkínálatuk jellegét, nagyságrendjét illetően.

5. A vidéki jelleg sajátos eleme a megyében a viszonylag nagy számú *kertes mezőgazdasági térség*. Ezek települési térséggé nyilvánítása kerülendő, javasolt olyan integrált vidékfejlesztési stratégiákat kidolgozni, melyek e kertes mezőgazdasági térségek elsődleges gazdálkodási célú hasznosítását megtartják. Biztosítani kell ugyanakkor a területi feltételeket olyan tevékenységekhez, melyek a tájértékek megőrzése mellett a lakosság „több lábbon állását” egy diverzifikált vidékgazdaság feltételeit biztosítják. A városok (Szekszárd, Bonyhád, Dombóvár, Tamási, Dunaföldvár) kertes területein elkerülhetetlenül megjelenő szuburbanizációs törekvéseknek csak a legmagasabb infrastrukturális és építészeti-településépítészeti-tájépítészeti arculati követelmények teljesítése mellett szabad – strukturált módon, a belvárosra gyakorolt hatásokat is figyelembe véve – teret engedni. A Borvidékekhez tartozó településeken a szőlőtermesztés támogatása, a legjobb termőhelyek megőrzése alapvető cél.

6. *A Kaposvár-Dombóvár tengely mentén indokolt az országos-nemzetközi infrastrukturális kapcsolatrendszerek és az erőteljesebb urbánus koncentráció kínálta lehetőségekre épülő gazdaságfejlődés területkínálati feltételeit biztosítani.* A gazdaságfejlesztés feltételeit elsősorban Dombóvár, Kaposszekcső, Csikóstóttós, Kospopula barnamezős területén javasolt fejleszteni, a zöldmezős beruházásokat a lehető legkisebb mértékűre korlátozni, kiemelten koncentrálni a tájképi illeszkedésre, a környező térségek vidékies jellegének megőrzésére. A demográfiai trendek jelentős települési expanziót e dinamikus térségben sem indokolnak.

1.6. ÉPÍTMÉNYEK ÁLTAL IGÉNYBEVETT TÉRSÉG

Az OTrT meghatározása szerint: az országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelybe a műszaki infrastruktúra, valamint a nem települési területekhez és települési funkciókhoz kapcsolódó egyedi építmények területe és szükséges védőterületük tartoznak.

Az építmények által igénybe vett térség számára **ténylegesen szükséges területet** a települések a településrendezési tervezés során **pontosíthatják**. Az OTrT 6. § (2) bekezdés g) pontja szerint az építmények által igénybe vett térséget az adott építmény jellege szerinti települési területfelhasználási egységbe kell sorolni. A megyei területrendezési tervben nem szereplő térségi műszaki infrastruktúrahálózatok és egyedi építmények területi elhelyezését jogszabály **térségi területfelhasználási engedély**hez köti.

Műszaki infrastruktúra hálózatok

A tervezett országos és vonalas **létesítmények nyomvonalát a meglévő vonalas létesítmények nyomvonalához célszerű igazítani** (akár a megyei terven nem jelölt kisebb jelentőségű nyomvonalakhoz) Különösen igaz ez az építési engedéllyel még nem rendelkező tervezett térségi mellékutak nyomvonalára. A jogszabályok erre lehetőséget adnak, hiszen a nyomvonal közigazgatási területre eső hosszától +/- 5%-ban el lehet térni a településrendezési tervezés során.

Az M9-es gyorsforgalmi útnak még nincs végleges nyomvonala. A terv Szekszárdtól nyugatra az OTrT szerinti nyomvonalat jelöli, mivel ez a nyomvonal természetvédelmi szempontból sokkal kedvezőbb.

A jelentős elválasztó hatással rendelkező nyomvonalas létesítmények tervezése esetén (gyorsforgalmi út) javasolt vizsgálni az érintett ökológiai folyosó folytonosságának biztosíthatóságát.

Fontos a tervezett vonalas elemek csatlakozópontjának egyezése két település közös közigazgatási határánál, ezért javasolt egyeztetések lefolytatása a szomszédos településekkel. Fontos a térségi jelentőségű utak településeket elkerülő szakaszainak tervezése is. Az Épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. LXXVIII. tv. 10. § (3) bekezdése erre kötelezi a településeket. A nem térségi jelentőségű, **helyi funkciót betöltő tervezett települési összekötő utakat meglévő külterületi utak, dűlőutak nyomvonalának figyelembe vételével javasolt kijelölni**. A nagyvízi meder térségében – legfőképpen a rosszabb állapotú töltéseknél – történő útfejlesztések során javasolt figyelembe venni az árvízvédelmi védekezés igényeit is (kettős hasznosítás). A térségi (megyei és kistérségi szintű) érdekeket és a fejlesztések várható hatásait szem előtt tartva javasolt megállapítani a meglévő és tervezett térségi jelentőségű mellékúthálózat és egyéb települési összekötőút fejlesztések sorrendjét, ütemezését. A zsáktelepülések második bekötésének ütemezésénél elsődleges szempontként a közösségi közlekedési ellátottság megvalósíthatóságát célszerű szem előtt tartani.

Intenzív fejlesztés várhatóan a közlekedési rendszereket érinti. Ennek egyik fontos szempontja a közlekedési folyosók fejlesztése, kialakítása (M9, új főúti kapcsolatok kialakítása). Új főúti kapcsolat tervezése során javasolt a **meglévő nyomvonalak minél**

nagyobb mértékű felhasználása és csak elkerülhetetlen esetben (szűk ívek, hirtelen irányváltás, illetve a települések belterületeinek elkerülésére) **javasolt a nyomvonal-korrekciónak.**

A fő áruszállítási tranzitirányokban (Budapest, Pécs, Kaposvár, Alföld) **a vasúti áruszállítás részesedésének növelését javasolt elősegíteni területbiztosítással**, valamint a szolgáltatási színvonal emelésével. Ennek megfelelően a nagyobb települések illetve **közlekedési csomópontoknak** számító települések **esetén** (pl. Dombóvár, Simontornya, Bátaszék) **a meglévő infrastruktúra, és területek alkalmasságát javasolt megvizsgálni.**

A kerékpárút-hálózat fejlesztésénél **mérlegelni javasolt az egyes mellékutak forgalom-nagyságának ismeretében az önálló, közúti forgalomtól elválasztott kerékpárút létesítésének szükségességét.** A térségi kerékpárút-hálózat kialakításának ütemezésénél **elsődleges cél, hogy a már meglévő települési, helyi-helyközi nyomvonalszakaszokat felhasználva regionális hálózatok alakuljanak ki.**

Egyedi építmények

Az országos és térségi jelentőségű egyedi építmények térbeli rendjét az országos és megyei területrendezési terv együttesen határozza meg a vonatkozó jogszabályok alapján. A településrendezési tervekben az adott építmény helyének gondos kijelölése és lehatárolása során vizsgálendő a létesítmény megközelíthetősége, környezetére gyakorolt hatása, valamint a szakhatóságok véleménye, így ezek ismeretében pontosítható a megyei terven jelölt építmény elhelyezése a településrendezési tervekben. Az Étv előírásai alapján **előnyben részesítendő a kihasználatlan, elhagyatott, egykori gazdasági területfelhasználású beépítésre szánt területek**, ahol adottak a szükséges infrastrukturális feltételek. Ez biztosítja a leghatékonyabb területfelhasználást, és elkerülhető az indokolatlan területpazarlás.

1 millió m³-nél nagyobb és 10 millió m³-nél kisebb tározási lehetőséget az érintett vízügyi igazgatóság adatszolgáltatása nem tartalmaz. A csapadékmennyiség fokozatos csökkenésének és egyre egyenetlenebbé váló eloszlásának ellensúlyozása érdekében a Tolna megye domborzati adottságait figyelembe véve javasolt ennél kisebb tározási lehetőségek vizsgálata és kijelölése is. Amennyiben ez lehatárolásra kerül, úgy az érintett településrendezési tervekben javasolt ezeket jelölni, és az érintett területeken kerülni javasolt beépítésre szánt területek kijelölését, illetve az építmény elhelyezést.

Az Öcsényi sportrepülőtér az OTrT és az országos fejlesztési elképzelések szerint kereskedelmi (nemzetközi) repülőtérré fejleszhető repülőtér, mely az M6-os és M9-es gyorsforgalmi utak találkozásánál jelentős gazdasági tényezővé válhat megvalósulása esetén. Ezt figyelembe véve a repülőtér közvetlen környezetében olyan terület-felhasználás kijelölése indokolt, mely biztosíthatja a logisztikai célú létesítmények, infrastruktúrák elhelyezését is.

Az OTrT-ben szereplő közforgalmi, nemzetközi és országos jelentőségű Szekszárdi kikötő a nemzetközi, országos és határkikötők rendszeréhez illeszkedve **elsősorban kereskedelmi, gazdasági** folyamatokban tölthet be kiemelkedő szerepet, így ennek megfelelő területfelhasználás kijelölése és előírások megfogalmazása javasolt az érintett településrendezési tervekben a 21/2006 (I. 31.) Kormányrendelet alapján. A **térségi**

jelentőségű kikötőknek (Paks, Fadd-Dombori, Bogyiszló, Dunaföldvár, Gerjen) *a turisztikai célú utaztatásban is van szerepük*, de a kereskedelmi és gazdasági célú áruszállítás is fontos funkció. A kikötők szabályozásánál a turisztikai, gazdasági célokat, igényeket szolgáló területhasználat kijelölése és előírások megfogalmazását, valamint az érintett háttértelepüléseken már kiépült, kapcsolódó szolgáltatásokat egyaránt javasolt figyelembe venni.

A kompátkelők (Fadd, Gerjen, Paks) kisebb forgalmat lebonyolító átkelést biztosítanak a Dunán, bár jelentőségük a Szekszárdi és Dunaújvárosi híd megépültével csökkent. Az átkelés jellegének (pl. várakozás, vámolás) *megfelelő szolgáltatást nyújtó építmények* elhelyezésének és terület-felhasználás biztosítása javasolt. *A megyében kijelölésre és megépítésre került a Cikói térségi hulladéklerakó*. A megye hulladékgazdálkodásának rendszere akkor válik teljessé, ha Pakson is megnyitják a jelenleg megvalósulás alatt álló térségi hulladéklerakót. További térségi hulladéklerakó kijelölése a megye területén nem indokolt.

Az országos terv jelöli az ország villamos energia szükségletének 40-45%-át előállító Paksi Atomerőművet az Ország Szerkezeti Tervén. Érdemi előírást az OTTrT nem tartalmaz. Az atomerőműre és biztonsági övezetére az 1996. évi CXVI. törvény, az ún. „atomtörvény”, valamint a nukleáris létesítmény és radioaktív hulladék tároló biztonsági övezetéről szóló Kormányrendelet (213/1997 (XII. 1.) alapján kell eljárni és a létesítési engedélyben szereplő biztonsági övezet kiterjedését és az arra vonatkozó korlátozásokat a településrendezési tervben kell megjeleníteni.

A vonatkozó rendelet szerint az atomerőmű esetében a biztonsági övezet maximális méretei a felszínen a létesítmény körül háromezer méter.

Az OTTrT jelöli az Ország Szerkezeti Tervén a Bábaapátiban épülő – részben már működő – nemzeti radioaktív hulladéktárolót. A létesítmény körüli biztonsági övezet a vonatkozó Kormányrendelet szerint a felszínen a létesítmény körül maximum ötszáz méter, amelyet a létesítési engedélyben pontosan meg kell határozni. A biztonsági övezet kiterjedését és az arra vonatkozó korlátozásokat a településrendezési tervben kell megjeleníteni.

Jelentős térszerkezeti és látványelem a villamos energia átviteli hálózat távvezeték elemei. A távvezeték elemek értelemszerűen az atomerőmű, Paks környezetében sűrűsödnek.

(A 400 kV-os átviteli hálózat távvezeték elemei: Kaposvár-Paks, Litér-Paks, Martonvásár-Paks, Paks-Pécs, Paks-Albertirsa, Paks-Sándorfalva.)

**A KÖZGYŰLÉSI HATÁROZAT
2. MELLÉKLETE**

**TOLNA MEGYE TERÜLETRENDEZÉSI TERVÉNEK A TÉRSÉGI,
TERÜLETRENDEZÉSI, TERÜLETFEJLESZTÉSI SZEMPONTOK ÉS
ÉRDEKEK ÉRVÉNYESÜLÉSE ÉRDEKÉBEN TETT AJÁNLÁSOK**

A 23/2011. (IV. 1.) KÖZGYŰLÉSI HATÁROZAT 2. SZ. MELLÉKLETE**TOLNA MEGYE TERÜLETRENDEZÉSI TERVÉNEK A TÉRSÉGI, TERÜLETRENDEZÉSI, TERÜLETFEJLESZTÉSI SZEMPONTOK ÉS ÉRDEKEK ÉRVÉNYESÜLÉSE ÉRDEKÉBEN TETT AJÁNLÁSOK****2.1. ÁLTALÁNOS AJÁNLÁSOK A TÉRSÉGI TERÜLET-FELHASZNÁLÁSI KATEGÓRIÁKRA VONATKOZÓAN**

- 2.1.1. A rendeltetésszerű használatot, építést korlátozó, védőövezet-igényű tevékenység számára csak ott biztosítson a településrendezési terv területet, ahol a védőövezet nem nyúlik át a szomszéd település közigazgatási területére, kivéve, ha a területfelhasználási egység térségi jelentőségű településüzemeltetést szolgáló létesítmény elhelyezésére szolgál és elhelyezéséhez az érintett települések önkormányzatai hozzájárulnak.
- 2.1.2. Kerülendő a meglévő településtesttől elszakadó, más terület-felhasználási egységekbe ékelődő és ezért környezeti/területhasználati konfliktusok kialakulásának veszélyét hordozó, új beépítésre szánt területek kijelölése.
- 2.1.3. Egyéb (nem központi) belterületek és külterületi lakott helyek beépítésre szánt területének bővítése, illetve beépítési intenzitásának növelésekor javasolt vizsgálni a várható településüzemeltetési költségeket és ezek finanszírozási feltételeit. E területeken a jogszabályok szabta kereteken belül és a – várhatóan növekvő számú – pályázati lehetőségeket kihasználva indokolt ösztönözni a nagyrendszerekhez való költséges csatlakozást kiváltó alternatív energiaellátó és egyedi szennyvízkezelő létesítmények alkalmazását a közösségi és egyéni költségek csökkentésére és a környezetterhelés mérséklésére is tekintettel.
- 2.1.4. Új hétvégi házas üdülőterület kijelölése a megyében nem indokolt, a településrendezési eszközökkel az üdülésnek és rekreációnak a helyi népesség számára jövedelemtermelő formáit szükséges ösztönözni. Stratégiát javasolt kidolgozni a meglévő üdülőterületek és egyéb, üdülési-turisztikai céllal használt területek korszerűsítésére, a borvidéki területek fejlesztésére tekintettel a 21. sz-i turisztikai-idegenforgalmi igényekre és az ebből származó helyi jövedelmek növelésére.
- 2.1.5. A gazdasági területek kínálatát kistérségi (mikrotérségi) szinten javasolt összehangolni olyan módon, hogy új gazdasági terület kijelölésére csak akkor és olyan mértékben kerüljön sor, hogy a kistérség összes kínálata ne haladja meg a már betelepült, működő gazdasági területek nagyságának kétszeresét.
- 2.1.6. A legalább hét éve kijelölt, de nem betelepült gazdasági területek területfelhasználási egységbe sorolásának felülvizsgálata indokolt.
- 2.1.7. Ne jelöljenek ki a települések olyan új gazdasági területeket, melyeket meglévő, vagy a magasabb szintű tervekben rövidtávon megvalósítani tervezett közlekedési infrastruktúra nem tud kiszolgálni.
- 2.1.8. Új gazdasági terület kijelölésének szükségességét és a (térségi-kistérségi szinten) legmegfelelőbb helyszín kiválasztását a településrendezési tervek alátámasztó munkarészeiben, a térségi és fejlesztési feltételek összefüggéseinek bemutatásával javasolt igazolni.

- 2.1.9. A vasút számára értéktelenné vált, kiürült gazdasági, volt honvédségi területek, korábbi funkcióját veszített majorok stb. újrahasznosítási szándéka esetén a teljes szóba jöhető területre egységes és részletes szabályozást ajánlott készíteni annak érdekében, hogy ne alakuljanak ki a későbbiekben hasznosíthatatlan maradványterületek.
- 2.1.10. A településszerkezeti tervben kijelölt nagy összefüggő új beépítésre szánt területek szabályozását ajánlott ütemezni annak érdekében, hogy a használatba vétel hatékonyan és koncentráltan történjen, továbbá, hogy építési jogok csak ott keletkezzenek, ahol ez rövidtávon indokolt és ezzel a későbbi kártérítési igények felmerülése elkerülhető legyen.
- 2.1.11. Városias települési térség területén törekedni kell a kompakt településtestek megőrzésére, kerülni kell a nagy összefüggő új kertvárosias területek kijelölését.
- 2.1.12. A védett természeti területek által érintett települések, továbbá a történeti települések és a borvidéki települések területén a településrendezés eszközrendszerével megelőzendő minden olyan tevékenység megtelepedése, mely a terület természeti, táji értékeinek megőrzését és turisztikai célú hasznosítását és a kulturális örökség védelmét veszélyeztetheti, illetve a védett természeti területekre a korábbinál jelentősen nagyobb forgalmat vonz (a helyi-kistérségi élelmiszer, energia- és vízgazdálkodáshoz, a komplex tájgazdálkodáshoz, alapvető lakossági szolgáltatásokhoz szorosan nem kapcsolódó gazdasági-logisztikai tevékenységek).
- 2.1.13. A településrendezés során fokozott hangsúlyt javasolt helyezni a meglévő vízfolyások, csatornák egyértelmű jelölésére vízgazdálkodási területfelhasználási egységként történő szabályozására, a „jókarbantartás” településrendezési eszközökkel történő ösztönzésére.

ORSZÁGOS ÉS TÉRSÉGI ÖVEZETEKRE VONATKOZÓ RÉSZLETES AJÁNLÁSOK

2.2. A magterület

- 2.2.1. A magterület védett természeti területein alkalmazni kell a védett természeti terület kezelési tervében rögzített szabályokat is.
- 2.2.2. Védett természeti területen:
- a) új épület létesítése, a meglévő épületek hasznosítása a helyi építészeti hagyományoknak megfelelően csak oktatási, kutatási, ökoturisztikai és természetvédelmi céllal történhet.
 - b) turisztikai létesítmények (pihenőhely, turistaút, stb.) a kezelési terv szerint létesíthetők;
 - c) új hírközlési, távközlési magas építmények, szélérőmű torony, elektromos légvezeték, új közút létesítése nem javasolt.
- 2.2.3. Erdők kezelése a természetvédelmi célokkal összhangban lévő erdőterv szerint történjen, amelynek célja természetes, természetközeli erdőtársulások kialakítása, illetve fenntartása.
- 2.2.4. A mocsaras, vízállásos területek vizes élőhelyeit érintetlenül meg kell hagyni.
- 2.2.5. A magterület által közrezárt települések területén csak olyan terület-felhasználás jelölhető ki, amely a magterület táji-, természeti értékeit nem károsítja.

- 2.2.6. A települések a hagyományos szerkezethez szervesen illeszkedve, a település és a táj harmonikus egységének megőrzésével fejleszthetők.
- 2.2.7. Külterületi építmény létesítése a természeti értékek károsítása nélkül elsősorban mezőgazdasági, turisztikai, vízgazdálkodási, erdő- és vadgazdálkodási célból javasolt.

2.3. Pufferterület

Pufferterület övezetében csak olyan épület, építmény létesítése, illetve olyan tevékenységek folytatása javasolt, amely az övezet, továbbá a magterület vagy az ökológiai folyosó természeti értékeit, biológiai sokféleségét valamint táji értékeit nem veszélyezteti.

2.4. Ökológiai folyosó

- 2.4.1. Az ökológiai folyosók területén törekedni kell arra, hogy a természetes és természetközeli élőhelyek folyamatos rendszert alkossanak.
- 2.4.2. Az ökológiai folyosók vízfolyások menti területére eső mezőgazdasági területeket nem beépíthető korlátozott használatú mezőgazdasági területként, erdőterületként, vagy vízgazdálkodási területként célszerű kijelölni.
- 2.4.3. Minden vízfolyást ökológiai, vagy zöld folyosóként javasolt kezelni.
- 2.4.4. Az élővizek természetes mederalakulatait és az élővizet kísérő természetes társulásokat a biológiai öntisztító-képesség fenntartása és a vízi élővilág sokféleségének megőrzése érdekében meg kell őrizni.
- 2.4.5. Amennyiben a természetes mederalakulatot már megváltoztatták, úgy terv készítése javasolt a vízfolyás természetszerű rehabilitációjára.
- 2.4.6. Új vízkivétel, csak oly mértékben javasolható, amely az élővíz természetes voltát nem veszélyezteti.
- 2.4.7. A meder kísérő felületeként, településeken kívül legalább a meder természetes átmérőjének háromszorosát elérő területet, természeti területen legalább 50-50m széles területsávot, folyók esetén a teljes hullámteret, épületmentesen meg kell tartani az ökológiai rendszer fejleszthetősége érdekében.
- 2.4.8. A települések belterületén a természetes állapotú medrek, és azokat kísérő vegetáció megváltoztatása, a természetes meder műtárgyakkal való helyettesítése nem javasolt.
- 2.4.9. Az állóvizek természetes állapotát meg kell őrizni, új halastavak, mesterséges tavak kialakításánál törekedni kell a természetszerű rendezésre.
- 2.4.10. Állóvizek partján új épület létesítése akkor célszerű, ha a keletkező szennyvíz tárolása vagy elvezetése az állóvíz károsítása nélkül megoldható.

2.5. Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület

- 2.5.1. A kiváló termőhelyi adottságú szántóterületeken az OTrT 13/A. §-ával és a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvénnyel összhangban beépítésre szánt terület kijelölése csak akkor javasolt, ha a beépítésre szánt terület
- a) mezőgazdasági birtokközpont fejlesztését, vagy kialakítását,

- b) helyi vagy térségi mezőgazdasági termékek feldolgozását szolgálja, továbbá
- c) a mezőgazdasági termeléssel összefüggő turisztikai fejlesztés érdekében elengedhetetlenül szükséges, valamint, ha
- d) a település fejlesztése csak a kiváló termőhelyi adottságú termőföldek igénybe vételével valósítható meg.
- 2.5.2. Kiváló termőhelyi adottságú szántóterületeken erdőterület kijelölése akkor javasolt, ha az erdősisítés
- a) a környezeti károk enyhítését, a környezet szennyezés elhárítását;
- b) a termőföldek védelmét;
- c) az országos és térségi ökológiai hálózat folytonosságának kialakítását szolgálja.
- 2.5.3. Az övezet területén a településrendezés eszközeivel is támogatni kell a történelmi hagyományokon alapuló üzemi jellegű gazdálkodás megtartását.
- 2.5.4. Az övezet területén beépítésre szánt területként kell biztosítani a még rendeltetésszerűen működő mezőgazdasági majorok fejlesztési lehetőségét.
- 2.5.5. A mezőgazdasági üzemközpontként már nem üzemelő majorok újrahaznosításának lehetőségét a településrendezési tervekben és helyi építési szabályzatban a majorok adottságainak és környezeti érzékenységének megfelelő új funkcióval is biztosítani lehet.
- 2.5.6. Az övezet jó minőségű, árutermelésre alkalmas mezőgazdasági termőföldjeit a településrendezési tervekben általános mezőgazdasági területként javasolt kijelölni.
- 2.5.7. Általános mezőgazdasági területen a gazdasági épülettel beépíthető telek - földrészlet – területét legalább 1,0 ha-ban javasolt meghatározni.
- 2.5.8. Az övezet területén a termőföldek védelmét és a tájkép tagolását biztosító fasorokat, védő erdősávokat, mezsgyéket meg kell őrizni. Ösztönözni kell a nagy összefüggő mezőgazdasági termőföldek fasorokkal, mezsgyékkel, védő erdősávokkal való tagolását.
- 2.5.9. A mezőgazdasági területeket feltáró külterületi gyűjtő utak megtartását biztosítani kell.

2.6. Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület

- 2.6.1. Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezetében beépítésre szánt terület kijelölése még kivételes esetben sem javasolt.
- 2.6.2. Védett természeti területen, Natura 2000 területen és az ökológiai hálózat területén ösztönözni kell az övezet termőhelyi adottságainak megfelelő honos erdőállományainak megőrzését, a tájidegen erdőállományok honos erdőállományokra történő fokozatos lecserélését.
- 2.6.3. A természet védelméről szóló törvény hatálya alá nem tartozó erdőterületeken elő kell segíteni a meglévő erdőállományok természetes illetve természetszerű erdőkké történő átalakítását, a folyamatos erdőborítást biztosító erdőgazdálkodási módszerek elterjedését.

2.7. Erdőtelepítésre alkalmas terület

- 2.7.1. Az erdőtelepítésre alkalmas területek övezetében a mezőgazdasági termelés, mezőgazdasági üzemfejlesztés nem korlátozott.
- 2.7.2. Az övezet területét a településszerkezeti tervekben csak akkor javasolt erdőterület területfelhasználási egységbe sorolni, ha az adott terület erdősítése a településszerkezeti terv távlatában megvalósítható.

2.8. Országos illetve térségi jelentőségű tájképvédelmi terület

- 2.8.1. A tájképvédelmi övezet mezőgazdasági területeit a településrendezési tervekben a sajátos mezőgazdasági használat a beépítettség intenzitása és a tájvédelem, az ökológiai hálózat fejleszthetősége és a természeti értékek védelme érdekében
- általános
 - kertes
 - korlátozott használatú
- mezőgazdasági terület területfelhasználási egységbe javasolt sorolni.
- 2.8.2. A jó termőhelyi adottságú árutermelésre alkalmas általános mezőgazdasági terület legalább 90 %-án olyan övezet kijelölése javasolt, ahol gazdasági épület 1,0 ha-nál kisebb telken (földrészleten) nem létesíthető. Lakóépület létesítését akkora telken, vagy birtoktesthez tartozó birtokközponton indokolt biztosítani, amely egy családot eltartani képes (szőlő és gyümölcs művelési ág esetén legalább 2,0 ha, egyéb művelési ág esetén legalább 10 ha javasolt).
- 2.8.3. Ha település mezőgazdaság-fejlesztési érdekei szükségessé teszik és az érintett terület hagyományos tájszerkezeti adottságainak (jellemző tábla- és telekméretek, jellemző beépítési mérték és mód) megfelel, akkor az általános mezőgazdasági területként szabályozott területfelhasználási egységnek legfeljebb 10 %-án célszerű olyan övezet, kijelölése is, ahol a mezőgazdasági termeléshez szükséges gazdasági épületek és lakóépület legalább 10.000 m² területű telkeken is kialakíthatók.
- 2.8.4. Általános mezőgazdasági területen a telekosztással kialakítható telek területét legalább 5000 m² területtel javasolt meghatározni, kivéve ha a telekalakítás közmű vagy közlekedési építmények kialakítását szolgálja.
- 2.8.5. Kertes mezőgazdasági területek a pihenést és a vegyes gazdálkodást szolgáló felaprózódott, szőlőhegyi, volt zártkerti területek, ahol a pihenést és a termeléshez szükséges tárolást egyaránt biztosító épületek létesíthetők. Kivéve a borvidékek szőlőkataszter I. osztályú területeit, ahol a szabályozás és a támogatás eszközeivel a szőlőtermesztés megőrzését, megújítását kell elősegíteni.
- 2.8.6. Kertes mezőgazdasági területen telekosztással kialakítható új telek területét legalább 1.500 m² területtel javasolt meghatározni, kivéve ha a telekalakítás közmű vagy közlekedési építmények kialakítását szolgálja.

- 2.8.7. A kertes mezőgazdasági területek egységes és hagyományos építészeti karakterének megőrzése érdekében földrészletenként egy, legfeljebb 90 m² alapterületű gazdasági épület létesítése javasolt.
- 2.8.8. A szőlőhegyek, volt zártkertek területét – kertes mezőgazdasági terület – a hatályos település-rendezési tervekben szabályozott területhez képest, vagy rendezési terv hiányában, a földhivatali nyilvántartás szerinti zártkertekhez képest nem javasolt növelni.
- 2.8.9. A kertes mezőgazdasági területeken a szőlő és gyümölcsstermesztést fokozott mértékben támogatni kell. A települések és a kertgazdasági területek funkcionális egysége, a kertgazdasági területek hagyományos telekszerkezete és sajátos építészeti karaktere megőrzésre javasolt.
- 2.8.10. A táj- és természetvédelmi, ökológiai, településképvédelmi, vízminőség-védelmi szempontból érzékeny és sérülékeny mezőgazdasági területeket a településrendezési tervekben erdőterületként (kivéve természetvédelmi szempontból értékes gyepterületek, fáslegelők), természetközeli, vagy korlátozott használatú mezőgazdasági területként célszerű szabályozni.
- 2.8.11. Korlátozott használatú mezőgazdasági területként szabályozott gyepterületeken a rétek, legelők fenntartását, a sportolást, a bemutatást, az ismeretterjesztést szolgáló állattenyésztés építményei és az azokhoz kapcsolódó turisztikai létesítmények kialakítását javasolt biztosítani, ha a gyepterület művelési ágban nyilvántartott telek területe eléri a 10,0 ha-t.
- 2.8.12. Korlátozott használatú mezőgazdasági területeken telekosztással 10 ha-nál kisebb telkek kialakítása nem javasolt.
- 2.8.13. A vízfolyások mentén a természetközeli élőhelyeket (gyepek, nádasok, mocsarak, ligetek) akkor is meg kell őrizni, ha azok nem tartoznak az ökológiai hálózat övezetébe. A vízfolyások külterületi szakaszait legalább 50-50 m széles területsávban nem beépíthető korlátozott használatú mezőgazdasági területként, vagy erdőterületként javasolt kijelölni.
- 2.8.14. A településrendezési tervekben olyan területfelhasználási egység kijelölése nem javasolt, amely a településképvédelmi-tájkarakter történetileg kialakult szerves egységének megbontását, számottevő megváltozását eredményezné.
- 2.8.15. Beépítésre szánt területet elsősorban a települések belterületéhez szervesen kapcsolódva, vagy a már művelésből kivett és beépített területekhez (pl. majorokhoz) szervesen kapcsolódva javasolt kijelölni.
- 2.8.16. A tájképvédelmi övezetben előnyben kell részesíteni a meglévő telephelyek, mezőgazdasági majorok, birtokközpontok újrahasznosítását, intenzívebb beépítését.
- 2.8.17. A felszíni vizek medrének, partjának rendezése csak természetesen a természeti értékek, ökológiai rendszerek védelmével történhet. A felszíni vizek partján csak olyan területfelhasználás kijelölése javasolt, amely a vizek minőségét károsan nem változtatja meg.

- 2.8.18. Új közutak létesítésénél az utak mentén zöldfolyosóként funkcionáló növénytelepítés kialakítása javasolt.
- 2.8.19. Csak olyan termékvezetékek, távvezetékek létesítése javasolt, amelyek tájképi és településképi szempontból nem zavaró hatásúak és nem változtatják meg a táj karakterét.
- 2.8.20. Az övezetben a mezővédő erdősávok, mezsgyék, külterületi fasorok védelmét biztosítani kell.
- 2.8.21. Az övezet területére a helyi építési szabályzatban az önálló reklámépítmények, reklámtáblák elhelyezésére vonatkozó szabályokat a település teljes közigazgatási területére célszerű meghatározni.
- 2.8.22. Új épület, építmény elhelyezése tájba illesztve, a történeti tájszerkezet, a tájképi adottságok és egyedi tájértékek megőrzésével, a tájkarakter erősítésével a helyi építészeti hagyományok figyelembevételével történhet.

2.9. Világörökség-várományos területek

Világörökségi területen a térség táj- és természetvédelmi, illetve településszerkezeti és kulturális örökségi értékeinek védelmét integráltan, a turizmus szempontjainak figyelembevételével szükséges biztosítani. Ennek érdekében a kulturális illetve a természeti-táji örökség részletes értékvédelmi vizsgálatának eredményeit indokolt egységes tervlapon összegezni és ennek alapján az értékek védelméről és komplex hasznosításáról rendszerbe szervezeten gondoskodni.

2.10. Történeti települési terület

- 2.10.1 Az érintett településeken településkép-védelmi területet részletes értékvédelmi vizsgálat alapján javasolt lehatárolni, és ezen túlmenően javaslatot tenni a helyi egyedi építészeti (népi építészeti értékek, közlekedési és ipari létesítmények, szobrok, közutak) és természeti értékek (facsoportok, élőhelyek stb.) védelmére.
- 2.10.2 A helyi értékek összeírása alapján, a kistérségi, megyei turisztikai elképzelésekkel összhangban javasolt megvizsgálni ezen értékek bemutatathatóságát, a helyi látványosságokhoz, turisztikai attrakciókhoz kapcsolhatóságát.
- 2.10.3 Az egymással szomszédos történeti illetve érzékeny települések (lásd: sajátos megyei térségek) értékei megőrzésének, bemutatásának fizikai feltételeit, a kapcsolódó turisztikai infrastruktúrafejlesztéseket indokolt arculati-szabályozási és a védelmet ösztönző támogatási rendszer szempontjából összehangolni és egységes turisztikai csomaggá fejleszteni.
- 2.10.4 Az érintett településeken javasolt rendeletet alkotni a helyi védelem szabályairól, irányításáról, a helyi védettség keletkezéséről, megszüntetéséről, nyilvántartásáról, és a területi védettség alá eső emlékek fenntartására fordítandó támogatási rendszerről. Olyan életszerű, az érintettek és az önkormányzat pénzügyi lehetőségeit is mérlegelő rendeletet célszerű alkotni, mely a védendő ingatlanok „jókarbantartását” ösztönzi, miközben fejlesztésüket, korszerűsítésüket nem lehetetleníti el.

- 2.10.5 A turizusból leginkább profitáló térségi vállalkozók közreműködésével olyan kistérségi felújítási alapot javasolt létrehozni, mellyel az építészeti értékek „jókarbantartása” támogatható.
- 2.10.6 A településkép-védelmi területen az egységes településszerkezeti karakter megőrzése érdekében a jellemző utca- és tömbszerkezet, valamint a telekstruktúra és a meghatározó térfalak együttes védelmét összehangolt szabályozással indokolt biztosítani a településrendezési tervekben.
- 2.10.7 A településrendezés eszközeivel is célszerű elősegíteni a védett terület-érték és környezete harmonikus együttélésének helyreállítását, illetve kialakítását.
- 2.10.8 Településkép-védelmi területen legalább M = 1:1000 méretarányú szabályozási tervek készítése javasolt.
- 2.10.9 A településszerkezethez, a tömbök jellegzetes beépítettségéhez, átlagos szintterület-sűrűséghez kötődően javasolt az egyes települések szabályozási tervében a nagy kiterjedésű épület meghatározását. Amennyiben a településkép-védelmi terület több, eltérő karakterű településrészt foglal magában, úgy a nagy kiterjedésű épület paramétereit városrészenként eltérően javasolt meghatározni.
- 2.10.10 Nagy kiterjedésű épület elhelyezése esetén az épület településképbe való illesztését elvi építési engedély keretében javasolt vizsgálni, illetve javasolt kikérni az illetékes (helyi) tervtanács véleményét.
- 2.10.11 Településkép-védelmi területeken a legnagyobb építménymagasság mellett javasolt meghatározni a legkisebb építménymagasság, valamint a homlokzatmagasság értékét is.
- 2.10.12 A településkép-védelmi területre vonatkozó olyan speciális szabályozás megalkotása javasolt, mellyel elkerülhető a település, vagy településrész egységes megjelenését zavaró, veszélyeztető épületek, építmények létesítése.

2.11. Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület

- 2.11.1. Az övezet területén építési tevékenységet folytatni, és építményeket elhelyezni a 219/2004.(VII.24.) Kormányrendelet és egyéb vonatkozó jogszabályok és hatósági előírások betartásával lehet.
- 2.11.2. Az övezettel érintett települések a településrendezési terveikben az övezet, valamint a hidrogeológiai védőidom, tartalék vízbázis határait a természeti körülmények tényleges ismerete alapján az illetékes vízügyi hatósággal egyetértésben pontosíthatják.
- 2.11.3. A településrendezési terveknek és helyi építési szabályzatnak a felszín alatti vizek, üzemelő és tartalék ivóvízbázisok, gyógyforrások védelme érdekében, a potenciálisan vízszennyező építmények kialakításának korlátozására vonatkozó szabályokat is tartalmaznia kell.
- 2.11.4. A vízbázisok hidrogeológiai védőterületein biztosítani kell a települések csatornázását és az állattartó telepek szennyvizeinek és trágyakezelésének szakszerű megoldását.

- 2.11.5. A vízbázis vízgyűjtő területén a belterületi csapadékvíz-elvezetést és elhelyezést meg kell oldani, a felszíni befogadóba történő bevezetés előtt hordalékfogók alkalmazásával. Párolgató medence vagy szűrőmező nem javasolt.

2.12. Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területe

- 2.12.1. A felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területén alkalmazni kell a felszíni vizek minősége védelmének szabályairól szóló 220/2004. (VII.21.) Kormányrendelet szerinti előírásokat. A települések rendezési terveit és helyi építési szabályzatát a 221/2004. (VII.21.) Kormányrendelet szerint elkészített vízgyűjtő-gazdálkodási tervekkel összhangban kell elkészíteni.
- 2.12.2. Az övezet területén új beépítésre szánt terület kijelölése csak a keletkező szennyvizek megfelelő kezelése – területről elvezetése, vagy területen belüli megfelelő tisztítása esetén javasolt.
- 2.12.3. Az övezet területén a települések csatornahálózatának teljes kiépítését, a szennyvíztisztító telepek III. tisztítási fokozatú kiépítését támogatni kell. A csatornahálózattal ellátott területeken a hálózatra történő rákötést az építés feltételeként indokolt meghatározni.
- 2.12.4. A vízgyűjtő területen csak olyan mező- és erdőgazdálkodás, illetve csak olyan mezőgazdasági létesítmények kialakítása ösztönözhető, amelyek a vízfolyások, tavak vízminőségét károsan nem befolyásolják. Új hígtrágyás állattartó telep kialakítása nem támogatandó.
- 2.12.5. A vízgyűjtő terület vízfolyásainak, állóvizeinek (holtágainak) még meglévő természetes partszakaszait, a vizeket kísérő természetes és természetközeli élőhelyeket meg kell őrizni.
- 2.12.6. A vízgyűjtő területen a belterületi csapadékvíz-elvezetést, tisztítását hordalékfogóval és elhelyezését meg kell oldani. (Izd. előző fejezet ajánlását).

2.13. Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület

- 2.13.1. Az ásványi nyersanyag gazdálkodási terület övezetének kijelölése során figyelembe kell venni, hogy külszíni művelésű bányatelek csak a magterület, ökológiai folyosók és világörökségi területen kívül jelölhető ki.
- 2.13.2. Amennyiben az övezet területén új bánya nyitását, vagy meglévő bánya bővítését tervezik új telkek bevonásával, úgy az érintett telkeket beépítésre nem szánt különleges területbe javasolt besorolni.

2.14. Együtt tervezhető térségek

- 2.14.1. Az övezetben – közös integrált térségfejlesztési stratégia keretében – javasolt összehangolni a tervezett lakó- gazdasági célú területkínálatokat a túlkínálat elkerülése érdekében. Új beépítésre szánt terület kijelölésének szükségességét az övezet összes kínálatának figyelembevételével javasolt indokolni a településrendezési tervek alátámasztó munkarésében.

- 2.14.2. Az övezet területén a meglévő településtestek megújítását-minőségi fejlesztését, intenzitásának növelését javasolt támogatni az új beépítésre szánt területek burjánzásával szemben. Ha meglévő belterületen végképp nincs lehetőség a szuburbanizációs illetve kertvárosias lakóterületi igények kielégítésére, a borvidéki táj megőrzését akkor is elsőrendű érdekeknek indokolt tekinteni és a területigények kielégítésére más, tájképi szempontból kevésbé érzékeny alternatívát felkínálni.
- 2.14.3. Aktív, életszerű városellátó (rekreáció, városellátó mezőgazdasági kultúrák, zöldfelületi rendszerek, erdősítés stb.) területhasználat-kínálati alternatívák biztosításával szükséges megelőzni a települések, településrészek összenövését.
- 2.14.4. Indokolt térségi szinten összehangolt fejlesztési stratégiát kidolgozni a térség holtágainak és erdős területeinek rekreációs-turisztikai hasznosítására és ennek megvalósítása érdekében a településrendezési eszközöket is összehangolni. Javasolt a holtágak menti turisztikai kínálatok és a települések kulturális kínálatai közötti kerékpáros kapcsolatok fejlesztésének prioritást adni, ezzel is a különféle turisztikai desztinációk közötti szinergiát erősíteni.

2.15. Kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület

Kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület környezetében indokolt esetben a vonatkozó ágazati előírásoknak megfelelően védőövezet, szükség esetén területhasználati korlátozás jelölhető ki a településrendezési tervekben.

2.16. Térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület

- 2.16.1. A területek újrahasznosítása, tájrendezése előtt ökológiai értékvizsgálatot javasolt készíteni, hogy a roncsolt területen kialakultak-e védelemre érdemes élőhelyek.
- 2.16.2. Olyan felhagyott bányaudvar, bányagödör, meddőhányó, amelyen természetes élőhely kialakult, vagy védett élőlények populációi telepedtek meg, csak a természetvédelmi hatóság egyetértésével és a védett természeti értékek háborítása nélkül rekultiválható.
- 2.16.3. A magterületen, ökológiai folyosókban lévő roncsolt területek esetében az újrahasznosítás során az ökológia, a táj- és természetvédelem prioritását célszerű biztosítani.
- 2.16.4. Ha a védett természeti értékek lehetővé teszik, akkor a magterületeken, tájképvédelmi övezetben a táj- és természetvédelem mellett az ökoturisztikai hasznosítás, a szabadtéri sportolás, erdősítés lehet az újrahasznosítás célja.
- 2.16.5. Ha a területen védett természeti értékek nem találhatók, akkor az újrahasznosítás célja erdősítés, turisztikai célú hasznosítás, sportolási célú hasznosítás, bemutatási-ismeretterjesztési célú hasznosítás egyaránt lehet.
- 2.16.6. A bányatavak rendezése során a többcélú hasznosítás (természetvédelem-ökológia, turizmus, horgászat, vízisportok) térségi szintű összehangolt feltételeinek biztosítására kell törekedni.

2.17. Nagyvízi meder

- 2.17.1. Az övezet területén alkalmazni kell a nagyvízi medrek, parti sávok, fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról szóló 21/2006. (I.31.) Kormány rendelet előírásait.
- 2.17.2. A szabályozási tervekben olyan területhasználat kijelölése javasolt (pl. korlátozott mezőgazdasági terület), mely az árvízi védekezés és természetvédelem kiemelt szempontjaival összhangban lehetőséget teremt a terület többcélú (mező-, hal-, erdő-, gyeper-, vadgazdálkodás, ártéri tájgazdálkodás) hasznosítására is.
- 2.17.3. Vizsgálni javasolt a terület turisztikai potenciáljának lehetőségeit. Amennyiben az árvízvédelem, valamint a természetvédelem követelményeibe és más jogszabályokba nem ütközik, akkor a szabályozási tervekben célszerű lehetővé tenni a vizekkel összefüggő, közösségi, rekreációs célú építmények (pl. sporthajó kikötők) elhelyezését.
- 2.17.4. Az árvíz levonulásának biztosítása érdekében nagyvízi meder területén új beépítésre szánt területek nem jelölhetők ki, meglévő beépített területeket beépítésre nem szánt területként javasolt szabályozni.
- 2.17.5. A nagyvízi meder területén lévő természetközeli és természetes élőhelyek védelmét a településrendezés eszközeivel is meg kell erősíteni.
- 2.17.6. Az övezet területén a vízminőség-védelem érdekében a vegyszerhasználatot korlátozni kell.

2.18. Földtani veszélyforrás területe

- 2.18.1. A földtani veszélyforrás által érintett települések rendezési terveiben a földtani veszélyforrás konkrét területét az illetékes államigazgatási szerv adatszolgáltatása alapján veszélyforrás típusonként külön célszerű kijelölni és a területekre vonatkozó építési korlátozásokat és feltételeket meghatározni.
- 2.18.2. Földtani veszélyforrással érintett területen célszerű kerülni új beépítésre szánt terület kijelölését. E területeket olyan területfelhasználásba javasolt besorolni, mely mérsékli a földmozgás kialakulásának lehetőségét.

2.19. Vízerózióval érintett terület által érintett települések

- 2.19.1. A településrendezési tervekben lehatárolt, vízerózióval érintett területeken lévő erdőket csak erdőterület területfelhasználási egységbe javasolt besorolni.
- 2.19.2. A 12%-nál meredekebb lejtőkön elhelyezkedő szántóföldek, ültetvények esetén célszerű a talaj teljes felszínének állandó növényborítottságát lehetővé tevő területfelhasználás meghatározása, esetleg művelési ági átsorolásra (pl. legelő, gyeperdő).
- 2.19.3. A vízerózió által érintett területeken lévő földutak, vízelvező árkok rendszeres évenkénti karbantartására kell ösztönözni a települési önkormányzatokat, érintett földtulajdonosokat, gazdálkodókat.

2.20. Szélerózióknak kitett terület által érintett települések

- 2.20.1. A deflációs terület hosszának csökkentése érdekében a szabályozási tervekben és a fejlesztések során kiemelt figyelmet kell fordítani a dűlőutak menti fásításra, illetve az egykori fasorok, mezővédő erdősávok újbóli felújításának lehetőségére, valamint az egyben művelt mezőgazdasági terület méretének maximalizálására (max. 50 ha).
- 2.20.2. Amennyiben a deflációra érzékeny talaj minősége kedvezőtlen, úgy a település adottságainak függvényében javasolt megvizsgálni az érintett terület erdőterületbe, vagy korlátozott mezőgazdasági területbe (legelő, kaszáló) történő besorolhatóságát, és így a művelési ág változás elősegítését.

SAJÁTOS MEGYEI TÉRSÉGEKRE VONATKOZÓ RÉSZLETES AJÁNLÁSOK**2.21. A gazdaságfejlesztés térségei és térségi jelentőségű központjai*****Általános ajánlások***

- 2.21.1. Gazdaságfejlesztés kiemelt térségei és térségi jelentőségű központjai alatt a termelő-feldolgozó és logisztikai típusú tevékenységek fejlesztése szempontjából kiemelt térségek értendők. A turizmushoz kapcsolódó gazdasági tevékenységek kiemelt térségei és térségi jelentőségű központjai külön kerülnek lehatárolásra. A gazdaságfejlesztés kiemelt térségei és térségi jelentőségű központjai az alábbiak:
- minősített ipari park
 - minősített meglévő és tervezett intermodális logisztikai szolgáltató központ
 - regionális alközpont
 - megyei alközpont
 - meglévő és tervezett térségi jelentőségű gazdasági központ-városok, településegységek
 - gazdaságfejlesztési térségek, azon belül:
 - Dombóvár-Kaposvár urbanizációs tengely
 - Duna menti urbanizációs tengely.
- 2.21.2. A megye területén új ipari park létesítése nem indokolt, a meglévők minőségi fejlesztését és betelepülését javasolt támogatni. Elsősorban a már meglévő gazdasági területek továbbfejlesztésével, korszerűsítésével célszerű az új fejlesztési igényeket kielégíteni. Zöldmezős fejlesztéseket csak ezek telítődése után javasolt támogatni.

Urbanizációs tengelyek

- 2.21.3. Javasolt, hogy az urbanizációs tengelyek települései hangolják össze fejlesztési stratégiáikat és településszerkezeti terveiket az együtt tervezhető térségekre megfogalmazott ajánlásokkal azonos módon.
- 2.21.4. Indokolt és javasolt az urbanizációs tengelyek települései területén az új gazdasági területeket koncentráltan, a már meglévő gazdasági területek szomszédságában, kompakt módon kialakítani. Új területek kijelölése a térség területén csak akkor indokolt, ha a meglévők már legalább 50 %-os telítettségűek és folyamatos a befektetői érdeklődés. Célszerű törekedni a barnamezős területek újrahasznosítására, új zöldmezős területek kijelölése helyett.

- 2.21.5. Új lakóterületek kialakítását javasolt elsősorban a városokban, másodsorban az urbanizációs tengelyek vasúttal is elérhető településein, a vasútállomások „10-15 perces” (gyalogos-kerékpáros, szükség esetén autós) vonzáskörzetében ösztönözni.
- 2.21.6. A Duna menti térség településeinek fejlesztése során a tájképi értékek megőrzése kiemelt feladat a térség turisztikai felértékelődésének alapvető feltételeként. A tájképvédelem fontos eleme a térségben a a Duna menti, a 6-os főút és az M6-os gyorsforgalmi út menti feltárulás értékeinek megőrzése, a hídfők térségének rendezettsége, a Dunához közeli belterületek településképének, településperemek rendezettsége.

A megye gazdaságának alközpontjai

- 2.21.7. A megyei alközpontok kistérségi jelentőségű gazdasági-munkaerőpiaci szerepének megerősítésére megyei szinten is kiemelt figyelmet fordítani, a városok megyei jelentőségű szervező, munkaerő-piaci befogadó és tőkevonzó illetve népességmegtartó képességét erősítő fejlesztéseket megyei szinten is támogatni és a településrendezési tervben ennek feltételeit biztosítani.

A gazdaságfejlesztés egyéb térségi jelentőségű gazdasági központ városai és településeggyüttese

- 2.21.8. Azokon a településeken (kisebb gazdasági központokban), ahol a természet- és tájképvédelem, illetve a turizmusfejlesztés meghatározó jelentőségű, a gazdasági célú építési tevékenységet speciális településkép-védelmi, tájba illesztési, tájképvédelmi előírásokhoz javasolt kötni.
- 2.21.9. A gazdaságfejlesztés egyéb térségi jelentőségű központja és településeggyüttese gazdasági területkínálatának tervezését ajánlott egymással és a megyei alközpontokéval is összehangolni és a kereslet-kínálat közös monitorozásának intézményrendszerét kialakítani a kontra-produktív verseny, a fenntarthatatlan túlkínálat és fölösleges infrastruktúra-kapacitások kiépülésének elkerülése érdekében.
- 2.21.10. Nagyobb foglalkoztatóknak a településeggyüttesek kistérségi központ funkciót is ellátó, közlekedési csomóponti helyzetű városaiban indokolt területet biztosítani, míg a többi településén inkább a helyi piacra termelő kisvállalkozások kisebb telkek iránti igényét indokolt kielégíteni.

2.22. A turizmusfejlesztés magterületei és térségi jelentőségű központjai

- 2.22.1. A turizmusfejlesztés magterületei és térségi központjai sajátos megyei térségbe azok a térségek és települések tartoznak, amelyek a természeti adottságok és a turisztikai szolgáltatások kínálata szempontjából és az ebből származó lehetséges jövedelemtermelés alapján legalább regionális jelentőséggel bírnak, vagy ilyenné fejlesztendők. A turizmusfejlesztés magterületei és térségi központjai sajátos megyei térségbe az alábbi térségek, továbbá a térképi mellékleten jelölt települések tartoznak:

- a. Duna mente: 1/ Dunaföldvár, Paks, Tolna, + Tolnai borvidék észak-keleti területei
2/ Szekszárd és borvidéke, Gemenc, Fadd-Dombori, + Tolnai borvidék déli (Völgység) területei
- b. Kapos-völgy: Dombóvár, Tamási, Hőgyész, Gyulaji erdő, Tolnai borvidék + Tolnai borvidék észak-nyugati területei
- 2.22.2 A szálláskínálatot kialakítani, illetve bővíteni elsősorban a meg lévő kultúrtörténeti értéket képviselő épületekben, azok korszerűsítésével, meglévő szálláshelyek minőségi fejlesztésével, illetve meg lévő belterületi településrészekben, azok értékeinek megőrzésével, érvényre juttatásával indokolt növelni.
- 2.22.3 Új üdülőházas üdülőterületek kialakítása elsősorban termál- illetve gyógyfürdők, és tavak-víztározók térségében javasolt, és csak akkor indokolt, ha a kereslet a kínálatot tartósan meghaladta. A területek kijelölésénél a természet- és tájvédelem, illetve a településkép (sziluett) védelem szempontjait kiemelten javasolt figyelembe venni az új beépítésre szánt területek kijelölésénél. Új hétvégi házas üdülőterületek kijelölése nem indokolt.
- 2.22.4 A táj- és természetvédelmi területek térségébe tartozó települések számára a térség természeti-táji értékeihez kötődő, azok megőrzését előmozdító komplex tájgazdálkodás és biogazdálkodás fejlesztése ajánlott, amely egyúttal az ökoturizmus és a szelíd turizmus számára is megfelelő környezetet biztosít.
- 2.22.5 A turizmusfejlesztés magterületein belül a települések között javasolt egységes (összehangolt) kerékpárosút-arculat (burkolat, tájékoztatótáblák, növénykiültetés stb.), egységes bakancsos túra pihenőhelyek és tájékoztató rendszer kialakítása. Javasolt továbbá a vízi- és kerékpáros turizmus helyi bázisainak közös építészeti arculati tervezése, a kínálat összehangolása.
- 2.22.6 Az épített örökség valamint a népi hagyományörzés térségi jelentőségű központjaiban kiemelten támogatandó a településközpontok rehabilitációja és javasolt helyi értékvédelmi rendelet megalkotása (ahol még nincs ilyen), hozzákapcsolódó értékvédelmi alap létrehozása. Kiemelten támogatandó továbbá a rendezvényekkel érintett helyszínek környezeti minőségének, felszereltségének, turisztikai vonzerejének fejlesztése, megközelíthetőségi feltételeinek, az elérés komfortjának javítása (parkolás, kerékpáros, tömegközlekedési-gyalogos elérhetőség).

2.23. Térségi jelentőségű építészeti örökség területei

- 2.23.1 A sajátos megyei térség területébe azok a települések tartoznak, amelyeket a megyei terv nem ábrázolhat történeti településként, ugyanakkor a kialakult történelmi szerkezet, településmag (védendő szerkezetű települések), vagy az építészeti értékek (műemlékek) sűrűsödése (térségi jelentőségű kulturális örökségvédelmi területek) indokolja az adott település egy részének, vagy egészének térségi szintű védelmét.
- 2.23.2 Az érintett településeken javasolt lehatárolni a településkép-védelmi területet (helyi értékvédelmi terület) és a történeti települések övezetére vonatkozó előírásokat, ajánlásokat javasolt alkalmazni.

2.23.3 A térségi jelentőségű kulturális örökségvédelmi területekkel érintett településeken a településkép-védelmi terület lehatárolása során kiemelt figyelmet kell fordítani az országos védelem alatt álló értékekre is.

2.24. Natura 2000 védelmi területek

A Natura 2000 területeken az OTrT ökológiai hálózatra vonatkozó szabályaival, továbbá a magterületekre, ökológiai folyosóra, tájképvédelmi övezetekre vonatkozó ajánlásokkal összhangban lévő, és a Natura 2000 területek védelmi céljaival összhangban lévő építmények létesíthetők, illetve tevékenységek folytathatók.

2.25. Magas Természeti Értékű Területek

A kiemelten fontos érzékeny természeti területek által érintett településeken kijelölt Magas Természeti Értékű Területi egységeken támogatni kell olyan természetkímélő gazdálkodási módok megőrzését, fenntartását, bevezetését, amelyek támogatással ösztönzött, önként vállalt korlátozások révén biztosíthatják az élőhelyek védelmét, a biológiai sokféleség, a tájképi és kultúrtörténeti értékek összehangolt megőrzését.

2.26. Nitrátérzékeny területek

A megyei térségi fejlesztési koncepciókat, programokat és a településfejlesztési koncepciókat, rendezési terveket a vizek mezőgazdasági eredetű nitrát-szennyezéssel szembeni védelméről szóló 27/2006.(II.7.) Korm. rendelet szerint az 59/2008 (IV.29.) FVM rendelet által meghatározott cselekvési programban foglaltakkal összhangban célszerű kidolgozni.

2.27. Szélerőmű elhelyezéséhez vizsgálat alá vonható terület

A szélerőmű elhelyezéséhez vizsgálat alá vonható területen szélerőmű, szélerőműpark létesítése

- a. védett természeti területen,
 - b. natura 2000 területen,
 - c. magterületen, ökológiai folyosóban és puffterületen,
 - d. erdőterületen,
 - e. országos és térségi jelentőségű tájképvédelmi területen
 - f. világörökségi területen, történeti település településkép-védelmi területén,
 - g. repülőtér és műszaki infrastruktúra hálózatok védőtávolságán belül,
 - h. települési terület zajvédelmét biztosító védőtávolságon belül
- nem javasolt.

**A KÖZGYŰLÉSI HATÁROZAT
3. MELLÉKLETE**

SAJÁTOS MEGYEI TÉRSÉGEK TERVLAPJAI

III. MEGALAPOZÓ MUNKARÉSZEK

1. ÖSSZEFOGLALÓ VIZSGÁLAT

Tolna megye főbb adatai

Tolna a Dunnától legkisebb megyéje 370.339 km² területével a magyarországi megyék között – nagyság szerint – a tizenötödik. Az ország területének 4%-a esik Tolna megyébe, lakosainak száma – a KSH 2010.01.01.-i adatai alapján – 233.650 fő. Településeinek száma 109 db., amelyből 11 db. város.

A megye öt kistérségből – Bonyhádi, Dombóvári, Paksi, Szekszárdi, Tamási – a 311/2007 (XI.17.) Kormányrendelet a megye nyugati részét képező Dombóvári kistérséget minősítette hátrányos helyzetűnek, míg a Tamási kistérséget a leghátrányosabb helyzetűek közé sorolta.

Nagyterületi összefüggések

Tolna megye a Dunántúl középső keleti határán, Baranya – Somogy – Fejér megye, illetve a Duna-folyam között helyezkedik el. Elszigeteltsége az M9-es autópálya 51-es és 6-os főút közötti szakaszának megépültével – a szekszárdi Duna-híddal –, valamint az M6-os autópálya megépítésével csökkent. Az észak-déli kapcsolatok tovább javultak, a kelet-nyugat irányú – igen hiányos – kapcsolatok az Alföld felé erősödtek.

A transzeurópai hálózatba tartozó országos törzshálózati vasútvonalak közül a 40-es Budapest – (Dombóvár) – Pécs és a 41-es (Budapest) – Dombóvár – Gyékényes érinti a megyét.

A közlekedési utak közül a legnagyobb jelentősége most az M6-os Budapest (M0) – Dunaújváros – Szekszárd – Ivándárda (Horvátország) gyorsforgalmi útnak van, amely a TEN-T hálózat része.

Az M9-es Dunán átvezető megépült szakasza is jelentős, de a nagyobb térségi összeköttetést csak tovább építése esetén jelent.

Természeti adottságok

Tolna megye nagyobb része a Dunántúli dombság változatos táj-együttesének része, amely az Alfölddel határos természetes határa kelet felől a Duna, a többi égtáj felé természetes határa nincs.

A Duna-menti síkság az Alföld része.

Tolna megye dombsági, hegységi és síksági kis- és középtájakból álló terület, amelynek legjellemzőbb tulajdonsága a változatosság.

A megye dombsági része kiegyenlített, viszonylag nedves, szubatlanti – szubmediterrán jellegű terület, míg a síksági, alföldi részeken a kelet-európai kontinentális hatása határozottabban érezhető. A sajátos éghajlatnak köszönhetően a szomszédos Somogyhoz, illetve Dél-Baranyához hasonlóan a dombsági részeken itt a leghosszabb a tenyészidőszak Magyarországon és a változatos, tagolt felszín következtében sok kedvező mezo- és mikroklímájú terület található.

Az egyes tájalkotó tényezők rövid elemzéséből megállapítható, hogy Tolna megye az ország változatos táji adottságú térségei közé tartozik, ahol az erdőterületek, mezőgazdasági területek, vízfelületek váltakoznak, bár vannak kifejezetten erdőhiányos, agrársivatag jellegű részei is.

A táj jellemzői

Tolna megye területe két egymástól jól elváló tájtípusra osztható. A Duna-menti síkság alacsony térszínű, csaknem teljesen sík területére, valamint a megye nagyobb részén uralkodó dombsági tájtípusra a Külső-Somogy, Baranyai-Tolnai-dombság és a Mezőföld magasabb völgyekkel, dombokkal változatos területére.

Térszerkezet alakulása – területfelhasználás

A megye településhálózata, szerkezete a Dél-Dunántúl karakterének megfelelően erősen tagolt. Alapvető különbség van a megye nyugati és keleti része között. Nagyobb térségi összefüggésben megállapítható, hogy a nagyobb települések koncentrációja inkább a Duna-menti térséget, míg a kis- és aprófalvak koncentrációja inkább a belső, illetve északnyugati dombvidéki térséget jellemzi.

A térszerkezetet sajátosan formálja az is, hogy a nagyobb települések, a jelentősebb városok gyakorlatilag a megye peremén, a megyehatáron helyezkednek el. Hiányzik ugyanakkor egy nagy (közép) város, amely központ jelleggel szolgálná a megye településeit. A térszerkezet egyoldalúsága az M6-os gyorsforgalmi út megépültével tovább erősödött. Az új közlekedési és meghatározó fejlesztési vonzerőt is jelentő gyorsforgalmi út ugyanis a Duna-völgyben a megye legfejlettebb részén épült meg tovább erősítve ezen megyerész gazdasági helyzetét és tovább merevítve az egyoldalú térszerkezetet.

A megye középső részéről nemcsak egy nagyobb központi funkciókat ellátó település hiányzik, hanem rendkívül hiányosak a kelet-nyugat irányú közlekedési kapcsolatok is. A részben ezeket a hiányokat pótló északnyugat-délkeleti irányú 65-ös főút pedig nyomvonalvezetésében, paramétereiben és minőségében sem alkalmas a több helyen hiányzó kelet-nyugat irányú kapcsolatok pótlására.

A területhasználatban is az a jellemző, hogy értékelhető nagyságrendű fejlesztések az M6-os autópálya vonzáskörzetében történnek, illetve ott tervezik őket s így a csökevényes kelet-nyugat irányú kapcsolatok miatt az M6-os autópályáról nehezen megközelíthető nyugati részek még reménytelenebb helyzetbe kerülnek.

Potenciális változást jelent a megye térszerkezetében az Országos Ökológiai Hálózat, illetve a Natura 2000-es területek kijelölése, amelyek a megye jelentős részét érintik.

A tájhasználat az elmúlt évtizedben Tolna megyében is tovább egyszerűsödött, a vidéki népesség csökkenése, elöregedése, a kertészeti termékek (szőlő, gyümölcs, zöldség) termelésének magas költséghányada, a vagyonbiztonság hiánya következtében.

A kétkezi, azaz az élőmunka csökkenése az előző okok következtében együtt járt az igényesebb kertészeti kultúrák, illetve az állattenyésztés visszaszorulásával és növekedett a nagyüzemi jellegű szántóföldi művelés területe a gyepek, illetve szőlő, gyümölcs kárára.

Településrendszer

Tolna megye településeinek száma 109. Az érvényes megyei terv elfogadását követően 2006-ban Pári község kivált Tamási városból, s így nőtt eggyel Tolna megye településeinek a száma.

A megye településsűrűsége (100 km²-re jutó települések száma) 3,4 jóval alacsonyabb az aprófalvas megyéknél. Tolna megyében az aprófalvas jelleg nem a települések térbeli sűrűségére, hanem a települések alacsony létszámára utal.

A 109 településből 60 db. kis- és aprófalva, 31 település népessége van 500 fő alatt, 29-nek pedig 500 és 1000 fő közé esik a lélekszáma. 4000 fő feletti lakossággal mindössze 11 település rendelkezik.

A 11 városból a megyeszékhely, Szekszárd még a középvárosok közé sem igen sorolható 33-34 ezer fő között mozgó lakosságával. A foglalkoztatottság, illetve a közlekedési kapcsolatok következtében Paks és Dombóvár a két 20 ezer fő körüli város jelentősége néhány területen vetekszik a megyeszékhely jelentőségével.

A városok számának növelése – pl. Nagymányok – valójában nem javított a településrendszeren, mert a Tolna megye nyugati részén feszítő gondokat az infrastruktúra, közlekedési adottságok javításával, a gazdaság tudatosabb formálásával lehetne megoldani.

Újabb városok kijelölése helyett a meglévő kisvárosok – például Tamási – központi szerepének erősítését és a városok közötti együttműködést, munka-, valamint közlekedési kapcsolatokat kell erősíteni.

A megye aprófalvas területein az értékmegőrzés, funkcióváltás és az esélyegyenlőség megteremtése érdekében alapvető célkitűzés, hogy e térségek települései új, korszerű lakó-, üdülő-, turisztikai, termelési és ökológiai funkciókat szervezzenek és ezzel tartásuk meg, nyerjék vissza életképességeiket, összhangban az épített és természeti környezet megőrzésével, fejlesztésével.

Demográfia

Tolna megye területén 2009 év végén 233.650 lakos élt. A megye népsűrűsége 63,1 fő/km². Ez az ország átlagos népsűrűségétől – 107,6 fő/km² – jelentősen elmarad, de a szomszédos Somogy megyénél – 53,1 fő/km² – kicsit magasabb.

Az elmúlt húsz évben a megye népesség száma évről évre csökken. Két évtized alatt kb. 8%-kal, húszezer fővel lett kevesebb a megyében élők száma.

2000 és 2009 között a természetes szaporodás, azaz az élveszületések és a halálozások különbözete negatív volt a megye minden kistérségében.

Az előregedés a népességcsökkenésnél is nagyobb gondokat vett fel. Az öregedési index a Dél-Dunántúli régióban Tolna megyében a legmagasabb – 122,5 –, amely jóval az országos átlagérték feletti.

A megye lakónépességén belül a városban élők aránya 56,3%. A megye 98 községe közül 30 település lélekszáma az 500 főt sem éri el.

Sajnálatos módon az elmúlt évtizedben a városok népessége is 3-10% között, átlagban 5,9%-kal csökkent. A népességcsökkenés egyenes következménye volt az óvodák és iskolák számának csökkenése.

A népesség fogyásával arányosan csökkent a gazdaságilag aktív népesség száma is, ugyanakkor a munkanélküliségi ráta 2010-ben megegyezett a 2000-es 8,4%-os értékkel.

Környezeti elemek állapota

Az Országos Környezeti Kármentesítési Program (OKKP) keretében megkezdődött a föld alatti víz és a földtani közeget veszélyeztető tényleges és potenciális szennyezőforrások számbavétele. Ennek informatikai hátterét a FAVI-KÁRINFO dinamikus térinformatikai rendszer adja.

A rendszer szerinti potenciális szennyezőforrások:

- szennyezett olajok, ásványi olajszármazékok: Dunaföldvár, Dombóvár, Ozora,
- állattartásból származó alom: Grábóc,
- növényvédőszer: Dombóvár,
- ipari hulladékok (szennyezett bőr, bőrenyv, stb.): Simontornyai bőrgyár,
- veszélyes anyag (diklór etilén): Szekszárd lőtéri vízbázis.

A simontornyai bőrgyár területén a kármentesítés, a terület rehabilitációja 2011-ben befejeződik.

A föld védelme

A föld védelmét a környezet védelméről, illetve a termőföld védelméről szóló törvény, valamint az OTrT kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek, kiváló termőhelyi adottságú erdőterületek övezetei szolgálják.

Tolna megye mezőgazdasági termelési hagyományaihoz, a termőhelyi adottságokhoz igazodó tájhasználatával, területfelhasználási rendszerének megőrzésével biztosítható a föld védelme. A Tolna megyében is jelentős gondot okozó erózió (víz, illetve szél) ellen a szakszerű művelési módok, helyes agrotechnika és a racionális földhasználat mellett a tájrendezés, területrendezés eszközeivel is védekezni kell.

A megye **legkiválóbb adottságú szántóterületei** a nyugati részen, Dombóvár, illetve Tamási felett, a Duna-menti síkságon, a Tolnai-dombság enyhébb meredekségű lejtőin, valamint a Mezőföld megyébe átnyúló részén találhatóak.

Kiváló termőhelyi adottságú erdőterületek

Tolna megyében a kisebb kiterjedésű erdőterülethez viszonyítva jelentős a kiváló termőhelyi adottságú erdőterület. A híres Gemenci és Gyulaji erdők mellett a Kurd-Csibráki határban lévő erdők, valamint a Szekszárdi-dombságon lévő erdők minősülnek kiváló termőhelyi adottságúnak. Tolna megye így nemcsak a szántóföldi művelés, az intenzív kertészeti kultúrák, hanem az erdő szempontjából is kedvező adottságokkal rendelkezik.

Ezen adottságok alapján fontos szempont az ökológiai, erdőgazdálkodási, vadgazdálkodási szempontból kedvező értékű erdős térségek kialakítása, ahol beépítésre szánt terület kialakítása nem indokolt.

Termőhely sajátos védelme

Az OTrT szerint borvidéki település szőlőtermőhelyi kataszter I.-II. osztályú területéhez, valamint a Gyümölcs- és Dísznövény-termesztési Kutatóintézet adatszolgáltatása alapján az Országos Gyümölcs Termőhely Kataszter I. és II. osztályú területeihez tartozó földrészletek beépítésre szánt területté nem minősíthetők s ezzel a környezet szempontjából kiemelkedő értékű termőhelyeket, termőterületeket védik a szabályok.

Tolna megyében a vörösborairól messze földön híres Szekszárdi borvidék, valamint a csaknem hasonlóan kiváló ökológiai adottságú Tolnai borvidék található. A borvidékekbe 57 db., a gyümölcs termőhelyi kataszterbe 65 db. település tartozik.

Ásványi nyersanyag-gazdálkodás

Tolna megye nagyobb része dombvidéken helyezkedik el, de vannak síkvidéki és Duna menti területek is. Így a megyében változatosak a rendelkezésre álló nyersanyagok típusai. Tolna megye területén jelenleg inkább a laza üledékes kőzetek bányászata történik, elsősorban az építő-anyagipar napi szükségleteinek kielégítésre.

Nemfémes nyersanyagok

Hazai nemfémes ásványi nyersanyagoknak nevezzük az ásványbányászati, az építőanyagipari és a talajjavításra alkalmas (tőzeg-lápföld-lápmész) megkutatott és reménybeli vagyonnal rendelkező előfordulásokat.

A megye területén elsősorban építőanyag-ipari ásványi nyersanyagokat, homokot és agyagot termelnek ki a Duna mentén, ill. a Sárközben a folyó jóvoltából felhalmozódott készletekből. Az elmúlt 10 évben több folyami betonkavics, falazó homok, vakoló homok, építési homok bánya bezárt vagy szünetel Bölcske, Csibrák, Decs, Dunaföldvár, Madocsa, Paks, Pincehely térségében. Jellemző anyaga a megyének az agyag, a tömörtégla-agyag. A megye dombsági területein igen nagy elterjedésben található agyagos lösz. Földtani viszonyok alapján olyan nagy területi előfordulásban van jelen e nyersanyag a megyében, hogy elterjedésének határát egyértelműen a dombsági területtel, vagyis a morfológiai viszonyokkal lehet párhuzamosítani. A jelentős agyaglelőhelyek (blokktegla agyag, tömör téglagyag) elhelyezkedését az egykori és ma is működő téglagyárak telepítése jelzi (pl. Bonyhád, Dombóvár, Paks, Tevel, Kölesd, Szakcs, Szekszárd, Tamási, stb.).

Közutak építéséhez felhasznált nyersanyagot elsősorban a megye Duna menti, keleti, délkeleti részén elhelyezkedő bányákban termelnek ki. Az M6 autópálya építésének hatására több közlekedéscsillapítási homok és agyagbánya nyílt a Duna és az M6 nyomvonala régiójában Alsónána, Bölcske, Fadd, Nagydorog, Szekszárd és Tamási térségében.

A megyében egy helyen, Bátaszéken termelnek ki vázkerámiai agyagot. Építési gránit és gránit murva is csak egy helyen található a megye déli részén, Mórágyon, de ez a bánya valószínűleg szünetel, vagy bezárt. Építési mészkövet korábban már bányásztak Váralján, a Mecsek északi lábánál.

A topográfiai és egyéb természeti adottságok miatt a megye egyes területein jellemző a tőzeg és lápföld felhalmozódás, korábban a Kondai ároknál (Dombóvár), az Inámi halastavaknál (Attala, Kapospula), a Kapos mentén (Csibrák, Pincehely, Regöly, Szakály), a Sárvíz mentén (Kajdacs) és az Öreg patak mellett (Kakasd) történt kitermelés, valamint Bonyhád-Tabód (Paradicsompusztá) és Gyöngyös településeken.

Szénhidrogének

A medencei területek tipikus nyersanyaga a kőolaj és a földgáz. Jelentősége az energia- és üzemanyag termelés mellett a vegyipar esetében van. Jelenleg csak kutatási területek kerültek lehatárolásra a megye szinte egész területén (szomszédos megyék kutatási területei is

érintették), kitermelés nem folyik. A szomszédos Somogy megyében a törökkopányi szénhidrogén bányatelek viszont érinti a megye nyugati részét.

Szén

2010. év végén nyitották meg a külszíni fejtésű Nagymányoki szénbányát, ahol 45 éves kihagyás után indult újra a feketészenbányászat. Korábbi kutatások adatai szerint Nagymányok mellett 42 hektáron 2-100 méteres mélységben mintegy 2,3 millió tonna, kilogrammonként 19,8 megajoule fűtőértékű feketészen rejlik. Évi 100 ezer tonna szenet akarnak kitermelni külszíni fejtéssel.

A 2009-ben várossá vált, 2450 fős Nagymányokon a múlt század elejétől 1965-ig folyt mélyművelésű szénbányászat, a bányára épült brikettgyár évi százezer tonna fűtőanyagot állított elő. A Mecsekben a mélyművelésű szénbányászat az 1990-es évek végén, a külszíni fejtés pedig 2002-ben szűnt meg. Jelenleg több területen is folyik kutatás a Mecsek térségében, a megye déli területeit érintően.

Nyersanyaglelőhelyek, bányatelek

Az állam kizárólagos tulajdonát képezik a kutatással lehatárolt, de bányatelekkel le nem fedett, nyilvántartott ásványi nyersanyagvagyon területek (ún. szabad területek). E területek az OTrT szerint meghatározott Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezetébe tartoznak. A megyében **20 település tartozik az övezetbe**: Alsónána, Attala, Bátaszék, Bogyiszló, Bölske, Dombóvár, Dunaföldvár, Gerjen, Gyöngyös, Kajdacs, Kakasd, Kapospula, Madocsa, Nagymányok, Paks, Pincehely, Regöly, Szakály, Szekszárd és Váralja.

Az övezettel érintett települések településrendezési tervében ezt a nyersanyag-gazdálkodási területet a tényleges kiterjedésüknek megfelelően kell lehatárolni, az ennek megfelelő övezetbe, vagy építési övezetbe kell sorolni, és a területre szabályokat kell megállapítani. Ezzel biztosítható, hogy a magyar állam kizárólagos tulajdonába tartozó ásványvagyon a településrendezési tervek készítőjének jogszabályi kötelezése révén biztosan kitermelhetővé válik. Ez nem azt jelenti, hogy automatikusan ezeken a területeken ki lehet, ill. ki kell jelölni bányateleket a településrendezési terv készítése során, hiszen számos más előírást is figyelembe kell venni. A területrendezést korlátozza a magterület, vagy puffterület övezete, ahol külszíni bánya nem nyitható, meglévő külszíni bányatelek nem bővíthető. Az OTrT 11. § (1) bekezdése szerint a bányatelek megállapítás akkor engedélyezhető, ha összhangban van az érintett település településrendezési tervével és helyi építési szabályzatával. Az Országos Településrendezési Terv és az Építési Követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Kormányrendelet a különleges területek között határozza meg a bányaterületet, így csak akkor van lehetőség bányanyitásra, ha az érintett település rendezési tervében a kívánt terület különleges területként kerül megjelölésre.

Ezzel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy a Magyar Bányászati és Földtani Hivatal érintett bányakapitánysága az ásványi nyersanyag-gazdálkodási területek lehatárolása esetén adatszolgáltatónak minősül a 282/2009. (XII. 11.) Kormányrendelet szerint. Az adatszolgáltatást a megyei önkormányzat ugyan megkérte, azonban tapasztalataink számos esetben azt bizonyítja, hogy a minisztériumok nem engedélyezik az eltérést az OTrT-ben lehatárolt területektől. Emiatt az ásványi nyersanyag-gazdálkodási területek lehatárolása csak az OTrT-ben jelölt településekre korlátozódik. A helyzetelemzés lezárásáig nem érkeztek adatok a bányakapitányságtól.

A szabad területek az egykori bányák területei, valamint a megkutatott ásványi nyersanyag területek. A szabad területek pontos adatait az MBFH Bányakapitánysága még nem bocsátotta a megyei önkormányzat rendelkezésére. A korábbi nyilvántartásokból és előzményekből (környezetvédelmi program) azonban ismerhetőek ezek a területek, melyek jóval nagyobb területeket érintenek az OTrT lehatárolásához képest, kb. 34 települést (Bonyhád, Bátaapáti, Fadd, Kurd, Mórág, Nagydorog, Tamási, Tevel, Tolna, Kölesd, Decs, Csibrák, Kaposszekcső, Szakcs, stb.)

A honlapon elérhető adatok alapján a Magyar Bányászati és Földtani Hivatal a megyében **19 bányateleket tart nyilván 14 településen**, melyek mindegyike szilárd bányatelek. Ezeket a területeket a következő táblázat mutatja. A 19 bányából 17 működik, a bölcskei homokbányának nincs műszaki üzemterve, a szekszárdi agyagbánya pedig tájrendezés alatt áll. A táblázatban szereplő törökkoppányi szénhidrogén bányatelek is érinti a megye nyugati területét (2030.08.28. érvényes az engedélye).

A megye területén lévő nyersanyag egy részét cégek termelik ki, melyek jog adomány alapján a bányában kitermelést végezhetnek és a kitermelt anyagot forgalomba hozhatják.

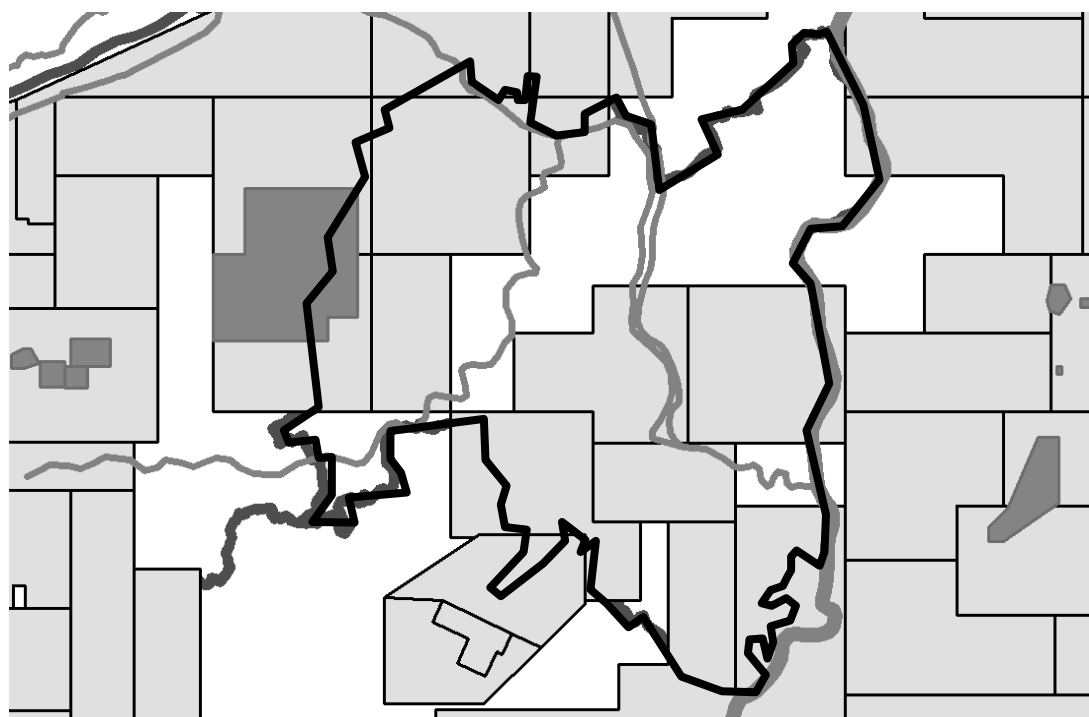
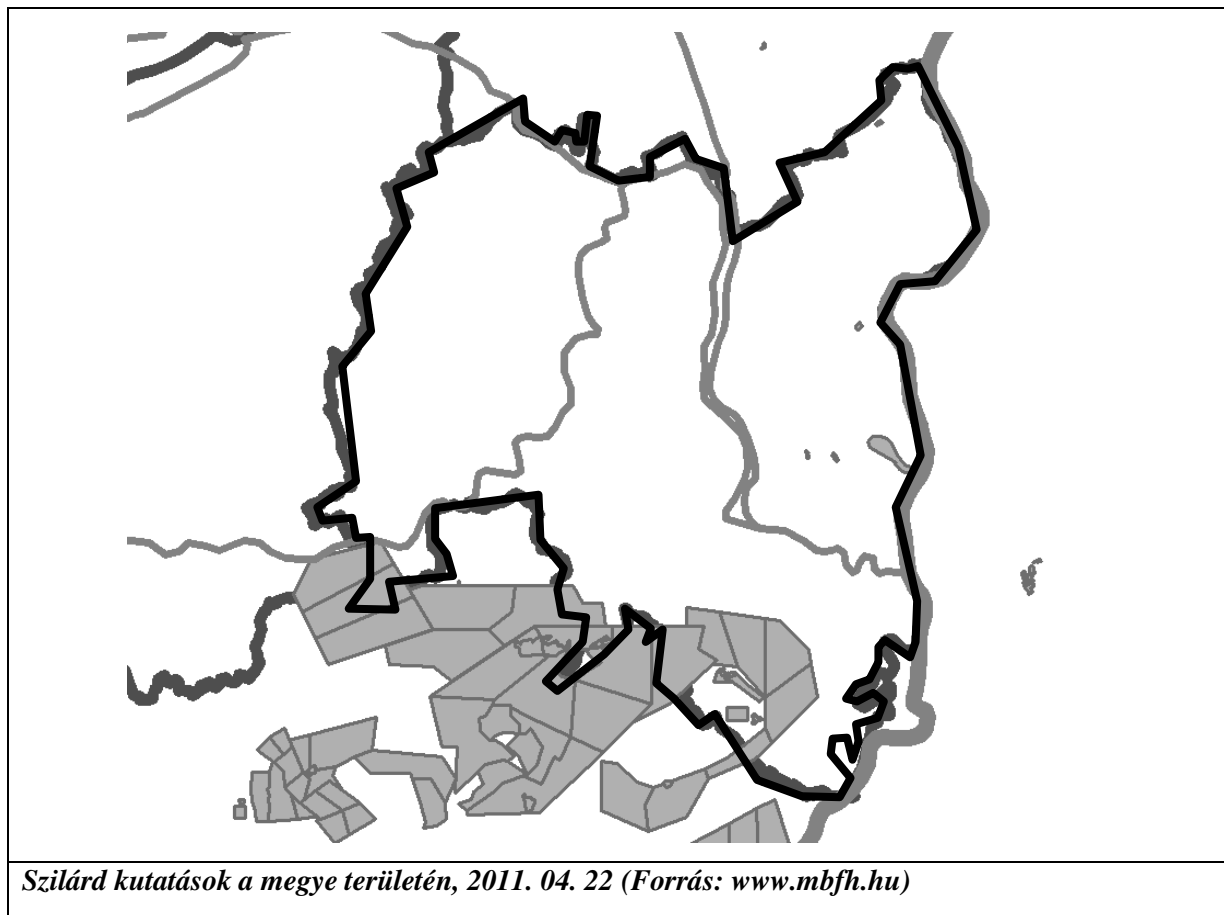
Megállapított bányatelkek a megye területén – Szilárd és szénhidrogén ásványi nyersanyagok, 2011. 04. (Forrás: www.mbfh.hu)

Megnevezés	Terület (km2)	Nyersanyag	Műszaki Üzemi Terv	Megállapítva	Víztest név
Alsónána I. - homok	0,0636	közlekedésépítési homok	működő	2005.06.24	Karasica-vízgyűjtő
Bátaszék I. - agyag	0,741	agyag	működő	1970.12.23	Karasica-vízgyűjtő
Bátaszék II. - agyag	0,3784	vázkerámiai agyag	működő	2002.11.15	Karasica-vízgyűjtő
Bonyhád I. - agyag	0,1296	agyag	működő	1997.06.18	Sárvíz, Sió-vízgyűjtő
Bölcske I. - homok	0,2322	építési homok közlekedésépítési homok	nincs MŰT	2007.10.24	Bölcske-Bogyiszlói-öblözet
Dombóvár I. (Gunarasi agyagbánya) - agyag	0,0527	agyag	működő	1997.10.13	Kapos-vízgyűjtő
Fadd I. (Magyalos) - homok	0,2288	közlekedésépítési homok	működő	2006.11.03	Duna jobb parti vízgyűjtő - Paks alatt
Mözs II. (Mözs Ny-i homokbánya Tolna városban)	0,2491	homok	működő	2005.03.30	Sió-vízgyűjtő
Mözs III. (Mözs K-i homokbánya Tolna városban)	0,1535	homok	működő	2005.03.30	Sió-vízgyűjtő
Nagydorog I. - homok	0,0399	homok	működő	2005.01.06	Sárvíz, Sió-vízgyűjtő
Nagymányok I. – szén	0,4184	feketeszen	működő	2005.05.30	Mecsek
Paks I. - homok	0,0513	vakoló homok	működő	1996.02.06	Duna jobb parti vízgyűjtő - Paks alatt
Paks II. – téglagyári agyagbánya	0,0284	agyag	működő	1996.05.09	Duna jobb parti vízgyűjtő - Paks alatt
Paks III. (Mária bánya) - homok	0,2804	homok	működő	2001.08.01	Duna jobb parti vízgyűjtő - Paks alatt
Szekszárd I. – homok Őcsény területén	0,439	homok	működő	1992.09.01	Szekszárd-Bátai- és Kölkedi-öblözet
Szekszárd III. - agyag	0,0809	közlekedésépítési agyag	tájrendező	2001.10.01	Sárvíz, Sió-vízgyűjtő
Tamási I. - agyag, homok	0,0492	homok közlekedésépítési agyag	működő	2006.07.21	Kapos-vízgyűjtő
Tevel I. (Téglagyári agyagbánya) - agyag	0,0406	agyag	működő	1996.06.11	Sárvíz, Sió-vízgyűjtő
Törökkopány I. - szénhidrogén	310,02	földgáz	működő	2003. 01.20	

További nyersanyaglelőhelyek feltérképezése érdekében a megyében és a megyét érintően számos nyersanyagkutatót végeznek. A jelenleg folyamatban lévő kutatásokat a következő táblázat tartalmazza. A szénhidrogén kutatási területek általában igen kiterjedtek, több megyén is átívelnek. Így fordulhat elő, hogy a Bajai, Igali, Ladánybenei elnevezésű kutatási terület a megye nyugati és keleti részeit is érinti. Újra elindultak a szén kutatások is a mecseki térségben, valamint radioaktív érc kutatások is folynak a megye déli részén.

Ásványi nyersanyagkutatások a megye területén, 2011. 04 (Forrás: www.mbfh.hu)

A kutatási terület megnevezés	Kutatási terület (ha)	Nyersanyag	Megállapí-tása	Érvényes-sége	Státusza
Dunaföldvár (0522/8-9,21 hrsz)	0,2181	agyag, homok, kavics	2007.11.21	2012.07.30	-
Paks (0279/4 hrsz)	0,3808	homok, kavics	2007.12.15	2012.07.18	kutatás
Fácánkert (0249/2,4,8 hrsz)	0,1523	homok, kavics	2007.09.05	2010.07.04	kutatás
Tolna (019/1 hrsz)	0,2476	homok	2010.09.21	2014.09.21	Kutatási jogadomány
Fadd-Gerjen	7,2946	homok, kavics	2011.02.20	2015.02.20	Kutatási jogadomány
Bonyhád-Cikó-Möcsény-Grábóc, Szálka,Alsónána	116,3371	radioaktív érc	2006.11.15	2011.12.15	kutatás
Dombóvár	138	szén	2007.02.12	2012.01.12	kutatás
Bátaszék-Palotabozsok-Szebény-Véménd	13,7627	radioaktív érc	2006.03.07	2011.09.25	kutatás
Bátaapáti-Bátaszék-Mórágymöcsény	8,7693	szén, agyag, gránit	2005.10.31	2011.10.16	kutatás
Bátaszék (0120/60-66 hrsz)	0,5909	agyag	2008.07.01	2012.11.12	kutatás
Mórágym	0,4843	agyag, diabáz, gránit, homok, homokkő, kavics, riolittufa	2010.09.24	2014.09.24	Kutatási jogadomány
Mórágym	0,4381	mészkö	2011.02.21	2015.02.21	Kutatási jogadomány
Völgység-Hegyhát	149,6666	szén	2010.11.29	2014.11.29	Kutatási jogadomány
Kelet-Mecsek	306,711	szén	2007.11.27	2012.12.31	kutatás
Váralja-Észak	20,0663	szén	2010.08.18	2014.08.18	Kutatási jogadomány
Cikó	48,88	szén	2010.08.18	2014.08.18	Kutatási jogadomány
Igal II.	2300	szénhidrogén	2004.03.03	2012.10.08	kutatás
Tolna 137.	1308	szénhidrogén	2004.02.27	2012.02.27	kutatás
Baja 131.	392	szénhidrogén	2002.12.18	2012.12.18	kutatás
Mecsek (Ibolya)	3171,0095	szénhidrogén	2005.06.17	2012.07.05	kutatás
Ladánybena 153.	2650	szénhidrogén	2008.05.14	2013.04.02	kutatás

Szénhidrogén bányatelek (sötétebb lehatárolás) és szénhidrogén (világos lehatárolás) kutatások a megye területén, 2011. 04. 22. (Forrás: www.mbfh.hu)

A bányák működése, azok megállapítása, és működésük üteme időben nagyon változó. A bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény előírja többek között a bányaművelés részletes szabályait, a tulajdonos és használó jogait és kötelezettségeit, valamint a tájrendezést is. A bánya bezárását követően a bánya művelőjének a művelés megkezdése előtt elfogadott műszaki üzemi tervnek megfelelően kell elvégeznie a bánya tájrendezését. A bányák jelentősen csökkenthetik a táj esztétikai megjelenését, ezért a tájrendezés egyik feladata a tájképbe illesztés az eredeti, vagy javasolt új területhasználatba. Ezt támogathatja meg a területrendezés és településrendezés a rendelkezésre álló eszközeivel, a tájrehabilitációra vonatkozó szabályok előírásával.

Térségi tájrehabilitációt igénylő területek

Tolna megyében több helyen folytatnak bányászati tevékenységet, de ez – a megyébe átnyúló kicsiny Mecsek-hegységi részt kivéve – legfőképp építőanyag (homok, kavics) bányászatát jelenti.

A mecseki részen Nagymányok és Váralja területén a külszíni szén-, illetve kőbányászat újbóli megindulása okozhat tájsebeket.

A meglévő tájsebek esetében, ahol adott a természetközeli állapot visszaállításának lehetősége, ott az ökológiai tájrehabilitációt kell előtérbe helyezni, ahol pedig már nem, ott a komplex rehabilitációt kell szorgalmazni.

Földtani veszélyforrás területei

A csúszásveszélyes (földtani veszélyforrással érintett) területeket a területrendezési terv a Bányakapitányság adatszolgáltatása alapján a települések teljes közigazgatási területére határozta meg.

A Külső-Somogyi-dombság, a Tolnai-hegyhát és Mezőföld meredek, illetve szakadó löszfalai a megye településeinek nagyobb részén állandó veszélyhelyzetet jelentenek. Jól tükrözi ezt, hogy a hatályos megyei tervben a csúszásveszélyes területek övezete 95 településre terjed ki a megyében.

A Duna-menti löszfalak csúszásai a belterületeken, illetve a volt szőlőhegyi részeken jelentkező pince be- és leszakadások, partfal és támfal omlások mindennaposak.

A veszélyforrások pontos helyét, kiterjedését a településrendezési tervekben kell lehatárolni.

Szélérozió

A szélérozió kialakulásában a talaj szemcseösszetétele, szerkezetessége, nedvessége, a felszín érdessége, a növényborítottság mértéke mind szerepet kap. Tolna megye Simontornyától Dombóvárig tartó területsávja, valamint a Mezőföld Tolna megyei homokosabb területe sorolható a szélérozióknak kitett terület övezetébe.

Az erdőterületek mérséklék a kártételt, nem véletlen, hogy az OTrT ezen a részen a jelenleginél kissé nagyobb arányú erdősítést tartalmaz elsősorban a talaj és az élővilág megőrzése szempontjából.

Vízerózió

A vízerózió elsősorban ott okoz jelentős károkat, ahol a lejtőviszonyok meredekebbek, a talaj vízgazdálkodása, szerkezete kevésbé ellenálló és a növényborítottság sem állandó. A legnagyobb veszélyt az 5-10%-nál nagyobb lejtésű területek jelentik, amely Tolna megye terepadottságai következtében a megye dombsági részein, az intenzív mezőgazdasági művelésű dombvidéken található. Ez Tolnai-hegyhát, Külső-Somogyi-dombság, Szekszárdi-dombság, a Mezőföld, a megye területének több mint 80%-a!

A hatályban lévő megyei területrendezési terv megfelelően határolta le a vízerózió által veszélyeztetett területeket, az övezet azonban a településtervezés során – tekintettel arra, hogy a megyei terv közigazgatási határosan jelöli ki – pontosítandó.

Vízvédelem

A víz – mint az élet alapját jelentő környezeti elem – védelme kiterjed a felszíni és felszín alatti vizekre, a víztartó képződményekre és a jogszabályban kijelölt megkülönböztetett védelem alatt álló területekre.

Az OTTrT a kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi területet kijelölte a 219/2004. (VII.21.) kormányrendelet alapján.

A rendelet előírásait nemcsak az OTTrT kiemelten érzékeny területeire, hanem a fokozottan érzékeny, érzékeny és kevésbé érzékeny területeire is alkalmazni kell.

A felszíni vizek védelme szempontjából a Duna mellett kiemelten fontos a többi folyó és a tavak védelme is.

A felszíni vizek védelme szempontjából fontos a nitrátérzékeny területeken a jó mezőgazdasági gyakorlat alkalmazása, a vonatkozó kormányrendelet előírásainak betartása.

A levegő védelme

Tolna megye területén térségi jelentőségű üzemi szennyező forrás nincs. A megye levegőminőségét elsősorban a közlekedési eredetű levegőszennyezés határozza meg. Ez a szennyezés összességében nem csökkenthető, de a tervezett közlekedési hálózat által a települési térség területén jelentős mértékben csökkenthető. Az OTTrT-ben is szereplő főúthálózatok, a főutak települést elkerülő szakaszai, a javasolt új mellékúthálózat mind a települések környezetminőségének, így a levegő minőségének javítását szolgálják.

Hulladékgazdálkodás

Az OTTrT kijelölte a veszélyes hulladéklerakókat, amelyek nem érintik a megye területét. A regionális hulladékgazdálkodási társulások létrejöttével, a regionális hulladéklerakók kialakításával a térségi hulladéklerakó-hely kijelöléséhez vizsgálat alá vonható terület kijelölése feleslegessé vált.

Tolna megye hulladékát alapvetően öt hulladékgazdálkodási rendszer kezeli, illetve helyezi el:

1. A Dél-Balaton és Sió-völgye regionális települési szilárdhulladék kezelési rendszer (Som és Ordacsehi és a Tolna megyei Cikó hulladékkezelési központtal),
2. Kapos-menti hulladékgazdálkodási rendszer (Kaposvár komplex hulladékkezelő központtal),

3. Mecsek-Dráva hulladékgazdálkodási program (Marcali és Pécs-Kökény kiemelt hulladékkezelő központtal),
4. Közép-Duna Vidéke Hulladékgazdálkodási Önkormányzati Társulás. A Hulladékgazdálkodási Rendszer 169 település hulladékgazdálkodását szervezi. A Fejér megyében kiépülő új hulladékgazdálkodási telep 9 Tolna megyei település hulladékát kezeli 2013-tól.
5. Paksi Térségi Hulladékgazdálkodási Rendszer Paks város összefogásával 7 Paks környéki település 2012-től közösen oldja meg a hulladékkezelést a paksi hulladékkezelő telep fejlesztésével.

Természet- és tájvédelem

A hatályos megyei területrendezési terv elfogadása óta kijelölésre kerültek a Natura 2000-es területek, az OTrT kijelölte az országos jelentőségű tájképvédelmi övezetet és megváltozott az Országos Ökológiai Hálózat övezeti rendszere.

Országos Ökológiai Hálózat

Az országos ökológiai hálózat területét az OTrT határozta meg és a megyei területrendezési terv feladatává tette az ökológiai hálózat övezeteinek magterület, ökológiai folyosó, puffterület kijelölését.

A **magterület** övezetét alapvetően a védett természeti területek, a Natura 2000 területek és az összefüggő erdőségek alkotják.

Tolna megyében a Duna-Dráva Nemzeti Park területei, a Kelet-Mecseki és Dél-Mezőföldi Tájvédelmi Körzet, a Koppány-patak menti erdős térség, valamint a Szekszárdi-dombság és Gyulaji, valamint a Kurd-Dúzs környéki nagy, összefüggő erdőségek alkotják a magterületet.

Az **ökológiai folyosók** jellemzően a völgyekben, vízfolyások mentén kerültek kijelölésre és a vízfolyások menti természeti területek összefüggő rendszerét alkotják.

A **pufferterületek** a védett természeti területek környezetében található természetközeli élőhelyeket foglalják magukban.

Védett természeti területek

Tolna megye területét a Duna-Dráva Nemzeti Park érinti. A Nemzeti Park védett területei Tolnában a Duna mentén terülnek el. A Nemzeti Parki védettség célja a Duna-völgy természeti értékeinek, felszíni és felszín alatti vízkészleteinek, az itt lévő Gemenci erdőnek és az élővilágnak, a megújuló természeti erőforrások védelme.

A Nemzeti Parkok mellett két Tájvédelmi Körzet van Tolnában.

A Kelet-Mecseki Tájvédelmi Körzet védettségének célja a természetes élőhelyek, a kialakult növénytakaságok, a védett növény- és állatfajok, földtani, kultúrtörténeti értékek védelme, valamint a jellegzetes tájképi adottságok megővése.

A Dél-Mezőföldi Tájvédelmi Körzet rendeltetése az Ős-Sárvíz-völgyben húzódó tórendszer és az ezt övező rétek és erdők élővilágának védelme, a botanikai és tájképi értékek megővése.

A Nemzeti Parkon és Tájvédelmi Körzeteken kívül több egyedi értéket képviselő országos védelem alatt álló természetvédelmi terület van a megyében.

Natura 2000 területek

Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területeket a megalapozó munkarész tartalmazza.

Érzékeny természeti területek – MTÉT területek

Az érzékeny természeti területeket a 2/2002. (I.23.) KöM-FVM együttes rendelet jelölte ki. Az érzékeny természeti területek kijelölésének célja a természeti, ökológiai szempontból érzékeny földrészeket olyan természetkímélő gazdálkodási módok megőrzése, fenntartása, további földrészek kijelölése, amelyek támogatással ösztönzött, önként vállalt korlátozások révén biztosítják az élőhelyek védelmét a biológiai sokféleség, a tájképi és kultúrtörténeti értékek összehangolt megőrzését.

A Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer (MEPAR) blokkjainak szintjén kijelölésre kerültek a Magas Természeti Értékű Területek (MTÉT).

A 61/2009. (V.14.) FvM rendelet 6. számú melléklete szerint természetvédelmi zonális célprogramokat a Sárvíz-völgyében Németkér, Bikács, Györköny, Nagydorog térségében van lehetőség támogatni.

Tájképvédelem

Az OTTrT 2008-tól tartalmazza az országos jelentőségű tájképvédelmi övezetet, amelybe Tolna megyéből a Szekszárdi-dombság, a Duna-menti Nemzeti Park-i területek (Gemenc), a Lengyel-Hőgyészi erdők, a Tolnai-Mezőföld keleti és középő része, valamint Nagyszékely, Gyönk, Miszla környéke tartozik.

Ezen új országos övezet mellett feltétlenül fontos a települések és a táj összhangjának megőrzése a tájképi értékek megőrzését biztosító, térségi jelentőségű tájképvédelem övezet kijelölése.

Tolna megyében a Koppány-völgy, a Tamási-Gyulaji szőlőhegy-erdők, a Tolnai-hegyhát folyamatosan változó dombvonulata, a Szekszárdi-dombság kiemelten a borvidéki területekkel, valamint a Gemenc és a Dél-Mezőföld védett természeti területei tartoznak ebbe a térségi jelentőségű tájképvédelmi övezetbe.

A kulturális örökség védelme

Tolna megye történelmi-építészeti öröksége országos viszonylatban átlagos, közepes értékűnek minősíthető. Tekintettel a megye történelmére és a török uralom alatt bekövetkezett pusztulásra, amely óriási anyagi és emberáldozatokkal járt, a ma meglévő műemléki állomány nagyrészt az újraépítést (betelepítést) követően létesült. Így az épületállomány döntően a XVIII-XIX. századi építkezés eredménye, míg a korábbi korok (római kor, középkor) emlékei romok, alapfalak, kövek.

Az Országos Műemlékjegyzék Tolna megyében 410 műemlékileg védett építményt tartalmaz. Ezek jelentős része templom, uradalmi épület, lakóház, de számos pince, préház, sőt sertésöl és füstölő is található, tükrözve a Tolna megye évezredek óta mezőgazdasági jellegét.

Az uradalmi épületek, a kastélyok, kúriák hasznosítása a műemléki védelem szempontjából nem megfelelő. Alapvető gond, hogy az egykor egy egységet képező uradalmi épületegyüttesek – a kastélyok a parkkal, kápolnával, istállókkal, gazdasági épületekkel alkottak szerves egységet – nagy többsége elbontásra került.

A szakrális műemlékek többsége templom, kápolna. Ezek többsége a XVIII-XIX. században épült.

A népi építészet értékei nagyon gyorsan pusztulnak, ám Tolna megyében még így is több tucat kiemelkedő értékű népi építészeti együttes falurészlet található.

A tervezési tapasztalatok szerint csak az országosan védett épületek megmaradására van esély, a helyi védett értékek jövője kevésbé biztosított. Minden dicséretre méltó a nagyszékelyi és závodi falurekonstrukció! Ez azonban csak két település a 109 közül. Igazából minden lehetséges módon támogatni kellene a népi építészeti értékek megőrzését.

Tolna megye különösen gazdag a szőlőműveléshez, borászathoz kötődő élményt nyújtó pince-présház épületekben. A szőlőhegyek jellegzetes épületei a pincék-présházak. Györköny és Sióagárd ismert pincefalvai mellett Paks, Paks-Dunakömlőd, Bikács, Bölske, Sióagárd (Leányvár), Várdomb, Decs, pincefalvai, présházai is kiemelt lehetőség a helyi értékek, vonzerők növelésére.

Az épített környezet védelme

Egy olyan hagyományos tájhasználatú és településszerkezetű megyében, mint Tolna megye rendkívül fontos az épített környezet, a településszerkezet védelme.

Ezért az országos értékű műemlékek és régészeti területek mellett külön figyelmet fordított a terv a hagyományos értékrendet tükröző védendő szerkezetű településekre. A megyében található jellegzetes út menti, eredetileg egyutcás falvak, a völgyekben lévő patak menti települések mellett meghatározóak az orsós teresedésű 100-140 méter térré szélesedő utcából álló falvak az ún. „angerdorf”, illetve a szalagtelkes út menti falu, ahol a telek végén keresztbe épített pajtákkal vették körbe a települést. Az eredetileg magyarok lakta településekre a halmazos szerkezet a jellemző.

A vizsgálati anyagban szerepelnek a különböző szerkezetű települések és védelmükre a területrendezési terv javaslatot fogalmaz meg.

Mezőgazdaság

Tolna megyében – az európai átlaghoz képest – a földfelszín mezőgazdasági célú hasznosítása kiemelkedően magas. Ez a vidék hagyományosan mezőgazdasági művelésű terület, az ország élelmiszergazdaságának kitűnő adottságú alapanyag termelő térsége.

Tolna megye földrajzi adottságai változatosak, területének 43%-a síksági, alföldi jellegű, míg 57%-a változatos terepfelszínű, magasabb fekvésű, dombvidéki jellegű.

A természeti adottságok kedvezőek a mezőgazdasági és kertészeti termelés számára. A napsütéses órák száma átlagosan meghaladja a 2000-et, az átlagos évi középhőmérséklet az országos átlag körül alakul. A gazdaság teljesítményét vizsgálva igen jellemző, hogy Tolna

megye mezőgazdasága még 2008-ban is a bruttó hozzáadott érték 12,2%-át adta, amely az országos átlag háromszorosa. Természetesen ez az érték összefügg a megye kiemelkedően jó agroökológiai potenciáljával.

A mezőgazdaság foglalkoztatási szerepének csökkenése a kedvező adottságok ellenére folytatódott az elmúlt tíz évben is és Tolna megyében is 10% alá esett, bár ez még mindig az országos átlag kétszerese. Gazdaságilag – most – bármennyire is kedvezőtlen Tolna megye helyzete, azt változatlanul le kell írunk, hogy Tolna megye legfontosabb természeti erőforrása a termőföld, amelynek védelméről e területrendezési tervben gondoskodni kell.

A megyében négy mezőgazdasági tájkörzet határolható le:

1. Sárköz-Duna-menti síkság,
2. Mezőföld,
3. Völgyesség-Hegyhát,
4. Somogy-Tolnai-dombvidék.

A megye agroökológiai adottsági kedvezőek. A terület átlagos kataszteri tiszta jövedelme 20 AK felett van, ezen belül a szántó átlagos aranykorona értéke meghaladja a 26 AK-t. Az országos arányoknál jóval nagyobb a megye összes területéből a mezőgazdasági terület és ezen belül a szántóterület aránya.

Tolna megyében a művelési ágszerkezet eltér az országos átlagtól. Itt igen magas a termőterület aránya, amely 89%-os szemben az ország 83%-os átlagával. Ugyanakkor a viszonylag alacsony erdősültség következtében a termőterület 83%-a mezőgazdasági terület, amelynek 84%-a szántó! Ez jóval magasabb az országra amúgy is jellemző magas szántóföldi aránynál is. Azaz a megye területének kb. 64%-a(!) szántóföld.

Tolna megyében évszázadokon keresztül a szőlő, gyümölcs, kertészeti termékek bősége volt jellemző. A települések nagy részének szerves része volt a szőlőhegy. A mégoly kitűnő adottságok ellenére a kertészet, szőlészet-gyümölcstermesztés is nagymértékben visszaszorult. A borvidéken kívüli településeken gyakorlatilag megszűnt a szőlő- és bortermelés, gyümölcsösök tekintetében is csak egy-két helyen van sikeres kezdeményezés (Kisvejke, Závod).

A ma kb. 5.000 ha nagyságú szőlő a Szekszárdi, illetve Tolnai borvidéken a korábbi szőlőterület töredéke, annak ellenére, hogy a szekszárdi (és tolnai) borok termőhelye ökológiailag kiváló és van néhány termelő, akik európai színvonalú, nagy minőségű borokkal bizonyítják ezt a kivételes adottságot. A Tolnai borvidék három körzetébe 44 tolnai település! tartozik. Tamási körzethez 10 db., Tolnai körzethez 13 db., a Völgyeségi körzethez 21 tolnai település tartozik. A Szekszárdi borvidék 15 település határán terül el.

A társadalmi, politikai változások az elmúlt két évtizedben alapvetően átalakították a mezőgazdasági földterületek tulajdonosi és művelői (földhasználat) szerkezetét. Az 1990-es években a magyar termőföld kb. 85-88%-a magántulajdonba került.

Tolna megyében (2006. évi adatok) a termőterület 76,1%-a, azaz több mint háromnegyede van magántulajdonban. Amíg 1990-ben a magángazdaságok által megművelt termőterület 11,8% volt, ez 2006-ra 55%-ra növekedett. Ez az arány a szántó művelési ágban is hasonlóan kialakult, hiszen 9,9%-ról több mint 50%-ra nőtt a magángazdaságok által művelt szántóterület. A gazdasági szervezetek által használt termőterület a termőterület 43%-a.

Tolna megyében a birtokszerkezet is kedvezőbben alakult az országosnál. Az 1 ha alatti egyéni gazdaságok száma összefügg a megyében található két borvidékkel és a szőlőterületek felaprózottságával. Az mindenestre tény, hogy amíg a közepes, 50 hektár feletti egyéni gazdaságok aránya országosan 1,2%, addig Tolna megyében ez 1,8%, ami a földhasználat átlagosnál nagyobb – gazdaságilag kedvező – koncentrációjára enged következtetni. Különösen igaz ez ha a 10 ha fölötti mennyiségben alig 6%-ot kitevő magángazdaságok művelik a termőterület több mint kétharmadát.

A változással a mezőgazdasági termelés jellege nem változott, sőt a termelés szerkezete is tovább egyszerűsödött. Ez azt jelenti, hogy az alapanyag termelő jelleg erősödött és a feldolgozásban a többletmunka hozzáadásával elérhető sajátos egyedi termék meg sem termelődik és így meg sem jelenik a megyében. Ugyanakkor a termelési szerkezet további egyszerűsödése, a kukorica és a búza termelésének növelése, a pillangós, hüvelyes növények, a kertészeti termelés és egyéb zöldségfélék termesztésének visszaesése, az állattenyésztés folyamatos csökkenése egy kitűnő termelési adottságokkal rendelkező területen tovább csökkenti a megélhetési és fejlesztési lehetőségeket.

A területhasználat, tájhasználat, mikroklíma, szélerezózió, tájlesztés, turizmus, egészség szempontjából is kedvezőtlen a szántóterület folyamatos növekedése – csak az egyik legkisebb kistérségben a dombóvári körzetben 1999-től 2009-ig tíz év alatt több mint 600 hektárral nőtt a szántóterület és több mint 760 ha-ral(!) csökkent a gyepterület, miközben csökkent a kert, szőlő, a nádas, a halastó területe is.

Ezek a folyamatok, amelyek jellemzőek a megyére rontják a mezőgazdasági termelés feltételeit is. Elgondolkodtató, hogy ott, ahol az országban százalékosan csaknem legmagasabb a szántóterület aránya az összterülethez képest, ott alig van mezővédő erdőszáv, pontosan az ország azon megyéiben (pl.: Nógrád, Vas, Zala) van kevesebb, ahol jellemzően több az erdőterület és a szélerezózió kártétele pedig ezáltal jóval csekélyebb.

A megye állattenyésztése mennyiségileg folyamatosan csökkenőben van. A dalmandi gazdaságban azonban európai színvonalú sertésenyésztés folyik. Az állatállomány csökkenésének megállítása és a hústermékek helyben való előállítása a jövő egyik igen lényeges eleme.

Erdőgazdálkodás

Az erdő az emberi életre jelentős hatást gyakorol, mivel javai és szolgáltatásai – megújítható jellegüknél fogva – azon kevés természeti erőforrás közé tartoznak, amelyek fenntartható módon képesek alapvető szükségletek kielégítését biztosítani.

A hatályos területrendezési terv vizsgálati anyaga (VÁTI 2001) részletesen értékelte Tolna megye természeti viszonyait, amelyek az eltelt egy évtized alatt alapvetően nem változtak meg.

A hatályos terv vizsgálata különbséget tett a KSH és az Állami Erdészeti Szolgálat adatai között. A KSH szerint 1997-ben 52.518 ha erdő volt Tolna megyében. Az Állami Erdészeti Szolgálat 1998-as adatai szerint az összes erdőgazdálkodás alá vont terület 65.727 ha, ebből a megye fával borított területe 60.425 ha.

Az a megállapítás, hogy az erdősültség aránya Tolna megyében alatta marad az országos átlagnak és a Dél-Dunántúli régió belül a legalacsonyabb, az 2000-ben és most 2011-ben is egyaránt igaz.

Az Országos Erdőállomány Adattár szerint 2010. január 1.-én 1.912.900 ha erdőterület – az ország területének 20,6%-a – és 126.400 ha erdőgazdasági tevékenységet közvetlenül szolgáló terület volt. Így az összes erdőgazdálkodási célú terület 2.039.300 ha, az ország területének 21,9%-a volt.

Tolna megyében az erdőgazdálkodási célú terület 2010. január 1.-én 70.800 ha volt, amelyből 66.000 ha volt erdő, amely 17,8%-os erdősültséget jelentett. A 66.000 ha erdő az előző rendezési terv vizsgálatában szereplő 52.518, illetve 60.425 ha-nál is jóval nagyobb terület, amely azt jelenti, hogy az országos tendenciának megfelelően, részben a hatályos megyei terv hatásaként Tolna megyében is értékelhető mennyiségben nőtt az erdőterület.

Tolna megyében a 70.800 ha erdőgazdálkodási célú területből 40.200 ha van állami és mintegy 29.500 ha van magántulajdonban. A faanyagtermelést szolgáló erdőterületnek, a kb. 41.000 ha-nak mintegy fele van állami és fele magántulajdonban.

Az állami erdők jelentős részét a Gemenci Erdő és Vadgazdasági Zrt. és Gyulaj Erdészeti és Vadászati Zrt. összefüggő erdőségei teszik ki.

Több, mint 11 ezer ha véderdő – zömmel talajvédelmi erdő! 9.200 ha erdő van védett természeti területen és további 2.240 ha erdő fokozottan védett természeti terület.

Jellemző és ezt különösen a tájhasználatnál, talajvédelemnél kell megemlítenünk, hogy mindössze 411 ha mezővédő erdősáv van Tolna megyében.

Igen érdekes az erdők fafajösszetétele is. A 2010-es adatok szerint a 66.000 ha erdőnek csaknem 40%-a akác! Az akácokon kívül a cser haladja meg a 10%-ot (12,9%) és 9,24%-a az erőnek tölgy. Fenyő viszonylag kevés 8,5%, lággy (puha) lombos fafajok – elsősorban a nyár – 17,8%-át adják a tolnai erdőknek.

A gemenci erdő Tolna megye Gyulaj mellett leghíresebb erdősége a Duna árterében helyezkedik el Bogyiszlótól Bátáig. Az ártéri erdő nagy része viszonylag érintetlen természeti állapotban van és az ország egyik leggazdagabb nagyvadas területe. Az ártéri mélyvizes területeken sok a puhafás, lágylombos – nyár, éger, fűz – erdő, míg a kicsit magasabb részeken kocsányos tölgyesek, magyar kőris, szil található.

A gyulaji erdőség – dámvadas vadrezervátum – csaknem 8.000 ha-os területének kétharmada kocsányos, kocsánytalan és magyar tölgy, az egyharmad területen cser, gyertyán, hárs, valamint nyár és fenyő található.

Tolna megyében a két nagyobb, vadgazdálkodásáról is híres erdőség mellett a Tolnai-hegyhát északi (Nagyszékely, Kisszékely, Miszla), illetve déli rész (Kurd, Csibrák, Döbrököz, Lengyel, Hőgyész, Mucsi) erdőségei – cseres-tölgyesek, gyertyánosok, ezüsthársak – és a Dél-Mezőföldi Tájvédelmi Körzet többnyire homokos talaján díszlő (Bikács, Németkér, Paks) gyöngyvirágos tölgyesek, gyertyános tölgyesek érdemelnek külön említést.

Vadgazdálkodás – vadászat

Tolna megyében a nagy gazdaságok Gemenc Zrt., illetve Gyulaj Zrt. kifejezetten gazdasági haszon céljából folytatnak vadgazdálkodást. A kisebb, földtulajdonon alapuló vadásztársaságok általában non-profit jelleggel végzik tevékenységeiket. A 64 Tolna megyei vadászterület közül 5 vadászterületen a Gemenci és a Gyulaji Zrt. gazdálkodik, míg a fennmaradt 59 vadászterületen egyesületek (Vadásztársaságok), illetve a földtulajdonosok közössége folytat vadászatot, vadgazdálkodást. Tolna megye vadállománya országos és nemzetközi szempontból is jelentős.

Üdülés, idegenforgalom

Tolna megye gazdaságában az idegenforgalomnak fontos szerepe van, az azonban nem meghatározó. A Dél-Dunántúli régió három megyéje közül itt a legalacsonyabb a bevétel. A foglalkoztatottsági és egyéb adatok azt mutatják, hogy a megye sokszínű adottságaihoz viszonyítva alacsony a turizmus ágazat súlya.

A kevés beruházás és a meglévő idegenforgalom, üdülési kínálat közepes színvonala azért gond, mert az idegenforgalom változása igényli a magasabb minőségű kínálatot is.

Tolna megye turisztikai fejlesztése a meglévő adottságokra:

- termál- és gyógyturizmus,
- vadászturizmus,
- borturizmus, gasztronómia,
- vízi turizmus, horgászturizmus,
- falusi turizmus,
- rendezvények
épülhet.

A nyugalmas, csendes, változatos felszínű és tájhasználatú vidék, a völgyekben kisebb-nagyobb horgásztavakkal, Dombóvár és Tamási városban vonzó termálfürdőkkel.

Jelentős a Duna-Dráva Nemzeti Park Gemenci területén az ökoturizmus és tovább fejleszthető a Duna, illetve holtágai, valamint a Sió vízi és horgász turizmusa.

A kastélyok, kúriák felújítása, idegenforgalomi, kulturális, turisztikai célú hasznosítása szintén fontos feladat és lehetőség.

Vízgazdálkodás

„A víz más termékektől eltérően nem kereskedelmi termék, hanem örökség, amelyet ennek megfelelően óvni, védeni és kezelni kell” (Európai Unió Vízkeret Irányelve)

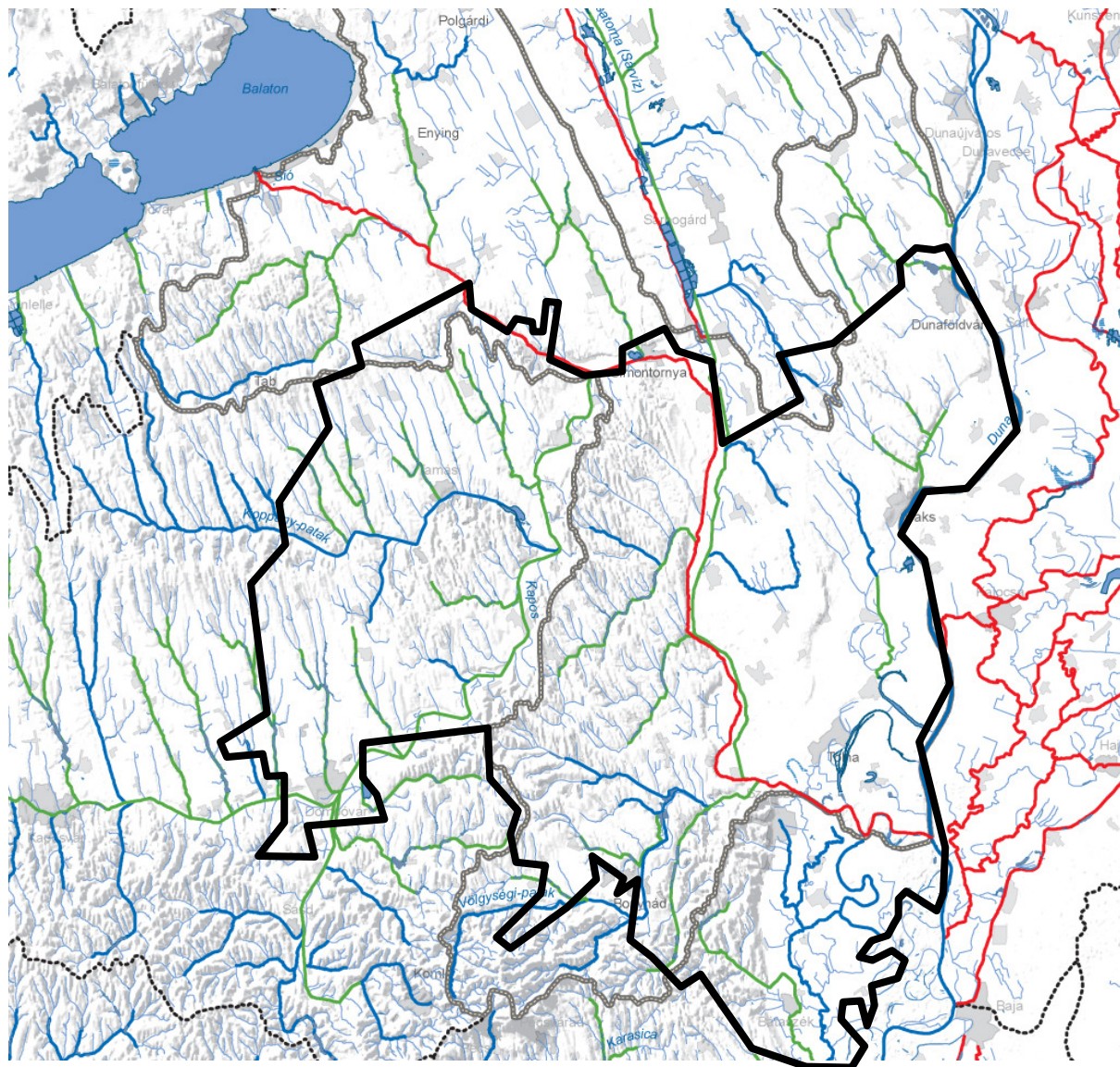
A (tisza) víz értéke folyamatosan növekszik, a globális éghajlatváltozás időszakában pedig különösen fontos szerepe van a vízgazdálkodásnak, hogy figyelembe vegye a mezőgazdaság (belvízelvezetés, öntözés, tározás), a környezetvédelem, a természetvédelem, a vízkárelhárítás, települési érdekek szempontjait, azaz megkerülhetetlen az adottságoknak és az igényeknek megfelelő komplex tájgazdálkodás kialakítása. Ugyanakkor a vízgazdálkodásnak kiemelt szerepe van az ivóvízbázisok védelmében, az emberek megfelelő ivóvízzel történő ellátásában, a megfelelő szennyvízelvezetésben is.

A vízgazdálkodás sokrétűségét és a megyében betöltött szerepét természetesen nem lehet teljes körűen bemutatni a területrendezés sajátosságai miatt, itt csak a területrendezési tervezéssel közvetlenül kapcsolódó témakörök kerülnek bemutatásra. A korábbi tervhez részletes vizsgálatok készültek, ezért csak a terv elfogadása óta történt legfontosabb változások kerülnek bemutatásra e munkarészben.

A Duna Stratégia céljaiban messze túlmutat a Dunán és a Dunával közvetlenül érintkező térségeken, ám közvetlenül mégis a Dunával érintkező megyék, települések profitálhatnak belőle, legyen szó közlekedésről, vízgazdálkodásról, turizmusról. A vízgazdálkodással összefüggő fejlesztési célok között szerepel, hogy 2020-ig az árvíz kockázati tényezőket 25%-kal csökkenteni kell, és a folyóvíz 80%-át fürdésre alkalmassá kell tenni (feltehetően a folyóvíz szennyezettségének visszaszorítása révén). A tervek végrehajtására nincs külön forrás, a meglévő finanszírozási rendszer hatékonyabb felhasználásával, azzal való jobb gazdálkodással kell a stratégiát végrehajtani.

Felszíni vizek – vízgazdálkodási térség

A megyei területrendezési tervben meg kell határozni a vízgazdálkodási térséget és a térségi jelentőségű csatornákat. A vízgyűjtő-gazdálkodási tervek lehatárolták a térségi jelentőségű víztesteket (állóvizek, folyóvizek) és csatornákat, melyek a vízkeretirányelv iránymutatásai alapján a 10 km²-nél nagyobb vízgyűjtőterülettel rendelkező vízfolyásokat jelenti. E térségi szinten jelentős vízfolyásokat a következő ábra mutatja.

A megyében 42 vízfolyás található, melyek közül a legjelentősebbek a Dunát nem számítva a Kapos, a Koppány patak, a Sió, a Nádor-csatorna (Sárvíz), valamint a Völgységi-patak, melyek mind a megyén kívül erednek. Ezeknek a víztesteknek a jelentős része (kétharmada) erősen módosított, melyek emberi beavatkozás hatására jelentős fizikai változáson ment keresztül. A Siótól nyugatra dombvidéki jellegű (nagyobb vízesséssel jellemezhető), a Siótól keletre síkvidéki jellegű vízfolyások helyezkednek el, melyek közül a Kapos rendelkezik a legnagyobb vízgyűjtővel. A megyében egyetlen mesterséges víztest a Sió, mely a Balaton vizét vezeti le. Az állóvizek többsége természetesnek mondható, kivéve a Pacsmagi-halastavak, a Simontornya melletti tavak, valamint az atomerőmű hűtőtavai, melyek mesterségesek.

Vízkárelhárítás

Az utóbbi évtizedben jelentősen megnőtt az árvíz- és belvízveszélyes időszakok száma, az árvizek szintje egyre szélsőségesebb, az árvíz és a belvíz pedig olyan területeket is érintenek, ahol ez még nem volt tapasztalható. Mindeközben egyre hosszabbak a száraz időszakok,

amikor alig vagy egyáltalán nem jut csapadék egyes területekre. A szélsőséges időjárást a klímaváltozás okozza, mely a térségben leginkább hazánkat sújtja. Az egyik legfontosabb teendő az egyre szélsőségesebbé váló éghajlathoz való alkalmazkodás, a vízkárookra és a vízhiányra való mielőbbi felkészülés, mely csökkentheti az időjárásból eredő gazdasági károkat. A megfelelő vízkormányzás elengedhetetlen feltétele a területek jó vízkészlet-gazdálkodásának kialakításához.

Árvizek elleni védekezés

Az árvízvédekezés a főművek mentén állami feladat. Tolna megye területén az árvíz által veszélyeztetett területet 211 km elsőrendű árvízvédelmi vonal védi. A töltések állami tulajdonban vannak, amiből 2 km üzemi kezelésben van a Paksi Atomerőmű területén.

Az árvíz- és belvízvédekezésről szóló 10/1997. (VII. 17.) KHVM rendelet 2. melléklete szerint a megyét tíz árvízvédelmi szakasz érinti.

Az árvízi védekezéshez területrendezési szempontból a nagyvízi meder övezete kapcsolódik. A 21/2006. (I. 31.) Kormányrendelet 5. §-ának (1) bekezdése szerint a nagyvízi meder területét a mértékadó árvízszint, vagy az eddig előfordult legnagyobb árvízszint közül a magasabb jelöli ki. Az OTrT meghatározta, hogy a megyei tervekben ki kell jelölni a Nagyvízi meder övezetének területét. Ezeken a területeken beépítésre szánt területek nem jelölhetők ki. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy ott, ahol nem kellő magasságú a védőgát, ott a nagyvízi meder a folyó völgynek természetes magaslatokkal övezett területéig is kijelölésre kerülhet.

A nagyvízi meder pontos lehatárolási és térképi megjelenítési munkáit pályázat keretében a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság (VKKI) és a Földmérési és Távérzékelési Intézet (FÖMI) közösen végezte. A kijelölést követően a nagyvízi meder bejegyzésre került az érintett ingatlanok tulajdoni lapjára.

Belvízvédelem

Tolna megye területére négy belvízvédelmi szakasz esik. Az egyes belvízvédelmi szakaszok területére eső településeket a következő táblázat tartalmazza a 10/1997. (VII. 17.) KVvM rendelet szerint.

Belvízvédelmi szakaszok, Forrás: 10/1997. (VII. 17.) KVvM rendelet (a dőlt betűvel jelzett települések nem a megye területén találhatók)

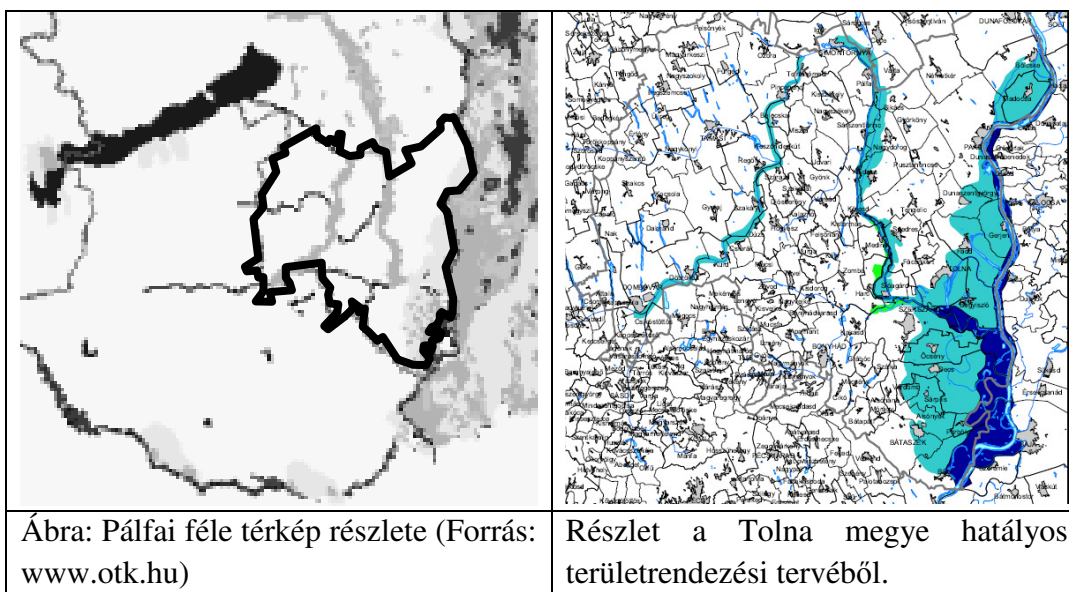
Száma	Neve	Központja	Érintett települései
04.01.	Szekszárd-Bátai	Szekszárd	Alsónyék, Báta, Báticasék, Decs, Ócsény, Pörboly, Sárpilis, Szekszárd, Várdomb
04.02	Bölcske-bogyiszlói	Szekszárd	Bogyiszló, Bölcse, Dunaföldvár, Dunakömlőd, Dunaszentgyörgy, Fadd, Gerjen, Madocsa, Mözs, Paks, Tolna

Száma	Neve	Központja	Érintett települései
04.04	Szekszárd-simontornyai	Szekszárd	Bikács, Cece*, Fácánkert, Harc, Kajdacs, Kölesd, Medina, Nagydorog, Pálfa, Sárszentlőrinc, Simontornya, Sióagárd, Szedres, Szekszárd, Vajta*
04.06.	Tolnanémedi-dombóvári	Szekszárd	Belecska, Csibrák, Dombóvár, Döbrököz, Dúzs, Hógyész, Keszőhidegkút, Kurd, Pincehely, Regöly, Szakály, Szárazd, Tolnanémedi

*Nem megyei település

A vízügyi igazgatóság kezelésében 299 km-nyi **belvízelvezető csatorna van, ebből a legjelentősebb** a Szekszárd-Bátai-főcsatorna és a Nádor-csatorna (Sárvíz). (Ezt a kistérség képviselői szerint Nagydorogtól délre 1925-ben kotorták utoljára!) Jelentős belvízelvezető csatorna még a Dél-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság kezelésében lévő Baranya-csatorna, mely Dombóvárnál torkollik a Kaposba. A belvizek elvezetését helyi szinten a települési közárkok vezetik el, térségi szinten a völgyek jelentősebb vízfolyásai, így a Kapos, Koppány, Sió vezeti el. Tolna megyében két belvízátemelő szivattyútelep található, melyeknek összkapacitása 6,3 m³/s. Báta I. és Báta II. szivattyútelepek a Szekszárd-Bátai főcsatornán érkező belvizeket emelik át magas dunai vízállás esetén a folyóba. A megye területén nincsenek belvíztározók, hanem a terepadottságtól függően medertározásra van lehetőség, illetve a holtágak jöhetnek számításba.

A területrendezési terv meghatározza az úgynevezett **rendszeresen belvízjárta terület** övezetét, mely a Pálfi féle belvíz-,veszélyeztetettség térkép alapján került lehatárolásra.

Ábra: Pálfi féle térkép részlete (Forrás: www.otk.hu)

Részlet a Tolna megye hatályos területrendezési tervéből.

A megye jelentős részét a domborzati adottságokból következően kevésbé veszélyezteti a belvív, a Kapos és Sió völgyében, valamint Sárköz térségében mérsékelten veszélyeztetett területek találhatók.

A 2010. évi kedvezőtlen időjárási események azonban látszólag ellentmondhatnak a Pálfai féle belvív-veszélyeztetettségi térképnek is. A májusban jelentős mennyiségű csapadék hullott le, és a nyári időszak csapadékosabb volt az éghajlatunkra jellemzőnél. Országsszerte abszolút rekordok születtek, így a simontornyai adatok szerint az éves 606 mm átlag helyett 1058,9 mm csapadék esett tavaly. Így a túltelített talajok a nagy mennyiségű csapadékot nehezebben tudták befogadni, olyan területeken is megjelent a belvív, ahol eddig nem volt jellemző, illetve ritka jelenség. A megyében nehezítette a helyzetet, hogy a Sió csatornán keresztül több vizet engedtek le a tó vízszintjének kritikus szint alá csökkentése érdekében, ezért a helyben felgyülemlett belvizeket a Sió már nehezen tudta befogadni. A belvív tavaly 5560 ha-t érintett a megyében, és közel hasonló nagyságú területen káros mértékben átnedvesedett a talaj. Ehhez hasonló csapadékos időszakok 10-15 évente fordulnak elő, ezért ezek az új belvizes területek nem tekinthetők rendszeresen belvízjárta területnek.

Érdemes kiemelni, hogy a belvív nem mindenütt, és nem minden esetben tekinthető károsnak, amennyiben nem veszélyeztet értéket. A belvizek elsősorban a mezőgazdasági területeket veszélyeztetik. A károk mérséklését segíti elő a természeti adottságokat messzemenően figyelembe vevő és kihasználó gazdálkodás, a tájgazdálkodás alkalmazása. A belvizek teljes mértékű elvezetése nem csupán önmagában költséges, de a vízhiány kompenzálhatóságának elvesztését is jelenti a mezőgazdasági területeken. A túlzott vízvezetés további következményeként a talajvíz szintje is mélyebbre kerül, mellyel azonban a magasabban fekvő területek termékenysége is veszélybe jut. Különösen indokoltá válik a belvizek valamilyen formában történő összegyűjtése és tárolása, ugyanis a szélsőséges időjárási helyzetek – kiemelve itt az aszályos időszakot – megsokszorozódnak a jövőben a fokozatos klímaváltozás következtében. Felvetődik a kérdés, hogy az elszórva elhelyezkedő, mélyebben fekvő, belvízzel gyakran veszélyeztetett területeken érdemes-e fenntartani a mezőgazdasági termelést, mely területek nemcsak a víztározásban kaphatnak szerepet, hanem az ökológiai hálózat részévé válva gazdagítja a tájképet. A megye nagy részén a mezőgazdasági termelés a jellemző, ezért fontos, hogy a szélsőséges időjárás hatásait egy vízutánpótlási rendszer egyensúlyozza ki.

A fejlesztések között szerepel a Szekszárd-Bátai főcsatorna komplex vízrendezése, melynek célja a Szekszárd-Báta öblözetben a víztest jó állapotának elérése, a kül- és belterületeken előforduló károk (vízhiány, víztöbblet) csökkentése.

Vízellátás

Tolna megye valamennyi településén rendelkezésre áll vezetékes víz, melyet 19 vízszolgáltató biztosít. Ezekből önálló települési vízellátást Aparhant, Bölcse, Dunaföldvár és Harc települések oldanak meg saját vízművel, a többi szolgáltató 2-16 település vízellátását biztosítja. A közüemi ivóvízvezeték-hálózat hossza 2009-ben 1 888,9 km (2000-ben 1 723,2 km).

A közüemi vízhálózatba bekapcsolt lakások száma 2009-ben 93 940 db, ez a teljes lakásállomány 95,2 százaléka. A városokban ez az arány átlagosan 94,2%, a községekben 96,3%. A települések belterületén szinte mindenhol elérhető a vezetékes víz, a külterületi lakóhelyeken azonban a lakosság sokszor nem élvezheti annak előnyeit. Az egyes települések ellátása jellemzően 90% feletti, számos esetben teljes.

Az egy főre eső vízfogyasztás 2009-ben 32,3 m³ volt, ez a 2000. évi (28,7 m³/fő) és 2006. évi (30,1 m³/fő) értékhez képest egyértelmű növekedést mutat, dacára annak, hogy a vízminőség a felhasználás végpontjaiban néhol nem felel meg az uniós elvárásoknak – ez főleg a megye déli-délnyugati részén elhelyezkedő kisebb településekre igaz.

A vízminőséget egyes területeken a magas arzén-, bór-, ammónia-, vas- és mangántartalom, valamint a határértéket jóval meghaladó metángáz-tartalom jellemzi.

A megyében található 109 település közül 45 település és 4 db egyéb belterület érintett (63 659 fő) az ivóvízminőség-javító programban. Mind a 49 esetben jelen van a szolgáltatott vízben határérték feletti mennyiségben az ammónium. Egyik településen sem fordul elő bór, fluorid és nitrát határérték felett. 12 település esetében halmozott a szennyezettség (nitrit, arzén, ammónium, vas, mangán). 8 esetben az ammónium mellé vas, 9 esetben vas és mangán, 6 esetben csak a mangán, Csibrákon az arzén, Döbröközön az arzén és a mangán is társul. A települések vízellátása rétegvízből biztosított.

A távlati cél az, hogy 2013-ig a közüemi vízellátásában felszámolják az egészséget befolyásoló valamennyi ivóvízminőségi problémát.

A 45 településen a program keretében különböző megoldásokkal (vízkezelési technológia vagy kistérségi rendszerek alkalmazása vagy áttérés másik vízbázisra) lehet biztosítani a megfelelő ivóvízminőséget.

Szennyvízelvezetés, szennyvízkezelés

Tolna megyében a csatornázottság mértéke 2009-ben 59,7%, a megye keleti felében jellemzően magasabb. A városokban ez az arány 79,3% (csatornázatlan város nincs), a községekben ennél lényegesen alacsonyabb az átlag, 36,1%. 100%-ban csatornázott település nem található a megyében.

A csatornahálózat üzemeltetését 14 szolgáltató végzi, jórészt saját vízszolgáltatói területükön, de kisebb átfedések előfordulnak.

Szennyvíztisztító telep az alábbi településeken található: Bátaszék, Bonyhád, Bonyhádvarasd, Decs, Dombóvár, Gyöngyös, Högyész, Kisdorog, Kisvejte, Lengyel, Madocsa, Miszla,

Nagydorog, Paks, Simontornya, Sióagárd, Szálka, Szedres, Szekszárd, Tamási, Tengelic, Tevel, Tolna.

Felszíni és felszín alatti vízkészletek

Az Európai Unió által hatályba léptetett Víz Keretirányelv (VKI) célkitűzéseit testesíti meg Magyarország Vízgyűjtő-gazdálkodási Terve (VGT), melyet 2010. május 5-én fogadott el a Magyar Kormány (1127/2010. (V. 21.) Kormány határozat). Ez a terv tartalmazza azokat a szabályozásokat, programokat intézkedéseket, melyeket hazánknak meg kell tennie a vízkészletek védelme, a fenntartható használat, és a vízhez kapcsolódó élővilág védelme érdekében. A VGT egy sajátos terv, mely a környezeti célkitűzések és társadalmi igények összehangolása mellett tartalmazza a megvalósíthatóság (költségek, finanszírozhatóság, társadalmi támogatottság, stb.) elemzését is, de nem jelenti a beavatkozások konkrét, kiviteli terv szintű részletes kimunkálását. E terv részletesen tartalmazza az egyes víztestek esetén a meghatározott elérendő környezeti célokat (jó állapot elérésének idejét), a szükséges intézkedéseket és a mentességi indokokat. Az időbeni mentességnek meghatározott feltételei vannak, és egyes esetekben enyhébb célállapot is meghatározásra kerülhet, ha pl. nincs ismert, jó műszaki megoldás, vagy a jó állapot elérésének költségei lényegesen meghaladják az állapotjavulásból származó társadalmi hasznokat. De a fő cél továbbra is az, hogy a víz állapota nem romolhat.

A megyét érintő vízgazdálkodási alegységek (vízgyűjtők): 1-11 Sió, 1-12 Kapos, valamint az 1-15 Alsó-Duna jobb part.

A három vízgazdálkodási alegységben található víztestek csupán ötöde tekinthető jó állapotúnak. A fennmaradó víztestek minőségét erősen befolyásolja a csatornázatlanság, valamint a mezőgazdaság diffúz szennyezései. A felszín alatti víztestek háromnegyede jó állapotú. A fennmaradó víztestek esetén nem érhető el 2015-ig a jó állapot és potenciál, hanem csak 2021-ig, vagy 2027-ig, vagy távolabbi időpontig. Ezek miatt hazánk több vízfolyás esetében időbeni mentességet kért.

Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területe

A felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtőterületének lehatárolása változott 2005 óta. Korábban 12 település került lehatárolásra a Tolnai-Sárköz és Gemenci-dombság településeinél a Siótól délre. 2008-ban ugyanazon a területen lévő befogadók által érintett településeket jelölte ki az OTrT Pörböly hozzáadásával. A hatályos megyei területrendezési terv is az akkor hatályos OTrT-nek megfelelő 12 települést jelölte ki.

Az övezet **Mohács és a Sió torkolat közötti Duna-szakaszt és vízgyűjtő területét** foglalja magába a **Tolnai-Sárköz és Szekszárdi-dombság kistáj települések** területén, mely Tolna megye területén 13 települést érint.

Az OTrT övezetre vonatkozó előírása szerint a „Felszíni vizek szennyezésre érzékeny vízgyűjtő területén keletkező, illetve a vízgyűjtőn kívül keletkezett szennyvizek vízgyűjtő

területre történő be- és kivezetéséről a kiemelt térség és a megyei területrendezési tervében intézkedni kell.”

Kiemelten érzékeny felszín alatti vizek vízminőség-védelmi területe

Az övezetre vonatkozó OTTrT-s szabály, hogy a terület övezetében bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni. Kiterjedése, lehatárolása a 2003-ban elfogadott OTTrT-hez képest jelentősen módosult, csökkent a sérülékeny vízbázisok védőterületének pontosítása miatt már csak **21 települést érint**. A felszín alatti vizek védelme különösen a Mecsek északi lejtőjénél és a Duna mentén szükséges. Felszíni szennyeződésekre erősen érzékeny egységek mindazon területek, ahol karsztosodott szilárd kőzetek mutatkoznak a felszínen, esetleg a felszínhez közel, vagy olyan laza porózus üledékek találhatóak a terepszinten, melyek egyben jó vízvezető és víztartó tulajdonsággal ismeretesek. Ilyen adottságú összefüggő területek elsősorban a Duna, valamint a Sió-Sárvíz mentén mutatkoznak, ahol a laza településű szemcsés üledékek nagy területi elterjedésben mutatkoznak. Nyílt karszt nem, de karsztosodásra alkalmas kőzet kizárólag **Váralja környékén** ismer. Laza üledékek elterjedése alapján a Tolnai homokhátság és a Sárköz területe is szennyeződésre érzékeny.

A 2001-ben készült környezetvédelmi program 10 sérülékeny üzemelő vízbázist sorolt fel a védelembe helyezés állapotának feltüntetésével (előzetesen kijelölt hidrogeológiai védőidom).

Sérülékeny környezetben üzemelő vízbázisok:

- a rétegvízre telepített Gerjени, Faddi, Ócsényi, Mórágyi és Decsi,
- valamint a talajvízre telepített Tolnai, Szekszárdi és Kismórágyi vízbázisok.

A sérülékeny távlati, Duna menti parti szűrűsű vízbázisok a Bölcskei, Madocsai, Gerjen-Északi,

Gerjen - Dombori, Fadd - Dombori, Bogyiszlói, Gemenc-Koppányi, Gemenc - Cimefoki, Bátai.

A vízbázisok diagnosztikai felmérése ezen településeknél már elkészült, ezért a 2008. OTTrT módosításban a szennyeződésre érzékeny vízbázisok védőterületei szerepelnek és az alábbi települések érintettek: Alsónána, Kismányok, , Bába, Bátaszék, Bogyiszló, Bonyhád, Bölcske, Cikó, Decs, Dunaföldvár, Dunaszentgyörgy, Fadd, Gerjen, Madocsa, Mórág, Nagymányok, Ócsény, Paks, Szekszárd, Tolna, Váralja.

Szennyeződésre érzékeny a megye vízkészletének jelentős részét adó dunai kavicssterasz és a **Völgység-patak kavicssteraszának vízbázisa**.

A sérülékeny vízbázisoknál védelmet a fedőréteg megbontása esetén kell előírni, melynek szabályozását a településrendezési tervekbe kell beépíteni.

Energiellátás

Villamosenergia-ellátás

Tolna megye villamosenergia-ellátása gyakorlatilag 100%-os, egy-egy lakást leszámítva mindenhol elérhető az elektromos áram. 2009-ben 117 112 db lakossági fogyasztó volt a megyében, ez a korábbi értékekhez képest (2000. év: 111 844 db; 2006. év: 116 253 db) kismértékű növekedést mutat. Az egy háztartási fogyasztóra jutó villamosenergia-felhasználás

ellenben egyértelműen csökkenő tendenciát mutat (2000. év: 2 739 kWh; 2006. év: 2 658 kWh; 2009. év: 2 360 kWh).

Tolna megye (és az ország) energiaellátásának legfőbb eleme a megye egyetlen erőműve, a paksi atomerőmű. A paksi atomerőmű létesítése volt a XX. század legnagyobb ipari beruházása Magyarországon. Az atomerőmű névleges teljesítménye a teljesítménynövelés befejezésének köszönhetően már 2000 MW. Ezzel a magyarországi villamosenergia-termelésben meghatározó szerepet tölt be, annak több mint 40%-át adja. 2010-ben az erőmű négy blokkja összesen 15761 GWh villamos energiát termelt. (forrás: www.atomeromu.hu)

Az erőműhöz kapcsolódnak az országos villamosenergia-hálózat 400 kV-os távvezeték-hálózat Tolna megyét érintő szakaszai, ezek a következők:

- Paks-Albertirsa
- Paks-Pécs
- Paks-Sándorfalva

A nagyfeszültségi hálózat kialakult rendszere megfelelő.

Szénhidrogén-szállító vezeték hálózat – gázellátás

Tolna megyében a vezetékes gázzal való ellátottság mintegy 53%, 2009-ben ez 52 365 bekötött lakást jelentett. A bekötött lakások aránya a kilencvenes évek elejétől (1990. év: 9 337 db) az ezredfordulóig ugrásszerűen, több mint 30 000-rel nőtt, azóta ez a tempó kissé lelassult, de a rákötések folyamatosak. A fő gázszolgáltató a DDGÁZ (EON Dél-dunántúli Gázhálózati Zrt.).

Kőolaj- vagy földgáztermelés Tolna megyében nincs. A megyét két kőolajvezeték érinti, egy nemzetközi jelentőségű (Adria: Adriai-tenger – Százhalombatta - Ukrajna), egy térségi (Százhalombatta - Pécs, Dombóvár érintésével). Az adatszolgáltatóktól (FGSZ Zrt.-től MOL-tól) az adatokat a tervezők megkérték, a helyzetelemzés lezárásáig nem érkezett információ a szolgáltatók fejlesztési elképzeléseiről.

Megújuló energiaforrások

Magyarország 2020-ra vállalta, hogy összes energiafelhasználásának 13%-át megújuló energiaforrásból valósítja meg. Ez egyértelműen előrevetíti a megújuló energiaforrások nagyobb mértékű hasznosítását.

Tolna megyében csekély a lehetőség a vízi energia kisebb – helyi – léptékű hasznosítására.

A szélenergia hasznosítása ha lassan is, de előrehalad. Tolnában jelenleg nincs szélenergia-erőmű, de több helyen Paks, Dombóvár, Fürged, Magyarkeszi stb. tervezik szélenergia-erőműpark építését.

A területrendezési tervek szabályozásával segíteni kell telepítésüket, de nehezíti a szabályozást, hogy a szélenergia térkép még nem készült el.

A napenergia hasznosítása is napirenden van. Tolna természeti adottságaiból következően az ország egyik legmelegebb és legnapfényesebb területe, egyes részei kiválóan alkalmasak a napenergia hasznosítására.

A nagy beruházási költségek következtében azonban nem várható, hogy térségi jelentőségű naperőművek épülnek. A kisebb léptékű napkollektorok telepítése azonban ugrásszerűen növekedni fog.

Az egyéb megújuló energiaforrások közül a nagyterjedésű szántóföldi növénytermesztés kapcsán a biogáz, bioetanol és biomassza hasznosítás merülhet fel helyi, kistérségi energiaigények kielégítésére. Kaposszekcsőn, Pusztahencsén már üzemel egy-egy kisebb teljesítményű erőmű, Dunaföldváron pedig egy nagyteljesítményű bioerőmű létesül.

A megye egyes területein intézmények fűtésére, meleg víz ellátására használnak már geotermikus energiát is, de a napenergia hasznosításához hasonlóan a terv távlatában nem várható, hogy térségi jelentőségű geotermikus energiát hasznosító erőművek létesüljenek.

Közlekedés

Közúti közlekedés

Nagytérségi, regionális kapcsolatok:

A „Helsinki folyosók” (TEN – T hálózat) közül három érinti a megyét, az V. illetve az V/C, valamint a VII. Az V. folyosóból változatlanul csak a vasúti tengely (Budapest – Dombóvár – Gyékényes) halad át a megyén, a közúti (M7) nem. A VII. folyosó (a Duna) jelentőségét hangsúlyozza, konkretizálja a Duna – stratégia kidolgozása.

Óriási változás, hogy a megye szempontjából pillanatnyilag legjelentősebb V/C folyosó (a Duna mellett észak-déli irányban, Budapest és a horvátországi tengerpart között) elemeként megvalósult az M6 autópálya Budapest és Pécs közötti teljes szakasza. Ennek következtében, különösen, hogy az M8, M9 Duna – hidak is megépültek, lényegesen javult a megye Duna menti sávjának a közúti elérhetősége.

Vas, Zala és Veszprém megye elérhetősége alapvetően nem változott, bár az M6 autópálya közvetlen ezen megyék megközelítését is javítja.

A Dél-dunántúli Régió (Somogy – Tolna – Baranya) belül Szekszárd és Pécs kapcsolata kiválóvá vált, továbbra is hiányzik viszont a közvetlen főúti összeköttetés Szekszárd és a másik megyeszékhely, Kaposvár között, és az alsóbbrendű hálózaton is változatlanul sok a kapcsolathiany.

A megyében az elmúlt években egyértelműen erősödött a kistérségek közötti különbség, keletről nyugat felé haladva romlanak a közúti közlekedési adottságok (vagyis a nyugati területek helyzetén nem javítottak a gyorsforgalmi úthálózati elemek).

Közúthálózat

A megye közúthálózata lényeges változáson ment át a 2004-ben készült megyei terv elfogadása óta. Jelentős közlekedésfejlesztések történtek a gyorsforgalmi úthálózattal kapcsolatban. A közúthálózat többi eleme lényegében nem bővült. A megyét érintő főúthálózat kétharmada észak-déli irányú, a kelet-nyugati kapcsolatok sokkal gyengébbek. Továbbra is problémát okoz, hogy a településeket összekötő mellékút hálózat hiányos, sok a zsák település.

A megyét jelenleg az alábbi országos utak érintik:

gyorsforgalmi utak:

M6:	Budapest (M0) - Dunaújváros - Szekszárd - Bóly - Ivándárda térsége - (Horvátország) (a TEN-T hálózat része)
M9:	Szombathely térsége (M86) - Püspökmolnári térsége - Zalaegerszeg térsége - Nagykanizsa - Inke térsége - Kaposvár - Dombóvár - Szekszárd térsége - Szeged (M5) (az M86 és az M7 közötti szakasz a TEN-T hálózat része)

főutak:

6. sz. főút:	Budapest - Dunaújváros - Szekszárd - Pécs - Barcs - (Horvátország)
52. sz. főút:	Kecskemét (5. sz. főút) - Solt - Dunaföldvár (6. sz. főút)
55. sz. főút:	Szeged (5. sz. főút) - Baja - Bátaszék (M6)
56. sz. főút:	Szekszárd (6. sz. főút) - Mohács - Udvar - (Horvátország)
61. sz. főút:	Dunaföldvár (6. sz. főút) - Dombóvár - Kaposvár - Nagykanizsa (7. sz. főút)
611. sz. főút:	Dombóvár térsége (61. sz. főút) - Sásd (66. sz. főút)
63. sz. főút:	Tolna (6. sz. főút) - Sárbogárd - Székesfehérvár (M7)
631. sz. főút:	Szedres elkerülő út (M6 – 63. sz. főút)
65. sz. főút:	Szekszárd (6. sz. főút) - Tamási - Siófok (7. sz. főút)

Az OTrT a megyét érintő főutakon az alábbi település elkerüléseket tervezi Tolna megyében:

55. sz. főút:	Bátaszék, Alsónyék, Pörböly,
61. sz. főút:	Dunaföldvár, Simontornya, Pincehely, Dombóvár,
611. sz. főút:	Dombóvár, Kaposszekcső,
63. sz. főút:	Nagydorog, Bikács,
65. sz. főút:	Tamási,

Vasúti közlekedés**Országos törzshálózati vasútvonalak:**

Ezen belül:

A transzeurópai vasúti hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonalak:

- 40 Budapest - Pécs
- 41 Dombóvár - Gyékényes - (Horvátország)

A nem a transzeurópai vasúti hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonalak:

- 42 Dunaújváros - Paks
- 46 Rétszilas - Bátaszék
- 50 Dombóvár - Bátaszék
- 154 Bátaszék - Baja - Kiskunhalas

A rendelet az egyéb vasútvonalak címszó alatt megnevezi az alábbi vonalakat is:

- 49 Tamási - Lepsény
- 48 Tamási - Gyöng - Keszőhidegkút

Hivatalosan tehát ez utóbbi két vonal is létezik még, gyakorlatilag azonban olyannyira megszűntek, hogy nagyrészt a vágányokat is felszedték már. A rendelet törzshálózati vonalként nevezi meg a Dunaújváros-Paks vonalat, de 2009 decemberében ezt a vonalat is megszüntették.

A TEN vasúti hálózat megyét érintő szakaszain (V. Budapest – Dombóvár – Gyékényes) lényeges fejlesztések nem történtek. A többi vasútvonal jellemzője jelenleg is, hogy egyvágányú, nincs villamosítva, műszaki állapota kedvezőtlen.

A kistérségek közül a vasúti közlekedés szempontjából a Dombóvári kistérségnek vannak a legjobb adottságai. A megye legnyugatabbi kistérségének központja, Dombóvár, regionális vasúti csomópont is. A várost két transzeurópai vonalon kívül egy törzshálózati vasút is érinti. A legkedvezőtlenebb helyzetben a Bonyhádi kistérség van, hiszen mindössze egyetlen vasútvonal halad át a déli részén.

Kisvasút

A megye kiemelkedő értéke a jelenleg is működő, Pörbölyből induló gemenci kisvasút.

Kerékpáros közlekedés

A megyében az elmúlt időszakban is létesültek kerékpárutak, összefüggő megyei kerékpárút hálózat azonban még mindig nem alakult ki.

A legfontosabb megépült szakaszok Dunaföldváron, Pakson, Szekszárdon (a 6sz. főút mentén), Dombóvár, Attala területén (a 61sz. főút mentén, a Gunaras-Dombóvár-Szőlőhegy-Kospula-Alsóhetény-Nak-Lápafő-Várong kistérségi kerékpárút részeként), Tamásiban (a 65sz. főút mentén), és még néhány rövid, mellékúti szakaszon vannak. Kerékpárút vezet át a Bajai és a Dunaföldvári hídon is. Kerékpárútként hasznosították a Lepsény-Dombóvár vasútvonal felhagyott szakaszának egyes részeit is.

A megyét az OTfT-ben kijelölt országos kerékpárút törzshálózati vonalak közül az alábbiak érintik:

62. Sió völgyi kerékpárút:

- Fajsz - Szekszárd - Sióagárd - Kölesd - Sárszentlőrinc - Simontornya - (61. Középmagyarországi kerékpárút Simontornya és Tolnanémedi közötti szakasza) - Tolnanémedi - Siófok

72. Külső-somogyi kerékpárút:

- Szántód - Köröshegy - Tamási - Hőgyész - Bonyhád - Mecseknádasd - Pécsvárad - Pécs - Újpetre

74. Kaposmente kerékpárút:

- Nagyatád - Segesd - Nagybajom - Kaposmérő - Kaposvár - Taszár - Dombóvár - Kurd - Hőgyész

Vízi közlekedés

A vízi közlekedés területén a Duna, mint nemzetközi (VI.c. besorolású, a megyei szakaszon hajóút szűkületekkel akadályozott) vízi út által nyújtott lehetőségek változatlanul kihasználatlanok. A folyam a nagy tömegű, ömlesztett áru fuvarozás szempontjából viszonylag jelentős tranzit-forgalmat bonyolít le, személyszállítás, turisztikai forgalom tekintetében azonban egyelőre elhanyagolható jelentőségű. A VII. TEN – T folyosó

jelentőségét most hangsúlyozza, konkretizálja majd a Duna – stratégia kidolgozása. A Duna-szakasz rendezése (addig) egyelőre még várta magára.

A keselyűsi duzzasztómű hatására a Sió a Dunától Sióagárdig az év nagy részében hajózható, IV. osztályú vízi út.. A további szakaszokon a Sió csak a balatoni vízleeresztés idején hajózható, akkor is csak kisebb testű hajókkal, egyébként a közlekedést a siófoki híd szűk hídnyílása is nehezíti. A megye többi vízfolyása nem hajózható.

Fontosabb kikötők változatlanul Dunaföldvárnál, Paksnál, Fadd-Domborinál és Bogyiszlón vannak.

A megye vízfolyásai közül az OTrT-ben továbbra is a nemzetközi és országos jelentőségű vízi utak között szerepelnek:

Duna (nemzetközi vízi út)	1641-1433	VI/C
Sió-csatorna	121-23	IV/időszakosan
		(Kizárólag az olyan balatoni vízeresztések időszakában hajózható, amelyet a Hajósoknak Szóló Hirdetményben közzé tesznek.)
Sió-csatorna	23-0	IV

A megye települései közül az OTrT Szekszárdot jelöli ki közforgalmú nemzetközi és országos jelentőségű kikötő helyszínül.

Légi közlekedés

A légi közlekedésben betöltött szerepét tekintve az Őcsényi repülőtér helyzete az elmúlt időszakban nem változott. A repülőtér az ország legnagyobb sportrepülőtere. A füves leszállópályán hazai és nemzetközi jelentőségű rendezvényeket is tartanak (hólégballon verseny, sportrepülés).

Az Őcsényi repülőtér változatlanul a kereskedelmi (nemzetközi) repülőtérre fejleszthető repülőterek között szerepel az OTrT-ben.

Honvédelmi területek

Az OTrT 2008-as módosítása új honvédelmi övezeteket vezetett be, amelyek az alábbiak:

- kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület;
- honvédelmi terület.

A kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület által érintett településeket az OTrT 3/11.sz. melléklete kijelölte. Tolna megye területén Simontornya és Medina érintett az övezet által.

A megyei területrendezési terv feladata a Honvédelmi Minisztérium adatszolgáltatása alapján a két övezet által érintett területek kijelölése.

A Honvédelmi Minisztérium Fegyverzeti és Hadbiztosági Hivatala adatszolgáltatása alapján Tolna megye területén a következő települések és területek érintettek az országos és térségi övezet által:

Kiemelt fontosságú honvédelmi területek						
Fsz	Település neve	Objektum megnevezése	Hrsz	alátörés	ha	nm
1.	Medina	Laktanya	037	10	15	7464
2.	Medina	Terület	041	2	0	6062
3.	Medina	Út	039	2	3	8398
4.	Simontornya	Lőtér	087	5	10	6257
5.	Simontornya	Lőtér	087	3	2	2890

Honvédelmi területként Dombóvár, Dunaföldvár, Pincehely és Szekszárd területén jelöltek meg ingatlanokat.

A térségi területfelhasználás vizsgálata a térségi területfelhasználási kategóriák figyelembevételével

A módosított Országos Területrendezési Terv szerint országos, illetve kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategóriák használhatók.

A 2003. évi XXVI. törvény 5. § (1) bekezdés szerint:

- (1) Országos területfelhasználási kategóriák a következők:
 - a) legalább 1000 ha területű térségek:
 - aa) erdőgazdálkodási térség
 - ab) mezőgazdasági térség
 - ac) vegyes területfelhasználású térség
 - ad) települési térség
 - b) területi korlát nélkül ábrázolt térségek:
 - ba) vízgazdálkodási térség
 - bb) építmények által igénybevett térség
 - bc) települési térség
- (2) Kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategóriák a következők:
 - a) legalább 50 ha területű térségek:
 - aa) erdőgazdálkodási térség
 - ab) mezőgazdasági térség
 - ac) vegyes területfelhasználású térség
 - b) legalább 10 ha területű térségek:
 - ba) városias települési térség
 - bb) hagyományos vidéki települési térség
 - c) területi korlát nélkül ábrázolt térségek:
 - ca) vízgazdálkodási térség
 - cb) építmények által igénybevett térség

A hatályos területrendezési terv elfogadása (2004) óta a területhasználatban alapvető változás nem következett be, de azok a folyamatok, irányok, amelyeket a területrendezési terv meghatározott kedvező módon érvényesültek.

A hatályos terv Tolna megye erdősültségéhez képest jelentős nagyságrendű erdőtelepítést javasolt főleg a Dél-Mezőföld homokosabb, kevésbé jó minőségű talajaira, valamint az ún. zárványterületekre, az erdők által körbevett mezőgazdasági területre, ahol a jelentős mértékű vadkár következtében amúgy is kétséges a magas színvonalú, eredményes szántóföldi művelés. Az elmúlt öt évben kismértékben nőtt az erdő Tolna megyében. 2002-ben 63.800 ha, 2009-ben 66.000 ha erdőt tartott nyilván a statisztika. A számok ismeretében elmondhatjuk, hogy az erdőgazdálkodási térség kismértékű növekedése a megyében folyamatos.

Tolna megye területhasználatának legmeghatározóbb eleme a mezőgazdasági térség. A hatályos megyei terv az akkori országos terv alapján kül- és belterjes mezőgazdasági területet különböztetett meg, amely a 2008-as OTrT módosítás után megszűnt és csak mezőgazdasági térséget tartalmaz a törvény.

Tolna megye mezőgazdasági területe, amint az a vizsgálatainkból is kiderül meghatározó nagyságrendű, bár kismértékben, de csökkent egyrészt az új erdőterületek révén, csökkent másrészt a települési területek növelése révén, illetve a különböző közmű, közlekedési és egyéb infrastruktúra hálózatai, fejlesztések is kismértékben csökkentették a mezőgazdasági térséget.

Az OTrT is csökkentette a mezőgazdasági területet részben az erdősítéssel, részben a vegyes területfelhasználású térség kategória alkalmazásával. (A hatályos megyei területrendezési terv nem alkalmazta a vegyes területfelhasználású térség kategóriát.)

A vegyes területfelhasználású térséget a tényleges vizsgálat során nehéz felmérni, azonosítani. Valójában ez a térségi kategória csak területrendezési tervben követhető nyomon, mert a településrendezési tervekben mezőgazdasági terület, erdőterület települési területfelhasználási egységbe kell sorolni a vegyes területfelhasználású térséget, amelyben települési (lakó) terület is kijelölhető.

Tekintettel a fentiekre és arra, hogy a hatályos terv nem használta ezt a kategóriát, a vegyes területfelhasználású térség változásának értékelése mélyebben nem végezhető el.

Az bizonyos, hogy az OTrT – az előzőnél jóval pontosabb – erdősítési javaslata következtében a tervezés során célszerű élni azzal a lehetőséggel, hogy mind az erdőgazdálkodási térséget, mind a vegyes területfelhasználású térséget a megyei és a helyi (települési) adottságok jobb érvényesítése miatt a törvényben meghatározott 75%-os nagyságrend körül határozzuk meg.

A településrendszerben, a települési térségben kisebb változások következtek be, ezeknek azonban a térszerkezetre gyakorolt hatásuk önmagában csekély, illetve fokozatosan válhat érzékelhetővé. Kismértékben növekedett a települési térség és 2009-ben két település Gyöngyös és Nagymányok kapott városi rangot, így nőtt a városias települési térség területe.

A megye területfelhasználására és térszerkezetére a legnagyobb léptékű változást az építmények által igénybe vett térség kategóriában az M6-os gyorsforgalmi út megépítése jelentette, 2010-re – több szakaszban – elkészült az autópálya Tolna megyei szakasza is. A

Nemzetközi közlekedési hálózat részét képező autópálya a Duna-völgyben észak-déli irányban a megye legfejlettebb részén épült ki.

Az új pálya területfejlesztő hatása így elsősorban a fejlett területen jelentkezik, ez további fejlesztéseket jelent a Duna mentén, ugyanakkor pedig a megye többi területe – az M9-es kiépüléséig – fejlesztő erő nélkül marad továbbra is.

Most a legfontosabb az arányos területhasználat szempontjából a középső kelet-nyugat irányú tengely kiépítése, amelyet a megyei területrendezési terv csak térségi jelentőségű mellékútként tud meghatározni, valamint a megye nyugati oldalán az OTrT-ből törölt M65-ös gyorsforgalmi út helyett az OTrT-ben tervezett főutak megvalósítása és az M9-es gyorsforgalmi út Szekszárd – Dombóvár, illetve Dombóvár – Kaposvár közötti szakaszának kiépítése.

A táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása

Tolna megye tájhasználatára alapvetően a mező- és erdőgazdasági használat, termelés jellemző, ám ennek ellenére természetvédelmi, tájképvédelmi, vízgazdálkodási, vízvédelmi és turisztikai szempontból kiemelhetők olyan tájegységek, tájtípusok, amelyek érzékenysége, terhelhetősége eltér a hagyományos mezőgazdasági tájhasználatától.

A megye tájterhelhetőségét az eltérő természeti adottságok az ökológiai természetvédelmi érzékenység és a hagyományos tájhasználat alapján a következő tájtípusokra osztjuk fel:

- Folyó-menti táj,
- Dombvidéki - Mezőgazdasági táj,
- Dombvidéki - Erdőgazdasági táj,
- Dombvidéki - Borvidéki táj.

Folyó-menti táj

A folyó-menti táj a Duna-folyó hullámtere, ártere, a folyó menti alacsony térszínű, zömmel mezőgazdasági hasznosítású terület. Jellemző a Duna-völgyi folyó-menti tájra a holtágak, mélyebb fekvésű vizes élőhelyek, természetes és természetközeli tájrészletek gazdagsága.

A folyó-menti táj területén fontos a felszíni vizek védelme, a holtágak többfunkciós – élővíz jellegét megőrző – vízgazdálkodása, az árvízvédelem. Figyelembe kell venni, hogy a nagyvízi meder természeti területnek minősül. A hullámtéri területek és az azokhoz szervesen kapcsolódó természetközeli élőhelyek ökológiai folyosóként az ökológiai hálózat kiemelt jelentőségű részei.

A Duna-Dráva Nemzeti Park a Duna-folyó mentén, a Sió-csatorna torkolatától délre valamennyi védelemre érdemes vízfelületet, holtágat, természetközeli területet védelem alá helyezett és összefüggő természetvédelmi területet alakított ki. Az összefüggő, folyamatos ökológiai rendszer, amely a Duna part mellett kiterjed a kisebb patak völgyekre, erdőterületekre rendkívül változatosá teszi, gazdagítja Tolna megye tájhasználatát.

A Duna-folyó menti táj és a patak völgyek táji terhelhetőségének meghatározó prioritásai a vízminőségvédelem, árvízvédelem, a táj- és természetvédelem és az öko-, valamint vízi turizmus. Különösen a Duna part, valamint a gyönyörű környezetben lévő holtágak turisztikai jelentőségét kell kiemelni.

Az elmúlt években a Duna menti települések a Gemenc Rt. és a Duna-Dráva Nemzeti Park együttműködésével ökoturisztikai programokat indítottak el.

Az elfogadás előtt álló Duna-stratégia nemzetközi jelentőségű program, amely hazánk legnagyobb folyójának – és tágabb környezetének – átfogó szemléletű fejlesztését foglalja keretbe. Ez a stratégia kiemelten kezeli a vizek védelmét, a jó vízminőség elérését, valamint a biodiverzitás, az ökoszisztémák, ökológiai rendszer védelmét, azaz elősegíti a Tolna megyében lévő Duna menti táj értékeinek megőrzését is.

A települések fejlesztése – rendezése a környezetvédelem (kiemelten vízvédelem), az ökológiai hálózat, a Nemzeti Park védett természeti területei, a Natura 2000 természeti területek megőrzése mellett történhet. Ez azért fontos, mert a térség turisztikai vonzerejét biztosító természeti, táji környezet csak ebben az esetben őrizhető meg.

A Duna esetén sajátos adottság, hogy a folyó Bács-Kiskun és Tolna, azaz két megye határán folyik. Ezért is fontos, hogy az öko- és vízi turizmus fejlesztése, amely keretében – túraállomások, bemutatóhelyek, madármegfigyelő, túraútvonalak stb. létesültek – a folyó mindkét oldalán egy közös ökológiai megalapozottságú tájfejlesztési koncepció készüljön, amely a tájhasználat, tájterhelhetőség és a fejlesztés lehetőségeit, feladatait hosszú távon meghatározza.

A folyó-menti táj sok szempontból való érzékenysége határozza meg a terhelhetőséget, ezért olyan többfunkciós komplex tájgazdálkodás kialakítása fontos, amely a vízgazdálkodás, a természeti adottságokhoz igazodó tájhasználat, a tájképi, természeti értékek védelmének prioritásával biztosítja a Duna-menti települések természeti erőforrásainak fenntartható használatát biztosító környezetkímélő fejlesztését.

Dombvidéki - Mezőgazdasági táj

Tolna megye területének meghatározó része hagyományosan árutermelő gazdálkodást szolgáló mezőgazdasági táj, ahol az enyhébb lejtésű területeken a szántóföldi művelés – növénytermesztés – a meghatározó. A korábban jelentős állattartás visszaesése következtében visszaszorult a gyeper (rét, legelő) területe és csökkent a szőlők és gyümölcsösök kiterjedése is annak ellenére, hogy Tolna megye kiváló termőhelyi adottságokkal rendelkezik.

A korábbi évszázadokban, évtizedekben, egészen a 20. század második felének közepéig a mezőgazdasági táj elválaszthatatlan volt a településektől, mert a települések fejlődésében a mezőgazdasági termelés meghatározó volt.

Ma egyrészt csökkent a gazdasági ágazatok között a mezőgazdaság súlya és a mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma is erősen lecsökkent, a táj fenntartásában az ember természetközeli környezetének megőrzésében azonban a mezőgazdaságnak az eddigieknél is nagyobb szerepe van.

Tolna megyében igen nagy kiterjedésű az országosan kiválóan minősíthető kiváló termőhelyi adottságú szántóterület, így a megye mezőgazdasági területei egyértelműen kedvezőnek minősíthetők.

Tolna megye változatos felszíne következtében rendkívül gazdag patakokban, folyóvölgyekben. A patakvölgyek egy részén gyeper – többnyire egykor legelőnek használt – területek vannak, illetve az országos átlagot meghaladó mértékben létesültek a vízfolyásokon vízfelületek, víztárolók, horgász- és halastavak. Ezek a rétek, illetve tavak nagyobb részben a rendszerváltást követően magántulajdonba kerültek a szomszédos mezőgazdasági területekkel együtt.

Ebben a bonyolult tulajdonosi szerkezetben nehezen érvényesíthetők mind a vízminőségvédelem, mind a szakszerű tájhasználat követelményei. Az intenzíven művelt szántóterületek sok esetben alig néhány méterre megközelítik az élővilág és a mikroklíma szempontjából fontos szerepet játszó vízfelületeket, az értékes természetközeli élőhelyeket, amelyek egy része Natura 2000 természet-megőrzési terület

Ezekon a területeken a természetvédelmi érdekeket kell elsődlegesen érvényesíteni a táj fenntartása során és a településrendezési tervekben szélesebb védősávot kell a tavak mentén szabályozni.

A mezőgazdasági táj többi területeinek terhelhetőségében a termőföld védelmének prioritását kell érvényesíteni. Biztosítani kell a mezőgazdasági majorok, telephelyek rendeltetésüknek megfelelő használatát és fejlesztési lehetőségét.

A borvidéki területeken kívül is biztosítani kell a tolnai tájra jellemző szőlőhegyi tájlemek védelmét és fennmaradását.

Megyei program keretében kell élővé tenni, megerősíteni a kisüzemi jellegű szőlő- és gyümölcsstermesztést, a népi építészeti értéket jelentő pincefalvak, présházak, pincék megőrzését, tájjellegű átépítését és a borturizmus tervszerű fejlesztését.

Az utóbbi húsz évben monokultúras nagyüzemi művelésű szántóföldi területek kiterjedése tovább növekedett és nőtt az egybeszántott területek nagysága is. A fátlan, mezővédő erdősávoktól, fasoroktól mentes területeken igen nagymértékű a víz, illetve száraz tavaszon – mint például 2011-ben – a szélérózió. Az értékes termőtalaj pusztulásának fékezése, a kedvező mikroklíma, a biodiverzitás visszaállítása érdekében feltétlenül szükséges a mezőgazdasági utak mentén fasorok, mezővédő erdősávok telepítése, valamint a nagy, több tíz, illetve száz hektáros egybefüggő szántóterületek erdősávokkal történő megszakítása.

A településrendezési tervek külterület szabályozási munkarésében kell a szükséges fasorokat, mezővédő erdősávokat betervezni.

Dombvidéki - Erdőgazdasági táj

Tolna megye erdősültsége a Dél-Dunántúlon a legkisebb. A védett természeti területeken, Duna-Dráva Nemzeti Parkon és a Tájvédelmi Körzeten kívül eső erdők az árutermelést szolgálják. Az erdő évezredek óta meghatározó a tolnai tájban és jelentősége egyre nő. A hatályos megyei területrendezési terv és az OTrT is szerény nagyságú – főleg homokos talajú – területeket javasol erdősítésre, elsősorban a minél nagyobb és összefüggő erdőségek kialakítására, amelyek az élővilág, a biodiverzitás szempontjából is fontosak.

Az erdő az élővilág legösszetettebb és leggazdagabb rendszere, amelynek klimatikus hatásai az erdőterületeken kívül is érezhetők.

Különösen most a klímaváltozás korában azért is fontos az erdőterületek növelése, hogy az emberek és az állat- és növényvilág számára kedvező életfeltételek megmaradjanak.

Meghatározó jelentőségű az erdő gazdasági haszna, a vadászat és az ökoturizmust megteremtő környezeti adottsága, azonban rendkívül fontos, hogy fokozatosan álljanak át az erdészetek, erdőművelők is a „többgenerációs”, az erdő fás növényzetét folyamatosan

megtartó ún. „szálaló” erdőművelésre, erdőgazdálkodásra. Hosszabb távon ez a tarvágást felváltó szálaló erdőgazdálkodás folyamatos bevételt, hasznot jelent az erdőművelőknek és ugyanakkor az erdő táj, természeti, ökológiai, éghajlati, élőhely védelmi funkciót is megőrzi. Az erdőterületek használhatósága, terhelhetősége is kedvezőbb a folyamatos faborítás esetén.

Az erdőgazdasági területeken a meglévő vizes élőhelyeken a természetvédelmi érdekeket kell elsősorban érvényesíteni a tájfenntartás során. Az erdőgazdasági táj többi területén a talaj (termőtalaj), a fás növényzet és az élővilág (élőhelyek) védelmének prioritását kell érvényesíteni. A gyulaji és gemenci erdők különleges értékét a vadban való gazdagságot a vadgazdálkodás, vadászat fejlesztésével, az öko- és a vadászturizmus feltételeinek környezetkímélő kialakításával kell megőrizni.

Dombvidéki - Borvidéki táj

Tolna megye területen két borvidék a Szekszárdi és a Tolnai borvidék helyezkedik el. A mezőgazdasági tájról szóló elemzésben említettük, hogy a korábbi évszázadokban – a 20. század közepéig – Tolna megye csaknem valamennyi településéhez tartozott szőlő- és gyümölcssterület. A művelt szőlőhegy csaknem Tolna megye jelképe volt. A 21. század elejére a szőlőtermesztés erősen visszaesett – Magyarországon egyharmadára csökkent a szőlő negyven év alatt – s a csökkenés Tolnában is látványos volt. Az egykori szőlőhegyek a városok közelében beépültek, fokozatosan lakóterületté alakultak, egy-egy kedvező tájképi adottságú település, tó közelében pedig hétvégi házas, üdülő jellegű területek alakultak ki. A szőlőhegyek többsége azonban bebozótosodott, beerdősödött.

A borvidékekbe tartozó települések közül is több településen már nem lehet szőlőtermesztésről beszélni. Tekintettel arra, hogy a művelt szőlőhegy, szőlőültetvény történeti, esztétikai, településszerkezeti, építészeti, turisztikai szempontból is az egyik leggazdagabb, legvonzóbb tájelem, tudatosan támogatni kell a borvidéki tájra jellemző szőlőhegyi tájelemek fennmaradását és elsősorban a szőlőművelést.

Megyei program keretében meg kell erősíteni a kisüzemi, családi jellegű szőlő- és gyümölcsstermesztést, a népi építészet értékes elemeit jelentő pincefalvak, présházak, pincék megőrzését és kiemelten támogatni kell a minőségi borturizmus fejlesztését.

A településrendezési tervekben le kell határolni a legjobb minőségű termőhelyeket és a történeti, építészeti, termelési, turisztikai, tájképi szempontból értékes dűlőket és egyedi szabályozással biztosítani kell ezeknek a különleges táji, termelési és borturisztikai értéket jelentő szőlőhegyek, szőlőhegyi tájrészletek fennmaradását.

2. A MEGYEI TERÜLETRENDEZÉSI TERV MÓDOSÍTÁSÁNAK INDOKLÁSA

Tolna megye területrendezési tervének módosítását meghatározóan az Országos Területrendezési Terv 2008. évi módosítása tette szükségessé.

Az OTrT módosításával megváltozott az Ország Szerkezeti Terve, az országos és térségi övezetek rendszere és az övezetekre vonatkozó törvényi szabályozás.

A változások olyan nagy mértékűek voltak, hogy a megye hatályos területrendezési terve módosítása csak a térségi szerkezeti terv, a térségi szabályzat és az országos és térségi övezetek teljes körű átdolgozásával volt lehetséges. Ennek ellenére a hatályos területrendezési terv a módosítás programjaként figyelembe vehető volt, így az új tervezés a megalapozó és javaslattevő fázist összevonhatta egy tervezési fázisként.

A térségi szerkezeti terv módosítása

Az Ország Szerkezeti Terve módosítása a területfelhasználás rendszerét lényegesen megváltoztatta. A 2003-as OTrT erdőgazdálkodási térsége átalakult, pontosodott. A 2003-as OTrT a megye területén már meglévő erdős térségeket bővítette összefüggő „krumpli formájú” erdőgazdálkodási térséggé. Ezzel több megyei település külterülete 80-100%-ban erdőgazdálkodási térségbe került, igencsak megnehezítve az érintett települések történeti, racionális tájhasználatához igazodó települési szintű szabályozását. A 2008-as OTrT módosítás során az erdőgazdálkodási térség pontosodott és az irreális erdőterületek kikerültek az országos tervből.

Az erdőgazdálkodási térség mellett teljesen átalakult a megye területén a vegyes területfelhasználású térség is. Az előző 2003-as OTrT ugyanis Tolna megyében nem jelölt ki vegyes térséget! A 2008-as OTrT módosítás során vegyes területfelhasználású térség mozaikosan a megye több térségét is érinti. Ezzel összefüggésben új szabály, hogy a hatályos OTrT lehetőséget ad a megyei tervek számára is vegyes területfelhasználású térség kijelölésére. A módosított megyei terv számos helyen jelöl ki vegyes területfelhasználású térséget.

A 2003-as OTrT szerint a mezőgazdasági térségek területét a megyei tervnek külterjes vagy belterjes hasznosítású mezőgazdasági térség kategóriába kellett sorolnia. Az OTrT módosítása a mezőgazdasági térségek kategorizálását megszüntette. Változtak az országos területfelhasználási egységek megyei tervi „pontosítási” szabályai is.

A megye új térségi szerkezeti terve térségi területfelhasználásának rendszerét tehát az OTrT új szabályaival összhangban kellett módosítani. A módosítás alapelve volt a tolnai táj történeti, természeti adottságokhoz igazodó változatos tájhasználatának, tájjellegének megőrzése. A terv figyelembe veszi továbbá az erdőterületek növelésének reális – kismértékű – lehetőségét a terv távlatában, továbbá a megye és a települések agrárgazdasági történeti szerepét és távlati gazdasági jelentőségét is.

Ennek megfelelően az erdőgazdálkodási térség területét az előző megyei tervhez képest csökkentettük, az OTrT-hez képest jelentősen növeltük. Mivel a terv a meglévő

erdőterületeken kívül az erdőtelepítésre alkalmas területeket is erdőgazdálkodási térségként jelölt ki, így a következő tíz évben van lehetőség még így is az erdőterületek növelésére.

A hatályos terv szerinti erdőgazdálkodási térségből kivett területeket a terv nagyrészt vegyes területfelhasználású térségbe sorolta. Ezzel lehetőséget ad az érintett települések számára a kialakult tájhasználatához, termőhelyi adottságokhoz igazodó, a helyi és térségi gazdaságfejlesztést szolgáló környezettudatos területfelhasználási rendszer szabályozására.

Ezzel az új területfelhasználási rendszerrel a megye mezőgazdasági térségének területe is csökkent ugyan, de gazdasági súlya lényegében nem változott.

A települési térség területét az OTrT a megye területén csak Szekszárd, Dombóvár, Paks esetében jelölte ki. A többi település csak szimbólumot kapott, ami a települési területek OTrT-vel való összhangjának számítását lehetetlenné teszi.

A terv feladata volt a megyei jogú város hatályos településszerkezeti tervével összhangban a települési térségének lehatárolása. A terv figyelembe vette Szekszárd M6-os gyorsforgalmi út irányába történő távlati fejlesztési igényeit is.

A megye többi településének városias, illetve hagyományosan vidéki települési térségét a hatályos megyei területrendezési tervvel összhangban, illetve a hatályos településszerkezeti tervek alapján jelölte ki.

A vízgazdálkodási térség új térségei összhangban vannak az OTrT-vel és a hatályos megyei területrendezési tervvel egyaránt.

A megye közlekedési hálózatának rendszere is változott a módosított OTrT szerint.

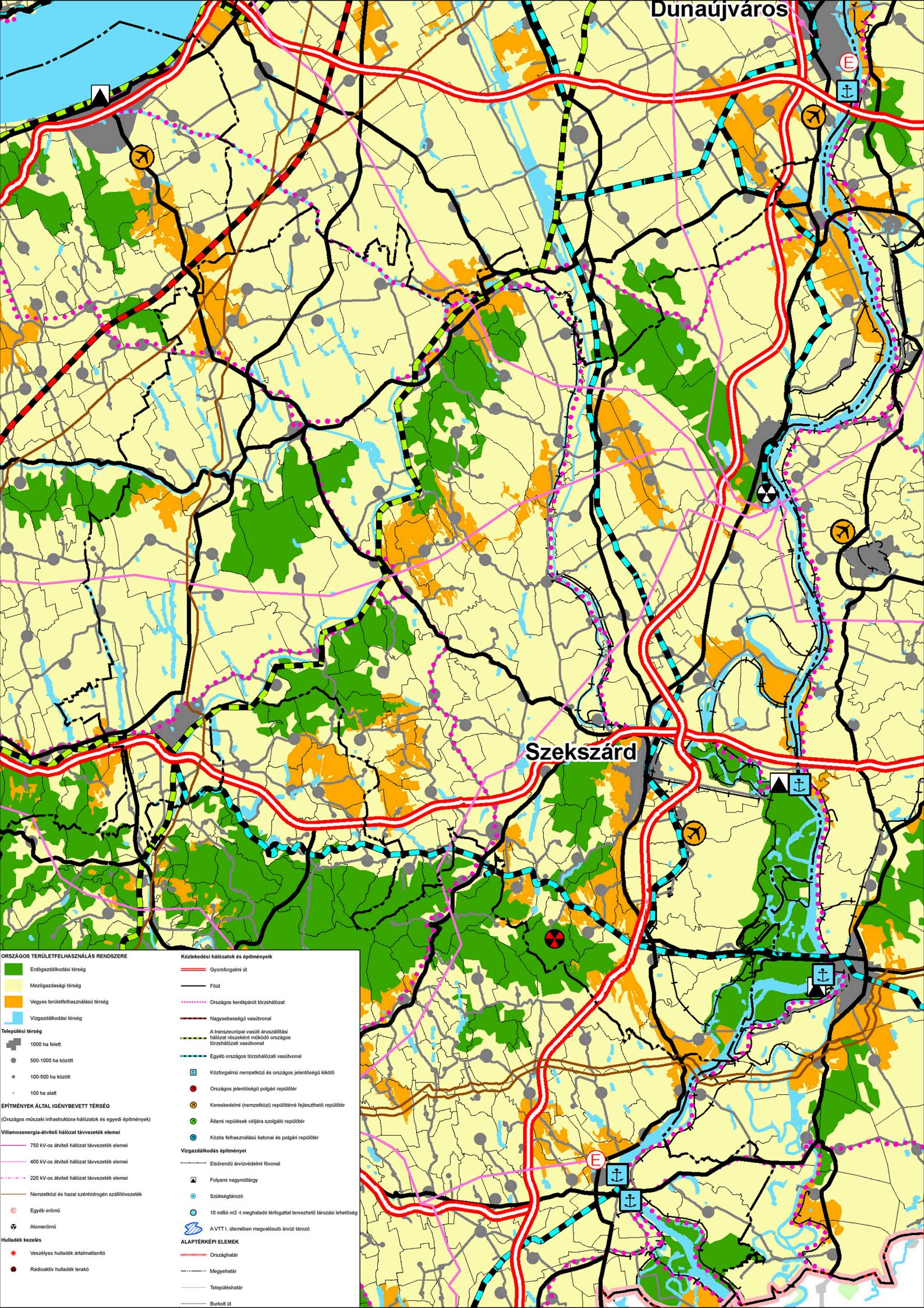
A leglényegesebb változások a következők:

- A tervezett M65-ös gyorsforgalmi út helyett az OTrT a 61-es főúttal „párhuzamosan” egy új főutat jelölt ki, lényegében a megszüntetett M65-ös gyorsforgalmi út nyomvonalán.
- Az M9-es gyorsforgalmi út tervezett nyomvonala Szekszárdtól nyugatra kismértékben megváltozott.
- Az M9-es gyorsforgalmi út egy része az 51-es főút és a 6-os főút között a szekszárdi Duna-híddal együtt megépült.
- Az M6-os gyorsforgalmi út a megye területén megépült.
- A főutak tervezett településselkerülő szakaszai között a 611-es főúton Dombóvár elkerülése szerepel a felsorolásban, amely a korábbi Ország Szerkezeti Tervben nem kerül el Dombóvár belterületét. A további főúti elkerülő szakaszokat már a hatályos megyei terv is tartalmazta.

A kisebb jelentőségű közlekedéshálózati eltéréseket a közlekedési megalapozó munkarész tartalmazza.

A módosított megyei közlekedéshálózat a következő nyomvonalak esetében tartalmaz környezetvédelmi szempontból az OTrT-nél kedvezőbb nyomvonalakat:

1. M9 gyorsforgalmi út keleti szakasza:
Az M9 gyorsforgalmi út Dombóvár – Kaposvár közötti nyomvonalát az OTrT-vel összhangban a Kapos völgyében vezeti a terv a Mott MacDonald Magyarország Kft. – VIAMED 2002 Bt. Konzorcium nyomvonalterve alapján, a Kapos folyó és a Dombóvár – Gyékényes vasútvonal között.

ORSZÁGOS TERÜLETFELHASZNÁLÁS RENDSZERE

- Erdőgazdálkodási térség
- Mezőgazdasági térség
- Vegyes területfelhasználású térség
- Vizsgázködségi térség
- Települési térség**
- 1000 ha felett
- 500-1000 ha között
- 100-500 ha között
- 100 ha alatt

ÉPÍTMÉNYEK ÁLTAL IGÉNYBEVETT TÉRSÉG

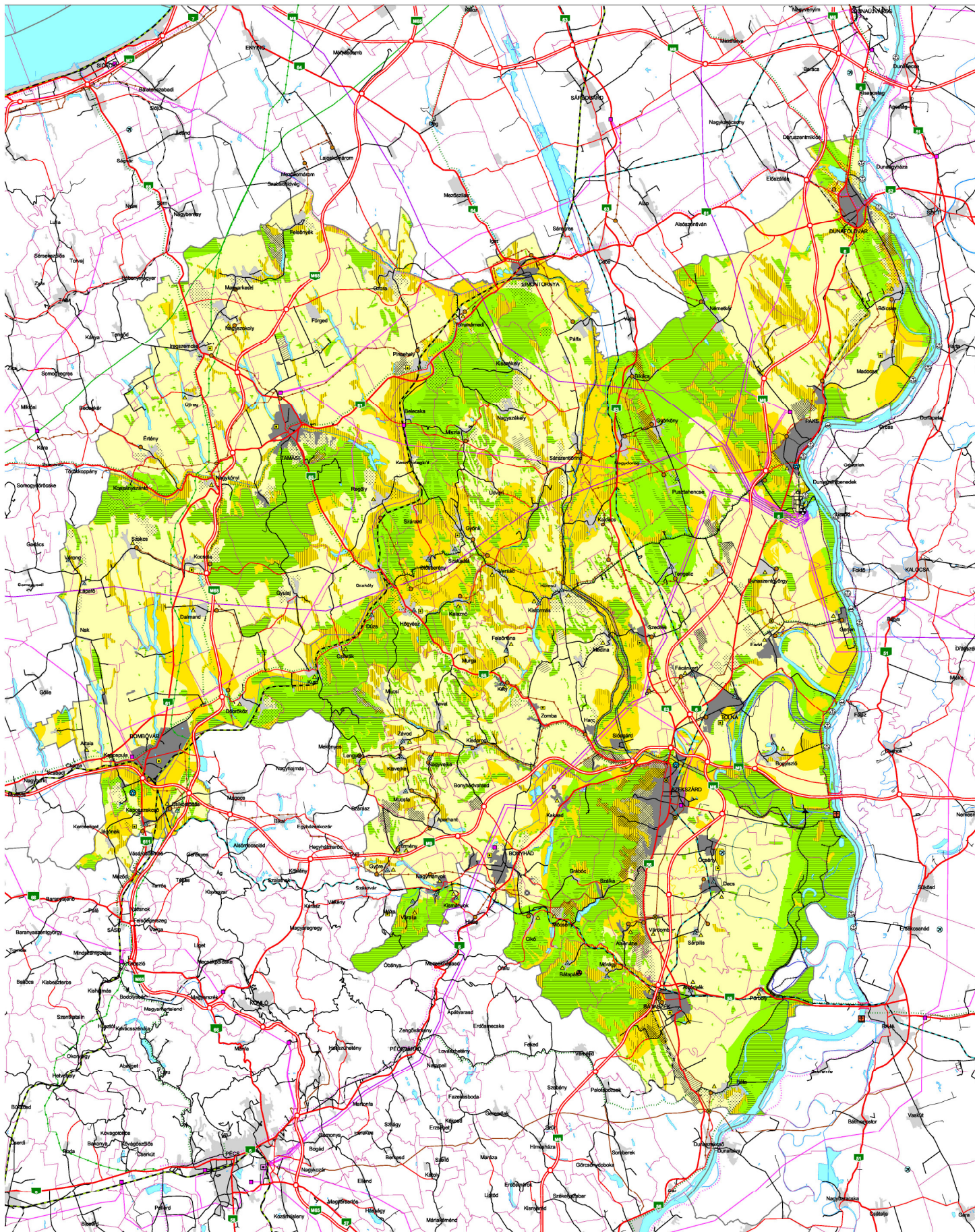
- (Országos műszaki infrastruktúra-hálózatok és egyedi építmények)
- Villamosenergia-átviteli hálózat távvezeték elemei
- 750 kV-os átviteli hálózat távvezeték elemei
- 400 kV-os átviteli hálózat távvezeték elemei
- 220 kV-os átviteli hálózat távvezeték elemei
- Nemzetközi és hazai szénhidrogén szállítózvezeték
- Egyéb erőmű
- Atomerőmű
- Hulladékok kezelése**
- Veszélyes hulladékok ártalmatlanító
- Radioaktív hulladékok lerakó

Közeledési hálózatok és építmények

- Gyorsforgalmi út
- Főút
- Országos kerékpárút törzshálózat
- Nagysebességű vasútvonal
- A transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonal
- Egyéb országos törzshálózati vasútvonal
- Közforgalmi nemzetközi és országos jelentőségű kikötő
- Országos jelentőségű polgári repülőtér
- Kereskedelmi (nemzetközi) repülőtérrel fejlesztendő repülőtér
- Állami repülések céljára szolgáló repülőtér
- Közös felhasználású katonai és polgári repülőtér
- Vizsgázködségi építmények**
- Előrendű árvízvédelmi fővonal
- Folyami nagyműtárgy
- Szűkültározó
- 10 millió m³-al meghaladó térfogattal tervezhető tározási lehetőség
- A VTTI. ütemében megvalósuló árvíz tározó
- ALAPTÉRKEPI ELEMEK**
- Országhatár
- Megyehatár
- Településhatár
- Burkolt út

TOLNA MEGYE TERÜLETRENDEZÉSI TERVE

A megye szerkezeti terve

MEGYEI TERÜLETFELHASZNÁLÁSI KATEGÓRIÁK

- Erdőgazdálkodási térség
- Belső mezőgazdasági térség
- Külső használatú mezőgazdasági térség
- Vízgazdálkodási térség
- Városias települési térség
- Hagyományosan vidéki települési térség

A települérendszerek elemei
(Magyarország határai helyeknél és az ország határainál)

SZEKSZÁRD Várca
Kábalut Kővágás

- Építmények által igénybe vett térség**
(Ez a terület a megyei szintű infrastruktúra hálójának és a helyi infrastruktúrának a területén van.)
- 400 kV-os létesítmény
 - 120 kV-os létesítmény
 - 60 kV-os létesítmény
 - Nagyfeszültségű transzformátorállomás
 - Nagyfeszültségű transzformátorállomás
 - Állomás
 - Nagynyomású gázvezeték
 - Nagynyomású gázvezeték
 - Gázvezető állomás
 - Gázvezető állomás
 - 100-110 kV-os vezetékek
 - Termálvezetékek
- Hulladék kezelés**
- Radionukleáris hulladékot kezelő terület
 - Teraszterületi hulladékkezelő hely

- Közforgalmi hálózatok és építmények**
- Gyorsforgalmi út
 - Főút
 - Teraszterületi mellékút
 - Gyorsforgalmi út és fűtőállomás
 - Országos közlekedési központ
 - Teraszterületi kerékpárút
 - Teraszterületi vasútvonal (nemzetközi és országos)
 - Egyéb vasúti fővonal
 - Mellékvonal
 - Gyorsforgalmi (áthozható) és vasúti fővonalhoz tartozó hid
 - Országos közlekedési központ
 - Teraszterületi közlekedési központ
 - Teraszterületi központ
 - Teraszterületi logisztikai központ
 - Nyilvános kereskedelmi repülőtér

ALAPTÉRKÉPI ELEMEK

- Vízgazdálkodási építmények**
- Előzetes árvízvédelmi fővonal
 - Másodrendű árvízvédelmi fővonal
 - Teraszterületi vízvezeték
 - Folyami nagynyomású
 - Teraszterületi víznyelvénytől rendszeri elvezető
 - Teraszterületi víznyelvénytől rendszeri elvezető
 - Teraszterületi víznyelvénytől rendszeri elvezető
- Alaptérkép elemek**
- Megyehatár
 - Településhatár
 - Melleszterület
 - Kiszáradt víznyelvénytől
 - Települési terület
 - Erdőterület
 - Gyepterület (ét, legelő)
 - Szőlőterület
 - Gyepgazdálkodás
 - Vagyas művelési szerkezeti terület

Térségi területrendezési szabályzat módosítása

A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló törvény 11.§ (3) bekezdése szerint a megyei területrendezési terv területrendezési szabályzatot is tartalmaz.

A Tolna Megyei Közgyűlés Tolna megye területrendezési tervéről szóló 1/2005. (II.21.) számú rendelete az akkor hatályos OTrT területfelhasználási egységekre, övezetekre vonatkozó törvényi szabályait is tartalmazta. A 2008-ban módosított OTrT a térségi területfelhasználás rendszerét, a térségi övezetek rendszerét, továbbá az azokra vonatkozó szabályokat is megváltoztatta. A hatályos megyei rendelet módosítását ezekre az új szabályokra figyelemmel alkottuk meg.

A javaslattevő fázis rendelet tervezete a magasabb szintű jogszabályokban a megfogalmazott szabályzat azonban nem ismétli meg.

A megye Térségi Szerkezeti Terve által kijelölt területfelhasználási kategóriákon belül a települési területfelhasználási egységek kijelölése során a következő szabályokat kell alkalmazni:

- a) az erdőgazdálkodási térséget legalább 85%-ban erdőterület területfelhasználási egységbe kell sorolni, a fennmaradó részen bármelyik települési területfelhasználási egység kijelölhető;
- b) a mezőgazdasági térséget legalább 85%-ban mezőgazdasági terület területfelhasználási egységbe kell sorolni, a fennmaradó részen nagyvárosias lakóterület és vegyes terület kivételével bármelyik települési területfelhasználási egység kijelölhető;
- c) **a vegyes területfelhasználású térséget legalább 85%-ban mezőgazdasági terület vagy erdőterület területfelhasználási egységbe kell sorolni, a fennmaradó részen nagyvárosias lakóterület kivételével bármelyik települési területfelhasználási egység kijelölhető;**
- d) a városias települési térség bármelyik települési területfelhasználási egységbe sorolható;
- e) a hagyományosan vidéki települési térség a nagyvárosias lakóterület és a vegyes terület kivételével bármelyik települési területfelhasználási egységbe sorolható;
- f) a vízgazdálkodási térséget legalább 90%-ban vízgazdálkodási terület területfelhasználási egységbe kell sorolni, a fennmaradó részen beépítésre szánt terület nem jelölhető ki;
- g) az építmények által igénybe vett térséget az adott építmény jellege szerinti települési területfelhasználási egységbe a tényleges területének megfelelően kell besorolni.

Fontos a jogbiztonságot szolgáló szabály az, amely kimondja, hogy ha a település ezen Rendelet hatályba lépése előtt már hatályos településszerkezeti terve által kijelölt belterület és az ahhoz szervesen kapcsolódó beépített és beépítésre szánt területek együttes területe, továbbá a beépített és beépítésre szánt külterületi lakott helyek területe nagyobb, mint a térségi szerkezeti terv szerinti települési terület, akkor a településszerkezeti terv szerinti jellemzően beépített és beépítésre szánt együttes területet kell települési területként figyelembe venni a települési területfelhasználási egységek kijelölése során.

Erre a szabályra azért van szükség, mert a települések egy része nem küldte meg a hatályos szerkezeti tervét, így a térségi szerkezeti terv nem minden esetben tudta a települési térségeket a településszerkezeti tervekkel összhangban kijelölni.

További számítási konfliktust okoz, hogy a megyei terv csak a 10ha-nál nagyobb külterületi lakott helyeket jelölheti ki települési térségként. A területfelhasználási egységek pontosítása során ez számítási konfliktust okozhat. A javasolt szabály ennek a számítási problémának a részbeni megoldása, hiszen a már művelésből kivett beépített területek, vagy a hatályos településrendezési terv szerinti beépítésre szánt területek nem tekinthetők mezőgazdasági területnek vagy erdőterületnek.

A térségi szerkezeti terven nem szereplő, térségi jelentőségű műszaki infrastruktúra hálózatok és egyedi építmények területi elhelyezése a területrendezési tervbe történő beillesztése az állami főépítész térségi területfelhasználási engedélye alapján történhet.

Erről a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló törvény is rendelkezik, így a rendeletben történő szerepeltetése nem feltétlenül szükséges.

A térségi övezetek módosítása

A hatályos megyei területrendezési terv és a jelenlegi tervmódosítás is az OTrT-vel összhangban jelölte ki a térségi övezetek rendszerét.

A hatályos és módosított megyei területrendezési tervben alkalmazott övezetek összehasonlítása

Hatályos megyei területrendezési terv övezetei	Módosítás szerinti új térségi övezetek	Megjegyzés
Kiemelten fontos érzékeny természeti terület		Az OTrT módosítása az övezetet már nem tartalmazza.
Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület	Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület	Az OTrT által kijelölt övezet, amelynek területe a korábbi OTrT-hez képest változott. Az övezet pontosítása tervezői javaslat
Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület	Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület	Az övezet területét az OTrT határozta meg. Területe megváltozott az OTrT módosítása következtében. Az új övezet végre azonos a 219/2004. (VII.21.) Kormány rendelettel.
Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területe	Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területe	Az övezet területét az OTrT határozta meg. A két tervben területük azonos.
Védett természeti területek Védett természeti területek védőövezete Természeti területek Ökológiai (zöld) folyosó	Magterület Ökológiai folyosó Pufferterület	Az OTrT módosítása az Ökológiai hálózat új övezeti rendszerét vezette be, de az ökológiai hálózat területe is megváltozott.
Térségi tájrehabilitációt igénylő terület övezete	Térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület	Megyei terv által kijelölendő övezet. A hatályos terv az érintett településeket sorolta az övezetbe! A módosítás az OTrT-vel összhangban a roncsolt területeket jelölte az övezetben.
Tájképvédelmi terület	Országos jelentőségű tájképvédelmi terület	Az új OTrT kijelölte az Országos jelentőségű tájképvédelmi területet. Az övezet pontosítása tervezői javaslat.
	Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület	A Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület kijelölésének szempontja a természeti területek, a tolnai táj tájkarakterének megőrzése.

Hatályos megyei területrendezési terv övezetei	Módosítás szerinti új térségi övezetek	Megjegyzés
Térségi hulladéklerakóhely kijelöléséhez vizsgálat alá vonható terület		A hatályos terv annak ellenére kijelölte az övezetet, hogy a megye regionális hulladékgazdálkodási rendszerek kialakultak. A módosított szerkezeti terv kijelöli a regionális hulladékkezelő telepeket. Az övezet kijelölése indokolatlan.
Hullámtér és nyílt ártér	Nagyvízi meder	Az övezet neve változott, a tartalma nem. A módosítás átvette a hatályos terv szerinti övezetet.
Rendszeresen belvízjárta terület		Az új vízügyi adatszolgáltatás szerint a megyében rendszeresen belvízjárta terület nincs.
Csúszásveszélyes terület övezete	Földtani veszélyforrás területe	Az övezet neve és tartalma bővült. Az új övezetet a Földtani Hivatal adatszolgáltatása alapján jelöli a terv.
Vízerózióknak kitett terület	Vízerózióknak kitett terület	A hatályos terv kijelölte a vízerózióknak kitett terület által érintett településeket. A módosítás ezen nem változtatott.
Szélérozióknak kitett terület	Szélérozióknak kitett terület	A hatályos terv kijelölte a szélérozióknak kitett területeket, az új OTrT már csak az érintett települések ábrázolására ad lehetőséget. Az övezet területe lényegében azonos.
Honvédelmi és katasztrófavédelmi terület övezete	Kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület	Az OTrT által kijelölt övezetet HM adatszolgáltatás alapján a terv pontosította.
		A HM előzetes, egyeztetett adatszolgáltatása szerint a megyében nincs honvédelmi terület.
	Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület	Az OTrT által kijelölt új övezet, adatszolgáltatás alapján pontosította a terv.
	Erdőtelepítésre alkalmas terület	A megyei tervben kijelölendő új övezet. Ágazati adatszolgáltatás hiányában tervezői javaslat..
Világörökség és világörökség várományos terület	Világörökség és világörökség várományos terület	Az OTrT által meghatározott kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő terület övezetét ágazati adatszolgáltatás alapján kell a két övezet területére felbontani.
	Történeti települési terület	
	Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület	Az OTrT által meghatározott övezet területe ágazati adatszolgáltatás kötelezettsége ellenére sem változtatható meg. A kijelölt települések köre nem módosítható.
	Együtt tervezhető térségek	Az OTrT által meghatározott övezet nem módosítható (Szekszárd és vonzáskörzete)

Az ajánlások, irányelvek változása

A Tolna Megyei Közgyűlés 4/2005.(II.21.) számú határozata szerinti ajánlások és irányelvek szellemisége a módosítás során lényegében nem változott, de az OTrT új területfelhasználási rendszeréhez és új övezeti rendszeréhez igazodik. A változás a módosítást készítő tervezők területrendezési tapasztalatainak a következménye is.

3. TOLNA MEGYE TELEPÜLÉSRENDSZERE

Tolna megyében 2010. január 1-én összesen 109 település volt, melyek közül 1 megyei jogú város 10 város, 5 nagyközség és 93 község. 2009-ben a megyében két új község vált várossá: Gyöngyös (Tamási kistérség) és Nagymányok (Bonyhádi kistérség).

A **megye településhálózata** a Dél-Dunántúl karakterének megfelelően erősen tagolt: a megye településeinek több mint felében (60 község) 1000-nél kevesebben élnek (kisfaluk). 31 településen a népesség az 500 főt sem éri el (aprófaluk). A 31 aprófaluk fele (15) a Tamási kistérségben valamivel kevesebb, mint harmada (9) pedig a Bonyhádi kistérségben található. Sok a kis – és aprófaluk a Dombóvári és a Szekszárdi kistérségekben is. A nagyobb települések inkább a Duna mentén sorakoznak, míg a kis- és aprófalvak koncentrációja inkább a belső dombvidéki térséget jellemzi.

A **városhálózat** legszembevetőbb jellegzetességei a nagy-(közép-)város hiánya és a kiegyensúlyozottság: a 34 ezer lakosú megyeszékhelyen kívül még két közel 20 ezer lakosú várossal rendelkezik, melyek egy-egy vonatkozásban – Paks, mint foglalkoztatási központ, illetve Dombóvár, mint vasúti közlekedési csomópont – túlszárnyalják a megyeszékhely jelentőségét. Harmadik kiemelendő jellemző a városhálózat excentrikussága. A megye városai – Tamási és a legújabbban várossá vált Gyöngyös kivételével – a megye peremén helyezkednek el, ennek ellenére jelentősebb megyehatáron is túlnyúló (Somogy megye) vonzással csak Dombóvár rendelkezik. A megye sajátos városhálózatának életképességét a nagyvárosoktól való nagy távolság biztosítja: Pécs Szekszárdtól kb. 60, Dunaújváros 75, Székesfehérvár 100 km-re fekszik, a kisebb súlyú Kaposvár pedig Szekszárdról gyakorlatilag elérhetetlen. Az elmúlt évtized városodási „boom”-ja a megyét is elérte, de a várossá nyilvánításokban, hasonlóan az ország más részeihez, a városhálózat-fejlesztési, térségfejlesztési szempontok nem, vagy alig játszottak szerepet.

Az új évezred első évtizedében a városok erőteljes népességfogyása és a lakások száma növekedésének ellentétes trendje figyelhető meg a megyében, csakúgy, mint az ország legtöbb megyéjében. Miközben a városok egy kisvárosnyi népességet vesztek el (8136 fő), ugyanezen időszakban a lakások száma 2036-tal nőtt.

A **jelentős arányt képviselő külterületi népesség** elkülönített összeírására utoljára 2001-ben, a népszámlálás keretében került sor, akkor a megye 278 külterületén összesen 6114 fő élt. A külterületi népesség jelentős része a 2. világháború előtti nagybirtokokat művelő cselédség lakásait magában foglaló területeken (cseléd sorok, majorok) él. Kisebb mértékben ugyanakkor a zártkertek is a külterületen élési helyszínei lehetnek (Szekszárd déli része, Fadd üdülőterület). A nagyobb arányú külterületi népességet az *Országos Területfejlesztési Konceptió (2005)* – tévesen – a tanyás térséggel azonosítja: az OTK szerint tanyás településnek minősül az a település, ahol a 2001. évi népszámláláskor legalább 200 fő, illetve a népességnek legalább 2 %-a élt külterületen (lásd melléklet ábra). Ilyen település Tolna megyében mindössze 8 található, ezek azonban nem tanyás települések!! A „*Külterületi lakott helyek helyzete és fejlesztési problémái Tolna megyében*” címmel 2004-ben készült kutatás a

helyi sajátosságok feltérképezése, elemzése alapján a fejlesztési-beavatkozási lehetőségek és szükségletek szempontjából tipizálta a megye külterületi lakott helyeit.

Városias és hagyományosan vidéki települési térség

Az Országos Területrendezési Tervről szóló törvény szerint a települési térségeket városias vagy hagyományosan vidéki települési térségbe kell sorolnia a megyei területrendezési tervnek. A közigazgatási besorolásuk alapján városi jogállású települések települési térségén túlmenően azon települések települési térségét kell városias települési térségbe sorolni, ahol a belterület népessége meghaladja a 15 fő/hektárt. E kritérium ellentmondásosságát a helyzetelemzés részletesen bemutatta, eltérni azonban ettől nem lehet, ezért a megye települési térségei eszerint kerültek differenciálásra a térségi szerkezeti tervben (városokon kívül Decs, Alsónyék és Ócsény községek belterülete és a hozzá kapcsolódó beépítésre szánt területek ezért városias települési térségbe soroltak. Tekintettel arra, hogy a törvényi előírás csak a belterületre és a vele összefüggő beépítésre szánt területre vonatkozik, a városok illetve a városias települési térségbe sorolt községek egyéb települési területeit hagyományosan vidéki települési térségbe soroltak.

Az OTrT szerint városias települési térségként szabályozandó községek belterületei (Alsónyék, Decs, Ócsény)(Forrás: www.maps.google.com)

A településrendszer övezetei és sajátos megyei térségei

Az OTrT egyetlen övezetet határoz meg a településhálózattal összefüggésben, nevezetesen az Együtt tervezhető térségek övezetét. A törvény országos övezetként határozza meg, a megye nem változtathat rajta annak ellenére, hogy a lehatárolás a 2001. évi népszámláláson, vagyis tíz éves adatokon alapul. Annál is inkább ellentmondásos ez a lehatárolás, mivel nem állapot rögzítésről, hanem egy olyan tervdokumentumról szól, aminek időhorizontja 20 év, ráadásul olyan elemeket is tartalmaz, melyek várhatóan még a következő 20 évben sem

fognak megvalósulni. Nem számol ugyanakkor a közlekedési hálózat azon változásaival, melyek pedig már az OTrT jóváhagyásakor is tudottak voltak (pl. M6-os autópálya).

Tekintettel arra, hogy a törvény az övezet módosítását, vagy újabb övezet kijelölését nem teszi lehetővé, indokolt olyan sajátos megyei térségek kijelölése, melyek – többek között a közlekedéshálózat változásaira is reagálva - a településhálózat közép-hosszú távú változásaival (is) számol.

Az M6-os autópálya fejlesztést generáló hatása és a tervezett Duna Stratégia az egyébként is urbanizáltabb Duna menti térség további urbanizálódását mozdíthatja elő. Indokolt ezért e térségben sajátos, a tájképi értékek védelmét, a Duna közelségéből és a városhálózat sűrűségéből adódó térségfejlesztési előnyök kihasználhatóságát, illetve a hosszabb távon esetleg felerősödő (szub)urbanizációs tendenciák kézben tartását szolgáló szabályozás ösztönzése. E térség összehangolt fejlesztését, a kooperáció erősítését szolgálják a **Duna menti urbanizálódó tengelyre** vonatkozó ajánlások, a természeti, táji és településhálózati értékek fenntartható hasznosítása, fejlesztése, a szinergiák érvényesülése érdekében.

Somogy megye jóváhagyott területrendezési tervével összhangban kerül kijelölésre a **Kaposvár-Dombóvár urbanizálódó tengely**, ahol erőteljesebb népességekonzentráció és gazdasági fejlődés az M9-es megvalósulásával összefüggésben várható. Az M9-es kiépülés a szekszárdi Duna hídig akár az urbanizálódó tengely további keleti irányú bővülésének lehetőségét is magában hordozza, azonban ez nehezen prognosztizálható.

Tolna megye hatályos területrendezési tervével összhangban kerültek kijelölésre sajátos megyei térségként és egyben térségi logisztikai központként:

- regionális alközpont: Szekszárd
- megyei alközpont: Dombóvár, Paks
- meglévő és tervezett egyéb kistérségi jelentőségű település, településegységek: Tamási-(Regöly)-Gyöngyös, illetve Bonyhád-Nagymányok, Bátaszék, továbbá Dunaföldvár (a Bács-Kiskun megyei Solttal együttműködve).

A megye legelmaradottabb térségének megerősödése érdekében **kiemelten szükséges támogatni Tamási kedvező közlekedéshálózati pozíciójának mainál jobb kihasználhatóságát**, térségközponti szerepének megerősítését. **Tamási** pozícióját javítja (bár kétségtelenül nehezítő körülmény is) az a tény, hogy kb. 30 km-en belül nincs komoly konkurenciát jelentő nagyobb város. A legerősebb város Siófok, Tamásitól kb. 45 km-re található. A város kis méretéből fakadó hátrányok jelentős mértékben csökkentheti, ha **térségközponti szerepeit Gyöngyössel együttműködve-megosztva fejleszti. Bonyhád-Nagymányok** esetében elsősorban a korábban megszerzett munkaerő-piaci pozíció megőrzése a cél. **Bátaszék** és **Dunaföldvár** esetében elsősorban a hídfőpozícióban rejlő lehetőségek vizsgálata, hasznosítása kiemelt cél. **Dunaföldvár esetében kiemelten fontos Solttal való együttműködés és munkamegosztás erősítése.** E kisváros-pár jelentőségét a kb. 10 km-re lévő M8-as autópálya egyfelől növelheti a nagytérségi elérhetőség következtében (két gyorsforgalmi út közelsége), ám az új híd kiemelt pozícióját, mint Budapesttől délre az első átkelési pont, kétségtelenül csökkenti. A várospár számára új lehetősége nyílhat egy **Balaton-Duna-Kiskunsági Nemzeti Park** (kerékpáros) **turisztikai tengely kialakításával**, melynek e várospár, a súlyponti elhelyezkedésével, fő szervezőközpontjává válhat.

Duna Stratégia keretében várható a Bács-Kiskun megyei **Baja intermodális logisztikai központ szerepének megerősítése**, ami hosszú távon akár Bátaszék erőteljesebb fejlődését is előmozdíthatja. (Jelenleg Baja vonzáskörzete – helyi információk szerint – nem éri el a megyét).

Az együttműködés, munkamegosztás **területrendezési szempontból** elsősorban a területkínálatok és a területkínálatokkal szorosan összefüggő települési ingatlangazdálkodási eszközök összehangolását, a konkurencia helyett a szinergia erősítését jelenti, a gazdasági, a lakó- és a szabadidős-turisztikai célú területkínálatok vonatkozásában egyaránt.

A turizmusfejlesztés magterületei és térségi központjai

A három oldalról természetes vizekkel, a Duna, a Dráva és a Balaton által határolt régió sokszínű turisztikai kínálatából az üdülés, a gyógy- és termáلتurizmus, a bor és a gasztronómia, és a vadászat emelhető ki. Az idegenforgalomból Tolna megye részesedése a legalacsonyabb a régió három megyéje közül.

A megye fejlődő, és fejlesztendő turisztikai központjai, területi súlypontjai a megye keleti, Duna-menti térségében: Szekszárd, Bonyhád, Dunaföldvár, Paks, Fadd-Dombori, Szálka, Decs és Tolna. A Kapos-Koppány völgy, a Tolnai dombság vidékén (Völgység, Hegyhát) Dombóvár, Tamási, Hőgyész, Simontornya és Ozora a kiemelt turisztikai központok. A mozaikszerűen megjelenő további potenciális *vonzerők csoportba szervezhetőek*, egyedi arculattal rendelkező termékekkel alakíthatók.

Tolna megye **alapvetően a belföldi turizmus célterülete**, a külföldi vendégek aránya az utóbbi évtizedben mindvégig 10% körül volt. Szerencsés módon olyan turisztikai termékek iránt nőtt meg az igény, amely területeken a megye adottságai kiválóak (aktív turizmus, ökoturizmus, egészségturizmus).

A megye kistérségei egymástól eltérő turisztikai adottságokkal rendelkeznek.

A **Szekszárd-tolnai kistérség** a sokszínű idegenforgalmi kínálat térsége. A **vízparti üdülés** és a vízi turizmus (melyeknek legfőbb helyszínei Fadd-Dombori, a Tolnai Holt-Duna ág, a Szálkai tó), a **borászat, az ökoturizmus, a vadászat és a népművészet** alakítják ki a Duna mentén húzódó térség meglehetősen heterogén termékkínálatát, de kiemelkedő értéket képvisel a tengelici gyógyszálló és a hozzá kapcsolódó szabadidőközpont is. Fejleszthető továbbá a **lovas turizmus**, továbbá nagy hagyománya és kialakuló infrastruktúrája van a **kerékpárturizmusnak**. Jellemző arculati eleme a kistérség turizmusának a **borturizmus**. A megye talán egyik legnagyobb turisztikai vonzerejét jelenti a **Gemenci Tájvédelmi Körzet**.

A **Paks-Dunaföldvár kistérség** esetében a legnagyobb azoknak a vendégeknek az aránya, akik **tranzit jelleggel szállnak meg**. Kiemelkedő utazási motivációt a Paksi Atomerőmű Rt. látogató központjának felkeresése jelent. Dunaföldváron, a Duna parton, termálfürdő várja a vendégeket. A Duna folyó, illetve holtágai (a vadregényes Solti-Dunaág, „a legromantikusabb Tolna megyei víz”) a vízparti üdülés, a horgászat és a vízi sportok színtere.

A **Tamási kistérség**be érkező turisták elsősorban a **termálfürdőt** keresik fel. A vendégek túlnyomórészt nyugdíjasok. Az **ozorai vár** felújításával jelentős turisztikai vonzerőt jelentő értékhez jutott a kistérség. A **Gyulaji erdő**ség világhírű dámvad állománya mellett, jelentős

gím-, öz-, vaddisznó állomány "otthona". A védett 36.000 hektáros terület engedéllyel látogatható.

A **Dombóvári kistérség** idegenforgalma szempontjából meghatározó jelentőségű a **Dombóvár-Gunarasi Gyógyfürdő**, melynek felújítása és fejlesztése eredményeként korszerű gyógyászati központ és új wellness szolgáltatások kialakítására került sor, jelentősen javítva a turisztikai vonzerőt, valamint a kistérség gazdaságának helyzetét. A térség jelentős vonzereje a **lovassport**, valamint a kerékpáros-, öko- és vadász-turizmus.

A **Bonyhádi kistérség**, a Völgység, a Mecsek előterében érintetlen természeti tájával, egyedi kulturális értékekkel, és jelentős borkultúrával várja a turistákat. A völgyekkel szabdaltsága, kedvező lehetőséget kínál kirándulásra, **túrázásra, kerékpározásra**. A **nemzetiségi hagyományok őrzése és bemutatása** is egyike a kistérség – turistákat is vonzó – sajátosságainak.

A Dél-Dunántúli Turisztikai Régió turizmusfejlesztési stratégiája c. dokumentum, valamint a helyzetelemzés során tett megállapítások és feltárt adottságok alapján kerültek lehatárolásra a **turizmusfejlesztés magterületei és térségi központjai a megyében**. A turizmusfejlesztés kiemelt térségeit a keresett turisztikai desztinációk és azok szűkebb-tágabb környezete alkotják, mely térségeket más szóval a turizmusfejlesztés **magterületeinek** nevezünk.

A turisztikai fejlesztések területi eloszlása a hatékonyság és megtérülés szempontjából, nem lehet egyenletes. A turizmusfejlesztés kiemelt célterületeinek (magterületeinek) lehatárolása nem esik egybe a statisztikai/tervezési kistérségekkel, ezért szükséges a kiemelt térségek és központok kijelölése. A támogatások koncentráltabb hasznosítása érdekében a turisztikai magterületek fejlesztése élvez prioritást. Emellett szól, hogy kevesebb projekt egyenként jelentősebb pénzkerettel való támogatása kiszámíthatóbbá teszi a beruházások megtérülését, hosszú távú fenntarthatóságát.

A turizmusfejlesztés magterületein a turizmus gazdasági jelentősége már jelenleg is akkora, hogy arra a jövőben komplex fejlesztési elképzelés építhető. Tolna megye kiemelkedő turisztikai potenciállal rendelkező településeinek többsége két kiemelt turisztikai desztinációs térséghez tartozik. Ezek:

Duna mente

1/ Dunaföldvár – Paks, Tolna, + Tolnai borvidék észak-keleti területei

2/ Szekszárd (Szekszárdi borvidék), Gemenc, Fadd-Dombori, + Tolnai borvidék déli (Völgység) területei

Kapos-völgy megyére eső része

Dombóvár, Tamási, Hőgyész, Gyulaji erdő, + Tolnai borvidék észak-nyugati területei

A **Duna mente** turisztikai adottságai a vízi- és sportturizmus, a horgászturizmus, a kulturális és ökoturizmus terén kiemelkedőek. Ehhez társul a bor- és gasztronómiai turizmus, a vidéki aktív turizmus, illetve a falusi turizmus lehetősége. A **Kapos –völgy** turisztikai kínálatában a gyógy- és termálturizmus, a wellness turizmus, a kulturális és rendezvényturizmus és a sportturizmus dominál, amit kiválóan egészít ki az ökoturizmus, a vidéki aktív turizmus és a falusi turizmus.

A kijelölt magterületeket turisztikai kínálatuk alapján olyan egységekké lehet (javasolt) integrálni, amelyek alkalmasak arra, hogy komplex turisztikai kínálatot nyújtva jelenjenek

meg a turizmus belföldi és nemzetközi piacán. Az egyes magterületek egyedi kínálatuk alapján Tolna megye karakteres turisztikai célterületévé válhatnak.

A Dél-Dunántúli régióban, ezen belül Tolna megyében, a turizmusnak három olyan területe van, amely valamennyi magterület számára (változó arányban) fontos fejlesztési irányvonalat képvisel: **Egészségturizmus** (gyógy- és termálfürdők); **ökoturizmus és vidéki aktív turizmus** (lovas-, vadász-, horgász-, kerékpáros- vízi turizmus); **kulturális és rendezvényturizmus, valamint borturizmus**. Ezek esetében a területi alapú turizmusfejlesztés nem elegendő, az egész megyét, sőt régiókat átfogó fejlesztési elképzelések megvalósítása, összehangolt ágazati termékfejlesztés (klaszter, azaz hálózatépítés) szükséges.

Az egyes magterületeken belül sajátos mixet alkotnak a megye változatos és kiemelkedő természeti adottságai, az épített örökség emlékei, valamint a turisztikai szolgáltatások kínálata. A turizmusfejlesztés magterületei és térségi központjai sajátos megyei övezetre vonatkozó megyei tervi határozatok (javaslatok) célja, hogy a kijelölt térségekben **a területhasználat akként kerüljön szabályozásra, hogy az adottságok ne sérüljenek, sőt a turisztikai vonzerő fokozódjék.**

Ennek érdekében a szálláskínálat szükséges bővítését elsősorban a meglévő kultúrtörténeti értéket képviselő épületekben (kastélyok, kúriák), azok felújításával, korszerűsítésével indokolt megvalósítani. Ennek a megoldásnak legfőbb előnye, hogy egyszerre valósul meg a pusztuló védett értékek megmentése és a hiányzó magas színvonalú szálláskínálat kialakítása. Ahol erre a célra hasznosítható védett épület nem áll rendelkezésre, ott a belterületi településrészekben, a kialakult településkép és szerkezet értékeinek megőrzésével ajánlott új szálláshelyeket kialakítani. Új üdülőházas üdülőterületek kialakítását csak termál-, illetve gyógyfürdők (országos és térségi jelentőségű gyógytényezővel rendelkező települések), és egyes vízparti területeken (vízparti élmények) javasolja a terv, - kizárólag abban az esetben -, ha arra tartós kereslet mutatkozik. Új hétvégi házass üdülőterületek kijelölését nem tartjuk indokoltnak, mivel ez a területpazarló, táj- és tájkép romboló terjeszkedés egy korszerűtlen, meghaladott üdülési formát testesít meg. Ezzel szemben a sok elhagyott, eladásra kínált falusi ház második otthonná válásával kielégíthető a saját üdülőházra irányuló kereslet, és nem mellesleg megmenekülnek a hagyományos településképhez tartozó lakóházak.

A magterületeken, illetve az ökoturizmussal és a táji-, természeti adottságokra alapozott vidéki szelíd turizmussal érintett települések térségeiben, elsődlegesen a természeti-táji értékekhez kötődő, azok megőrzését elősegítő komplex tájgazdálkodás és biogazdálkodás fejlesztése támogatandó, ezzel is elősegítve a turizmus számára megfelelő környezet fenntartását és egyúttal az ott élők létfenntartását.

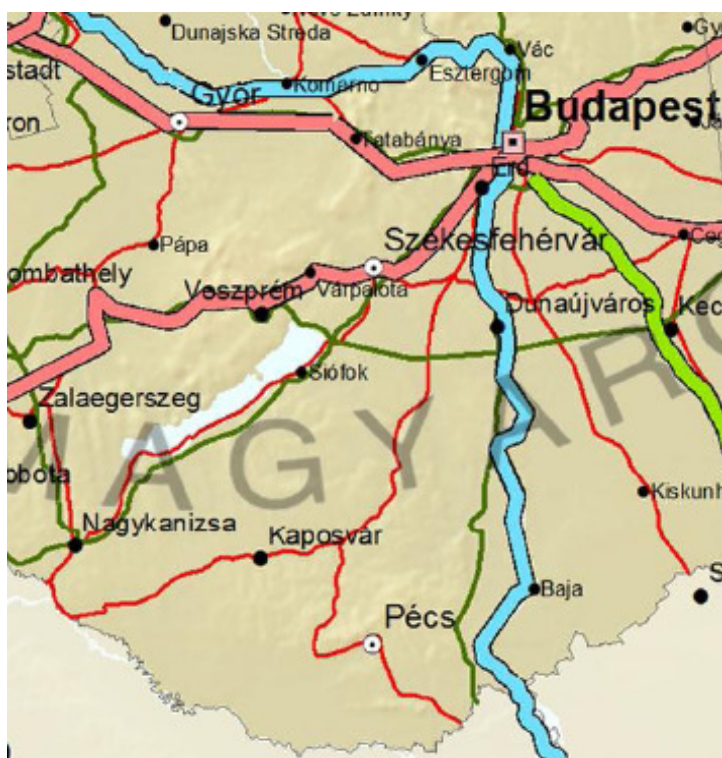
A turizmusfejlesztés magterületein belül a települések között egységes, a magterületre jellemző kerékpárosút-arculat (burkolat, tájékoztatótáblák, növénykiültetés, stb.) és egységes bakancsos túra pihenőhelyek és tájékoztatórendszer kialakítása javasolt. Mindez a fejlesztések települések közötti összehangolásával biztosítható. Hasonlóképpen javasolt a vízi turizmus (elsősorban a Duna folyón) helyi bázisainak közös építészeti arculati tervezése és a kínálat összehangolása.

Az épített örökség és a népi hagyományörzés térségi jelentőségű központjaiban a településközpontok rehabilitációja kiemelten támogatandó és javasolt a helyi értékvédelmi rendelet megalkotása, illetve az ehhez kapcsolt értékvédelmi alap létrehozása. Mindez hozzájárul a településkép, valamint a helyi identitástudat javulásához, a település vonzerejének fokozásához. A rendezvények helyszínein a környezetminőség fejlesztését, az elérés komfortjának javítását (parkolás, tömegközlekedési - kerékpáros - gyalogos megközelítés) úgyszintén támogatni szükséges, a turisztikai vonzerő növelése érdekében.

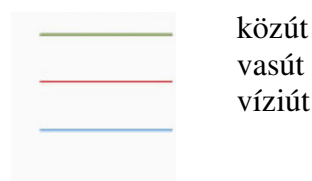
4. A KÖZLEKEDÉSHÁLÓZAT ALAKÍTÁSÁNAK JAVASLATA

Nagytérégi kapcsolatok:

A megye térszerkezetében az É-D-i és ÉK-DNy-i irányú, sugaras közlekedési tengelyek a meghatározóak. Ezek biztosítják a főváros és a Dél-dunántúli Régió kapcsolatát (az országhatáron belül), a határon túl pedig az Adria térsége és a Balkán félsziget felé az összeköttetést. A „Helsinki folyosók” (TEN – T hálózat) közül három érinti a megyét, az V. illetve az V/C, valamint a VII, mindegyik a fenti irányokban. Az V. folyosóból csak a vasúti tengely (Budapest – Dombóvár – Gyékényes) halad át a megyén, a közúti (M7) nem. A VII. folyosó (a Duna) jelentőségét most méginkább hangsúlyozza a Duna – stratégia elfogadása.

A térséget érintő TEN-T hálózat

(vastag vonallal a prioritások)

A megye szempontjából pillanatnyilag legjelentősebb V/C folyosó (a Duna mellett észak-déli irányban, Budapest és Horvátország között) elemeként megvalósult az M6 autópálya Budapest és Pécs közötti teljes szakasza. A déli országhatárig tartó útszakasz viszont továbbra is nagyon hiányzik.

A meghatározó közlekedési tengelyek a megye keleti és nyugati szélén haladnak. A Duna menti sáv közúti elérhetősége az M6 következtében, különösen, hogy az M8, M9 Duna – hidak is megépültek, lényegesen javult. A másik oldalon Vas, Zala és Veszprém megye elérhetősége alapvetően nem változott. Továbbra is jellemző, hogy a megye két oldala között, és ezáltal a régióon belül is, a kelet-nyugati irányú kapcsolat gyenge. Ezt a hiányosságot az országos főúthálózat tervezett keresztirányú elemei, elsősorban az M9 autópálya fogják orvosolni. A közúti közlekedés igazi alternatíváját nyújthatja majd a Budapest-Gyékényes vasútvonal, ha egyszer a besorolásának megfelelő paramétereket fog kapni.

Közúti közlekedés:

Gyorsforgalmi úthálózat

A gyorsforgalmi úthálózat megépült elemei a megye keleti szélén találhatóak.

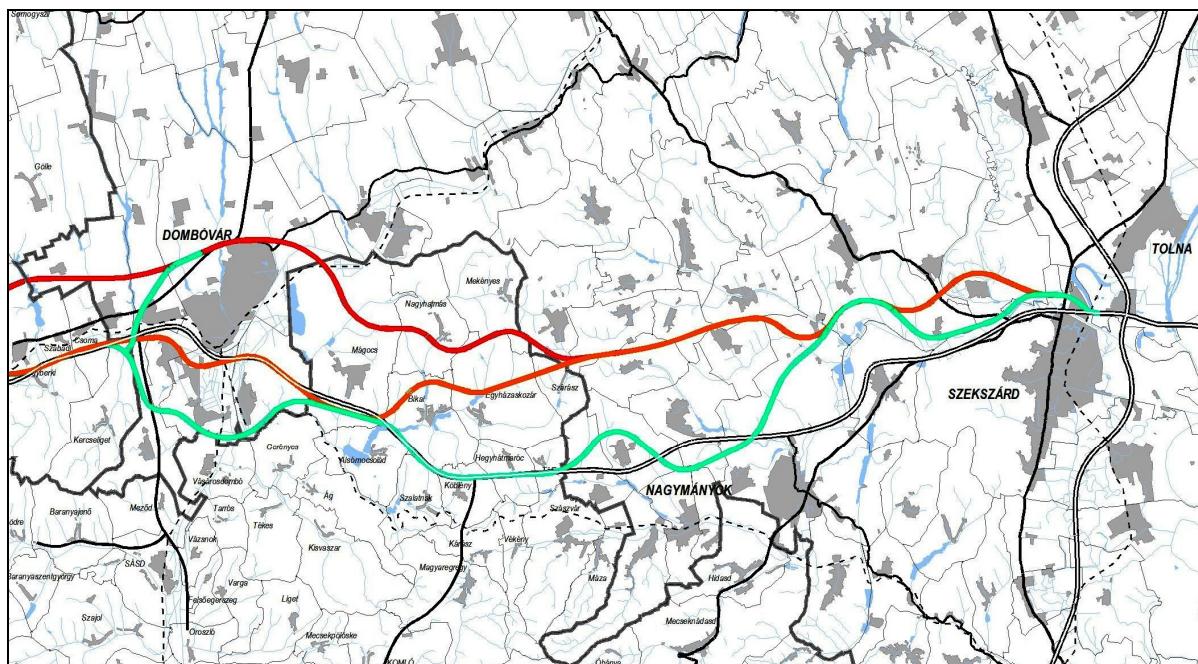
M6: (Budapest (M0) – Dunaújváros) - Szekszárd - Bóly – (Ivándárda térsége - (Horvátország))

Az M6 gyorsforgalmi út fontos észak-déli irányú kapcsolat az országon belül, része az V/C Helsinki folyosónak. Nemzetközi szerepe már ma is jelentős, ami növekedni fog a határig történő meghosszabbítás után. Az M60-as ággal együtt biztosítja két megyeszékhely (Pécs, Szekszárd) és a főváros közvetlen összeköttetését. A megyén belül 12 csomópontja van, ami megfelelő sűrűségű rácsatlakozási lehetőséget ad a megye településeinek.

M9: (Szombathely térsége (M86) - Püspökmolnári térsége - Zalaegerszeg térsége - Nagykanizsa - Inke térsége - Kaposvár – Dombóvár) - Szekszárd térsége – (Szeged (M5))

Az M86 és az M5 között tervezett gyorsforgalmi útnak a 6sz. főút és a 51sz. főút közötti szakasza épült meg, új híddal a Dunán. Már ennek a rövid szakasznak is óriási jelentősége van az Alföld és a Dunántúl közötti kapcsolatok javításában, ezen a rövid szakaszon 3 csomópont van a megyén belül.

A gyorsforgalmi út az igazi szerepét, a sugaras úthálózat oldását, majd a teljes kiépülése után fogja betölteni. A Tolna megyei nyomvonal még nem véglegesített, három változat vizsgálata van folyamatban. A megvalósítás várhatóan szakaszosan történik majd, feltehetően Kaposvár – Dombóvár, Dombóvár – Bonyhád, Bonyhád – Szekszárd sorrendben. A változatok eltérnek az OTrT-ben szereplő nyomvonalától, némelyik jelentősen, ami azt jelenti, hogy az érintett sáv csatlakozó úthálózatát, és Dombóvár településszerkezetét is igazítani kell majd a végleges nyomvonalhoz. Mivel egyelőre még nincs kiválasztott nyomvonal, a megyei terv az OTrT-nek megfelelő vonalvezetéssel és csatlakozó útfejlesztésekkel tartalmazza a gyorsforgalmi utat.

Az M9 vizsgált nyomvonalváltozatai Tolna megyében (Mott MacDonald Mo. Kft. adat-szolgáltatása)

Főúthálózat

Tolna megyét jelenleg az alábbi főutak érintik:

6. sz. főút:	(Budapest – Dunaújváros) - Szekszárd – (Pécs - Barcs - (Horvátország))
52. sz. főút:	(Kecskemét (5. sz. főút) - Solt) - Dunaföldvár (6. sz. főút)
55. sz. főút:	(Szeged (5. sz. főút) – Baja) - Bátaszék (M6)
56. sz. főút:	Szekszárd (6. sz. főút) – (Mohács - Udvar - (Horvátország))
61. sz. főút:	Dunaföldvár (6. sz. főút) - Dombóvár – (Kaposvár - Nagykanizsa (7. sz. főút))
611. sz. főút:	Dombóvár térsége (61. sz. főút) – (Sásd (66. sz. főút))
63. sz. főút:	Tolna (6. sz. főút) – (Sárbogárd - Székesfehérvár (M7))
631. sz. főút:	Szedres elkerülő út (M6 – 63. sz. főút)
65. sz. főút:	Szekszárd (6. sz. főút) - Tamási – (Siófok (7. sz. főút))

A meglévő főutak közül csak az 52-es és az 55-ös (két rövid, tisztán kelet-nyugati irányú), továbbá a 65-ös (északnyugat-délkeleti irányú) utak térnek el az általános észak-déli, illetve északkelet-délnyugati irányú vonalvezetéstől.

Az OTrT a meglévő főutakon a megyét érintően az alábbi településelkerüléseket tervezi:

55. sz. főút:	Bátaszék, Alsónyék, Pörböly
61. sz. főút:	Dunaföldvár, Cece, Simontornya, Pincehely, Dombóvár
611. sz. főút:	Dombóvár, Kaposszekcső
63. sz. főút:	Nagydorog, Bikács, Cece
65. sz. főút:	Tamási

A Dombóvár-i és Kaposszekcső-i elkerüléseket majd az M9 kiválasztott nyomvonalváltozatához kell igazítani.

A megye tervezett főútjai a kialakult sugaras úthálózat gyűrűssé alakításához járulnak majd hozzá, illetve hiányzó észak-déli kapcsolatot pótolnak. A korábbi tervek szerinti gyorsforgalmi út helyett most főúti kapcsolat szerepel az OTrT-ben Dombóvár és Székesfehérvár között, a Nagykónyi – Székesfehérvár szakaszon új nyomvonallal, Nagykónyitól délre a meglévő 61sz. főút korszerűsítésével. Új kelet-nyugat irányú kapcsolatot jelent a Sávoly – Nagykónyi tervezett főút, ami gyakorlatilag meglévő útszakaszok összekötésével, korszerűsítésével alakulhat ki. Kikerült az OTrT-ből az Iregszemcse – Nagykónyi tervezett főút, aminek nyilván az az oka, hogy Nagykónyiból most főút vezet észak felé, nem gyorsforgalmi út.

A megye tervezett főútjai:

	Nagykónyi (61. sz. főút) – (Lajoskomárom térsége - Székesfehérvár (M7))
	(Sávoly (M7) - Marcali - Somogyvár - Gamás – Törökkoppány) - Nagykónyi (61. sz. főút)

Térségi jelentőségű mellékutak

A jogszabályi változások következtében a területrendezési tervek elemei közül kikerült a térségi jelentőségű mellékút fogalma. Ennek ellenére úgy érezzük, hogy nincs ellentmondásban a rendelettel, ha a megye szerkezetében kiemelkedően fontos útkapcsolatokat térségi jelentőségű mellékútként jelöljük meg. A javasolt térségi jelentőségű mellékutak meglévő utak, útszakaszok korszerűsítésével, új útszakaszok általi összekötésével alakíthatók ki. Szerepük a megye közepén és déli részén meglévő kapcsolatháló megszüntetése. A nyomvonalak csaknem azonosak a hatályos tervben szereplőkkel, az eltéréseket az időközben megvalósult, vagy megváltozott főúthálózat indokolja.

Az alábbi térségi jelentőségű útvonalakat javasoljuk:

	Paks (6. sz. főút) - Nagydorog – Tamási (61. sz. főút) (6232j. út felhasználásával)
	Bátaszék (M6) - Mőcsény - Bonyhád – M9 (5603j. út felhasználásával) az 55. sz. főút folytatásaként
	Hógyész (65. sz. főút) – Dombóvár (61. sz. főút) (5632j. út felhasználásával)
	Hógyész - Sárszentlőrinc
	Iregszemcse (65. sz. főút) – Ozora – Simontornya (61. sz. főút) (6407j. út felhasználásával)
	Dunaföldvár (6. sz. főút) – (Mezőfalva – Seregélyes (62. sz. főút)) (6228j. út felhasználásával)

Mellékutak

Az alsóbbrendű országos úthálózatból Tolna megyét jelenleg 50db összekötőút, 73db bekötőút és 18db állomási út érinti. A sok bekötőút is jelzi a megye egyik legnagyobb problémáját, a zsák települések nagy számát. A zsák jelleg megszüntetése érdekében a hatályos terv számos, a településeket összekötő útszakasz kiépítését javasolta. A javaslatokat megtartottuk (kivéve természetesen az időközben megvalósultakat), de az utak kiépítésénél figyelemmel kell lenni arra, hogy a forgalmi megnyitás a környezeti ártalmakat is növelheti, a zsák jelleg ma már nem minden esetben hátrány. Az összekötő útszakaszok nagy valószínűséggel helyi útként, pályázati forrásból valósulhatnak meg, sok esetben meglévő helyi utak felhasználásával alakíthatóak ki.

Zsák településeknek javasolt fontosabb közúti összekötések:

- Tolna – Fadd-Dombori komp
- Németkér – Alap
- Bikács – Györköny
- Pusztahencse – 6233j. út
- Tengelic – 6234 és 6235j. utak összekötése
- Bogyiszló – Szekszárdi kikötő – 51369j. út
- Decs – Pörböly
- Báta – Pörböly
- Báta – Alsónyék
- Mőcsény – Cikó
- Szálka – Gráboc
- Izmény – Aparhant

- Nagyvejke – 6535j. út
- Felsőnána – Kistormás
- Udvari – Alsópélpusztá
- Szárazd – Diósberény
- Nagyszékely – 6317j. út
- Nagyszékely – KISSZÉKELY
- Miszla – 6312j. út
- Ozora – Lajoskomárom
- Gyulaj – Dalmand
- Gyulaj – Kocsola
- Koppányszántó – Értény
- Értény – Bedegkér
- Újireg – Iregszemcse

Vasúti közlekedés

Az országos törzshálózati, regionális és egyéb vasúti pályákat felsoroló 168/2010. Kormányrendelet alapján a megyét az alábbi közforgalmú vasútvonalak érintik.

A megyét érintő országos törzshálózati vasútvonalak:

A transzeurópai vasúti hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonalak:

- 40 Budapest – Simontornya – Dombóvár – Gyékényes - (Horvátország)
- 41 Dombóvár – Pécs – Magyarbóly – (Horvátország)

A nem a transzeurópai vasúti hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonalak:

- 42 Dunaújváros – Paks
- 46 Rétszilás – Bikács – Szekszárd – Bátaszék
- 50 Dombóvár – Alsómocsolád – Máza – Váralja – Bátaszék
- 154 Bátaszék – Pörböly – Baja – Kiskunhalas

A rendelet az egyéb vasútvonalak címszó alatt megnevezi az alábbi vonalakat is:

- 49 Tamási - Lepsény
- 48 Tamási - Gyöng – Keszőhidegkút

Hivatalosan tehát ez utóbbi két vonal is létezik még, gyakorlatilag azonban olyannyira megszűntek, hogy nagyrészt a vágányokat is felszedték már. Mivel ezek a vonalak már a hatályos tervben sem jelentek meg, most sem szerepeltetjük őket vasútvonalként, a nyomvonalukat kerékpárút számára javasoljuk felhasználni.

A rendelet törzshálózati vonalként nevezi meg a Dunaújváros-Paks vonalat, és a Rétszilás-Bátaszék vonalat is, de már ezeken a vonalakon is csak teherszállítás történik. A teherforgalomban viszont még jelentős szerepük lehet, Paks gazdasági jelentősége mellett a Mecsek északi oldalának a szerepe is növekedhet a bányászat újjáéledésével.

A TEN vasúti hálózat megyét érintő szakaszain (V. Budapest – Dombóvár – Gyékényes) lényeges fejlesztések az elmúlt években sem történtek, a Budapest – Dombóvár – Pécs – Magyarbóly vonal korszerűsítése is még várat magára. A megyében kétvágányú vasúti vonal nincs, és csak a 41-es vonal villamosított. Az elvileg 120km/h sebességű Bp-Pécs vonalon számos korlátozott sebességű szakasz található, nem beszélve az elvileg is csak 80km/h sebességű Pécs-Magyarbóly szakaszról. A vonalakon a személyszállítás mellett jelentős teherforgalom is zajlik. A többi vasútvonalra is jellemző, hogy egyvágányúak, nincsenek villamosítva, műszaki állapotuk kedvezőtlen.

Az ágazati közlekedésfejlesztési stratégia alapján a Budapest – Dombóvár – Gyékényes vonal fejlesztése EU forrás felhasználásával a 2014-2016 közötti időszakra tervezett. A nemzetközi paramétereknek megfelelő fejlesztés magában foglalja a kétvágányú, villamosított pálya 160km/ó sebességre és 220kN tengelyterhelésre történő kiépítését. Az egyvágányú pálya rekonstrukcióját várhatóan úgy ütemezik, hogy az alépítmény és a műtárgyak egy későbbi ütemben megvalósítandó második vágány kiépítését tegyék lehetővé, valamint sor kerül az ETCS2 európai vasúti biztosító berendezési rendszer telepítésére.

A megye legnyugatabbi kistérségének központja, Dombóvár, egyben regionális vasúti csomópont. A várost két transzeurópai vonalon kívül egy törzshálózati vasút is érinti. A település ezért logisztikai központ számára is alkalmas, kedvező helyszín.

A megye kiemelkedő értéke a jelenleg is működő, keskeny nyomközű gemenci kisvasút. Most azonban gyakorlatilag csak Pörbölyön keresztül érhető el, pedig csaknem Szekszárdig elér a pálya. Ez a csodálatos adottság sokkal jobban kihasználható lenne, ha a vonalat meghosszabbítanák a Szekszárdi Vasútállomásig, ahol az utasok kényelmesen le- és felszállhatnak, ahol van parkolási lehetőség és autóbusz csatlakozás is. A javasolt elvi nyomvonalat a Szerkezeti Terv tartalmazza.

Kerékpáros közlekedés

A megyében az elmúlt időszakban is létesültek kerékpárutak/sávok, főleg a nagyobb forgalmú utak települési átkelési szakaszai mentén. Összefüggő megyei kerékpárút hálózat azonban még mindig nem alakult ki.

A legfontosabb megépült szakaszok Pakson, Szekszárdon, Dombóvár területén (a 61sz. főút mentén, a Gunaras-Dombóvár-Szőlőhegy-Kapospula-Alsóhetény-Nak-Lápafő-Várong kistérségi kerékpárút részeként), a 6sz. főút mellett (a Sötétvölgy-Kakasd-Széptölgyes krékpárút részeként), Tamásiban és Bátaszéken (a 65sz. főút mentén), és még néhány rövid, mellékúti szakaszon vannak. Kerékpárút vezet át a Bajai és a Dunaföldvári hídon is. Kerékpárútként hasznosították a Lepsény-Dombóvár vasútvonal felhagyott szakaszának egyes részeit is.

A megyét az OTrT-ben kijelölt országos kerékpárút törzshálózati vonalak közül az alábbiak érintik:

62. Sió völgyi kerékpárút:

- Fajszt - Szekszárd - Sióagárd - Kölesd - Sárszentlőrinc - Simontornya - (61. Középmagyarországi kerékpárút Simontornya és Tolnanémedi közötti szakasza) - Tolnanémedi – (Siófok)

72. Külső-somogyi kerékpárút:

- (Szántód – Kőröshegy) - Tamási - Hőgyész - Bonyhád – (Mecseknádasd - Pécsvárad - Pécs – Újpetre)

74. Kaposmente kerékpárút:

- (Nagyatád - Segesd - Nagybajom - Kaposmérő - Kaposvár – Taszár) - Dombóvár - Kurd - Hőgyész

Térségi jelentőségű kerékpárutat javasolunk (a megyei Közlekedési Felügyelőséggel történt egyeztetés alapján):

- (Dunaújváros) – Dunaföldvár – Paks – Gerjen – Bogyiszló – Gemenc – Pörböly – Báta – (Dunaszekcső) (végig a Duna jobb partján is),
- a Dombóvár – Kocsola – Pári – Tamási – Felsőnyék (felhagyott vasútvonal),
- a (Törökkoppány) – Nagykónyi – Tamási – Keszőhidegkút – Gyöng – Kölesd – Tengelic – Duna-part (részben felhagyott vasútvonal),
- a Dombóvár – Kaposszekcső – (Sásd) (a meglévő 611sz. főút mellett),
- a Hőgyész – Kalaznó – Varsád – Kölesd – Tengelic – Duna-part,
- Paks – Németkér,
- a Tengelic – Fadd – Tolna,
- Tolna – Bogyiszló – és a Duna-part között,
- Fadd – Gerjen – és a Duna-part között,
- a Dombóvár – (Mágocs – Egyházaskozás) – Aparhant – Bonyhád – Szálka – Alsónyék – Báta,
- Murga és Sióagárd között (Zombán keresztül),
- és a Sióagárd – Kakasd – Bonyhád (Völgységi patak völgye).

A térségi kerékpárutak összekötik az országos kerékpárutakat, és felfűzik a megye turisztikailag és gazdaságilag kiemelkedő célpontjait. A nyomvonalak helyenként a javasolt település-összekötő útszakaszokon vezetnek, a kisforgalmú utak ugyanis a településközi forgalom mellett a mezőgazdasági és a kerékpáros forgalom számára is megfelelőek lehetnek.

Vízi közlekedés

A vízi közlekedés területén a Duna, mint nemzetközi (VI.c. besorolású, a megyei szakaszon hajóút szűkületekkel akadályozott) vízi út által nyújtott lehetőségek változatlanul kihasználatlanok. A folyam a nagy tömegű, ömlesztett áru fuvarozás szempontjából viszonylag jelentős tranzit-forgalmat bonyolít le, személyszállítás, turisztikai forgalom tekintetében azonban egyelőre elhanyagolható jelentőségű. A VII. TEN – T folyosó jelentőségét most hangsúlyozza, konkretizálhatja majd a Duna – stratégia kidolgozása.

A keselyüsi duzzasztómű hatására a Sió a Dunától Sióagárdig az év nagy részében hajózható, IV. osztályú viziút. A további szakaszokon a Sió csak a balatoni vízleeresztés idején hajózható, akkor is csak kisebb testű hajókkal, egyébként a közlekedést a siófoki híd szűk hídnyílása is nehezíti. A megye többi vízfolyása nem hajózható.

A megye területén három híd biztosítja a Dunán való közúti átkelést, a Dunaföldvári híd (52sz. főút), a Szekszárdi híd (M9), és a Bajai híd (55sz. főút). A hidakon kívül elvileg 3 térségi jelentőségű kompátkelő is működik (Pakson, Gerjennél, és Fadd-Domborinál), de ezek

forgalma az új Duna-hidak megépülte óta erősen lecsökkent, Gerjennél pillanatnyilag az üzemelés szünetel.

Térségi jelentőségű közforgalmú kikötők Dunaföldvárnál (a 1563.060-1563.250fkm, 1562.900-1563.060fkm, 1562.459-1562.782fkm szakaszokon), Paksnál (a 1529.950-1530.050fkm, 1529.100-1529.400fkm, 1528.500-1529.100fkm, 1527.939-1528.124fkm szakaszokon), Fadd-Domborinál (a 1506.950-1507.100fkm, 1506.769-1506.950fkm, 1506.350-1506.500fkm szakaszokon) és Bogyiszlón (a 1503.050-1503.300fkm szakaszon) vannak. A paksi és a dombori kikötők közül egy-egy az Alsó-Dunavölgyi Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság kezelésében van, és sóder illetve kavics lerakó kikötő, csak névleg közforgalmú. A legnagyobb kapacitású kikötő Pakson van, de fontos a Dunaföldvár-i felső kikötő is, amihez egy terményudvar kapcsolódik. Fontos kikötő a paksi atomerőmű kikötője, de ez természetesen nem közforgalmú kikötő.

A megye vízfolyásai közül az OTrT-ben továbbra is a nemzetközi és országos jelentőségű vízi utak között szerepelnek:

Duna (nemzetközi vízi út)	1641-1433	VI/C
Sió-csatorna	121-23	IV/időszakosan
		(Kizárólag az olyan balatoni vízeresztések időszakában hajózható, amelyet a Hajósoknak Szóló Hirdetményben közzé tesznek.)
Sió-csatorna	23-0	IV

A megye települései közül az OTrT Szekszárdot jelöli ki közforgalmú nemzetközi és országos jelentőségű kikötő helyszínéül.

Légi közlekedés

A légi közlekedésben betöltött szerepét tekintve az Ócsényi repülőtér helyzete az elmúlt időszakban nem változott. A repülőtér az ország legnagyobb sportrepülőtere. A füves leszállópályán hazai és nemzetközi jelentőségű rendezvényeket is tartanak (hólégballon verseny, sportrepülés).

Az Ócsényi repülőtér változatlanul a kereskedelmi (nemzetközi) repülőtérré fejleszthető repülőterek között szerepel az OTrT-ben.

5. TERMÉSZET- ÉS TÁJKÉPVÉDELEM

A hatályos területrendezési terv vizsgálatai és a megyei területrendezési terv 2005-ben történő elfogadása óta eltelt időszakban több jogszabályi változás is történt az ökológiai hálózat, táji-természeti értékek védelmével, a tájképvédelemmel összefüggésben. Megváltozott az ökológiai hálózat övezeti rendszere, kijelölésre kerültek a Natura 2000 területek, az OTrT módosítása a térségi jelentőségű tájképvédelmi övezet mellett bevezette és kijelölte az országos jelentőségű tájképvédelmi övezetet.

Országos ökológiai hálózat

Az országos ökológiai hálózat területét a hatályos területrendezési terv az OTrT vonatkozó övezeti rendszere alapján védett természeti terület övezetbe, védett természeti területek védőövezetébe, természeti terület övezetébe és ökológiai (zöld) folyosó övezetbe sorolta. A 2008-ban módosított Országos Területrendezési Terv az országos ökológiai hálózat új övezeti rendszerét vezette be.

Kijelölte az országos ökológiai hálózat területét, amelyeket a kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben az illetékes minisztérium adatszolgáltatása alapján magterület, pufferterület, ökológiai folyosó övezetként kell szerepeltetni.

A Vidékfejlesztési Minisztérium adatszolgáltatása alapján vizsgálatunk már az új övezeti rendszert tartalmazza.

Az ökológiai hálózat övezeteinek kijelölése során a védett területek mellett meghatározó jelentősége volt a Natura 2000 madárvédelmi területeknek és természetmegőrzési területeknek is.

Az ökológiai hálózat behálózza a megye teljes területét.

A megye területén magterület a Duna-Dráva Nemzeti Park védett területe, a Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzet megyei területe, a Szekszárdi dombság erdős térsége, a Tolnai Hegyhát erdős térsége Kurd- Hőgyész- Mucsi között, a Koppány-Kapos menti erdős térségek Koppányszántótól- Simontornyáig. Magterület továbbá a Dél-Mezőföld Tájvédelmi Körzet védett természeti területei és az ahhoz szervesen kapcsolódó erdős térségek Pakstól északnyugatra.

Az ökológiai folyosók behálózják a megye területét. Meghatározóan a folyó és patak völgyek alkotják:

- a Duna és holtágai
- a Völgységi patak mente
- a Sió- Sárvíz térsége
- Koppány menti természeti területek.

Az ökológiai folyosók rendszerét a felsorolt vízfolyásokban folyó patakok menti természeti területek teszik teljessé.

A megye területén puffer terület csak két térségben emelhető ki. Egyrészt Szekszárdtól nyugatra a 6-os főút mentén, illetve Németkér területén van pufferterület.

Az országos ökológiai hálózat övezeteire az OTrT vonatkozó előírásait kell alkalmazni. Ez mellett a terv ajánlásokat is tartalmaz, amelyeket a településrendezési tervek készítése során célszerű figyelembe venni.

Védett természeti területek

Az országos jelentőségű védett természeti területek a megye hatályos területrendezési tervének vizsgálatai óta bővültek, hiszen 2006-ban lett védett a Kapszeg-tó Természetvédelmi Terület (156,2 ha) és 2007-ben a Bölcskei Nőszirmos Természetvédelmi Terület (111,2 ha).

A megye területére eső országos jelentőségű védett természeti területek:

Duna-Dráva Nemzeti Park

Védetté nyilvánítás: 7/1996. (IV. 17.) KTM rendelet

A védettség indoka és célja: *„a Duna és a Dráva folyók mellékágrendszerük, valamint az érintett területek természeti értékeinek, a felszíni és felszín alatti vízkészleteknek, továbbá az érintett területek erdeinek, termőtalajának és más megújuló természeti erőforrásainak védelme”*

A védett terület kiterjedése: 49 478,8 hektár

Érintett megyei települések: Bába, Bogyiszló, Decs, Ócsény, Pörböly, Szekszárd, Tolna

Fokozottan védett terület által érintett települések: Bába, Bogyiszló, Decs, Ócsény, Pörböly

Dél-Mezőföldi Tájvédelmi Körzet

Védetté nyilvánítás: 11/1999. (X.29.) KöM rendelet

A védettség indoka és célja: *„a mezőföldi táj egyedi arculatát meghatározó löszképződmények, az Ős-Sárvíz hajdani medre helyén képződött futóhomokos területek és a rajtuk kialakult fajokban gazdag vegetáció és állatvilág megőrzése, a tájképi és kultúrtörténeti értékek védelme”*

A védett terület kiterjedése: 7546,5 hektár

Érintett megyei települések: Bikács, Bölcske, Dunaföldvár, Medina, Nagydorog, Németkér, Paks, Szedres, Tengelic

Fokozottan védett terület által érintett települések: Bikács, Bölcske, Dunaföldvár, Németkér, Paks

Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzet

Védetté nyilvánítás: 8/1977. OTvH számú határozat

A védettség fenntartásáról rendelkezett: 58/2007. (X.18.) KvVM rendelet

A védettség indoka és célja: *„a területre jellemző karsztos folyamatok és formakincs, valamint a Mecsek mészkőszurdokaira jellemző életközösségek megóvása, a védett növényfajok és a hozzájuk kapcsolódó állatközösségek életfeltételeinek megőrzése”*

A védett terület kiterjedése: 9347,5 hektár

Érintett megyei település: Váralja

Bölcskei Nőszirmos Természetvédelmi Terület

Védetté nyilvánítás: 15/2007. (III.30.) KvVM rendelet

A védettség indoka és célja: *„a területen található löszpusztagyep és vizes élőhelyek megóvása, valamint védett és fokozottan védett növényfajok, a hozzájuk kapcsolódó*

állatközösségek életfeltételeinek, illetve a tájképi értékek megőrzése, továbbá a terület természetvédelmi célú bemutatása”

A védett terület kiterjedése: 111,16 hektár

Érintett megyei település: Bölcske

Kapszeg tó Természetvédelmi Terület

Védetté nyilvánítás: 28/2006. (V.22.) KvVM rendelet

A védettség indoka és célja: *„a területen található morotva tónak, a terület ökológiai rendszerben betöltött szerepének, valamint tájképi értékének megóvása, illetve fenntartása, a védett növény- és állatfajok, valamint élőhelyük megőrzése, különös tekintettel a területen költő madárfajokra és a kiemelkedő fajgazdagságú gémtelepre”*

A védett terület kiterjedése: 156,2 hektár

Érintett megyei települések: Tolna-Mözs, Szekszárd

Pacsmagi tavak Természetvédelmi Terület

Védetté nyilvánítás: 7/1990. (IV. 23.) KTM rendelet

Szakadati legelő Természetvédelmi Terület

Védetté nyilvánítás: 3/1989. (II. 22.) KVM rendelet

A védettség fenntartásáról rendelkezett: 71/2007. (X.18.) KvVM rendelet

A védettség indoka és célja: *„az őszi füzértekercs (*Spiranthes spiralis*) termőhelyének megóvása”*

A védett terület kiterjedése: 1,5 hektár

Érintett megyei település: Szakadát

A védett természeti területek az ökológiai hálózat – meghatározóan a magterület – övezetébe tartoznak, területükre vonatkozóan a természet védelméről szóló törvény, a védettséget kimondó miniszteri rendelet és a kezelési terv előírásait kell figyelembe venni.

NATURA 2000 területek

A Natura 2000 területeket az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Kormány rendelet jelölte ki. Az egyes területek pontos kijelölésére azonban Tolna megye területrendezési tervének elfogadását követően került sor.

A Natura 2000 területek a különleges madárvédelmi területeket és a különleges természetmegőrzési, illetőleg kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területeket foglalják magukba.

Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészleteket a 14/2010. (V.11.) KvVM rendelet tartalmazza.

A megye területére eső különleges madárvédelmi területek:

Gemenc (HUDD10003) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága

Érintett megyei települések: Bába, Bogyiszló, Decs, Tolna-Mözs, Ócsény, Pörböly, Szekszárd, Tolna,

Kisszékelyi-dombság (HUDD10005) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága

Érintett megyei települések: Kiszékely, Nagyszékely, Pálfa, Simontornya, Tolnanémedi,

Mecsek (HUDD10007) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága

Érintett megyei település: Váralja

Pacsmagi-tavak (HUDD10006) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága

Érintett megyei települések: Regöly, Tamási

A megye területére eső különleges természetmegőrzési területek:

Lengyel-hőgyészi erdők (HUDD20026) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága

Érintett megyei települések: Csibrák, Dúzs, Hőgyész, Kalaznó, Kurd, Lengyel, Mucsi, Tevel,

A megye területére eső kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek:

Aparhanti sztyepp (HUDD20024) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága

Érintett megyei település: Aparhant

Béda-Karapanca (HUDD20045) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága

Érintett megyei település: Bába

Dékány-hegy (HUDD20039) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága

Érintett megyei település: Iregszemcse

Dunaszentgyörgyi-láperdő (HUDD20072) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága

Érintett megyei települések: Dunaszentgyörgy, Paks

Gemenc (HUDD20032) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága

Érintett megyei települések: Bába, Bogyiszló, Decs, Fadd, Öcsény, Pörböly, Sárpilis, Szekszárd, Tolna, Tolna-Mözs,

Geresdi-dombvidék (HUDD20012) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága

Érintett megyei települések: Bábaapáti, Bátaszék, Cikó, Mórág, Mőcsény,

Kiszékelyi-dombság (HUDD20029) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága

Érintett megyei települések: Kiszékely, Mészla, Nagyszékely, Pálfa, Simontornya, Tolnanémedi, Udvari,

Koppány-menti rétek (HUDD20028) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága

Érintett megyei települések: Koppányszántó, Nagykónyi, Szakcs, Értény,

Közép-mezőföldi löszvölgyek (HUDD20020) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága

Érintett megyei települések: Bölcske, Dunaföldvár, Németkér, Paks,

Mecsek (HUDD20030) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága

Érintett megyei település: Váralja

Paksi tarka sáfrányos (HUDD20071) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága

Érintett megyei település: Paks

Paksi ürgemező (HUDD20069) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága

Érintett megyei település: Paks

Szakadati löszgyepek (HUDD20022) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága

Érintett megyei települések: Gyöng, Szakadát

Szedresi Ős-Sárvíz (HUDD20073) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága

Érintett megyei települések: Harc, Kölesd, Medina, Sióagárd, Szedres, Tengelic,
 Szekszárdi-dombvidék (HUDD20011) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
 Érintett megyei települések: Bonyhád, Grábóc, Kakasd, Szálka, Szekszárd,
 Szenesi-legelő (HUDD20050) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
 Érintett megyei települések: Bikács, Nagydorog
 Tengelici homokvidék (HUDD20040) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
 Érintett megyei települések: Bikács, Györköny, Németkér, Paks
 Tengelici rétek (HUDD20070) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
 Érintett megyei települések: Kajdacs, Tengelic
 Tolnai Duna (HUDD20023) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
 Érintett megyei települések: Bölcske, Dunaföldvár, Gerjen, Madocsa, Paks,
 Törökkoppányi erdők (HUDD20046) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
 Érintett megyei települések: Lápafő, Szakcs, Várong,
 Lajoskomáromi löszvölgyek (HUDI20031) Duna-Ipoly Nemzeti Park
 Érintett megyei település: Ozora

A Natura 2000 területeket a terv sajátos megyei térségként az ajánlások keretében szerepelteti.

Érzékeny természeti területek – Magas Természeti Értékű Területek

Az érzékeny természeti területeket a 2/2002. (I.23.) KöM-FVM együttes rendelet jelölte ki. Az érzékeny természeti területek kijelölésének célja a természeti, ökológiai szempontból érzékeny földrésztelken olyan természetkímélő gazdálkodási módok megőrzése, fenntartása, további földrésztelkek kijelölése, amelyek támogatással ösztönzött, önként vállalt korlátozások révén biztosítják az élőhelyek védelmét, a biológiai sokféleség, a tájképi és kultúrtörténeti értékek összehangolt megőrzését.

Az érzékeny természeti területek meghatározóan a rét, legelő, nádas, halastó művelési ágú termőföldeket, továbbá a hagyományos és természetkímélő módon hasznosított, valamint a nem megfelelő hasznosítás által veszélyeztetett, illetve a jelentős természeti érték előfordulási helyeként ismert szántó, szőlő, kert, gyümölcsös, fásított terület művelési ágú földrésztelkeket foglalja magában.

Tolna megye kiemelten fontos érzékeny természeti területeit a hatályos megyei terv kijelölte (Bikács, Németkér). Az OTTrT 2008-as módosítása azonban ezt az országos övezetet megszüntette.

Az érzékeny természeti területekről szóló együttes rendelet módosítása nélkül az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program keretében a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer blokkjainak szintjén kijelölésre kerültek a Magas Természeti Értékű Területek (MTÉT).

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételeinek részletes feltételeiről szóló 61/2009.(V.14.) FVM rendelet 6.

számú melléklete tartalmazza a természetvédelmi zonális célprogramok támogatására jogosult MTÉT által érintett Németkér, Bikács, Györköny, Nagydorog térségében.

A Sárvíz-völgyében a következő célprogramokra van támogatási lehetőség:

- szántóföldi növénytermesztés madár- és apróvad élőhely-fejlesztési előírásokkal;
- szántóföldi növénytermesztés vadlúd- és daruvédelmi előírásokkal;
- gyepgazdálkodás élőhely-fejlesztési előírásokkal;
- természetvédelmi célú gyeptelepítés.

A megye MTÉT területeit a terv sajátos megyei térségként jelöli ki, ezzel is ösztönözve az agrárkörnyezet-gazdálkodási támogatások minél szélesebb körű igénybe vételére.

Tájképvédelem

Az Országos Területrendezési Tervvel összhangban a 2005-ben elfogadott területrendezési terv kijelölte a tájképvédelmi terület övezetét. Az övezet által érintett települések: Dunaföldvár, Bölcse, Madocsa, Paks, Dunaszentgyörgy, Gerjen, Fadd, Tolna, Bogyszló, Szekszárd, Ócsény, Decs, Pörböly, Bába, Bátaszék, Alsónyék, Várdomb, Alsónána, Mórág, Bába-apáti, Cikó, Mőcsény, Szálka, Grábóc, Kakasd, Bonyhád, Váralja, Bonyhádvarasd, Aparhant, Izmény, Györe, Mucsfa, Kisvejke, Nagyvejke, Kisdorog, Tevel, Lengyel, Mucsi, Kurd, Döbrököz, Csibrák, Dúzs, Hógyész, Murga, Felsónána, Kalaznó, Varsád, Gyöng, Kájdacs, Sárszentlőrinc, Kölesd, Kistormás, Medina, Szedres, Harc, Zomba, Sióágárd, Tengelic, Györköny, Bikács, Németkér, Pálfa, Simontornya, Tolnanémeti, Pincehely, Kisszékely, Nagyszékely, Miszla, Belecska, Ozora, Keszőhidegkút, Szárazd, Regöly, Szakadát, Diósberény, Szakály, Gyulaj, Kocsola, Szakcs, Koppányszántó, Nagykónyi, Tamási.

A felsorolásból is kiderül, hogy a megye településeinek nagy része a tájképvédelmi övezet által érintett.

Az OTrT 2008. évi módosítása a térségi jelentőségű tájképvédelmi övezet mellett új övezetként bevezette az országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezetét és ki is jelölte az övezet által érintett településeket. A hatályos terv szerinti övezetből tehát az OTrT-vel összhangban ki kell emelni az országos jelentőségű tájképvédelmi területeket.

Az érintett települések közigazgatási területén a tájképvédelmi övezetként a védett természeti területeket, Natura 2000 területeket az országos ökológiai hálózat övezeteit és azok védőövezetét jelölte ki a terv, figyelembe vette továbbá a táj mozaikosságából adódó tájképi változatosságot.

A térségi jelentőségű tájképvédelmi övezetek kijelölése során azonos szempontokat vettünk figyelembe, tehát a természetvédelmi szempontból kiemelt jelentőségű területek, továbbá a mozaikos tájszerkezetű térségek kerültek be az övezetbe.

A tájképvédelmi övezetekre vonatkozóan a terv részletes ajánlásokat is tartalmaz nemcsak a tájképvédelemre, hanem a hagyományos tájhasználat megőrzésére vonatkozóan is.

Ezen ajánlások figyelembe vételével készülő településrendezési tervek biztosíthatják a csongrádi táj legértékesebb területeinek egységes védelmét.

Szélerőmű telepítés szempontjából vizsgálat alá vonható terület

A szélerőmű telepítéséhez igénybe vehető területek kijelölése során mindig konfliktust okoz a természet védelméről szóló törvény szerint különböző védettségű területek figyelembe vétele. A terv sajátos megyei térségként kijelöli azokat a területeket, ahol szélerőmű telepítése természetvédelmi, kulturális örökségvédelmi, tájképvédelmi szempontok figyelembe vételével nem támogatható, illetve kijelöli azokat a térségeket is, ahol a szélerőmű elhelyezése vizsgálható.

A szélerőművek telepítésére vizsgálat alá vonható területből kizárja a terv:

- a települési térségeket,
- a védett természeti területeket,
- az országos ökológiai hálózat övezeteit,
- a Natura 2000 területeket,
- erdőterületeket,
- országos és térségi jelentőségű tájképvédelmi területeket.

Az övezeti lehatárolás nem tartalmazza, de figyelembe kell venni továbbá a világörökségi területeket a történeti település kijelölt településkép-védelmi területét, települési terület zajtól védendő területeit, repülőtér és műszaki infrastruktúra hálózatok védőtávolságát.

Az övezet kijelölése során - a megyei terv léptéke, és adatszolgáltatás hiányában – természetesen nem volt figyelembe vehető a védett területeken, ökológiai hálózaton, Natura 2000 területeken kívül eső védett és fokozottan védett élőlények élőhelye, a madár vonulási irányok, táplálékbázisok, továbbá védett területek védőövezete sem. Ezt minden esetben a szélerőmű konkrét települési helyére vonatkozóan kell részletesen vizsgálni.

6. A KÖRNYEZETVÉDELEMMEL, TERMÉSZETI ERŐFORRÁSOKKAL ÖSSZEFÜGGŐ ÖVEZETEK, SAJÁTOS MEGYEI TÉRSÉGEK

AZ ORSZÁGOS TERÜLETRENDEZÉSI TERV KÖRNYEZETVÉDELMI CÉLÚ ÖVEZETEI

A 2008-ban módosított Országos Területrendezési Terv övezeti rendszere megváltozott, így a hatályos megyei terv által kijelölt térségi övezetek is módosítást igényelnek.

Az OTrT, valamint a 218/2009. (X.6.) Kr. alapján meghatározott környezetvédelmi célú, illetve a környezet és természeti erőforrás-gazdálkodással összefüggő övezetei a következők:

- kiváló termőhelyi adottságú szántóterület
- kiváló termőhelyi adottságú erdőterület
- erdőtelepítésre alkalmas terület
- országos komplex tájrehabilitációt igénylő terület (a megye nem érintett)
- térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület
- kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület
- felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területe
- ásványi nyersanyag-gazdálkodás területe
- térségi hulladéklerakó hely kijelöléséhez vizsgálat alá vonható terület (a megye nem érintett)
- rendszeresen belvízjárta terület (a megye nem érintett)
- nagyvízi meder
- földtani veszélyforrás területe
- vízerózióknak kitett terület
- szélérozióknak kitett terület

A környezet védelmét, a környezet- és természeti erőforrásgazdálkodást szolgálják az ökológiai hálózat övezetei, továbbá a tájképvédelmi övezetek is, de azok részletezése a Táj- és természetvédelmi fejezetben található meg.

Az országos övezetek területét az OTrT kijelölte, így a megyei területrendezési terv feladata azok pontosítása az érdekelt államigazgatási szervek adatszolgáltatása, ill. véleménye alapján.

A térségi övezetek területét a megyei területrendezési terv jelöli ki. Azon övezetek, amelyek már a 2003-as OTrT-ben is megvoltak, a hatályos megyei terv már tartalmazza.

Az övezetekből kiderül, hogy a területrendezési tervek térségi szintű szabályozása meghatározóan a vízvédelem és földvédelem témakörét érinti, továbbá az ökológiai hálózat övezeteinek az élővilág védelmében van kiemelt jelentősége.

Kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek övezete

Az OTrT fogalommeghatározása alapján a kiváló termőhelyi szántóterületek övezete országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben alkalmazott övezet, amelybe az agroökológiai adottságai alapján kimagasló agrárpotenciállal rendelkező, ugyanakkor környezeti szempontból a legkevésbé érzékeny, ezért mezőgazdasági árutermelésre legalkalmasabb kiváló minőségű és termőképességű szántóterületek tartoznak. A kiváló

termőhelyi adottságú szántóterületeken beépítésre szánt terület csak kivételesen, területfelhasználási engedéllyel jelölhető ki. Az OTrT övezetének országos lehatárolásánál korábban az agrotopográfiai térkép szerinti talajértékszámából indultak ki. Az új lehatárolás alapját a talajtani és klimatikus környezeti változók alkalmasság szerinti súlyozása, valamint az országban leggyakrabban termesztett öt féle növény (búza, kukorica, napraforgó, lucerna, cukorrépa) termesztési alkalmassága alapján az azonos környezeti változókkal jellemezhető, homogén területek rangsorolása jelenti. Azok a területek kerültek kiváló termőhelyi adottságú területként kiválasztva, ahol legalább három növény szempontjából a legkedvezőbb volt az adott terület. Ezért előfordulhat, hogy nem csak kiváló termékenyséű talajok kerültek kijelölésre, hanem olyan területek is, ahol bár kevésbé jók a talajadottságok, azonban pl. a magasabb talajvízszint miatt biztos terméshozam várható. Az OTrT által meghatározott övezetben lényegében nincs jelentős változás: a Duna menti területeknél a módosítás kis mértékben növelte a területeket, a korábban érintett területeken pedig tovább finomodott az övezet kiterjedése. Az új lehatárolás hibája, hogy nem veszi figyelembe az OTrT 500.000-es és az MTrT 100.000-es léptékét, így olyan területeket is jelöl az övezeti tervlap, melyek mérete (1-10 hektár) nem éri el a „láthatóság/használhatóság/alkalmazhatóság” léptékét. A kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek lehatárolásának pontosításánál ezt a hibát korrigáltuk.

Az övezeti lehatárolást pontosítottuk a településszerkezeti tervekkel is, hiszen meglévő települési térség esetén az OTrT előírása értelmét veszti. Ugyanakkor vannak olyan települések, melyeket teljes mértékben körbe vesz az övezet, gátolva a település esetleges további fejlődését. Ez elsősorban a városok (pl. Dombóvár, Bonyhád) esetében lehet gátlótényező, ahol a törvényben rögzített 5%-os pontosítási lehetőség elégtelen lehet. Dombóvár esetén az északi elkerülő útig, Bonyhádnál a település északi és déli részén lévő „övezeti beékelődéseknél” pontosítottuk az övezetet. Indokolt az övezet kis mértékű pontosítása pl. Sárszentlőrinc, Felsőnána, Izmény, Bogyiszló stb., de ezek a pontosítások legfeljebb 30 ha-t érintenek. A megyében további számos községet vesz körbe az övezet, ugyanakkor nem minden esetben van szükség a pontosításra, mivel a hatályos településszerkezeti terv szerint elégséges beépítésre szánt területet jelöltek ki, és a település fejlődési üteme sem indokolja (pl. Iregszemcse, Bonyhádvarasd, Zomba).

Az övezet területe 5%-kal pontosítható, de ha nagyobb terület kijelölését szeretnék az érintettek, akkor le kell folytatni a területrendezési hatósági eljárást. Ez esetben ki kell emelni viszont, hogy ez az eljárás nem helyettesíti a belterületbe vonásra vonatkozó engedély megkérését a föld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. tv. 15. § bekezdése alapján. E szakasz (4) bekezdése kiemeli, hogy a „belterületbe vonás iránti kérelem elbírálása során elutasítási ok lehet, ha a kérelemmel érintett termőföldek nem szomszédosak belterületi földrészletekkel, továbbá a kérelmezett, az átlagosnál jobb minőségű termőföldek mellett gyengébb minőségű termőföldek is szomszédosak belterületi földrészletekkel.” A földhivatal az eljárások során a termőföld minőségi osztályait és az aranykorona értékét alkalmazza. Így előfordulhatnak olyan esetek, hogy míg ugyanazon területre vonatkozóan a belterületbe vonási kérelmet mindig meg kell kérni, addig a területrendezési hatósági eljárást nem kell lefolytatni.

Kiváló termőhelyi adottságú erdőterületek

Az OTrT 2008-as módosítása során kijelölt új övezet, amelynek területét a megyei területrendezési tervekben a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Központ Erdészeti Igazgatóság adatszolgáltatása alapján kell kijelölni.

Az OTrT fogalom meghatározása szerint az övezet területébe az őshonos fafajokból álló erdőtársulások fenntartására leginkább alkalmas és az erdő hármaskörű funkcióját – környezetvédelmi, társadalmi, gazdasági – egymással összhangban a legmagasabb szinten biztosítani képes erdőterületek tartoznak. Ebből következően az övezet erdőterületei a biológiai sokféleség megőrzését is szolgálják.

Az övezetre vonatkozóan az OTrT a beépítésre szánt terület kialakítására és külszíni bányatelek megállapítására vonatkozó szabályt tartalmaz.

Az övezetben beépítésre szánt terület az OTrT szabálya szerint csak kivételesen, egyéb lehetőség hiányában, területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki. Az övezetre vonatkozó ajánlás ezzel szemben azt hangsúlyozza, hogy kiváló termőhelyi adottságú erdőterületen beépítésre szánt terület kialakítása semmiképpen sem lenne szerencsés.

Erdőtelepítésre alkalmas területek

Az erdőtelepítésre alkalmas területek övezetét az OTrT 2008-as módosítása vezette be térségi övezetként, ami azt jelenti, hogy az övezetet a megyei területrendezési terveknek kell kijelölnie. A megyei övezetek területi érintettségével kapcsolatban állásfoglalásra kötelezett államigazgatási szervek köréről szóló 282/2009. (XII.11.) Kormányrendelet azonban az övezetre vonatkozóan adatszolgáltatásra nem kötelez senkit. Ez jelentős mértékben nehezíti az övezet kijelölését, hiszen ezzel az OTrT és a vonatkozó kormányrendelet ágazati feladatot ruház át a megyei önkormányzatokra. Ezt legkésőbb a következő OTrT módosítása során feltétlenül felül kell vizsgálni, mert véleményünk szerint ágazati feladat a megyei önkormányzatokra nem ruházható át. Az illetékes erdészeti igazgatóság a megye területére vonatkozóan nem tudott adatszolgáltatást adni az erdőtelepítésre alkalmas területekről. Ebből az következik, hogy a részletes vizsgálaton alapuló felmérés a megyei önkormányzat feladata lenne, ami sem időben, sem pénzügyi keretekben nem férne bele a területrendezési terv folyamatába.

Az erdőtelepítésre alkalmas terület övezete tehát tervezői javaslat. Az övezet kijelölése az OTrT fogalom meghatározása alapján történt, amely szerint az övezetbe azok a többnyire gyenge termőképességű mezőgazdasági területek tartoznak, amelyeknél gazdasági, vidékfejlesztési vagy környezetvédelmi szempontok indokolják az erdők létesítését, és azt természetvédelmi vagy termőhelyi okok nem zárják ki. A megye területén a térségi szerkezeti terv szerinti erdőgazdálkodási térség kiemelten a térségekben koncentrálódnak.

Országos komplex tájrehabilitációt igénylő terület

Az OTrT fogalom meghatározása szerint országos komplex tájrehabilitációt igénylő terület: „Országos területrendezési tervben megállapított, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben alkalmazott övezet, amelybe a felhagyott ipari termelés és az azt kiszolgáló bányászat együttes jelenléte következményeképp kialakult, maradandóan megváltozott és

károsodott összefüggő területek tartoznak” Az OTrT Tolna megye területén az övezet által érintett területet nem jelölt ki.

Térségi komplex tájrehabilitációt igénylő területek

A területrendezés feladata az országos és térségi jelentőségű, tájképileg helyreállítandó roncsolt területek kiválasztása, lehatárolása. A megyében jelentős felhagyott iparterületek, több településen átívelő, sűrűn előforduló bányaterületek nem találhatók. Ebből következően az országos területrendezési terv sem jelöl Tolna területén országos komplex tájrehabilitációt igénylő területeket.

Ugyanakkor a megyében elszórtan folytatnak bányászati tevékenységet, de legfőképpen építőanyagokat (pl. homok, kavics) bányásznak. Nagymányok területén 2010-ben indult a szénbányászat, ahol a szén kezdetben felszíni, később mélyműveléssel fognak kitermelni. Ezeknek a bányáknak a területe nem jelentős, viszont térségi szinten, vagy lokálisan zavarhatják a tájkép egységét. A hatályos megyei területrendezési terv már meghatározta azoknak a településeknek a körét, ahol akkori indokolt volt a tájrehabilitáció, de csak az érintett település közigazgatási területével jelölte meg az övezetet (Alsónána, Attala, Bátaszék, Bogyiszló, Bölcske, Dombóvár, Dunaföldvár, Gerjen, Gyöng, Kajdacs, Kakasd, Kapospula, Madocsa, Nagymányok, Paks, Pincehely, Szakály, Szekszárd, Váralja). A korábbi terv – az indoklás szerint – csak az építőanyag kitermeléssel összefüggően jelölte meg a települések közigazgatási határát, ennél konkrétabban nem alapozta meg a lehatárolást. A felsőbb jogszabályok változásával mára e területek pontos lehatárolása követelmény. Ezek a területek az ismert bányatelkek területével, valamint légi fotók felhasználásával pontosíthatók. E pontosítás csak az övezet teljes felülvizsgálatával és módosításával történhet.

A területrendezési terv léptékéből adódóan térségi jelentőségűnek tekinthetők a 10 ha-nál nagyobb kiterjedésű tájsebek, ennek megfelelően csak ezeket a területeket ábrázoltuk az övezetben. Ezek a következők:

- Bátaszéki agyagbányák – 202 ha (területe légi fotó alapján pontosítva)
- Szekszárdi homokbánya – 86 ha (területe légi fotó alapján pontosítva)
- Bonyhádi agyagbánya – 12 ha
- Tolna-Mözs homokbánya – 25 ha
- Faddi homokbánya – 23 ha
- Paksi homokbánya (Mária-bánya) – 29 ha
- Bölcskei homokbánya – 23 ha

A következő bányák nem érik el a 10 ha-os területet, így azokat nem jelöltük az övezetben: Tamási agyagbánya (4,9 ha), Dombóvár – Gunarasi agyabánya (5,2 ha), Teveli agyagbánya (4 ha), Nagydorogi homokbánya (3,9 ha), Paksi téglagyári agyagbánya (2,9 ha), Paksi homokbánya (5,1 ha). Váralja települést is érintő nagymányoki szénbánya mélyművelésű, így a tervlapon szintén nem jelöltük.

A működő bányák, bányatelkek térségi tájrehabilitációs területként való ábrázolása a következők miatt is indokolt. A bánya bezárását követően a bánya művelőjének a már elfogadott műszaki üzemi tervnek megfelelően kell elvégeznie a bánya tájrendezését. A bányászatról szóló törvényben rögzítettek és a településrendezési tervezés készítésére

vonatkozó szabályok miatt a bánya bezárását követően kevés ideje van a településnek településrendezési eszközeiben meghatározni az újrahasznosítási célt. Ebből következően az újrahasznosítás célját és ennek megfelelő tájrendezést akkor befolyásolhatja hatékonyan a településrendezési terv, ha az még a bánya működése során meghatározza a rehabilitáció célját. Ezt erősíti az OTvT 11. § (2) bekezdése is, mely szerint bányászati tevékenység következtében megváltozott külszíni területen – a külön jogszabályban meghatározottakon kívül – tájrendezés csak a bányatelek megállapításakor elkészülő tervek alapján, a település helyi építési szabályzatának és szabályozási tervének megfelelően történhet. Tehát ez az előírás eleve minden bányára vonatkozik, de ha nem kerülnek ábrázolásra e területek, mint övezetek, nyilván könnyebben elkerülheti a tervezők, települések figyelmét. A bányatelkeket a Magyar Bányászati és Földtani Hivatal tartja nyilván, a naprakész adatok a hivatal honlapján folyamatosan elérhetők.

Meddőhányót csak a Nagymányok esetében jelzett a Pécsi Bányakapitányság, azonban a területe pontos koordináták nélkül nem beazonosítható, így nem vizsgálható. További tájrehabilitációt igénylő területről információkat nem kaptunk. Így a 2009-2010-es légi fotók (illetve hozzáférhető településszerkezeti tervek) alapján vizsgáltuk a hatályos tervben jelölt tájrehabilitációt igénylő területek által érintett települések közigazgatási területét. A légi fotó alkalmazása számos előnnyel jár: könnyen és gyorsan beazonosíthatók a tájsebek, a tényleges kiterjedésüknek megfelelően határolható le a területük, kiszűrhetők a túlzottan kis területű, illetve a természet által már birtokba vett, „spontán rehabilitálódott” tájsebek. A következő települések esetén légi fotók (2009-2010) vizsgálata alapján nincs térségi jelentőségű (10 ha-t meghaladó) tájrehabilitációt igénylő terület: Alsónána, Attala, Gerjen, Kajdacs, Kakasd, Kapospula. Bogyiszló, Szakály, Gyöngyös, Madocsa településeken található egykori bányák, bányagödörök területét szintén nem jelöltük az övezetben, ahol a természet már birtokba vette az egykori bányák területét, vagy megtörtént az új hasznosítás (pl. halastó).

Megjegyezzük, hogy az övezet részeként jelöltük a Dunaföldvár – Hunyadi tér térségében, valamint a Györki sor déli végén elhelyezkedő területeket, ahol az ipari vagy bányászati tevékenység által kialakult tájsebek találhatóak. Kérjük az érintetteket, hogy foglaljanak állást e területek tájrehabilitációt igénylő területként való ábrázolásában.

A komplex tájrehabilitációt igénylő területek elhelyezkedésének, adottságainak, ökológiai állapotának, megfelelően javasolt meghatározni az újrahasznosítás célját. Ennek meghatározásához nyújt segítséget a határozati munkarészben megfogalmazott ajánlások.

Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület

Az övezetre vonatkozó OTvT előírás, hogy a terület övezetében bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni. Kiterjedése, lehatárolása 2005. óta jelentősen módosult, lecsökkent a sérülékeny vízbázisok kijelölése és védőterületük pontosítása miatt. A korábbi 47 település helyett már csak **21 települést** tartalmaz az OTvT vonatkozó tervlapja, mely megegyezik a felszín alatti vizek védelméről szóló 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet mellékletben lehatárolt területtel.

Tolna megyében az övezetbe tartozó területek (meglévő és távlati változások) elsősorban a **Duna mentén, illetve a Sió, a Kapos és a Völgységi patak mentén** található. Ezek a víztározók kellő földtani védelem hiányában érzékenyek (porózus és sekély porózus), így fokozott védelmet igényelnek. **Karsztosodásra alkalmas kőzet Váralja** környékén ismert. Az övezet területének a csökkentése leginkább a Duna menti és a megye belső területeit érinti, Dombóvár környékén és Csibrák, Dúzs, Kurd településeknél a kijelölést megszüntették.

Sérülékeny környezetben üzemelő vízbázisok:

- a rétegvízre telepített Gerjени, Faddi, Őcsényi, Mórágyi és Decsi,
- valamint a talajvízre telepített Tolnai, Szekszárdi és Kismórágyi vízbázisok.

A sérülékeny távlati, Duna menti parti szűrős vízbázisok a Bölskei, Madocsai, Gerjen-Északi, Gerjen - Dombori, Fadd - Dombori, Bogyiszlói, Gemenc-Koppányi, Gemenc - Cimefoki, Batai.

A vízbázisok diagnosztikai felmérése az érintett településeknél már elkészült, ezért a 2008. OTrT módosításban a szennyeződésre érzékeny vízbázisok védőterületei szerepelnek és az alábbi települések érintettek: Alsónána, Kismányok, Bata, Bataaszék, Bogyiszló, Bonyhád, Bölske, Cikó, Decs, Dunaföldvár, Dunaszentgyörgy, Fadd, Gerjen, Madocsa, Mórág, Nagymányok, Őcsény, Paks, Szekszárd, Tolna, Váralja.

A Duna kavicssterasz menti területen lévő kistelepülések jelenleg még csatornázatlanok, így az elsikkasztott szennyvizek nagymértékben befolyásolhatják a talajvíz minőségét. Csatornázásukat, ill. a keletkező szennyvizek tisztítását mihamarabb javasolt megoldani. Minimum III. tisztítási fokozatú szennyvíztelepet lehet létesíteni. Mivel az érintett települések 2000 LE alattiak, egyedi szennyvíztisztító berendezéssel kell ezt megoldaniuk. melyet közműves szennyvízelvezető és -tisztító művel gazdaságosan el nem látható területekre vonatkozó Egyedi Szennyvízkezelés Nemzeti Megvalósítási Programról szóló 147/2010 (IV. 29.) Kormányrendelet szabályoz.

Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területe

A felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtőterületét az OTrT jelölte ki, és a hatályos megyei területrendezési terv is tartalmazta. Az OTrT övezetre vonatkozó előírása szerint a „Felszíni vizek szennyezésre érzékeny vízgyűjtő területén keletkező, illetve a vízgyűjtőn kívül keletkezett szennyvizek vízgyűjtő területre történő be- és kivezetéséről a kiemelt térség és a megyei területrendezési tervében intézkedni kell”. A települési szintű lehatárolás 2005 óta változott az OTrT-ben. Korábban 12 település került lehatárolásra a Duna-vízgyűjtő területén a megye délkeleti részén. 2008-ban ugyanazon a területen lévő befogadók által érintett településeket bővítette az OTrT Pörboly település hozzáadásával.

Az övezet **Mohács és a Sió torkolat közötti Duna-szakaszt és vízgyűjtő területét** foglalja magába a Tolnai-Sárköz és Szekszárdi-dombság kistáj települések területén, mely a megye területén 13 települést érint: Alsónána, Alsónyék, Bata, Bataapáti, Bataaszék, Decs, Mórág, Őcsény, Pörboly, Sárpilis, Szálka, Szekszárd, Várdomb.

A felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtőterületének övezete megfelel a települési szennyvizekről szóló 91/271 EGK irányelv hazai jogrendbe illesztése keretében készült, a települési szennyvíztisztítás szempontjából érzékeny felszíni vizek kijelöléséről szóló 240/2000. (XII. 23.) Korm. rendeletnek, valamint a vízszennyező anyagok kibocsátásaira vonatkozó határértékekről és alkalmazásuk egyes szabályairól szóló 28/2004. (XII. 25.)

KvVM rendelet együttes rendeletnek. E rendelet 2. melléklete meghatározza a szennyvizek befogadóba való közvetlen bevezetésére vonatkozó, vízminőség-védelmi területi kategóriák szerint meghatározott kibocsátási határértékeket a szennyező anyagok, pH és hőterhelés szerint. A rendelet szerint a lehatárolt terület a 2. Egyéb védett kategóriába tartozik. A megye többi területén lévő befogadóra az általános védettségi kategória (4.) határértékei vonatkoznak.

Az OTrT a megyei területrendezési terv jogkörébe utalja az övezet területén keletkező, illetve azon kívül keletkezett szennyvizek vízgyűjtő területre történő be- vagy kivezetéséről való rendelkezést. A tisztított szennyvíz nem haladhatja meg a 28/2004 (XII.25.) KvVM rendelet 2. számú mellékletében a 2. kategóriára vonatkozó határértékeket. A vízgyűjtő terület védelme érdekében a terv az ajánlásokban felhívja a figyelmet a vonatkozó jogszabályok előírásaira, a vízgyűjtő-gazdálkodási tervek, a csatornázásra, a csapadékvíz-elvezetésre és tisztítására, a mezőgazdálkodásra, létesítményeire és a hígrágyás állattartásra.

Szélrózió által veszélyeztetett területek

A szélrózió kialakulásában a talaj szemcseösszetétele, szerkezetessége, nedvessége, szerves anyag tartalma, a deflációs terület hossza, a felszín érdessége és a növényborítottság mértéke kap szerepet. Ahol az átlagos szélesebesség viszonylag magas, ott fokozódva jelentkezik a szélverés, talajelhordás problémája. A területrendezési tervi műfajból következően a tervnek arra kell összpontosítania, hogy hol vannak azok a területek, ahol nagy a valószínűsége, hogy homokviharak, fekete viharok alakulnak ki. E talajok termőrétege nagy arányban tartalmaz homokszemcséket (homoktalajok, homokos vályog talajok), vagy magas a szerves anyag tartalmuk (pl. láptalajok, kotuk), melyeket a szél könnyedén görget tovább. A futóhomok kiterjedése a megyében kb. 3 ezer hektár, a humuszos homoktalaj kb. 8 ezer ha ill. a lápos réti talaj kb. 38 ezer hektár területet foglal el. Szélrózió által veszélyeztetett területek elsősorban a **Sió és a Sárvíz mentén, a Kapos-völgyben** ill. a **Dél-Mezőföld délnyugati részén** fordulnak elő. A hatályos megyei területrendezési terv a Magyar Geológiai Szolgálat adatai alapján határolta le az érzékeny területeket, melyek 38 települést érintenek, a megye területének kb. 15%-át. Ebből következően az övezet felülvizsgálatára nincs szükség. Az övezet ábrázolásában annyi változás történt, hogy a vonatkozó jogszabályok szerint nem a pontos területi kiterjedésével, hanem az érintett település közigazgatási területével kell jelölni. Megjegyezzük, hogy a megfelelő agrotechnika alkalmazását (kellő időben végzett talajmunkák, a víztartó képesség javítása, a felszín érdességének növelése stb.), kisebb művelési táblák kialakítását (nem egyenlő a telekmérettel) nem írhatja elő a jelen terv, sem a településrendezési tervek, azonban a védelmi rendszer kialakítására, azaz a deflációs terület hosszának csökkentésére (pl. mezővédő erdősáv telepítése) és ezzel a terület mozaikosságának fokozására próbál ajánlásokat adni, melyek enyhíthetik a szélrózió okozta károkat. (A kiváló termőhelyi adottságú szántóterületekre, és a térségi árutermelő mezőgazdaság területére vonatkozó ajánlások is e mozaikos szerkezet kialakulását igyekeznek elősegíteni). Másik megoldás az alacsonyabb termékenységű talajok folyamatos erdősítése, mely kellő biztosítékot ad defláció elleni védekezésre. Fontos, hogy az övezet megadott szempontok szerinti meghatározása önmagában még nem jelent kellő védelmet, mivel jó

minőségű talaj is válhat defláció áldozatává, ha a nem megfelelő agrotechnikai eljárások következtében fellép a talaj porosodása.

Vízerózió által veszélyeztetett területek

A vízerózió mindenütt jelen van, legfőképpen a csapadék-, lejtőviszonyok, a talaj nedvességállapota, vízgazdálkodása, szerkezete és a növényborítottság befolyásolja kialakulását. A területrendezés tervi műfajból és léptékéből következően a tervnek arra kell összpontosítania, hogy hol vannak azok a területek, ahol nagy a valószínűsége talajerózió kialakulásának. Az alapvető probléma a lejtőviszonyokban és a növényborítottság mértékében, minőségében érhető tetten. A legnagyobb veszélyt az 5%-nál nagyobb lejtésű területek jelentik, ahol a lehulló csapadék – ha nem szivárog időben a talajba - kellő energiát kap, és elhordja a termékeny talajréteget (a területrendezési tervezés fogalma is az 5%-ot határozza meg határértékként). Ez hosszabb távon azt jelenti, hogy terméketlenné válik az adott terület. Megjegyezzük, hogy nem csak a talajt éri kár, hanem az elhordott talaj veszélyeztetheti a művi létesítményeket, vagy szélsőséges esetben a települési területeket is. A megye domborzati adottságaiból következően Tolna megye jelentősebb részén erózió kialakulására lehet számítani, mely a megye területének közel kétharmada. A megye erősen és közepesen erodált területei a **Szekszárdi-dombságon, a Völgységben, a Tolnai Hegyháton és a Geresdi Dombság területén** helyezkednek el (pl. Bábaapáti, Bonyhád, Kisdorog, Mucsfa települések). A hatályban lévő megyei területrendezési terv a fenti szempontoknak eleget téve határolta le a vízerózió által veszélyeztetett területeket **89 települést** érintően, így az övezet módosítására nincs szükség, azonban az övezet – a vonatkozó jogszabályok miatt – csak közigazgatási határossal kerül lehatárolásra a továbbiakban.

A területrendezésnek kevés eszköze van, hogy a vízerózióknak gátat szabjon, leginkább a területhasználatot lehet befolyásolni és ezen keresztül a művelési ág megfelelő megválasztását. Olyan területhasználat megválasztása javasolt a településrendezési tervek készítése során a vízerózióval érintett területeken, ahol lehetőség van a minél tartósabb növényborítottság elérésére. Az egyetlen eszköz az érintett terület erdőterület felhasználásba történő besorolása, de ez nem lehet mindenütt a megoldás, tekintettel a mezőgazdasági termelésre.

A vízerózió megfékezésére a területrendezési eszközökön kívül számos agrotechnikai eljárás (pl. a szintvonalakkal párhuzamosan történő művelés, a víz mozgását fékező gyeplépcsők telepítése, sorközök füvesítése stb.) és művi beavatkozás (sáncolás, teraszolás) létezik, de a legjobb módszer a nagyobb meredekségű lejtőknél a tájhasználat, a művelési ág változtatása (azaz az állandó növényborítottság biztosítása gyepesítéssel, erdősítéssel). A megyében jelentős szőlőterületek találhatók a dombvidékeken (borvidék szőlőkataszter szerinti I. osztályú területeken), ahol fokozottan be kell tartani a talajvédelmi hatóság által előírt agrotechnikai feltételeket, amit az ajánlás is megfogalmaz.

Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezete

Az Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezete az OTTrT szerint országos területrendezési tervben meghatározott, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben alkalmazott övezet, amelyben az állam kizárólagos tulajdonát képező, kutatással lehatárolt, de

bányatelekkel le nem fedett, nyilvántartott ásványi nyersanyagvagyon (szénhidrogének, fémek és barnaköszén, ásványbányászati és építőipari nyersanyagok) területek találhatóak. Az országos területrendezési terv ezt az övezetet kijelölte, a megyei területrendezési terv a lehatárolást nem vizsgálhatja felül (nem bővítheti, nem csökkentheti), így változtatás nélkül át kell venni az OTrT által kijelölt településeket. Az övezet a közigazgatási területével került megjelölésre, így a településrendezési tervezés során kell a területek pontosítását elvégezni, és a megfelelő övezetbe sorolni.

A megyében **20 település tartozik az övezetbe**: Alsónána, Attala, Bátaszék, Bogyiszló, Bölske, Dombóvár, Dunaföldvár, Gerjen, Gyöngy, Kajdacs, Kakasd, Kapospula, Madocsa, Nagymányok, Paks, Pincehely, Regöly, Szakály, Szekszárd és Váralja.

A Pécsi Bányakapitányság adatszolgáltatása nem egyezik teljesen az OTrT által lehatárolt övezet területével. Az ásványi nyersanyaggyártási terület szerintük az Országos Ásványvagyon Nyilvántartásban szereplő megkutatott és nyilvántartott nyersanyaglelőhelyek közül az a 28 település, amelyek nincsenek érvényes bányatelekkel lefedve. Az OTrT-ben nem szereplő 14 település: Bonyhád, Csibrák, Decs, Fadd, Kaposszekcső, Kölesd, Mórág, Nagydorog, Sárszentlőrinc, Simontornya, Szakcs, Tamási, Tolna, Zomba. Az OTrT-ben szereplő, de az adatszolgáltatásban nem szereplő 6 település: Attala, Bogyiszló, Gerjen, Kapospula, Madocs, Nagymányok.

Az ásványi nyersanyag gyártást korlátozza a magterület, vagy ökológiai folyosó övezete, ahol külszíni bánya nem nyitható, meglévő külszíni bányatelek nem bővíthető. Az OTrT 11. § (1) bekezdése szerint a bányatelek megállapítás akkor engedélyezhető, ha összhangban van az érintett település településrendezési tervével és helyi építési szabályzatával. A jogszabályok szerint ökológiai folyosó területén és világörökségi területen sem lehet külszíni művelésű bányatelek. Az Országos Településrendezési Terv és az Építési Követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Kormányrendelet a különleges területek között határozza meg a bányaterületet, így csak akkor van lehetőség bányanyitásra, ha az érintett település rendezési tervében a kívánt terület különleges területként kerül megjelölésre. Az ajánlásokban javasoljuk a beépítésre nem szánt különleges területbe sorolást.

Földtani veszélyforrás területe

A hatályos megyei területrendezési terv a vonatkozó jogszabályoknak megfelelően csúszásveszélyes területeket határolt le. Az új jogszabályi környezetnek megfelelően földtani veszélyforrássá keresztelték át a területet, az új elnevezéssel kibővült annak tartalma is. A fogalom-meghatározása alapján földtani veszélyforrásnak tekinthetők a lejtős talajmozgásokkal, egyéb kedvezőtlen mérnökgeológiai adottságokkal és építésföldtani kockázatokkal jellemezhető, valamint a magas természetes háttérsugárzással, az emberi tevékenység hatására jelentkező vagy felerősödő kedvezőtlen földtani folyamatokkal és a vízjárással összefüggő földtani veszélyek által érintett területek. A potenciális veszélyforrások a **Duna menti löszfalak csúszásai, és a belterületeken jelentkező pince fel- és leszakadások, tám- és partfal omlások.**

A Pécsi Bányakapitányság felülvizsgálta a földtani veszélyforrásokat, a lehatárolás alapján a táblázat mutatja a földtani veszélyforrás területével érintett településeket.

TOLNA MEGYE FELSZÍNMOZGÁSOS TERÜLETEI (Forrás: Pécsi Bányakapitányság 2011.05.24)

Település	Országos felszínmozgásos kataszterben szereplő település ¹	Országos felszínmozgásos kataszterben nem szereplő, felszínmozgásos település ²	Pince és partfal bizottság nyilvántartásában szereplő település	Alábányászott település	Földtani felépítés és morfológia alapján földtani veszélyforrás övezetébe sorolható település ³
Alsónána	x	x	x		x
Alsónyék					x
Aparhant					x
Attala			x		x
Báta	x	x	x		x
Bátaapáti		x	x		x
Bátaszék		x	x		x
Belecska	x		x		x
Bikács					x
Bogyisló					
Bonyhád			x		x
Bonyhádvarasd			x		x
Bölcske		x	x		x
Cikó		x	x		x
Csibrák			x		x
Csikóstóttós			x		x
Dalmand					x
Decs	x	x	x		x
Diósberény					x
Dombóvár			x		x
Döbrököz	x	x	x		x
Dunaföldvár	x	x	x		x
Dunaszentgyörgy	x		x		x
Dúzs			x		x
Értény		x	x		x
Fácánkert					
Fadd					
Felsónána			x		x
Felsónyék					x
Fürged					x
Gerjen					
Grábóc			x		x
Gyönk			x		x
Györe					x
Györköny			x		x
Gyulaj					x
Harc		x	x		x
Hőgyész	x		x		x
Iregszemcse	x		x		x
Izmény					x
Jágónak					x
Kajdacs					
Kakasd	x	x	x		x
Kalaznó		x	x		x
Kapospula			x		x
Kaposszekcső					x
Keszőhidegkút	x		x		x
Kéty			x		x
Kisdorog			x		x
Kismányok			x	x	x
Kisszékely			x		x
Kistormás					x
Kisvejke		x	x		x
Kocsola		x	x		x

TOLNA MEGYE TERÜLETRENDEZÉSI TERV MÓDOSÍTÁSA

Település	Országos felszínmozgásos kataszterben szereplő település ¹	Országos felszínmozgásos kataszterben nem szereplő, felszínmozgásos település ²	Pince és partfal bizottság nyilvántartásában szereplő település	Alábányászott település	Földtani felépítés és morfológia alapján földtani veszélyforrás övezetébe sorolható település ³
Koppányszántó		x	x		x
Kölesd		x	x		x
Kurd		x	x		x
Lápafő					x
Lengyel			x		x
Madocsa					x
Magyarakeszi					x
Medina	x		x		x
Miszla	x	x	x		x
Mócsény		x	x		x
Mórág		x	x		x
Mucsfa			x		x
Mucsi					x
Murga			x		x
Nagydorog					x
Nagykőnyi		x	x		x
Nagymányok			x	x	x
Nagyszékely		x	x		x
Nagyszokoly					x
Nagyvejke		x	x		x
Nak					x
Németkér					x
Ócsény			x		x
Ozora	x	x	x		x
Paks	x	x	x		x
Pálfa					x
Pári			x		x
Pincehely	x		x		x
Pörböly					
Pusztahencse					x
Regöly	x	x	x		x
Sárpilis					x
Sárszentlőrinc					x
Simontornya	x		x		x
Sióagárd			x		x
Szakadát		x	x		x
Szakály	x	x	x		x
Szakcs					x
Szálka		x	x		x
Szárazd					x
Szedres					
Szekszárd	x	x	x		x
Tamási	x		x		x
Tengelic					
Tevel		x	x		x
Tolna			x		x
Tolnanémedi	x		x		x
Udvári			x		x
Újireg					x
Váralja	x		x	x	x
Várdomb		x	x		x
Várong					x
Varsád			x		x
Závod		x	x		x
Zomba			x		x

¹ „Baranya-Somogy-Tolna megye felszínmozgásos területeinek katasztere I-III” (adattári szám: TD 959). Az Országos felszínmozgásos kataszter adatgyűjtése az 1980-as években lezárult.

² a Pécsi Bányakapitányság és az egykori Magyar Geológiai Szolgálat Dél-dunántúli Területi Irodájának nyilvántartásában szereplő, az Országos felszínmozgásos kataszter lezárása után felvételezett helyszínek

³ A földtani veszélyforrások oszlopainak összegzése kiegészítésre került a földtani felépítés és morfológia alapján a Pécsi Bányakapitányság által veszélyeztetettnek ítélt településekkel.

A hatályos megyei tervben a csúszásveszélyes területek övezete 95 Tolna megyei települést érintett. Az országos felszínmozgásos kataszterben 1985-ig 23 település szerepelt (itt jegyezzük meg, hogy a megyei környezetvédelmi programban 24 település szerepelt Kurd településsel). A kataszterben szereplő Dunaszentgyörgy viszont valamiért nem került a hatályos tervben a csúszásveszélyes övezetbe. A kataszterben nem szereplő felszínmozgásos település 34 érintett. Pince és partfal bizottság nyilvántartásában szereplő település 72 érintett, alábányászott terület Kismányok, Nagymányok, Váralja egykori szénbányáinál található. A Bányakapitányság kiegészítette a földtani veszélyforrások oszlopainak összegzését a földtani felépítés és morfológia alapján veszélyeztetett településekkel, mely alapján összesen **101 település** tartozik az övezetbe. A hatályos terv csúszásveszélyes települései tehát még kiegészülnek Dunaszentgyörgy, Németkér, Ócsény, Pusztahencse és Tolna településekkel is, melyek közül Dunaszentgyörgy, Ócsény és Tolna települések pince és partfal mozgásveszéllyel érintettek, Németkér és Pusztahencse pedig csak a Bányakapitányság által veszélyeztetettnek ítélt település.

Az övezet jellegzetessége, hogy a területrendezési tervekben a teljes közigazgatási területtel kell jelezni az érintettséget. A földtani veszélyforrás területét a településrendezési tervekben a pontos kiterjedésükkel kell lehatárolni a Pécsi Bányakapitányság adatszolgáltatása alapján. A lehatárolt területen új beépítésre szánt terület kijelölését nem javasoljuk. Amennyiben mégis sor kerül rá, úgy azt geotechnikai szakvéleménnyel lehet csak megalapozni, és e vélemény alapján a feltételeket meg kell határozni a helyi építési szabályzatban. Az övezetbe tartozó települések igazgatási területén építési tilalmat vagy épített környezethez kapcsolódó bármilyen mértékű tiltást, korlátozást földtani veszélyforrásokra hivatkozva ésszerűen csak akkor kellene/lehetne érvényesíteni a későbbiekben, ha megtörtént a részletes terepi felvételezés és annak eredményeként aktív mozgást, vagy a jelenlegi területhasználat során ok-okozati kapcsolattal kiváltásra kerülő mozgásra való hajlam fokozódásának megállapítása történt. Előbbiekből következik, hogy a földtani veszélyforrások övezetén belül közvetlenül érintett (igazoltan aktív), vagy csak mozgásra alkalmas (közvetetten érintett) helyszíneket el kell különíteni egymástól. Az övezeten belüli önálló terület egységeken külön meghatározott sajátos feltételek betartása esetén (pl.: védősáv kialakítása, telekméret növelése, beépítés mértékének csökkentése, felszíni vízrendezések, művelési ágak váltása stb.) viszont csak akkor lehetnek megvalósíthatók a jelenlegitől eltérő területhasználatok, ha a tervezett és a meglévő épített környezetünk jelenlegi stabilitása és jövőbeni tartós fennmaradása (pl. szabályozási elemekkel, műszaki védelemmel stb.) biztosított.

Térségi hulladéklerakóhely kijelöléséhez vizsgálat alá vonható terület

Az OTTrT szerint térségi hulladéklerakó hely a vegyes összetételű, nem veszélyes hulladék lerakására szolgáló hulladéklerakó és a kiszolgáló építményeinek összessége.

Az OTTrT 22.§-a szerint a térségi hulladéklerakó hely kijelöléséhez vizsgálat alá vonható terület övezetében térségi hulladéklerakó hely a külön jogszabályban meghatározott vizsgálatok és az országos, illetve területi hulladékgazdálkodási tervek alapján jelölhető ki.

Mivel a megye területén a térségi hulladékgazdálkodási társulások kialakultak a szomszédos megyékkel közösen, és a térségi hulladékgazdálkodási központok már megvalósultak, vagy megvalósítás alatt állnak, így az övezet kijelölése indokolatlan, hiszen a következő 10 évben új térségi hulladéklerakó kijelölésére nem kerülhet sor.

A megye területén már a hatályos terv szerint kijelölt térségi hulladéklerakó Cikó közigazgatási területén üzemel. Kistérségi hulladéklerakó kialakítását tervezi Paks, amelynek területét térségi hulladéklerakóként ugyancsak jelöli a Térségi Szerkezeti Terv.

A hatályos megyei terv készítésének időszakában még csak tervezett radioaktív hulladéklerakó (Bátaapáti) már üzemel. További kiépítése folyamatban van.

Nitrátérzékeny területek

A vizek védelme, továbbá a termőföld védelme érdekében egyaránt fontos, hogy a megyei mezőgazdasági fejlesztési koncepció és térségi fejlesztési programok, a településfejlesztési koncepciók, rendezési tervek a mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről szóló 27/2006.(II.7.) kormányrendelet szerinti szabályok figyelembe vételével, továbbá az 59/2008. (IV.29.) FVM rendelet által meghatározott cselekvési programban foglaltakkal összhangban készüljenek.

A nitrátérzékeny területekre vonatkozó jogszabályok szerinti környezetkímélő gazdálkodás ösztönzése a megye teljes területén fontos a területrendezési tervektől függetlenül is.

Országos gyümölcs termőhely kataszter által érintett települések

Az OTTrT 8.§ (2) bekezdése kimondja, hogy az Országos Gyümölcs Termőhely Kataszter I. és II. osztályú területeihez tartozó földrészlet beépítésre szánt területté nem minősíthető.

Ennek a szabálynak a betartása a kataszter által érintett települések ismerete nélkül nehezen érvényesíthető. Az Állami Gyümölcs- és Dísznövénytermesztési Kutató-Fejlesztő Közhasznú Nonprofit Kft. adatszolgáltatása alapján a terv kijelölte azokat a településeket, ahol a gyümölcs termőhelyre vonatkozó szabályt figyelembe kell venni a településrendezési tervek készítése során.

A törvényi előírás betartása az adatbeszerzés költségei miatt nehézségekbe ütközik. Problémát okoz továbbá, hogy a gyümölcs kataszterre, a gyümölcs kataszter által érintett településekre vonatkozó jogszabály nincs, így a településlista, illetve a kataszter nem tekinthető „hivatalosnak”.

A kataszter még a rendszerváltás előtt készült az akkori gyümölcsösök figyelembe vételével. Az adatbázis aktualizálása azóta nem történt meg. Ezért a megye érintett települései esetében a gyümölcs kataszterrel való érintettség a településfejlesztés gátja lehet. Véleményünk szerint a gyümölcs kataszterre vonatkozó szabály annak következményeinek átgondolása nélkül

került az OTrT-be, ezért javasoljuk annak kivételét a törvényből, vagy a korlátozást csak az I. gyümölcskataszteri területekre szűkíteni.

Országos szőlőkataszter által érintett települések

Az OTrT 8.§ (1) bekezdése szerint borvidéki település szőlő termőhelyi katasztere I-II. osztályú területeihez tartozó földrészlet beépítésre szánt területté nem minősíthető. A megye a Szekszárdi és Tolnai borvidék által érintett, amelynek borvidéki településeit a 127/2009. (IX.29.) FVM rendelet sorolja fel, és a terv ennek figyelembe vételével jelölte ki a szőlőkataszter által érintett településeket.

A borvidéki tájkarakter a megyében a Szekszárdi borvidéken meghatározó, így annak megőrzése az agrárgazdasági fejlesztés mellett a tájvédelem szempontjából is fontos. Problémát okoz azonban, hogy a gyümölcskataszterhez hasonlóan a szőlőkataszter kijelölése is a rendszerváltást megelőző időszakban történt. Átfogó felülvizsgálata annak ellenére sem történt meg, hogy az Európai Unióhoz való csatlakozás következményeként az ország szőlőterületeinek nagysága az EU által erősen behatárolt. Így a megye területén sem várható jelentős mértékű szőlőtelepítés. Az érintett települések alapján feltételezhető, hogy aránytalanul sok a meglévő szőlőterülethez képest a szőlőkataszterben nyilvántartott terület. Ezért feltétlenül fontos lenne a szőlőkataszter átfogó felülvizsgálata. Fontos lenne továbbá az OTrT vonatkozó szabályának módosítása úgy, hogy a korlátozás csak az I. osztályú szőlőkataszteri területre vonatkozzon.

7. VÍZGAZDÁLKODÁS

A vízgazdálkodás jelentősége részletesen bemutatásra került a Helyzetelemzésben. A megalapozó munkarész, a terv jellegéből adódóan, csak a vízgazdálkodással összefüggő térségi szerkezeti tervi elemekkel, térségi övezetek lehatárolásának megalapozásával foglalkozhat.

A vízgazdálkodás, mint sokrétű tevékenységet magában foglaló ágazat jelentősége megnövekedett az utóbbi évtizedekben, és tartalma jelentősen kibővült. Míg korábban elsősorban a vízkárelhárítás és a mezőgazdaság igényeinek ellátása volt a legfőbb feladat, úgy az utóbbi évtizedekben megjelentek a környezet- és természetvédelmi szempontok, és külön üdvözlendő, hogy az országban szinte egyedülálló módon a közlekedéssel és turizmussal kapcsolatos szempontokat is kiemelten vizsgálják a helyi vízügyi szakemberek. A (tiszt) víz értéke folyamatosan növekszik, a globális éghajlatváltozás időszakában pedig különösen fontos szerepe van a vízgazdálkodásnak. Figyelembe kell venni a mezőgazdaság (belvízelvezetés, öntözés, tározás), a környezetvédelem, a természetvédelem, a vízkárelhárítás, a települési érdekek szempontjait, vagyis megkerülhetetlen az adottságoknak és az igényeknek megfelelő komplex tájgazdálkodás kialakítása. Ugyanakkor a vízgazdálkodásnak kiemelt szerepe van az ivóvízbázisok védelmében, az emberek megfelelő ivóvízzel történő ellátásában, a szennyvizek megfelelő kezelésében is. A vízgazdálkodás tehát nem csupán a vízzel kapcsolatos tevékenységeket kell, hogy magában foglalja, hanem a vízgazdálkodással közvetlenül érintkező szakmai ágazatok aktív bevonásával egyensúlyt kell teremtenie a különböző szempontok, igények érvényesítése között.

Ennek egyik megalapozója a 2004-ben elfogadott EU Vízkeret Irányelv és a 2010. tavaszán az Országgyűlés által határozattal elfogadott Országos Vízyűjtő-gazdálkodási Terv, mely gyökeres szemléletváltást jelent a vízgazdálkodással összefüggő tevékenységek területén. Kitűzött célja a vízfolyások, állóvizek jó ökológiai, minőségi és mennyiségi, valamint a felszín alatti vizek esetében a jó minőségi és mennyiségi állapot elérése. Erre vonatkozóan figyelembe kell venni az alegység szintű vízyűjtő-gazdálkodási tervek intézkedéseit. A vízyűjtő gazdálkodási tervvel a tervhez készült helyzetelemzés foglalkozik részletesen.

Sajnálatos módon a megyei területrendezési terv mozgásteret rendkívül szűkre szabott, a területrendezésre vonatkozó jogszabályok erősen behatárolják a tervben megjeleníthető tartalmat (2003. évi XXVI. tv., 218/2009 (X.6.) Kr. rendelet stb.). A korábbi tartalmi követelményekhez képest kikerült például a vízi közművekkel összefüggő építmények ábrázolhatósága. Ugyanakkor a terv – a jogszabályok adta keretek között – igyekszik a fent részletezett komplex szemléletet a tervbe ültetni az övezetekre vonatkozó ajánlások és az egyedi építményekre, vízgazdálkodási térségekre vonatkozó irányelvek megfogalmazása révén (határozattal elfogadandó munkarész).

Vízgazdálkodási térség

Az OTrT a vízgazdálkodási térség kijelölésére nem ír elő alsó méretbeli korlátot, így elvileg minden vízfelület ebbe a térségi területfelhasználási kategóriába sorolandó. A vízgazdálkodási térségekre vonatkozólag az OTrT előírja, hogy a területüket megyei területrendezési tervben

legalább 90%-ban vízgazdálkodási térség kategóriába kell sorolni, a fennmaradó részen városias települési térség nem jelölhető ki. A települések esetén szigorúbb az előírás, mert a megyei területrendezési tervben jelzett vízgazdálkodási térséget legalább 95%-ban vízgazdálkodási terület területfelhasználásba kell sorolni.

Az OTrT-vel összhangban a megyei területrendezési terv vízgazdálkodási térségként jelöli a Duna, Sió-csatorna, Sárvíz, Kapos, Koppány medrét, a patakok medrét, és a tavak területét.

A vízgazdálkodási térség kijelölésével összefüggésben számos probléma merül fel, mert a megyei tervekkel ellentétben a településrendezési tervekben a hullámtér és nyílt ártér területét is vízgazdálkodási területként kell ábrázolni. Ennek indoka, hogy az OTÉK 30.§.-a szerint a hullámtereket vízgazdálkodási területként kell szabályozni a településrendezés eszközeiben. A megye térségi szerkezeti terve azonban nem az OTÉK, hanem az OTrT alapján készül. Az OTrT fogalom-meghatározása szerint vízgazdálkodási térség: országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelybe egyes folyóvizek, egyes állóvizek, egyes vízfolyások, és egyes csatornák medre és parti sávja tartozik. A teljes hullámtér (nagyvízi meder) tehát az OTrT szerint nem vízgazdálkodási térség. Ezt igazolja az Ország Szerkezeti Terve is, amely vízgazdálkodási térségként az OTrT fogalm meghatározásával összhangban a vízmedrek területét jelöli vízgazdálkodási térségként. A megye térségi szerkezeti terve az OTrT-vel összhangban csak a vízmedrek területét jelöli ki vízgazdálkodási térségként.

A településrendezési tervekben ez a látszólagos ellentmondás egyszerűen áthidalható, és át is kell hidalni, hiszen a megyei tervvel összhangban kell lenniük. A települési területfelhasználás rendszerében az OTÉK-kal összhangban a teljes hullámtér vízgazdálkodási területként kijelölhető, de sajátos területfelhasználási egységként jelölni kell a valós használat szerinti területfelhasználást is. (pl- vízgazdálkodási terület – erdőterület). Ez a megoldás nemcsak a megyei tervvel való összhang biztosítása miatt fontos, hanem természetvédelmi, ökológiai szempontból is meghatározó jelentősége van a vízgazdálkodási területen belüli kialakult, illetve tervezett „másodlagos” használatnak.

Vízgazdálkodással összefüggő egyedi építmények

A 218/2009. (X. 6.) Kormányrendelet szerint építmények által igénybe vett térség térszerkezeti egységként szabályozandók az alábbi – vízrendezéssel, a vízháztartás egyensúlyával, árvízvédelemmel összefüggő országos illetve térségi jelentőségű infrastruktúrahálózatok és építmények:

- elsőrendű árvízvédelmi fővonal (OTrT), másodrendű árvízvédelmi védvonal (MTrT);
- folyami nagyműtárgyak (OTrT);
- meglévő szűkségtározó (OTrT);
- 10 millió m³-nél nagyobb (OTrT) illetve 1 millió m³-nél nagyobb, 10 millió m³-nél kisebb (térségi jelentőségű) tározási lehetőség (MTrT);
- Térségi belvív- és öntözőcsatorna (MTrT);
- Belvíztározó (MTrT).

Az OTrT a megyében nem jelölt szükségtározót, valamint 10 millió m³-nél nagyobb tározási lehetőséget. A vízügyi igazgatóság nem szolgáltatott adatokat másodrendű árvízvédelmi fővonalakról, 1 millió m³-nél nagyobb, 10 millió m³-nél kisebb tározási lehetőségről, térségi belvív- és öntözőcsatornáról, belvíztározóról.

Árvízvédelmi vonalak, nagyvízi meder

Az árvíz- és belvízvédekezésről szóló 10/1997. (VII. 17.) KHVM rendelet 2. melléklete szerint a megyét tíz árvízvédelmi szakasz érinti:

A védelmi szakasz			A folyó, a vízfolyás, a csatorna neve és védvonala	A fővédvonal			Megjegyzés
száma	neve	hossza (km)		kezdő	végső	hossza	
				szelvénye (tkm)		(km)	
04.01.	Báta-Siótorok-sióagárdi	51,523	Duna jp. Sió jp. 18,153 km Völgységi p. jp. 2,448 km Völgységi p. bp. 2,230 km	0,000	28,692	28,692	
04.02.	Siótorok-paksi	30,415	Duna jp.	28,692	59,107	30,415	
04.03.	Paks-bölcskei	25,627	Duna jp.	59,107	84,734	25,627	Magaspart: 3,478 km ebből közút: 2,141 km
04.05.	Siótorok-kölesdi	34,383	Sió bp. Nádor bp.	0,000 0,000	17,635 16,748	17,635 16,748	
04.06.	Sióagárd-kölesdi	34,913	Sió bp. Nádor jp.	17,635 0,000	36,175 16,373	18,540 16,373	
04.07.	Kölesd-simontornyai	34,913	Sió bp.	36,175	68,506	32,331	

Ezek elsőrendű árvízvédelmi fővonalként szerepelnek az ország szerkezeti tervén, így a megyei területrendezési terven is ábrázolni kell.

A nagyvízi meder területe a folyó völgynek természetes magaslatokkal vagy árvízvédelmi töltésekkel szegélyezett része, amelyen belül a folyó legnagyobb árvizei is levonulnak. Az OTrT előírta ennek az övezetnek a megyei területrendezési tervben történő kijelölését.

A 21/2006. (I. 31.) Kormányrendelet 5. §-ának (1) bekezdése szerint a nagyvízi meder területét a mértékadó árvízszint vagy az eddig előfordult legnagyobb árvízszint közül a magasabb jelöli ki. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy ott, ahol nem kellő magasságú a védőgát, ott a nagyvízi meder a folyó völgy természetes magaslatáig, vagy annál nagyobb

területen is kijelölésre kerülhet. Ezek a területeken új beépítésre szánt területek nem jelölhetők ki az OTrT szerint.

A nagyvízi meder digitális lehatárolását a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság szolgáltatta. A megküldött lehatárolás számos települési térséget érint, (pl. Sióagárd teljes közigazgatási területét, Duna mentén számos település folyó felé eső részét stb.), mely lehatárolás az előbb idézett fogalommagyarázatból adódik. Ezek a területek már eleve beépítésre szánt területként vannak kijelölve a rendezési tervben, ezért ennek megfelelően került pontosításra az övezet lehatárolása, hiszen a nagyvízi mederre vonatkozó előírást figyelembe véve a beépítésre szánt terület már kijelölésre került, vagy az érintett területek beépítésre kerültek.

A települési szabályozási tervek készítése során olyan területhasználat kijelölésére javasolt törekedni, amely biztosítja a természetközeli és természetes élőhelyek védelmét. Amennyiben ez a terület az OTÉK szerinti hullámtérrel megegyező, ami miatt a településrendezési tervekben vízgazdálkodási területet kell kijelölni, akkor célszerű bevezetni a másodlagos területfelhasználást, így a jogszabályokkal való összhang (pl. a megyei tervben jelölt mezőgazdasági, vagy erdőgazdasági térséggel való összhang biztosítása). A településrendezési terveknek azonban vizsgálniuk kell, hogy a nagyvízi meder rekreációs célú hasznosítása miként oldható meg: elsősorban a vizekkel összefüggő, közösségi, rekreációs célú építmények elhelyezését célszerű ösztönözni megfelelő terület-felhasználás kijelölésével, figyelembe véve a természetvédelem és az árvízvédelem igényeit.

A nagyvízi medret érintő bármilyen tevékenység, beavatkozás, tervkészítés során figyelembe kell venni a 21/2006. (I. 31.) Kormányrendelet előírásait.

Folyami nagyműtárgy – Sió árvízkapu

Az országos területrendezési terv egy folyami nagyműtárgyat jelöl tervlapján: a Sió árvízkaput. A Sió folyó 2,7 fkm –ben létesült árvízkapu (ún. torkolati mű) egy szabadnyílású duzzasztóműből és egy hajósilipből áll. Legfőbb szerepe a dunai árvizek Sióról való kizárása és a Sió mintegy 27 km-es hosszának hajózhatóvá tétele. A torkolati mű lehetőséget ad a szekszárdi hajókikötő, és egy télikikötő létesítésére, illetve a felduzzasztott víz mezőgazdasági öntözésre is használható.

Belvizekkel összefüggő szerkezeti elemek, korlátozások

A helyzetelemzés részletesen bemutatta a megye területén található belvízvédelmi szakaszokat és a belvízrendszerrel összefüggő fejlesztési elképzeléseket. Az elérhető információk szerint belvíztározó nincs a megyében, a Közép-Dunántúli Természetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság térségi belvízelvezető és öntöző csatornákról digitális adatokat nem szolgáltatott.

A területrendezési tervben meg kell határozni a **rendszeresen belvízjárta terület** övezetét, mely a Pálfi féle belvíz-,veszélyeztetettség térkép alapján került lehatárolásra. Az erre vonatkozó **adatokat a Vízügyi és környezetvédelmi Központi Igazgatóság szolgáltatta.** A

térkép két menetben készült el, mely során figyelembe vették, hogy húsz év alatt hol és milyen gyakorisággal történt belvízi elöntés a vízügyi igazgatóságok adatai alapján, majd a topográfiai jellemzőkhöz igazították az egyes területek lehatárolását. Ez a térkép négy kategóriát különböztet meg az elöntés relatív gyakorisága alapján.

Veszélyeztetettségi kategória	Az elöntés relatív gyakorisága	Szöveges minősítés
I.	<0,05 (= Húszévenként legfeljebb egyszer történik elöntés)	Belvízzel nem, vagy alig veszélyeztetett terület
II.	0,05-0,10 (=10-20 évente egyszer fordul elő belvív)	Belvízzel mérsékelten veszélyeztetett terület
III.	0,11-0,20 (=5-10 évente egyszer fordulhat elő belvív)	Belvízzel közepesen veszélyeztetett terület
IV.	>0,20 (=5 évnél gyakoribb a belvízi elöntés)	Belvízzel erősen veszélyeztetett terület

A mellékelt térkép szerint a megye területének jelentős részén belvízzel nem, vagy alig veszélyeztetett terület illetve belvízzel mérsékelten veszélyeztetett terület található. A belvízzel közepesen veszélyeztetett terület nagysága az egész megyében nem éri el a 20 ha-t, erősen belvív veszélyeztetett terület pedig egyáltalán nem található Tolnában. A rendszeresen belvízjárta területek lehatárolása a következő fogalommagyarázat alapján történik: kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben megállapított övezet, amelybe a sík vidéki sík vagy enyhe lejtésviszonyokkal rendelkező területek azon mélyebb, lefolyástalan részei tartoznak, ahol a helyi csapadék egy része átmeneti vízfelesleg formájában, nagyobb mennyiségben és gyakorisággal összegyűlik. Rendszeresen belvízjárta területnek a belvízzel erősen veszélyeztetett terület (5 évnél gyakoribb elöntés) tekinthető a területrendezési tervezésben, mellyel a VKKI is egyetért. Mivel a megye területén ilyen terület nincs, ezért a hatályos terv szerint meghatározott **rendszeresen belvízjárta terület övezet törlése szükséges.**

Az EU szabályokhoz igazodóan **folyamatban van az „Árvízi veszély- és kockázati térképezés és kockázatkezelési tervezés”** (ÁKK), melynek eredményeként 2013-ban áll a vízügyi igazgatóságok rendelkezésére olyan szakmailag alátámasztott, országosan egységes térkép, mely az önkormányzatok és a katasztrófavédelem számára is megfogalmazza adott területre a veszélyek és kockázatok mértékét.

A 2010. évi kedvezőtlen időjárási események azonban látszólag ellentmondhatnak a Pálfai féle belvív-veszélyeztetettségi térképnek is. A májusban jelentős mennyiségű csapadék hullott le, és a nyári időszak csapadékosabb volt az éghajlatunkra jellemzőnél. Országszerte abszolút rekordok születtek, így a simontornyai adatok szerint az éves 606 mm átlag helyett 1058,9 mm csapadék esett tavaly. Így a túltelített talajok a nagy mennyiségű csapadékot nehezebben

tudták befogadni, olyan területeken is megjelent a belvív, ahol eddig nem volt jellemző, illetve ritka jelenség. A megyében nehezítette a helyzetet, hogy a Sió csatornán keresztül több vizet engedtek le a tó vízszintjének kritikus szint alá csökkentése érdekében, ezért a helyben felgyülemlett belvizeket a Sió már nehezen tudta befogadni. A belvív tavaly 5560 ha-t érintett a megyében, és közel hasonló nagyságú területen káros mértékben átmedvesedett a talaj. Mivel az ehhez hasonló csapadékos időszakok 10-15 évente fordulnak elő, ezért ezek az új belvizes területek nem tekinthetők rendszeresen belvízjárta területnek.

Érdemes kiemelni, hogy a belvív nem mindenütt, és nem minden esetben tekinthető károsnak, amennyiben nem veszélyeztet értéket. A belvizek elsősorban a mezőgazdasági területeket veszélyeztetik. A károk mérséklését segíti elő a természeti adottságokat messzemenően figyelembe vevő és kihasználó gazdálkodás, a tájgazdálkodás alkalmazása. A belvizek teljes mértékű elvezetése nem csupán önmagában költséges, de a vízhiány kompenzálhatóságának elvesztését is jelenti a mezőgazdasági területeken. A túlzott vízelvezetés további következményeként a talajvíz szintje is mélyebbre kerül, mellyel azonban a magasabban fekvő területek termékenysége kerül veszélybe. Különösen indokoltá válik a belvizek összegyűjtése és tárolása, ugyanis a szélsőséges időjárási helyzetek – kiemelve itt az aszályos időszakot – megsokszorozódnak a jövőben. Felvetődik a kérdés, hogy az elszórva elhelyezkedő, mélyebben fekvő, belvízzel gyakran veszélyeztetett területeken érdemes-e fenntartani a mezőgazdasági termelést, mely területek nemcsak a víztározásban kaphatnak szerepet, hanem az ökológiai hálózat részévé válva gazdagítja a tájképet. A megye nagy részén a mezőgazdasági termelés a jellemző, ezért fontos, hogy a szélsőséges időjárás hatásait egy vízutánpótlási rendszer egyensúlyozza ki. A megye domborzata alkalmas arra, hogy kijelölésre kerüljenek azok a területek, amelyek a csapadékosabb időszak vizeit összegyűjtse és tárolja.

Tározási lehetőségek

A megyei terv az 1 millió m³-nél nagyobb, 10 millió m³-nél kisebb térfogattal tervezhető tározási lehetőségeket, valamint a belvíztározókat ábrázolhatja az OTTrT-ben szereplő tározási lehetőségeken kívül. Belvíztározó nincsenek a megyében, azonban a domborzati tulajdonságaiból adódóan kifejezetten alkalmas arra, hogy a völgyekben zárógát segítségével visszatartsák, összegyűjtsék a vizeket. Erre számos példa akad Tolnában: a Fürgedi-patak, Cseringáti-patak, Szentmártoni-patak, Kánya-ér menti halastavak, a Nagykónyi-víztározó, Kiskondai-halastó, Dombóvár környéki halastavak, vagy a holt Duna ágak. Ezeket a vízfelületeket a megyei területrendezési terv vízgazdálkodási térségként jelöli. Ezen felül ábrázolhatók azok a víztározók is, amelyek létesítése csak tervben létezik. Ennek jelentősége abban áll, hogy lehatárolásával megakadályozható az érintett terület esetleges beépítése, a vízgazdálkodási tevékenységgel nem összeegyeztethető terület-felhasználás előírása. Ezeket a területeket az 1 millió m³-nél nagyobb, 10 millió m³-nél kisebb térfogattal tervezhető tározási lehetőségekkel lehet meghatározni, adatszolgáltatás alapján. A Közép-Dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság nem szolgáltatott információkat tervezett tározási lehetőségekről.

8. A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG VÉDELMEVEL ÖSSZEFÜGGŐ ÖVEZETEK, SAJÁTOS MEGYEI TÉRSÉGEK

Az OTrT 2008-as módosítása időközben bevezette a Kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő területek övezetét, melyet világörökség és világörökség-várományos terület vagy történeti települési terület övezetbe kell sorolni, továbbá az érintett települések közigazgatási területének megjelölésével kell meghatározni.

Az OTrT a következő településeket jelölte ki: Báta, Bonyhád, Bátaszék, Bölcse, Decs, Dombóvár, Dunaföldvár, Dunaszentgyörgy, Fadd, Gerjen, Grábóc, Ozora, Ócsény, Paks, Pári, Regöly, Sárpilis Simontornya, Szakály, Szekszárd, Tamási, Tengelic, Tolna. A megyei területrendezési tervnek a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal adatszolgáltatása alapján vagy történeti települési területbe, vagy világörökség és világörökség-várományos terület övezetébe kell sorolnia az érintett településeket.

Világörökség és világörökség-várományos területek

A világörökség és világörökség-várományos terület kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben megállapított övezet, amelybe a világ kulturális és természeti örökségének védelméről szóló 1972. évi UNESCO Egyezmény szerinti Világörökségi Listára felvett területek, valamint a világörökségi helyszínek szakmai feltételeinek megfelelő azon területek tartoznak, amelyeket Magyarország, mint részes állam nevében jogszabály által felhatalmazott testület kiválasztott arra, hogy a Világörökségi Listára jelöltek legyenek.

A megyében jelenleg nem található világörökségi terület, azonban a megyét érintően két várományos terület is nevesítésre került, melyek részletes bemutatásra kerültek a helyzetelemzésben:

- A Római Birodalom határai – a Ripa Pannonica Magyarországon (Kulturális)
- Tájház hálózat Magyarországon (Kulturális)

A római limes magyarországi szakaszának védelme egy nemzetközi sorozatjelölés részeként kerül a bizottság elé. A világörökség-várományos terület lehatárolása már telekszinten került meghatározásra, mellyel kapcsolatos egyeztető tárgyalások a területrendezési terv készítésével párhuzamosan történik. A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal adatszolgáltatása alapján a Római limes a következő települések területét érinti: Alsónyék, Báta, Bátaszék, Bölcse, Dunaszentgyörgy, Fadd, Ócsény, Paks, Szekszárd, Tolna (Mözs), Várdomb (OTrT által nem jelölt település).

A minisztérium előzetes véleményében megemlíti, hogy Dunaföldvár esetében az érintettség fennáll, azonban a világörökségi jelölési dokumentáció jelenleg is folyamatban lévő előkészítési munkái során az önkormányzat nem támogatta a település jelölését, így kérdéses, hogy miként válhat a világörökségi jelölés részévé. A minisztérium megjegyzi azt is, hogy az OTrT kijelöléssel szemben a legújabb vizsgálatok Decs és Sárpilis települések esetén a világörökségi érintettség nem igazolt.

Az előbbiekből következően a minisztériummal egyeztetetten Dunaföldvár települési területét történeti települési térségbe soroltuk (megjegyzés: az adatszolgáltatás szerint Dunaföldvár történeti település is jelzi az adatszolgáltatás).

Decs a Sárköz fővárosa, ahol „a termékeny öntéstalajon elért magas termésátlagoknak köszönhetően a sárköziek gyorsan vagyonosodtak, ennek eredménye az a páratlan gazdaságú népművészet”², valamint számos védelemre érdemes építészeti értéket, emléket teremtettek. Ezt bizonyítja, hogy a műemlékvédelem országos szinten számos lakóházat nyilvánított védetté a településen (16 műemlék található a településen). A lakóházak (utcavonali) elhelyezése, homlokzati kialakításuk jellegzetes településképet határoz meg, ahol szükséges a településképvédelmet biztosítani a helyi értékvédelmi (településképvédelmi) terület lehatárolása. Ezért – a minisztériummal egyeztetetten – a település területét történeti települési területbe soroltuk. Sárpilis szintén sárközi település, ahol a központban megtalálhatjuk a Sárköz jellegzetes építészetét, azonban itt már nem található meg olyan sűrűséggel az építészeti emlékek, mint Decsen. Sárpilis az OTrT szerint Kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő terület övezetbe tartozik, ugyanakkor a minisztérium előzetes adatszolgáltatása szerint a Limes miatt a világörökség és világörökség-várományos terület övezetbe tartozik. Ugyanakkor a részletes vizsgálatok azt mutatták, hogy a település világörökségi érintettsége nem igazolt, viszont az OTrT miatt a megyei tervnek vagy világörökségi, vagy történeti települési területbe kell sorolnia. A minisztérium ebből következően nem tartja indokoltnak Sárpilis szerepeltetését az övezetben, ugyanakkor figyelembe véve a törvényi kötelezettséget (azaz a megyei terv nem lehet ellentétes az országos tervvel), valamint nem található a település területén világörökség-várományos terület, így a települést történeti települési térségbe soroljuk.

Történeti települési terület övezete

Az OTrT fogalommagyarázata szerint „történeti települési terület: kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben megállapított övezet, amelybe a védendő területegységek – különösen a történeti településközpontok, a történeti kertek, a jelentős régészeti lelőhelyek, az országos és helyi védelem alatt álló területek, valamint ezek környezete, védőövezetei – tartoznak.” Ezzel az övezettel érintett település településrendezési tervében meg kell határozni a településképvédelmi terület határát, melyre vonatkozóan a település készülő szabályozási tervében az új építmények illeszkedését biztosító, és az értékörző fejlesztést elősegítő előírásokat kell alkalmazni. A törvény előírja továbbá, hogy a település szerkezetét, településkarakterét megváltoztató, nagy kiterjedésű építmény elhelyezésére vonatkozó építési-műszaki tervhez látványtervet kell készíteni.

Az adatszolgáltatás, valamint a világörökség várományos területeknél leírtak alapján a következő települések történeti települési övezetbe kerültek besorolásra: Bonyhád, Decs, Dombóvár, Dunaföldvár, Gerjen, Grábóc, Hőgyész, Ozora, Regöly, Simontornya, Tamási, Tengelic.

A fentiekén túl az adatszolgáltatás történeti településként sorolja fel Paksot, Szekszárdot, Tolnát, és Bátaszéket, ugyanakkor az övezeti besorolás törvényi által meghatározott

² www.decs.hu

valóságossága miatt e települések világörökség-várományos terület övezeteként kerülnek jelölésre. Ugyanakkor fontos e települések történeti központjainak kiemelt védelme, ami – sajnos – a törvényi szabályozás miatt nem lehetséges rendeleti keretek között.

Sajátos megyei térségek – Térségi jelentőségű építészeti örökség területei

A területrendezési terv módosítása során vizsgálatainkat kiterjesztettük a térségi (megyei) jelentőségű értékekre, mivel az országos övezetbe sorolt településeken, területeken túl, több település rendelkezik térségi szempontból védendő szerkezettel, illetve jelentős műemlék együttesekkel.

Védendő szerkezetű települések

A védendő településszerkezetek egyaránt lehetnek a történelmi fejlődés során kialakult településszerkezetek, településkép és tájkép együttesen védendő értékei, vagy történelmi településközpontok, melyeket a helyzetelemzés részletesen bemutatott. A megye és az érintett lakosság érdeke egyaránt, hogy ezek a rejtett értékek megőrződjenek az utókor számára. Ezért a történeti településekhez hasonlóan javasolt e települések településrendezési terveiben is kijelölni a településkép-védelmi területeket, ahol olyan szabályokat indokolt meghatározni az épületek elhelyezésére és kialakítására a készülő, vagy módosítás alatt lévő településrendezési eszközökben, amelyek biztosítják az értékes épületállomány, településszerkezet, beépítési mód, utcakép, településkép értékőrző fejlődését, megújulását. A megyében a következő települések rendelkeznek védendő településszerkezettel:

Bonyhád* és Bonyhád-Majos*	hagyományos utcás-soros szerkezetű település, melynek két észak-déli irányú utcája közel 1 km hosszú ovális formájú tömböt formál. Itt megtalálható a pajtasoros szalagtelkes falvak jellegzetes nyomai. A település déli részén (a főtér és templom környezetében) halmazos vonásokat mutat a településszerkezet (aprótelkes, zegzugos szerkezet). Majos: egykor különálló település, 1973. óta Bonyhád része. A település szerkezete külön kiemelő: úti falu, szalagtelkes keresztcsűrös elrendezéssel (ún. pajtasoros, szalagtelkes falu).
Bonyhádvarasd	úti falu, 400 méter hosszú kb. 40 m teresedéssel. Ezt az óriási teresedést (anger ³) néhol beépítették.
Bölcske	halmazos szerkezetű település
Diósberény	patak menti falu, ahol a patak mentén széles beépítetlen terület alakult ki, és amely északon tölcérszerűen kiszélesedik. E két teleksor között akár 120-160 méter közötti távolság is kialakult.
Dunaföldvár*	Jellemzően kiterjedt utcás-soros szerkezetű település, szalagtelkes elrendezéssel, fésűs beépítéssel, egyes helyeken halmazszerkezet nyomaival.
Fadd	Elsődlegesen több utcás-soros kialakulású település, egyes részekben (pl. a település déli részén) halmazos jellegű szerkezettel.
Felsőnána	Patak menti falu, ahol a patak mentén teresedés húzódik. E széles patak völgy miatt az utca szélessége egyes helyeken eléri, vagy meghaladja a 100 métert. A településszerkezet szalagtelkes, még fellelhetők a keresztcsűrös elrendezés maradványai.
Iregszemcse	Eredetileg patak menti falu, ahol a patak mentén két sor telek alakult ki. A település bővülése során a széles patak völgyben, az utak másik oldalán újabb teleksor alakult ki. A település közepén halmazos szerkezet nyomai fedezhetők fel.
Izmény	úti falu, szalagtelkes keresztcsűrös elrendezéssel. Főútja széles, a sváb falvakra jellemző angerrel. A beépítés jellege jól megőrződött.
Kakasd	Az egykori keresztcsűrös elrendezésnek csak a maradványai lelhetők fel, de az enyhén ívelődő teresedés mind észak-nyugat ill. dél-kelet irányban, mind a patak mentén fellelhető.
Kisdorog	a településen átfolyó patak széles völgyének két oldalára, a magasabban fekvő részekre települt. Az így kialakult szinte egymással párhuzamos két utca a domborzat vonulatát vette fel, a két teleksora között széles zöldsáv húzódik.

³ Az anger eredetileg közterület volt, amelyen az aprójószág járt, és amelyre éjszakánként kiverhették a nagyjószágot is. Gyakran víz állt a térség egy részén. Legtöbbször itt épült fel a falu temploma és itt volt a lakosság gyülekezőhelye (Forrás: Magyar Néprajzi Lexikon)

Kölesd	Több utcás-soros falu, mely a természeti adottságokat kihasználva több „utcanyúlvánnyal” (észak felé három, dél felé kettő, kelet és nyugat felé egy-egy) a völgyekben rendelkezésre álló helyeken terjeszkedett. A Hidas-patak mentén lévő mélyebb, vizenyösebb területen széles beépítetlen sáv alakult ki.
Magyarkeszi	kelet-nyugat irányban elnyúló, alapvetően utcás-soros elrendezésű település, a csatlakozó völgyek felé leágazó településnyúlványokkal.
Nagyszékely	Három jelentősebb vízfolyás völgyében kialakult utcás-soros elrendezésű településszerkezet jellemzi a falut. A teleksorok a völgyek két szélén helyezkednek el közöttük széles beépítetlen területtel. Ebből következően az utcák is párosan helyezkednek el, melyek mentén vagy egyoldali, vagy kétoldali teleksor alakult ki. A teleksorok közötti völgyekben rét, dombokon gyümölcsös helyezkedett el.
Ozora*	Tipikus halmazszerkezetű település, melynek kialakulását a központban elhelyezkedő vár mellett, a domborzat határozta meg.
Paks	Utcás-soros és halmazos településrészekből tevődik össze. A jelentősebb részt az utcás soros struktúra jellemzi, ahol a telkek fésűs beépítésűek, jellemzően szűk utcákkal, apró telkekkel.
Pincehely	az utcák elrendezése egykori tipikus halmazos szerkezetre utal, de a több helyütt látható fésűs beépítés későbbi szabályozás eredménye.
Regöly*	utcás soros település, de nem tekinthető tipikus úti falunak, sem útféλι falunak, mivel a teleksorok nem a falun keresztül haladó korabeli kelet-nyugat irányú fő közlekedési útvonal mentén alakultak ki, hanem a főútból merőlegesen kiágazó utcák mentén.
Sárszentlőrinc	Úti falu, széles beépítetlen sávval, szalagtelkes kialakítással, a településszerkezethez kezdetleges halmazos településrész csatlakozik.
Simontornya*	Egykori fontos védelmi központ, centrumban a várral, mely körül ősi halmazos szerkezetű városközpont alakult ki. A településmag nem egybefüggő, azt két jól elkülönülő részre osztja a Kapos. Északon csak a vár közvetlen környezetében alakult ki halmazos szerkezet, a déli részen kiterjedtebb, zezugos szerkezet alakult ki.
Szedres	Egykori úti faluból kialakult többutcás soros elrendezésű falu főbb jellegzetessége a telkek fűrészfogas beépítése a főutcán (Rákóczi út).
Tamási*	Halmazos szerkezetű település, a telkek fésűs beépítéssel, beékelődő, szerkezetidegen lakótelepi struktúrával.
Tolna	Egykoron közvetlenül a Duna partjára települt, ahol a síkvidékekre jellemző halmazos szerkezetű településközpont jelei mutatkoznak. A Dunától távolabb utcás-soros elrendezésű szerkezet váltja fel.
Varsád	Úti falu, széles angerrel, ahol a két utca északon a völgyek mentén „elhajlik”.

A csillaggal jelölt települések a történeti települési területek övezetébe tartoznak, így azok szerkezete országos szinten védett. A vonatkozó ajánlások megegyeznek a Történeti települések övezetére vonatkozó ajánlásokkal.

Térségi jelentőségű kulturális örökségvédelmi területek

Ki kell emelni, hogy a fenti településeken túl számos olyan település van a megyében, amelyeket az OTrT ugyan nem sorolt be a kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő települések közé, de térségi szempontból jelentős műemlékállománnyal, műemlék együttesekkel is rendelkeznek, melyeket a településkép-védelmi terület lehatárolása során fokozottan javasolt figyelembe venni. A jelentős műemlékállománnyal rendelkező településeket a következő táblázat tartalmazza:

Báta	Népi lakóház; tájház, Szivattyútelep Református templom Református iskola Református lelkészlak Szent Vér-templom műemléki környezete, Református faluközpont épületegyüttesének műemléki környezete, Nepomuki Szent János-szobor, Református faluközpont épületegyüttese, Szent Vér-templom
Bátaapáti	Evangélikus templom műemléki környezete, Kétágú pincerendszer, Apponyi-kúria, Magtár, Evangélikus templom
Bátaszék	Kálvária szoborcsoport, Római katolikus plébánia és műemléki környezete, Szent Orbán kápolna és műemléki környezete, Uradalmi épület (lakóház, iroda), Szűz Mária-kápolna, Nepomuki Szent János-kápolna
Bonyhád*	Evangélikus gimnázium, diákotthon és tornacsarnok, valamint műemléki környezete, Izraelita szeretetház és maceszsütőde (kis téli imaház), Ózsinagóga, Perczel-kúria, Evangélikus lelkészlak, templom, iskola és tanfőlakás, Kálvária-kápolna, Kórház, Református templom, R. k. templom, plébánia, Rinaldi-ház (Közszégháza), Nunkovits-Honig-ház (Völgységi Múzeum), R. k. templom (Nepomuki Szent János), Ermel-Vojnits-mauzóleum
Bölcske*	Szakáts kastély, kápolna, kastélyhoz tartozó melléképületek és műemléki környezete, egykori parkja, római katolikus templom, református templom és iskola
Decs*	Számos lakóház
Dombóvár*	Korona Szálló és műemléki környezete, Zsinagóga és műemléki környezete, R. k. templom (Jézus Szentséges Szíve), Pál-ház, Dombói várrom (Gólyavár)
Dunaföldvár*	Kálvária és műemléki környezete, Református templom és lelkészlak valamint együttesének műemléki környezete,

	Nepomuki Szent János-kápolna, Görögkeleti templom, R. k. ferences templom (Szent Anna), Ferences rendház, Török torony, Belvárosi r. k. templom, Szent Rókus-kápolna
Grábóc*	Római katolikus templom, Kálvária, stációk és kökereszt, és műemléki környezetük, plébániaház, Görögkeleti szerb templom (Szent Mihály és Gábor arkangyalok) és műemléki környezete, Görögkeleti szerb apácakolostor
Gyöng	Református templom, Magyar-Kossa-kastély
Högyész*	Apponyi-kastély, gazdasági melléképületek, Jóságkormányzói lak (Lichtenstein-kastély), egykori kocsiszín és istálló, Intézői lak (kúria), magtár, két római katolikus templom, Rabbiház, Sahterház, Zsinagóga
Iregszemcse	Viczay-(Kornfeld)-kastély, Kálvária-kápolna (Nepomuki Szent János), R. k. templom
Lengyel	Szakiskola. v. Apponyi-kastély és műemléki környezete, ehhez tartozékkiterjesztett védettség a kocsiszín, lakóház, magtár, tehénistálló terménytár gondozói lak, borpince, "Svejcere" rizalitos tehénistálló, terménytár és gondozói lak
Miszla	Nemeskéri Kiss-kastély, melléképületei, a major egykori teljes belterülete, boltozott pince, római katolikus templom, református templom, lakóház,
Ozora*	Kastély, Római katolikus templom, Ozorai Pipo vára, Esterházy méntelep épületegyüttese
Paks	a római kori Lussonium katonai tábora építészeti maradványai és műemléki környezete, Római katolikus templom, Daróczy-kúria, Szent Vendel-kápolna, Mádi Kovács-kúria, Szeniczey-kúria, Korniss-kúria, Novák-kúria, Erzsébet Szálló, Bazársor, Római katolikus kápolna, Szeniczey-ház, Református templom, R. k. kápolna, Kálvária-kápolna
Szekszárd	Bogár-tanya, Nedelkovics-tanya, Sió csárda, Babits Mihály szülőháza, Krehmüller-ház, Régi megyeháza, R. k. plébániatemplom, Városi tanács, Római katolikus plébániaház, Balassa János Megyei Közkórház és kórházi kápolna, Örfly-ház, R. k. kálvária-kápolna (Angyalok királynője) és stációk, Wosinsky Mór Megyei Múzeum, Auguszt-ház, Kamarás-ház, Számos présházak, Zsinagóga, gemenci vadászház, Szegzárd (Garay) Szálló, Tancos Nagyvendéglő, Tisztartói ház
Simontornya*	R. k. ferences templom, Ferences rendház, Szentháromság-oszlop, Vár és műemléki környezete
Tamási*	Római katolikus Rozália-kápolna (Kálvária-kápolna), R. k. templom, Esterházy-vadászkastély (Miklósvár), Vízialom
Tengelic*	Kápolna, Gindly-Benyovszky-kúria, R. k. kápolna, Schell-kastély, park és melléképületei, Jeszenszky-kastély, parkja és melléképületei, Bernrieder-kastély, Gindly-Benyovszky-kastély, park és melléképülete
Tolna	Selyemgyár, Selyembőraktár és műemléki környezete, Római katolikus templom, Szent Sebestyén-szobor, R. k. kálvária-kápolna, R. k. templom, Festetics-kastély, R. k. plébániaház

Forrás: KÖH

A *-gal jelölt településeket az MTrT Történeti településként jelöli

Ebbe a kategóriába soroltuk azokat a településeket is, melyeket a római limes érintettsége okán világörökség-várományos területek övezetébe kellett sorolni, ugyanakkor jelentős kulturális örökségvédelmi értékeik miatt történeti települések. Ezek a települések: Bátaszék, Paks, Szekszárd, Tolna.

9. TÉRSÉGI KÖZMŰHÁLÓZAT

A területfejlesztési koncepció, területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X.6.) Kormányrendelet előírásai meghatározzák a térségi szerkezeti terv tartalmát. Ennek következtében térségi szerkezeti terven csak a következő közmű elemek ábrázolhatók:

- Nemzetközi és hazai szénhidrogén vezeték
- Térségi szénhidrogén szállítóvezeték;
- 750 kV-os, 400 kV-os, 220 kV-os átviteli távvezeték elemei;
- Az átvitelt befolyásoló 120 kV-os elosztó hálózat;
- Atomerőmű és egyéb erőművek;
- Kiserőmű.

A 2005-ben elfogadott megyei területrendezési terven feltüntetett szennyvíztisztító telepek a jogszabályi környezet változása miatt nem ábrázolhatók. Ki kell emelni, hogy emiatt a megyei területrendezési terv nem ábrázolhatja a térségi vízi közműhálózatokat. Ebből következően a megalapozó munkarészek nem foglalkozhatnak a szennyvízelvezető rendszerekkel, térségi ivóvízhálózatokkal. Ezeket a közműrendszereket a helyzetelemzés részletesen tartalmazza. Az energiahálózat jelenlegi helyzete szintén részletes bemutatásra került a helyzetelemzés munkarészben, itt most csak a térségi szerkezeti tervet érintő változásokat mutatjuk be.

Szénhidrogénvezeték hálózatok

Az OTrT országos szinten tervezett elemekként a következő szénhidrogén-szállító vezetéseket jelöli a megyét érintően:

- Kápolnásnyék – Mezőszentgyörgy – Pécs
- Százhalombatta – Hetes – Berzence – országhatár (Horvátország)
- Városföld – Baja – Pécs
- Városföld – Baja – Pécs – országhatár (Horvátország)

Az E.ON adatszolgáltatása alapján a megyét érintő nagynyomású gázvezetékek (25 bar) a következők:

- Dunaföldvár – (Bölcske) – (Madocsa) – Dunakömlőd – Paks – Fadd
- Fadd – Tengelic – Kajdacs – Szakadát – Diósberény
- Kajdacs – Györköny
- Bonyhád – Györe – Kocsola
- Cece - Simontornya – Tamási - Koppányszántó

A MOL kezelésében vannak a következő nagynyomású (64 bar) gázvezetékek:

- Kalocsa – Fadd – Szekszárd – Várdomb - Báta
- Várdomb - Bonyhád

A települések a fenti hálózatokra 3-4 bar, valamint 6-8 bar nagyközép-nyomású vezetékekkel kapcsolódnak.

A vezetékek esetén ki kell emelni, hogy a gázipari létesítmények biztonsági övezetére az 1993. évi XLVIII. törvény végrehajtásáról szóló 203/1998. (XII. 19.) számú kormányrendelet Vhr. 19/A. §-a tiltásokat és korlátozásokat ír elő, melyeket a 79/2005. (X.11.) GKM rendelettel együtt kell a településrendezési tervek készítésénél figyelembe venni.

A nagynyomású földgázzállító, kőolaj vezetékekkel párhuzamosan önálló nyomvonalon találhatóak bányaüzemi hírközlő kábelek és azok biztonsági övezete. A földgázzállító vezetékekhez katódállomások, gázátadó állomások és egyéb területigényes létesítmények, melyek a megyei területrendezési terv léptékében, valamint a területrendezési tervezésre vonatkozó jogszabályok miatt nem ábrázolhatóak.

Villamosenergia-ellátórendszer

Villamosenergia-hálózat (átviteli és elosztó hálózati elemek)

A megyei területrendezési terv a vonatkozó jogszabályok alapján az országos jelentőségű 750 kV-os, 400 kV-os és 220 kV-os távvezetékek, valamint a térségi jelentőségű 120 kV-os átviteli és elosztó hálózat elemeit ábrázolja.

750 és 220 kV-os távvezeték nem érinti a megyét.

A Magyar Villamosenergia-Ipari Átviteli Rendszerirányító Zártkörűen Működő Részvénytársaság (MAVIR Zrt.) adatszolgáltatása alapján, az OTrT-vel megegyezően Tolna megyét az alábbi 400 kV-os távvezeték-hálózati elemek érintik:

- Martonvásár - Paks 400 kV-os átviteli vezeték
- Paks - Sándorfalva 400 kV-os átviteli vezeték
- Paks - Litér 400 kV-os átviteli vezeték (OTrT szerint Litér - Paks)
- Paks - Toponár 400 kV-os átviteli vezeték (OTrT szerint Kaposvár - Paks)
- Paks - Pécs I-II. 400 kV-os átviteli vezeték
- Paks - Albertirsa 400 kV-os átviteli vezeték

A hatályos MTrT alapján a 120 kV-os távvezeték hálózat elemei a következők:

- Paks - DÉDÁSZ-Dunamenti Hőerőmű
- Paks – Belecska - Tamási,
- Paks – Szekszárd – Bonyhád - Pécs,
- Paks – Kalocsa - Baja,
- Paks – Kalocsa - Kecskemét.

A megye területén a 120 (132) kV-os távvezeték-hálózat tervezett elemei az E.ON adatszolgáltatása alapján a következők:

- Dunaföldvár 132/22 kV-os transzformátorállomás, csatlakoztatás a Paks-Dunaújváros 132 kV-os távvezeték felhasításával (üzembe helyezés várhatóan 2011-ben)

- Tolna 132/22 kV-os transzformátorállomás, csatlakoztatás a Paks-Szekszárd 132 kV-os távvezeték felhasításával (tervezett nyomvonal)
- Hógyész 132/22 kV-os transzformátorállomás, csatlakoztatás a Dombóvár-Tamási 132 kV-os távvezeték felhasításával (tervezett nyomvonal)
- Bátaszék 132/22 kV-os transzformátorállomás, csatlakoztatás a létesítendő Szekszárd-Mohács 132 kV-os távvezeték felhasításával (tervezett nyomvonal)
- Simontornya 132/22 kV-os transzformátorállomás, csatlakoztatás a Sárbogárd-Tamási 132 kV-os távvezeték felhasításával (tervezett nyomvonal)

Erőművek

A területrendezési terv megkülönbözteti az atomerőművet, az egyéb erőművet és a kiserőműveket. Az OTTrT Tolna megyében egy erőművet jelez, ez a **Paksi Atomerőmű**, ennek alapkiépítése a négy reaktorral 1760 MW (1,76 GW) teljesítményt jelent. A **Paksi Atomerőmű** hűtővízrendszerén létesülő **energiavisszanyerő-mű** (rekuperációs vízerőmű) jelenleg tervezési fázisban van, ennek teljesítménye 8,5 MWe. Az erőmű területrendezési hatósági eljárás során tavaly beillesztésre került.

Az MTrT térségi szerkezeti tervében csak az atomerőművek, az egyéb erőművek és az ún. térségi jelentőségű kiserőművek ábrázolhatók (ezek teljesítménye legalább 5 MW, de az 50 MW-ot nem éri el – ilyen a megyében jelenleg nincs).

Kiserőműnek nem minősülő erőműből a Magyar Energia Hivatal adatszolgáltatása szerint 4 db található a megyében: **Dombóvár** (2 db, földgáz), **Szekszárd** (földgáz) és **Bonyhád** (biomassza). Ezek egyike sem éri el az 5 MW teljesítményt, a határértéket legjobban a Pannon Kogen Energetikai Termelő Kft. 4,682 MW teljesítményű szekszárdi erőműve közelíti meg. A területrendezési terv nem akadályozza az 5 MW-nál kisebb teljesítményű erőművek létesítését.

Erőmű-engedélyes neve	Teljesítmény (MW)	Erőmű típusa	Erőmű címe
Dalkia	1,35	földgáztüzelésű gázmotoros erőmű kapcsolt hő- és villamosenergia- termeléssel	Dombóvár
KMEnergo	0,835	földgáztüzelésű gázmotoros erőmű kapcsolt hő- és villamosenergia- termeléssel	Dombóvár
Pannon Kogen Energetikai Termelő Kft.	4,682	földgáztüzelésű gázmotoros erőmű kapcsolt hő- és villamosenergia- termeléssel	Szekszárd
Pannónia Mg. Zrt.	1,25	biomassza	Bonyhád

Meglévő szélenergia-park a megyében nem található. A megvalósuláshoz legközelebb a 3 **bonyhádi** szélenergia-park áll, a területrendezési hatósági eljárást lefolytatták, a megyei tervbe való beillesztés megtörtént. **Pusztahencsen** 19 db 2 MW-os szélenergia-tornyot (összesen 38

MWe teljesítményű szélörvény-park) illesztettek a tervbe. Négy további település (**Dunaföldvár, Fadd, Pincehely, Paks**) is tervez szélörvény-parkot, ezek még elvi fázisban vannak:

- Dunaföldvár és Paks hatályos szerkezeti tervei kijelölték a szélörvények telepítésére alkalmas területeket.
- Pincehely önkormányzata határozatával támogatja szélörvény-park megvalósítását.
- Fadd területén egyelőre csak a beruházási szándék ismert.

Az itt felsorolt szélörvény-parkokat (Fadd kivételével) kiserőműként ábrázoljuk. További szélörvények elhelyezésére vonatkozó iránymutatást a szélörvény elhelyezéséhez vizsgálat alá vonható területek sajátos megyei térség és ajánlások adnak.

A több, egymás mellett lévő szélörvény toronynak – mind látványában, mind környezeti hatásaiban (pl. zaj) kétségtelenül térségi hatása van, de a szélörvény-parkok területrendezési szintű szabályozása nem megoldott. A Dél-Dunántúli Állami Főépítész gyakorlata a pusztahencsei vagy bonyhádi szélörvény parkok beillesztésének előírásával igyekszik megoldást találni e problémára (a kiserőmű jelének használatával), azonban a területrendezéssel összefüggő jogszabályok fogalommagyarázatai és az ábrázolás jellege jelentős jogbizonytalanságot okozhat.

Okai:

1. Kérdéses, hogy egy telephelynek tekinthető-e egy szélörvény-park.
2. A szélörvény-park szélörvények összessége.
3. Nincs megfelelő ábrázolás

1. Telephely kérdése:

A 218/2009. (X. 6.) kormányrendelet (továbbiakban: tartalmi rendelet) 1. § h) alpontja szerint a kiserőmű fogalma:

„a villamos energiáról szóló törvényben meghatározott, engedélyköteles kiserőművek közül az 5 MW, és az ezt meghaladó, de 50 MW-nál kisebb teljesítőképességű kiserőmű”.

A villamos energiáról szóló törvény a következőképpen határozza meg a kiserőmű fogalmát (3. § 32. pont): *„Kiserőmű: 50 MW-nál kisebb teljesítőképességű erőmű”*

Tehát a tartalmi rendelet a villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. Törvényre utalva (továbbiakban: villamos energiáról szóló törvény) csak az erőművek teljesítménye alapján szűkíti a létesítmények körét.

Ebből következően a kiserőmű is erőmű, mely fogalommagyarázatának központi eleme mind az OTrT-ben (2. § 6. pont), mind a villamos energiáról szóló törvényben (3. § 14. pont), az hogy egy telephelyen lévő energia-átalakító építmény. Ezért bizonytalanságot okozhat, hogy az adott területen lévő, egymáshoz területileg nem kapcsolódó szélörvény tornyok összessége, egy telephelynek minősül-e, hiszen a szélörvény tornyok csak az adott kis területet „használják”, a közöttük lévő területen folytatható a szántóföldi művelés.

2. A szélerőműpark szélerőművek összessége

A területrendezési tervezésre vonatkozó jogszabályok egyike sem határozza meg a szélerőműpark fogalmát, ezt csak a villamos energiáról szóló törvény definiálja:

„ugyanazon ügyfél vagy egy engedélyes üzemeltetésében lévő azon **szélerőművek összessége**, amelyek az átviteli vagy elosztó hálózathoz ugyanazon csatlakozási ponton kapcsolódnak”.

E fogalommagyarázat, azaz a „szélerőművek összessége”, valamint szélerőmű fogalma együtt egyértelműsíti, hogy a területrendezésre vonatkozó tartalmi követelmények rendelete által többször hivatkozott villamos energiáról szóló törvény külön kiserőműnek tekinti a 1,5-2 MWe teljesítőképességű szélerőmű-tornyokat. Ezt erősíti meg a villamos energiáról szóló törvény által szabályozott kiserőművi összevont engedélyezés folyamata (az összevont szó kiserőmű engedélyezési eljárásának egyszerűsítésére vonatkozik) (80. §). Az engedélyezési eljárásra kötelezett erőművek között a törvény nem nevesíti külön a szélerőműparkot, hanem csak kiserőművekre utal. Ez alapján a szélerőművek külön-külön is engedélyezhetők, függetlenül attól, hogy azok egy szélerőmű park részei lesznek-e, vagy sem.

Megjegyezzük, hogy a területrendezési tervnek azt sincs lehetősége, és nem is kell meghatároznia, hogy egy adott területen lévő szélerőmű-tornyok a hálózathoz egy, vagy több csatlakozási ponton kapcsolódnak.

3. Az ábrázolás jogbizonytalanságot okoz

A kiserőmű szimbólum a jogszabályok szerint azt jelenti, hogy egy darab 5 és 50 MWe közötti teljesítményű erőmű helyezhető el. Az előbbi pontban megállapítottuk, hogy egy szélerőmű-torony egy kiserőműnek tekintendő. Ebből következően egy kiserőmű szimbólum nem ábrázolhat egyszerre 15-20 szélerőmű tornyot – függetlenül attól, hogy össze vannak-e kapcsolva, vagy sem, a hálózathoz ugyanazon csatlakozási ponton kapcsolódnak-e vagy sem. De nem ábrázolhatók egyenként sem, mivel semelyik sem haladja meg az 5 MWe teljesítőképességet.

Ha a szélerőmű-parkot kiserőmű jellel ábrázoljuk, akkor az eltérő értelmezések és gyakorlatok miatt könnyen támadhatóvá válik a szélerőmű park telepítése. Ha csak egy jellel ábrázoljuk, a létesítést támadhatják úgy, hogy a területen csak egy erőmű tornyot lehet telepíteni, de úgyis, hogy az adott helyen csak egy db 5 MWe teljesítményű erőmű létesíthető. Az összes szélerőmű-torony ábrázolása sem könnyítené az előbbi helyzetet, ráadásul egy ilyen léptékű terven szinte lehetetlenség.

Ha az egyedi építmények területi elhelyezkedése meghaladja a 10 ha-t (tartalmi követelmények 14. § (2.) bek. g) alpont), akkor az építmények által igénybe vett térséghez felületi jelet is hozzá rendelni. A szélerőmű park nyilván meghaladja a 10 ha-t, de mivel a szélerőmű tornyok egymástól elszigetelt területen helyezkednek el, és környezetükben mezőgazdasági termelés folyik, nem ábrázolható ez a térségi területfelhasználás. Bizonytalan az is, hogyan ábrázolható az az eset, ha a szélerőműpark összes létesítménye együtt meghaladja a 10 ha-t.

Az előbbi pontok alapján egyértelmű, hogy a területrendezési tervezésre vonatkozó jogszabályok nincsenek kellően felkészülve a szélerőmű-parkok elhelyezésének területrendezési szintű szabályozására (sem fogalomrendszerében, sem ábrázolhatóságban), holott erre erős igény jelentkezik. A szélerőmű-parkok ábrázolásának jelenlegi gyakorlata több kívánni valót is hagy maga után. Ezért mielőbb tisztázni kell a szélerőmű-parkok kérdéskörét a területrendezési tervezésre vonatkozó jogszabályokban a szélerőmű-park egyértelmű definiálásával, valamint adekvát (felületi) ábrázolás meghatározásával.

10. KIEMELT FONTOSSÁGÚ MEGLÉVŐ HONVÉDELMI TERÜLETEK

Az OTrT megkülönbözteti a Kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület országos övezetét és a honvédelmi terület térségi övezetét. Az OTrT Simontornya és Medina területét jelöli ki kiemelt fontosságú honvédelmi területként, a konkrét övezeti területet azonban a Honvédelmi Minisztérium Fegyverzeti és Hadbiztosági Hivatala adatszolgáltatása alapján jelöltük ki.

A minisztérium előzetes adatszolgáltatása honvédelmi területként Dombóvár, Dunaföldvár, Pincehely és Szekszárd területén tartalmazott „honvédségi ingatlanokat”.

Telefonon történt egyeztetés alapján tisztáztuk, hogy a megyei tervnek nem a HM kezelésében levő ingatlanokat, hanem a tényleges honvédelmi célú területeket kell ábrázolnia. Ez alapján tisztáztuk, hogy Tolna megye területén csak kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület van.

11. KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI, GAZDASÁGI HATÁSVIZSGÁLAT

A területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X.6.) Kormány rendelet szerint a területrendezési tervek javaslattevő fázisának kötelező megalapozó munkarésze a területrendezési terv környezeti, társadalmi, gazdasági hatásvizsgálata, amelynek részletes tartalmi követelményeit a rendelet 9. melléklete tartalmazza.

A terv környezeti értékelése szempontjából fontos továbbá, hogy a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény 43.§ (4) bekezdése szerint a környezetre várhatóan jelentős hatást gyakorló tervekre, valamint azok módosítására a külön jogszabály szerinti környezeti vizsgálatot kell lefolytatni.

A vonatkozó szabály az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I.11.) Kormány rendelet, amely szerint a területrendezési tervek és azok módosítása minden esetben környezeti vizsgálatra kötelezett.

A vonatkozó rendelet a környezeti vizsgálat folyamatát, tartalmát, egyeztetési körét részletesen szabályozza. Jelen területi hatásvizsgálat a terv környezeti hatásait a 218/2009. (X.6.) Kormány rendelet szerint értékeli.

A terv egyeztetésével párhuzamosan folyamatban van azonban a 2/2005. (I.11.) Kormány rendelet szerint a terv környezeti értékelése tematikájának egyeztetése is. A javasolt tematika elfogadását követően a terv környezeti értékelését külön egyeztetjük a rendelet szerinti környezet védelméért felelős szervekkel. A terv környezetvédelmet érintő tartalma véglegesítése során azonban az összes véleményező észrevételeit figyelembe vesszük.

A területi hatásvizsgálat kidolgozásának folyamata

A területi hatásvizsgálat a területrendezési terv módosítása kidolgozási, egyeztetési és elfogadási folyamatának szerves része. Mivel a megyei területrendezési terv tartalmát a vonatkozó területrendezési jogszabályok, meghatározóan az OTrT szigorúan meghatározza, így a területi hatásvizsgálat csak a kötelezően meghatározott és behatárolt tartalom figyelembe vételével értékelheti a tervet.

A Tolna Megyei Közgyűlés 1/2005.(II.21.) számú rendeletével elfogadott megyei területrendezési terv módosításának tervezési folyamata:

- Előkészítő fázis
- Javaslattevő fázis
- Elfogadási fázis

Az előkészítő fázis keretében elkészült a megye hatályos területrendezési terve készítésétől eltelt időszak változásainak részletes értékelése.

A javaslattevő fázis a területrendezési terv módosítása esetén összevonható az előkészítő fázissal. Így a terv módosításának programja lényegében a hatályos területrendezési terv. A javaslattevő fázis tervdokumentációja széleskörű egyeztetésre kerül, ezzel egy időben történik a terv Környezeti értékelésének az egyeztetése is. A terv véleményezési eljárásnak lezárását követően a vélemények alapján a terv átdolgozásra kerül.

Az egyeztetési eljárás eredményének részletes ismertetését külön dokumentáció tartalmazza. A terv környezeti, társadalmi, gazdasági hatásvizsgálatának tartalmára vonatkozóan azonban olyan vélemény nem érkezett, amely a tervet koncepcionálisan érintené. A Környezeti értékelést a véleményezők lényegében, tartalmi módosítás nélkül elfogadták. A vélemények és egyeztetések figyelembe vételével történik a jogszabály tervezet elkészítése – a terv elfogadásra történő előkészítése.

A területrendezési terv módosítása főbb céljai

A rendelet szerinti területrendezési cél összhangban van a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló törvény 2.§-ában meghatározott célokkal:

2.§ A területfejlesztés és a területrendezés célja:

- a) az ország valamennyi térségében a szociális piacgazdaság kiépítésének elősegítése, a fenntartható fejlődés feltételeinek megteremtése, az innováció térbeli terjedésének elősegítése, a társadalmi, gazdasági és környezeti céloknak megfelelő térbeli szerkezet kialakítása;
- b) a főváros és a vidék, a városok és a községek, illetve a fejlett és az elmaradott térségek és települések közötti – az életkörülményekben, a gazdasági, a kulturális és az infrastrukturális feltételekben megnyilvánuló – jelentős különbségek mérséklése és a további válságterületek kialakulásának megakadályozása, társadalmi esélyegyenlőség biztosítása érdekében;
- c) az ország térszerkezete, településrendszere harmonikus fejlődésének elősegítése;
- d) a nemzeti és térségi identitástudat megtartása és erősítése.

Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény 1.§-a szerint:

„E törvény célja, hogy meghatározza az ország egyes térségei területfelhasználásának feltételeit, a műszaki-infrastruktúra hálózatok összehangolt térbeli rendjét, tekintettel a fenntartható fejlődésre, valamint a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, érdekek megőrzésére, illetve erőforrások védelmére.”

A területrendezéssel összefüggő két törvény által meghatározott területrendezési célokkal összhangban van a megye területrendezési terv szerint meghatározott cél.

A területrendezési terv módosítása tartalmának összefoglaló ismertetése

Az előkészítő fázis keretében elkészült helyzetelemzés a hatályos megyei terv készítésétől eltelt időszak változásait elemzi a következő témakörök szerint:

- Nagytérségi összefüggések és külső kapcsolatok vizsgálata
- Előzmények feltárása
- Vizsgálati adatok gyűjtése és azok értékelése
 - Természeti adottságok
 - A táj jellemzői
 - A természet alakulása, a területfelhasználás változásai, tendenciák értékelése
 - Településrendszer
 - Demográfiai folyamatok
 - Környezeti elemek állapota, szennyezett területek számbavétele
 - Természet- és tájvédelem
 - Épített környezet és a kulturális örökség védelme
 - Mezőgazdaság
 - Erdőgazdálkodás
 - Üdülés, idegenforgalom

- Vízgazdálkodás
- Felszín alatti vízkészletek
- Vízkárelhárítás
- Vízellátás, szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, szennyvíz- és szennyvíziszap elhelyezése
- Energiaellátás,
- Közúti, kerékpáros, vasúti, légi és vízi közlekedés, megközelíthetőségi viszonyok, kapcsolathiányok vizsgálata és értékelése
- Honvédelem
- A térségi területfelhasználás vizsgálata a térségi területfelhasználási kategóriák figyelembe vételével
- A táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása

A javaslattevő fázis keretében elkészült egyeztetési anyag a tartalmi követelményekkel összhangban készült:

rendelettel elfogadandó munkarészek:

- területrendezési szabályzat (rendelet tervezet)
- térségi szerkezeti terv
- térségi övezetek

határozattal elfogadandó munkarészek:

- a térségi területfelhasználási egységekre vonatkozó általános célok
- ajánlások
 - általános ajánlások
 - országos és térségi övezetekre vonatkozó ajánlások
 - sajátos megyei térségekre vonatkozó ajánlások
- intézkedések

megalapozó munkarészek

- Összefoglaló vizsgálat
- A megyei területrendezési terv módosításának indoklása
- A településrendszer alakításának háttere, megalapozása
- A közlekedéshálózat alakításának javaslata
- A természet- és tájvédelmi célú övezetek, sajátos megyei térségek
- A környezetvédelemmel, természeti erőforrásokkal összefüggő övezetek, sajátos megyei térségek
- A kulturális örökség védelmével összefüggő övezetek, sajátos megyei térségek
- Közműhálózattal és építményeivel kapcsolatos változások, fejlesztések
- Kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület
- Környezeti, társadalmi, gazdasági hatásvizsgálat
- Az Országos Területrendezési Terv és a megye területrendezési terv módosítása összhangjának igazolása

A területrendezési terv összefüggése más releváns tervekkel

A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 23/B§ (2) bekezdése szerint a megye területrendezési terve nem lehet ellentétes az ország és a kiemelt térség területrendezési tervével.

A megye területrendezési terv módosítása a megye teljes területét vizsgálja, értékeli, a megalapozó munkarészekben az összefüggéseket bemutatja.

Az OTrT-vel való összhang biztosított a térségi szerkezeti terv és a megye övezeti rendszere keretében egyaránt.

A határozattal elfogadandó munkarészek, intézkedések tartalmát jogszabályok nem határozzák meg. A szabályozási ajánlások azonban összhangban vannak a vonatkozó ágazati jogszabályokkal, programokkal egyaránt.

Tolna megye hatályos területrendezési tervét – az akkori tartalmi követelmények figyelembevételével – a VÁTI készítette 1999-2005 között. A terv mindkét fázisában egyeztetésre került és Tolna megye közgyűlése a hosszú távú célok és a várható hatások ismeretében döntött a megye szerkezetéről és terület-felhasználásáról.

A TERÜLETRENDEZÉSI TERV KÖRNYEZETI HATÁSAINAK ÉRTÉKELÉSE

A vonatkozó tartalmi követelmények és a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény figyelembevételével ezen fejezet a következő témakörökben értékeli a terv környezeti hatásait:

- a föld védelmére
- a levegő védelmére
- a vizek védelmére
- a hulladékgazdálkodásra
- a tájra
- az épített környezetre
- a kulturális örökség védelmére
- az élővilágra – biológiai sokféleségre

A tervben szereplő javaslatok hatása a föld védelmére

A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény 14.§-a szerint „a föld védelme kiterjed a föld felszínére és a felszín alatti rétegeire, a talajra, a kőzetekre és az ásványokra, ezek természetes és átmeneti formáira és folyamataira. A föld védelme magában foglalja a talaj termőképessége, szerkezete, víz- és levegőháztartása, valamint élővilága védelmét is”.

A környezet védelméről szóló törvény szerint tehát a föld védelme magában foglalja a termőföld mennyiségi, a talaj minőségi védelmét, továbbá a földtani és ásványvagyon védelmét egyaránt.

A Nemzeti Környezetvédelmi Program (NKP) a talajok védelmével és fenntartható használatával összefüggésben a következőket hangsúlyozza:

„A talaj Magyarország egyik legfontosabb, feltételesen megújuló természeti erőforrása, melynek megóvása, sokrétű funkcióinak megőrzése, termékenységének fenntartása nem csupán a földhasználó, hanem a társadalom hosszú távú érdeke. Az előnyös hazai természeti adottságok miatt a kedvező talajok aránya jó, a nagy termőképességű talajok kiterjedése jelentős. A kedvező adottságokat azonban természetes talajpusztulási folyamatok és az emberi beavatkozások egyaránt károsítják.”

Célként határozza meg:

- A talajok termékenységének védelmét, a talajdegradációs és –szennyező folyamatok megelőzését, illetve mérséklését.
- A termőföld mennyiségi és minőségi védelmét.

A termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény célja többek között, hogy

- versenyképes mezőgazdasági termelés folytatására alkalmas földbirtokok jöjjenek létre;
- a birtokelaprózódások hátrányos következményei a mezőgazdaság tulajdoni szerkezetét ne terheljék;
- a termőföld területének csökkenése ésszerű határok között maradjon;
- a termőföld minőségének védelme megfelelő jogi háttérrel kapjon.

Figyelembe kell venni továbbá a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvényben foglaltak érvényesülését a megye területrendezési tervében.

A termőföld, mint természeti erőforrás védelmével és fenntartható használatával az OTrT kiemelten foglalkozik, és így a megyei területrendezési tervek számára is kiemelt feladat a föld védelme. Tolna megye területrendezési terve azonban még ennél is tovább megy a termőföld védelme és fenntartható használata érdekében, hiszen a térségi területfelhasználási egységekre vonatkozó célok és ajánlások ismeretében megállapítható, hogy a terv kiemelt környezetvédelmi prioritása a termőföldvédelem, a termőföld mint természeti erőforrás fenntartható hasznosítás.

A **termőföld mennyiségi védelme** szempontjából vizsgálni kell a megye szerkezeti terve szerinti területfelhasználás rendszerének, a közlekedési infrastruktúra hálózatnak és az egyedi építményeknek a hatását a termőföld mennyiségi védelmére.

A térségi szerkezeti terv területfelhasználási rendszeréből a városias és hagyományosan vidéki települési térség kijelölése jelenti a termőföld más célú hasznosításának lehetőségét, tehát a termőföld csökkentését. A termőföld védelmét a terv azzal biztosítja, hogy a települési térségek területét a települések hatályos (tehát az államigazgatási szervekkel egyeztetett) település szerkezeti terveivel, illetve a megye hatályos térségi szerkezeti tervében már meghatározott települési térségekkel összhangban jelölje ki. Ennek egyértelművé tétele érdekében ezt az elvet külön szabállyal is megerősítette a rendelet tervezetben:

A mezőgazdasági térség, erdőgazdálkodási térség, vegyes területfelhasználású térség kijelölése a termőföld minősége, az ökológiai hálózat és a megye erdőszűrségének figyelembe vételével történt. Az egyes területfelhasználási egységek területének 85%-át településrendezési terveknek mezőgazdasági, illetve erdőterület területfelhasználási egységbe kell sorolnia. A területfelhasználási egységek legfeljebb 15%-a sorolható olyan más területfelhasználási egységbe, amely a termőföld más célú hasznosítását is jelentheti.

A térségi szerkezeti terv szerint az OTrT-hez viszonyítva csökkent ugyan a mezőgazdasági térség területe, az azonban nem jelenti a mezőgazdasági hasznosítású területek csökkenését is. Az erdőgazdálkodási térség növekedése ugyanis a meglévő erdők figyelembe vételével történt.

A vegyes területfelhasználású térségek összefüggő rendszerének kijelölésével a terv lehetőséget ad a termőhelyi adottságokhoz igazodó racionális tájhasználat elvének érvényesítésére is.

Az egyes területfelhasználási egységekre vonatkozó irányelvek között is kiemelt hangsúllyal szerepel a termőföldek védelme, fenntartható használata:

- árutermelő mezőgazdasági területeken a településrendezés eszközeivel is biztosítani kell a legalább egy családot eltartani képes földbirokok megtartását, kialakítását;
- biztosítani kell a mezőgazdasági majorok, üzemközpontok hagyományos funkciójának megfelelő fejlesztési lehetőségét;
- kiemelten támogatandó a mezőgazdasági termékek helyi feldolgozása;
- a gazdaságosan nem művelhető termőföldek erdősítése;
- érvényesíteni kell a több célú erdőgazdálkodás elvét;
- hangsúlyozza az erdők vadgazdálkodási, vadászturisztikai jelentőségét;
- védett területeken ösztönözni kell a környezetkímélő tájgazdálkodást;
- a Duna mentén ösztönözni kell a történeti hagyományokon alapuló környezetkímélő tájgazdálkodást;
- a szőlőhegyek történeti hagyományokon alapuló tájjellegének, funkciójának megőrzése.

A térségi szerkezeti terv tervezett közlekedési hálózati elemeinek megvalósítása a termőföld igénybevitelével jár. A gyorsforgalmi utak, főutak tervezett elemeit már az OTrT meghatározta, így ezek nyomvonalainak pontosítása (pl. M9) a termőföld védelme szempontjából további kedvezőtlen hatással nem jár.

A térségi közúthálózat tervezett elemeit a hatályos megyei területrendezési terv már kijelölte. A termőföld védelme szempontjából fontos szempont volt, hogy a tervezett mellékutak a már meglévő dűlőutak nyomvonalán haladjanak.

A termőföld mennyiségi és minőségi védelmét szolgálja, továbbá a racionális földhasználat elvét érvényesíti az OTrT által meghatározott **kiváló termőhelyi adottságú szántóterület és kiváló termőhelyi adottságú erdőterület** övezete. Ezen területek védelmét, megőrzését erősíti a két övezetre vonatkozó ajánlás is.

A kiváló termőhelyi adottságú szántóterület a megye mezőgazdasági termelésre kiválóan alkalmas területeket lefedi ugyan, de ezen területeken kívül is vannak a megyében kedvező termőhelyi adottságú térségek, amelyeket a mezőgazdasági térségre vonatkozó célkitűzések betartásával lehet megőrizni és fenntartható módon hasznosítani.

Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezetében az OTrT szerint kivételesen beépítésre szánt terület is kijelölhető. Ez a környezetvédelmi érdekekkel, de az erdőgazdálkodási érdekekkel is ellentétben lévő szabály. A kiváló termőhelyi adottságú erdőterületen ugyanis nemcsak a beépítésre szánt területek kialakítását, de még épületek létesítését is tiltani kellene. Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény 78.§ (1) bekezdése szerint erdőt igénybe venni csak kivételes esetben kizárólag a közérdekkel összhangban lehet.

A legjobb adottságú, erdőgazdálkodásra legalkalmasabb erdők megtartása, épületmentesen történő megőrzése ugyancsak közérdek. Ezzel összhangban van az övezetre vonatkozó ajánlás is:

Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezetében beépítésre szánt terület kijelölése még kivételes esetben sem javasolt.

A kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezetének pontosításával összefüggésben konfliktust okoz, hogy a minősítés jogszabályi háttere hiányzik. A jelenlegi földminősítés rendszeréhez az övezet nem illeszkedik. Így a településrendezési tervek készítése során az övezet pontosítása ágazati jogszabály és adatszolgáltató államigazgatási szerv hiányában problémákat okoz.

Ennek a konfliktusnak a mérséklése érdekében a települések közvetlen környezetét kivettük az övezet területéből. Ez a föld védelme szempontjából problémát nem okoz, ugyanis a településrendezés során az övezet területétől függetlenül is figyelembe kell venni a termőföld védelméről szóló törvényt, amely kimondja, hogy a termőföldet más célra csak kivételesen – elsősorban a gyengébb minőségű termőföld igénybevételével – lehet felhasználni. A gyengébb minőségű termőföld ebben az esetben független a térségi övezettől.

A termőföld védelmével összefüggő övezet az **erdőtelepítésre alkalmas területek** övezete is. Erre az OTrT kötelezi a megyei területrendezési terveket. Az övezet kijelölése ágazati adatszolgáltatás hiányában a tervező feladata.

Megjegyzendő azonban, hogy az ágazati feladat megyei önkormányzatra történő átruházása nem törvényes eljárás, különösen akkor, ha az erdőterületek kialakítására vonatkozóan a megyéknek hatásköre nincs. Az erdőtelepítésre alkalmas területek erdőterületkérdésére vonatkozóan nincs törvényi, illetve ágazati szabályozás. Így az övezet a települések fejlesztési lehetőségét korlátozza, illetve nagy mértékben nehezíti, de az erdőterületek kialakítása lehet, hogy soha nem történik meg.

Az erdőtelepítésre alkalmas terület az erdőgazdálkodási térségből vezethető le. Az erdőgazdálkodási térség területét a terv úgy jelölte ki, hogy a már meglévő – mozaikos – erdőterületeket összefüggő erdőrendszerre fejlesztette. Ebből adódóan az erdőtelepítésre alkalmas terület övezete a meglévő erdőkön kívüli erdőgazdálkodási térség.

A megye erdőfejlesztése szempontjából azonban a vegyes területfelhasználású térségnek is kiemelt jelentősége van, hiszen ezen térség területén is lehetőség van jelentős erdőfejlesztésre is.

A termőföld védelme mellett komplex környezetvédelmi érdek a **roncsolt területek rehabilitációja**.

Az OTrT a megye területén országos jelentőségű komplex tájrehabilitációt igénylő területet nem jelölt ki. A térségi komplex tájrehabilitációt igénylő felhagyott bányaterületeket, tájsebeket a terv kijelölte.

A **termőföld minőségi védelmével** is összefügg a **nitratérzékeny területek kijelölése**. A nitratérzékeny területeket a terv a Dél-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság adatszolgáltatása alapján jelölte ki. A nitratérzékeny területen a vonatkozó jogszabályok szerinti környezetkímélő gazdálkodással nem csak a felszíni vizek, de a talaj, talajvíz nitrátszennyezése is megelőzhető.

A terv megalapozó munkarésze kijelöli az országos **Gyümölcs Termőhely Kataszter által érintett településeket** is. Ezt azért tartjuk fontosnak, mert a kataszter I. és II. osztályú földrészei beépítésre szánt területté nem minősíthetők. Ez az OTrT által meghatározott

szabály a racionális földhasználat mellett a gyümölcsstermesztésre alkalmas termőföldek védelmére ösztönöz.

Az OTrT az Országos Gyümölcsstermőhely Kataszter mellett a **borvidéki települések szőlő termőhelyi katasztere** I.-II. osztályú területeihez tartozó földrészek beépítésre szánt területté való átminősítését is tiltja. A 127/2009. (IX.29.) FVM rendelet 1. számú melléklete szerint a megye a Szekszárdi és Tolnai borvidék szőlőkataszteri területei által érintett.

A táji, természeti értékek védelmével is összefüggenek a **kiemelten fontos érzékeny természeti területek** által érintett területek. Ezt az övezetet ugyanis a 2003-as OTrT felhatalmazása alapján a hatályos megyei terv már kijelölte. A termőhelyi adottságokhoz igazodó, a táji, természeti értékek fenntartását szolgáló földhasználat támogatása a föld védelmével összhangban van.

Az Érzékeny Természeti Területekre vonatkozóan az NKP a következőket emeli ki:

„Az Érzékeny Természeti Területek (ÉTT) olyan extenzív művelés alatt álló területek, amelyek a természetkímélő gazdálkodási módok megőrzését, fenntartását, ezáltal az élőhelyek védelmét, a biológiai sokféleség fennmaradását, a tájképi és kultúrtörténeti értékek megővését szolgálják. Az ÉTT felülvizsgálat során - figyelemmel az időközben lehatárolt NATURA 2000 hálózatra - kialakult a Magas Természeti Értékű Területek (MTÉT) hálózata, melyeken a 2009-2013 közötti időszakban hozzáférhetők az ÚMVP AKG természetvédelmi célú zonális célprogramjai. A jogszabályi lehatároláson alapuló teljes ÉTT jóval nagyobb az MTÉT-nél, amely az ÚMVP AKG zonális természetvédelmi célprogramjaiban támogatott területeket jelenti.”

Az illetékes minisztérium adatszolgáltatása alapján az NKP III.-mal összhangban a terv sajátos megyei térségként már az MTÉT területet tartalmazza. Az erre vonatkozó ajánlás a természeti értékekhez, termőhelyi adottságokhoz igazodó környezetkímélő gondolkodásra ösztönöz.

Az **ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület** az OTrT új övezete, amelynek területét az OTrT ki is jelölte. Az övezet területét a megyei tervnek tehát át kellett vennie. Ennek következtében környezeti hatásának értékelésére lehetőség nincs, hiszen az OTrT-t az Országgyűlés környezeti értékelés ismeretében fogadta el.

Mivel a „környezetvédelmi” törvény és az NKP is hangsúlyozza az ásványi nyersanyagok védelmének fontosságát, így az övezet kijelölése a környezetvédelmi jogszabályokkal összhangban van.

A településrendezés során konfliktust okozhat, ha az övezet területe magterületre vagy ökológiai folyosóra fed rá, hiszen ott külszíni bányatelek nem létesíthető, meglévő bányatelek nem bővíthető, tehát külszíni műveléssel az ásványvagyon nem termelhető ki. Ennek az ellentmondásnak a feloldására, a későbbi félreértések elkerülésére az OTrT-vel összhangban hangsúlyozza az övezetre vonatkozó ajánlás, hogy:

A településrendezés eszközeiben ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület magterületen, ökológiai folyosó területén csak akkor jelölhető ki, ha az ásványi nyersanyag kitermelése nem külszíni műveléssel történik.

A tervben szereplő javaslatok hatása a levegő védelmére

Az OTrT a termőföld, mint természeti erőforrás védelmével, fenntartható használatával közvetlenül, illetve közvetve több övezet által is hangsúlyozottan foglalkozik, a levegő védelmére azonban egyetlen övezet sem utal.

A környezet védelméről szóló törvény 22.§ (1) bekezdése szerint a levegő védelme kiterjed a légkör egészére, annak folyamataira és összetételére, valamint a klímára.

Az NKP a települések levegőminőségének javításával összefüggésben a következőket hangsúlyozza:

„Az emberi tevékenységekből eredő levegőszennyező anyagok hatására megváltozik a levegő minősége. Ez a folyamat nem csak az ember és más élő szervezetek számára lehet káros, de kedvezőtlen hatású a természeti és az épített környezet elemeire is. Országos léptékben a termelés és fogyasztás szerkezete, a felhasznált energiahordozók mennyisége és minősége, az alkalmazott technológiák, és nem utolsósorban a közlekedés határozzák meg a levegőszennyező anyagok kibocsátásának alakulását.”

A térségi szerkezeti terv tervezett **közlekedési hálózata** tehát a levegő védelmét is szolgálja. A már meglévő és tervezett gyorsforgalmi utak (M6, M9), a tervezett főutak és a meglévő főutak településeket elkerülő szakaszai a települések levegőszennyezettségének csökkentését és zaj elleni védelmét is szolgálják. Ezen közlekedési elemek kiépítésével az érintett települések környezetminősége, életminősége javulni fog.

A térségi szerkezeti terv szerint a következő települések főúti és térségi mellékúti elkerülése tervezett:

Bátaszék, Alsónyék, Pörboly, Dunaföldvár, Simontornya, Pincehely, Dombóvár, Kaposszekcső, Nagydorog, Bikács, Tamási, Nagyszokoly, Ozora

A közlekedési hálózat tervezett elemeinek részletes ismertetését a környezeti értékeléshez szükségtelennek tartjuk, hiszen azokat a térségi szerkezeti terv, a területrendezési szabályzat melléklete és a közlekedési megalapozó munkarész is részletesen tartalmazza.

A levegő védelme szempontjából is meghatározóan fontos a megye **kommunális szilárd hulladékgazdálkodási** rendszereinek megvalósítása. A térségi hulladéklerakók (Cikó, Paks) a települési térségektől olyan távolságban találhatóak, hogy azok esetleges légszennyező hatása lakóterületeket nem érint. A regionális hulladéklerakók megvalósításával lehetőség nyílt a környezetvédelmi szempontból többszörös konfliktust okozó települési és kistérségi lerakók rekultivációjára, ami a levegő védelme szempontjából is kedvező.

A **Őcsényi repülőtér** a zajterhelés és levegőszennyezés szempontjából okozhat települési környezetvédelmi konfliktust. A megye hatályos területrendezési terve az OTrT-vel összhangban már kereskedelmi (nemzetközi) repülőtérre fejleszhető repülőtérként kijelölte Őcsény repülőtérét. A repülőtér területét és védőtávolságát a hatályos településrendezési terv tartalmazza. A repülőtér meglévőnek tekinthető és fejlesztésére környezetvédelmi kizáró ok nincs, ezért természetesen a szerkezeti terv is lehetőséget ad a fejlesztésére.

Mivel a közlekedési hálózat jelentősebb levegőszennyezést okozó elemeit, illetve a jelentős környezetszennyező repülőtér az OTrT már meghatározta, és a megyei terv további jelentős levegőszennyező létesítményeket nem jelölt ki, így a levegő védelme szempontjából a jelenleginél kedvezőtlenebb környezeti állapotot nem eredményezhet a terv.

A tervben szereplő javaslatok hatása a vizek védelmére

A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény 18. §-a szerint „a víz védelme kiterjed a felszíni és felszín alatti vizekre, azok készleteire, minőségére és mennyiségére, a felszíni vizek medrére és partjára, a víztartó képződményekre és azok fedőrétegére, valamint a vízzel kapcsolatosan – jogszabályban vagy hatósági határozatban – kijelölt megkülönböztetett védelem alatt álló (védett) területekre”.

A vizek védelmével és fenntartható használatával összefüggésben az NKP a következőket hangsúlyozza:

„Magyarország nagy hagyományokra visszatekintő, magas szintű vízpolitikával és vízgazdálkodási gyakorlattal rendelkezik. A vízpolitika központi kérdése a vízzel, mint nem helyettesíthető természeti készlettel és környezetbiztonsági tényezővel való átfogó és többcélú gazdálkodás. Az ország hidrológiai viszonyai lehetőséget biztosítanak a társadalom és a gazdaság kiegyensúlyozott fejlődéséhez, a társadalmi tevékenységek ugyanakkor jelentős hatást gyakorolnak mind a hidrológiai folyamatokra, mind a készletek mennyiségére és minőségére.”

A vizek védelmének fő célkitűzései:

- *„A Víz Keretirányelvvel összhangban 2015-ig a vizek „jó állapotának” elérése.*
- *A vizeknek a vízi és a vizektől függő szárazföldi ökoszisztémákban betöltött szerepének, és a vele történő gazdálkodás társadalmi megosztottságának összehangolása, a készletek mennyiségi és minőségi védelme (az ésszerű és takarékos vízhasználat elterjesztése, a vizek szennyezőanyag terhelésének csökkentése).*
- *A vízgazdálkodáson belül a vízvisszatartás, tározás feladatán túlmenően az árvízvédelmi védképesség megtartása, különös tekintettel a klímaváltozás következtében várható szélsőséges vízjárásra.*
- *Az árvizek és aszályok hatásának mérséklése a „jó állapot”, mint célkitűzés figyelembevételével.*
- *A vízkészletekkel összefüggő nemzetközi együttműködésben a területi szuverenitás tiszteletben tartása mellett a károkozás tilalmának, a szennyező fizet elvének és a méltányos részesedés jogának érvényesítése.”*

A megyei terv ezekkel a célkitűzésekkel teljes mértékben összhangban készült.

A vizek védelme szempontjából az OTrT két övezetet jelölt ki:

- kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi övezetet,
- felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területének övezetét.

A **kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezete** megegyezik a felszín alatti vizek védelméről szóló 219/2004. (VII.21.) Kormányrendelet szerinti területtel. A megye területén több kisebb terület érintett az övezet által a Duna mentén és Szekszárd térségében. Az OTrT az övezetre csak a bányászati tevékenységre vonatkozóan állapít meg szabályt, ez mellett azonban az övezet területére, illetve a megye teljes területére is alkalmazni kell a 219/2004. (VII.21.) Kormányrendeletben foglalt előírásokat. Az övezetek területén a megyei területrendezési terv területfelhasználási változást nem tervez, így a terv a kiemelten érzékeny területre kedvezőtlen hatással nincs.

Az OTrT által kijelölt **felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területének övezete** a megyében a Duna vízgyűjtő területéhez tartozó, Szekszárdtól délre eső terület.

A megyei területrendezési terv az OTrT-vel összhangban a vízgyűjtőterületek által érintett településeket jelöli ki, a településrendezési tervekben kell a vízgyűjtőterület pontos területét meghatározni.

Az övezet területére vonatkozóan a szennyvíz bevezetésére és tisztítására vonatkozóan határoz meg szabályokat a terv, amelynek lényege, hogy a védett vízgyűjtő területre kívülről csak akkor szabad szennyvizet bevezetni, ha annak tisztítása a vonatkozó jogszabályoknak megfelel. Az övezeten belül a szennyvíztisztítás hatásfokának a 28/2004. (XII. 25.) KvVM rendeletben megállapított határértékei szerint kell megfelelnie.

Az övezet területétől függetlenül a vizek védelme érdekében alkalmazni kell a felszíni vizek minősége védelmének szabályairól szóló 220/2004. (VII.21.) Kormányrendelet előírásait is. A rendelet előírásaival a terv egyetlen ajánlása, intézkedése sincs ellentétben, sőt az ajánlások a felszíni vizek védelmét is szolgálják a megye teljes területén.

A felszíni vizek védelmét is szolgálja a megye szerkezeti tervén a Duna mentén kijelölt **vegyes területfelhasználású térség**, amelyre vonatkozó irányelvek között a vizek védelme is kiemelésre került. Fontos irányelv továbbá, hogy a terv az erdőterületek arányának növelésére, a környezetkímélő gazdálkodásra ösztönöz a területfelhasználási egységen belül. Ezen terület érzékenységét hangsúlyozza a táj terhelhetősége fejezet is, amely megkülönböztetett figyelmet fordít a folyó menti tájra.

A vizek védelmét hangsúlyozza a terv a **nitrátérzékeny területek** kijelölésével is, ahol a mezőgazdasági használatot a vizek mezőgazdasági eredetű nitrát-szennyezéssel szembeni védelméről szóló 27/2006. (II.7.) Kormányrendelettel és az 59/2008. (IV.29.) FVM rendelettel kell összehangolni. Nitrátérzékeny területeken az övezetre vonatkozó ajánlás is hangsúlyozza, hogy az FVM rendelet Helyes Mezőgazdasági Gyakorlat kötelező előírásait a gazdálkodás során be kell tartani.

A terv kijelöli továbbá – a hatályos megyei tervvel összhangban – a **nagyvízi meder** övezetét, amely területeken a vonatkozó jogszabályok szerint az épületek kialakítása fokozottan korlátozott, ami ugyancsak szolgálja a vízvédelmet is.

A tervben szereplő javaslatok hatása a hulladékgazdálkodás helyzetére

A hulladékgazdálkodás keretén belül a megyei terv feladata az OTrT szerint a térségi hulladéklerakó hely kijelöléséhez vizsgálat alá vonható terület övezetének kijelölése.

A tartalmi követelmények szerint a térségi szerkezeti terven ábrázolni kell a veszélyes hulladék ártalmatlanítót, radioaktív hulladék-lerakót és a térségi hulladéklerakó helyeket. A megye területén az OTrT radioaktív hulladék-lerakót jelölt ki, amely Bátaapáti területén már üzemel, illetve további kiépítés alatt áll. A radioaktív hulladéktároló kiépítése országos jelentőségű környezetvédelmi probléma végleges megoldását jelenti. A regionális hulladékgazdálkodási rendszerek keretében egyetlen regionális hulladékgazdálkodási központ található a megyében Cikó közigazgatási területén. Térségi hulladéklerakó kialakítását tervezi továbbá Paks.

Mivel a megye **kommunális hulladékgazdálkodási rendszerei kialakultak**, így hosszú távon nincs szükség további hulladéklerakók kialakítására. Ezért a terv térségi hulladéklerakó

hely kijelöléséhez vizsgálat alá vonható területet nem jelölt ki. Mivel a térségi hulladéklerakók kijelölése környezeti hatásvizsgálat alapján történt, így azok területi környezeti hatásvizsgálata szükségtelen.

A tervben szereplő javaslatok hatása a tájra

A tájvédelemre vonatkozó előírásokat meghatározóan a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 6. és 7. §-a határozza meg. A szabályozás lényege, hogy a tájhasznosítás során meg kell őrizni a tájak természetes és természetközeli állapotát, a tájak esztétikai értékeit, a táj jellegét, egyedi tájértékeket. A területrendezés során kiemelt figyelmet kell fordítani a természeti értékek, rendszerek, a tájképi adottságok, tájértékek megőrzésére.

A terv a természet védelméről szóló törvény tájvédelemre vonatkozó előírásainak megfelelően készült.

Az NKP a tájszerkezet, tájjelleg, tájpotenciál védelmével összefüggésben a következőket tartalmazza:

„A természet védelme nem csupán a védett területekre, hanem a nem védett területekre, a táj egészére is ki kell terjedjen. Ez a területi és ágazati tervezésen túl az egyes területhasználatok környezatkímélő és a táji értékek megőrzését biztosító gyakorlatán keresztül biztosítható. A táj szerkezetét, jellegének, ökológiai, ökonómiai és tájéстетikai potenciáljának megőrzésére célszerűen kiterjedő területi tervek közül megtörtént az OTrT törvény felülvizsgálata, amelyben a tájképvédelmi övezetek és az országos ökológiai hálózat (azaz a Nemzeti Ökológiai Hálózat) szabályozása jelent előrelépést. A nem védett tájak megőrzésében kevés előrelépés történt. A kedvezőtlen mezőgazdasági szerkezet és a hagyományos tájszerkezet és tájjelleg fenntartásában szerepet játszó tevékenységek támogatásának hiánya rontották a tájpotenciált.

Cél:

- *A természet- és tájvédelmi érdekek érvényesítése a terület- és településfejlesztés és -rendezés, az ágazati tervezés (különösen mező- és erdőgazdálkodás, vízgazdálkodás, közlekedés és egyéb műszaki infrastruktúra-fejlesztés) során, valamint az adó- és támogatáspolitikában.”*

A cél elérése érdekében szükséges intézkedések:

- *Az OTrT törvény alapján a megyei területrendezési tervekbe a fenntartható területhasználat, az országos ökológiai hálózat és a táj védelmét be kell építeni.*
- *A megyei területi tervekben a természet- és tájvédelmi szempontok érvényesítése.*

Tolna megye új területrendezési terve a tájvédelemre vonatkozó kormányzati és önkormányzati intézkedési célt teljesítette. A megye térségi szerkezeti terve, térségi övezetei, sajátos megyei térségei, ajánlásai az NKP tájvédelemre vonatkozó céljával teljes mértékben összhangban van.

A térségi szerkezeti terv területfelhasználási rendszere figyelembe veszi a természeti értékek, rendszerek védelmét. Vegyes területfelhasználású térségként hangsúlyozza a Tolnai dombvidék, a Duna mente térségének ökológiai rendszerben betöltött kiemelt jelentőségét a térség tájképi értékekben való gazdagságát, táji- természeti érzékenységét.

Az egyes területfelhasználási egységekre vonatkozó irányelvek kiemelten hangsúlyozzák a tájvédelem, a történeti hagyományokon alapuló természeti adottságokhoz igazodó több funkciós tájgazdálkodás jelentőségét. A mezőgazdasági térségen belül kiemeli a mezőgazdasági területek tájképi, természeti értékeit is figyelembe vevő differenciált szabályozásának szükségességét.

A megyei terv OTrT szerinti övezeti rendszerén belül a tájképvédelmet közvetlenül az **országos és térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezetei** szolgálják. Közvetve azonban az országos ökológiai hálózat övezeteinek, a térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezetének, a világörökségi terület, történeti települési terület övezetének is van tájvédelmi jelentősége.

A sajátos megyei térségek közül pedig a térségi jelentőségű építészeti örökség területei, a Natura 2000 területek, MTÉT területek, a szélerőmű telepítés szempontjából vizsgálat alá vonható terület kijelölése és az azokra vonatkozó ajánlások a tájvédelem szempontjából is meghatározóan fontosak.

A tájképvédelmi övezetek kiemelt jelentőségét az is igazolja, hogy a legtöbb szabályozási ajánlás erre a két övezetre vonatkozik. A megfogalmazott 22 ajánlás a területfelhasználás táji, természeti értékeket is figyelembe vevő differenciált településrendezési szabályozására, a történeti hagyományokon alapuló mezőgazdasági használat fenntartására, az építményi funkciók és a sajátos területhasználatok összehangolására, tájrehabilitációjára ösztönöz.

A tervben szereplő javaslatok hatása az épített környezetre

A környezet védelméről szóló törvény 24.§-a szerint „az épített környezet védelme kiterjed a településre, az egyedi építményekre és műszaki létesítményekre.”

A terv OTrT-vel összhangban lévő rendelettel elfogadandó munkarészeinek az épített környezet védelmével összefüggő mondanivalója nincs. Ez azonban nem a megyei terv, hanem az OTrT és a tartalmi követelmények hibája. A terv határozattal elfogadandó irányelvei és ajánlásai részletesen foglalkozik az épített környezet védelmével is.

Az épített környezet védelme a településrendezés eszközeiben érvényesíthető, így meghatározóan települési önkormányzati hatáskör. Talán ennek tudható be, hogy az OTrT az épített környezet védelmével közvetlenül nem foglalkozik, azzal összefüggő övezetet nem határozott meg. A kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő terület két térségi övezete a világörökség és világörökség-várományos terület övezete és a történeti települési terület övezete azonban az épített környezet védelmét is szolgálja. Tolna megye területén csak történeti település található, az azokra vonatkozó OTrT szerinti szabályok és a terv szerinti ajánlások az épített környezet fokozott védelmét szolgálják. A sajátos megyei térségek közül a védendő szerkezetű települések és az azokra vonatkozó ajánlások meghatározóan az épített környezet védelmét szolgálják.

Az épített környezet védelmét szolgálják a terv települési térségre, ezen belül a városias települési térségre és a hagyományosan vidéki települési térségre vonatkozó irányelvei.

Az ajánlások közül az épített környezetre vonatkozó javaslatokat tartalmaz:

- a térségi területfelhasználási kategóriákra vonatkozó általános célok,
- az együtt tervezhető térségre vonatkozó ajánlások,
- a gazdaságfejlesztés térségeire vonatkozó ajánlások,
- a turizmusfejlesztés térségeire vonatkozó ajánlások.

Ezen kívül az országos és térségi jelentőségű tájképvédelmi övezetre vonatkozó ajánlások között is megtalálhatók az épített környezetre vonatkozó ajánlások a települések és a táj harmonikus egységének megőrzése érdekében.

A tervben szereplő javaslatok hatása a kulturális örökség védelmére

A megye hatályos területrendezési terve és a jelenlegi felülvizsgálat helyzetelemzése részletesen feltárta a kulturális örökség értékeit, a térségi jelentőségű műemlékeket, régészeti területeket és az épített környezet értékeit egyaránt. A hatályos területrendezési terv elfogadása óta eltelt időszakban módosított Országos Területrendezési Terv új országos övezetként bevezette és kijelölte a **kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő terület** övezetét, amelyet a megyei területrendezési tervnek világörökség és világörökség-várományos terület vagy történeti települési terület övezetébe kell besorolnia. Az ágazati adatszolgáltatás szerint Tolna megye területén mindkét övezet megtalálható. A terv az OTvT szabályozása szerint nem a ténylegesen védett vagy védendő területeket jelöli ki, hanem az érintett települések teljes igazgatási területét. A történeti települések településképvédelmi területét a településrendezési tervben kell kijelölni.

A **történeti települések és világörökség-várományos területek** körét megyei terv nem bővítheti. A helyzetelemzés során azonban kiderült, hogy további térségi jelentőségű értéket képviselő települések kiemelése is fontos. A **térségi jelentőségű építészeti örökség területei** közé településkép-védelmi településszerkezeti szempontból érzékeny települések kerültek. A terv felhívja a figyelmet arra, hogy ezen települések településrendezési eszközeiben is fokozott figyelmet kell fordítani az értékvédő szabályozásra. A történeti települések védelmét szolgálja a településkép-védelmi övezet kijelölésének kötelezettsége.

A tervben szereplő javaslatok hatása az élővilágra – a biológiai sokféleségre

A NKP a biológiai sokféleség megőrzésére, a természet- és tájvédelemre vonatkozóan a következőket határozza meg:

„A társadalom folyamatosan növekvő terület-, energia- és anyagigénye miatt a természeti környezet és az élő rendszerek egyre súlyosabb terheléseknek vannak kitéve. A legfőbb veszélyeztető tényező az élőhelyek csökkenése, feldarabolódása, pusztulása; a környezetszennyezés, a nem megfelelő földhasználatból fakadó túlhasznosítás, az özönfajok terjedése és az éghajlatváltozás. Az ENSZ égisze alatt közzétett jelentés, a Millenniumi Ökoszisztéma Jelentés eredményei bizonyítják életmódunk pusztító hatásait a természeti környezetünkre. Földünk élő rendszereinek az emberiség számára nyújtott legalapvetőbb szolgáltatásai, amelyek az emberi társadalom és gazdaság fennmaradásához szükséges javakat és feltételeket nyújtják - az olyan ökoszisztéma szolgáltatások, mint az élelmiszerek, tüzelő- és rostanyagok, gyógyszerek, környezeti folyamatok szabályozása, a talaj termékenységének fenntartása stb. - egész Földünkön sérültek.

Fő célkitűzések:

- *A védett természeti területek állapotának megőrzése és javítása (ehhez kapcsolódóan a hazai jogszabályoknak és a nemzetközi követelményeknek megfelelő működtetés feltételeinek megteremtése).*
- *A biológiai sokféleség megőrzésének és helyreállításának elősegítése a védett természeti területeken kívül is.*
- *A biológiai sokféleség fenntartható használata.*
- *A biológiai sokféleség megőrzése, mint prioritás beépítése a különböző politikákba, tervekbe és programokba (különösen: mezőgazdaság, erdészet, halászat, területrendezés, infrastrukturális fejlesztések (energia, közlekedés), ipar, turizmus, bányászat, nemzetközi kereskedelem stratégiájába és programjaiba).”*

A hatályos megyei területrendezési terv készítése óta eltelt időszak jelentős jogszabályi változása, hogy a módosított OTrT az **ökológiai hálózat** teljesen új övezeti rendszerét vezette be. Az OTrT kijelölte az ökológiai hálózat területét, amelyet a megye területrendezési tervének magterület, pufferterület és ökológiai folyosó övezetre kell felbontania. Az övezetek kijelölése a Vidékfejlesztési Minisztérium adatszolgáltatása alapján történt. Az OTrT az országos ökológiai hálózat övezeteire vonatkozóan a bányászati tevékenységre, a beépítésre szánt területek kijelölésére, a közművezetésekre, a közlekedési infrastruktúra hálózatokra vonatkozóan fogalmaz meg korlátozásokat.

A terv azonban az ökológiai hálózat kiemelt területeire vonatkozóan ajánlásokat is megfogalmaz:

- magterületre
- az ökológiai folyosóra
- a Natura 2000 területekre

Ezek az ajánlások a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvénnyel összhangban a természeti örökség, az élővilág védelmének prioritásával készültek.

Az ökológiai hálózat jelentőségét hangsúlyozza a terv a megye szerkezeti tervében is azzal, hogy a dombvidéki és folyó menti, természeti értékekben gazdag tájegységeket olyan **vegyes területfelhasználású térség**ként jelölte ki, ahol a biológiai sokféleség fokozása az erdőterületek növelésével biztosítható.

Az élővilág védelme, a természetvédelmi oltalom alatt álló területek „háborítatlanságának” megőrzése szempontjából kiemelten fontos vizsgálni a terv tervezett közlekedési hálózatának egyes elemeit.

A térségi közlekedési hálózatot a térségi szerkezeti terv az OTrT-vel és a hatályos megyei területrendezési tervvel összhangban jelölte ki.

A közlekedési hálózat tervezett elemei védett természeti területeket Natura 2000 területeket és az ökológiai hálózat megterületeit nem érintik.

Közvetve az élővilág védelmét, a táj biológiai sokféleségének változatosabbá tételét, a természeti, táji értékek védelmét is szolgálják a terv övezetei és az övezetekre vonatkozó ajánlások:

- országos jelentőségű tájképvédelmi területek
- térségi jelentőségű tájképvédelmi területek
- kiváló termőhelyi adottságú erdőterületek
- erdőtelepítésre alkalmas területek
- térségi komplex tájrehabilitációt igénylő területek

A megye sajátos térségei közül a védett természeti területeken, a Natura 2000 madárvédelmi területeken és Natura 2000 természetmegőrzési területeken kívül az élővilág védelme, a természeti értékek védelme szempontjából is jelentősége van a szélerőmű telepítés szempontjából vizsgálat alá vonható térségnek.

A TERÜLETRENDEZÉSI TERV TÁRSADALMI, GAZDASÁGI HATÁSAINAK ÉRTÉKELÉSE

A társadalmi – gazdasági hatásvizsgálat módszere

A társadalmi-gazdasági hatásvizsgálat feladata a rendezési terv területhasználatot, településhálózatot és környezeti állapotot érintő hatásainak és következményeinek feltárása, illetve a szabályozási előírások alkalmazásától várható következményeknek a számbavétele a társadalmi – gazdasági folyamatokra gyakorolt várható hatások fényében.

A területrendezési terv műfajából következik, hogy hosszú távra tekint, tehát a hosszútávon elérhető célok irányába tereli a folyamatokat és a hosszútávon érvényesítendő érdekek horizontján fejt ki hatását. Ebből következik, hogy gyakran összeütközésbe kerül a rövid távú érdekekkel.

Másik sajátos dimenziója a területi és társadalmi lépték nagyságrendje. A megyei területrendezés a lokális és az egyéni érdekek szintje fölött, sok esetben látszólag azok ellenére fejt ki hatását, de valójában a nagyobb közösség átfogó érdekeinek, fenntartható létfeltételeinek biztosítására irányul.

A területrendezési terv hatásmechanizmusának kifejtése előtt szükséges néhány általános tényt leszögezni:

- A hosszú távú célok gyakran ütköznek rövid távú érdekekbe.
- Az ösztársadalmi- és közérdekek gyakran ütköznek a helyi, illetve az egyéni érdekekkel.
- A környezet megóvása gyakran ütközik gazdasági érdekekbe.
- A hosszú távú célok következetes megvalósításával a rövid távú érdekellentétek elsimulnak.

A táj- és területhasználatot akár pontszerűen megváltoztató (konkrét beruházások), akár folyamatában kormányozó (területrendezési terv) beavatkozások, egymástól erősen **eltérő előjelű hatásokat válthatnak ki**. E hatásokat *többféle dimenzió* mentén írhatjuk le:

1. *érdekszintek: egyéni, helyi (állandó lakosok, üdülő tulajdonosok, ingázók, turisták), térségi (kistérségi, regionális), országos, nemzetközi (globális)*
2. *érdektípusok: ökológiai, gazdasági (egyéni, ágazati), társadalmi*
3. *időhorizont: rövid távú és hosszú távú*

A területrendezéssel összefüggő szempontok rendszerezése a hatásvizsgálati elemzéshez

Érdekszint időhorizont	Mi az érdeke? (ökológia-környezet-társadalom- gazdaság)	Érdekérvényesítés eszköze
Egyéni rövidtáv	magas jövedelem/haszon	munkahely, nyereséges vállalkozás
hosszútáv	biztos egzisztencia, kiegyensúlyozott életszínvonal; egészséges környezet	előnyös munkaerő piaci pozíció (képzés), egészséges életmód
Helyi rövidtáv	költségvetés kiegyensúlyozása	pl. önkormányzati területek értékesítése
hosszútáv	stabil helyi társadalom és gazdaság; vonzó lakó- és gazdasági környezet, tudatos településfejlesztés	környezettudatos beavatkozás, helyi szabályozási terv következetes betartása

Érdekszint időhorizont	Mi az érdeke? (ökológia-környezet-társadalom- gazdaság)	Érdekérvényesítés eszköze
Térségi rövidtáv	Központi források elérése	települések társulása/szövetsége
hosszútáv	gazdasági eltartó erő növelése, fenntartható fejlődés biztosítása	térségi adottságok (környezeti-társadalmi- gazdasági) egyesítése, ökológiai egyensúly védelme (Területrendezési Terv)
Országos rövidtáv	Gazdasági egyensúly megteremtése	költségvetési „nadrágszj” politika
hosszútáv	életminőség általános emelkedése, társadalmi-gazdasági-ökológiai egyensúly fenntartása	kormányprogram, parlamenti törvényalkotás
Globális rövidtáv	globális méretű konfliktusok és katasztrófák elhárítása	nemzetközi együttműködés és egyezmények
hosszútáv	a Föld biológiai fajfenntartó képességének megőrzése = fenntartható társadalmi –gazdasági fejlődés érdekében	nemzetközi szervezetek és egyezmények

A megyei területrendezési terv hatásmechanizmusa a táblázaton belül szürkével kiemelt síkokon mozog.

Mivel a területrendezési terv következményei hosszútávon és jórészt közvetett módon éreztetik hatásukat, ezért a hatásértékelés lényegében egy olyan érvrendszer, amely a terv cél- és eszközválasztásait magyarázza és indokolja a várható hatások, következmények bemutatásával. **A hatásvizsgálat feladata világossá tenni azokat az implicit összefüggéseket (hatásmechanizmusokat), amelyek a probléma felismerésétől a probléma kezeléséhez vezető megoldásokig vezetnek a tervezés során.**

A megyei terv eszközrendszere direkt módon a területhasználat és a kapcsolati hálózat lehetséges formáit képes befolyásolni. Ezáltal a környezet minőségére van elsősorban befolyása, míg **a társadalmi és gazdasági következményekre csak közvetett ráhatással bír.**

Az OTrT alapján készített megyei területrendezési terv a védelmi és a funkcionális területhasználat összehangolására törekszik. Az OTrT-ben meghatározott övezetek lehatárolásán túl, sajátos megyei térségeket határol le, az egyes térségek speciális védelmi – funkcionális szerepköre alapján. A sajátos megyei térségek csak a területrendezési irányelvekről, ajánlásokról és intézkedésekről szóló határozatban szerepelnek. A sajátos megyei térségek területén a határozatban megfogalmazott ajánlások és intézkedések az adottságokhoz igazodó fejlesztési lehetőségeket biztosítják.

Tolna megye területrendezési tervének társadalmi-gazdasági összefüggésben az alábbi - egymással részben összefüggő – főbb területi folyamatok kezelésére kell vállalkoznia:

- *A zsákfalvak, aprófalvas térségek elszigeteltségének oldása, a megye két – keleti, illetve nyugati – része közötti átjárhatóság növelése (közlekedési hálózat fejlesztése, kapcsolatok erősítése);*
- *Szekszárd és környéke település-együttes együtt tervezése, valamint térségi jelentőségű gazdaságfejlesztési térség Duna-völgye, illetve Dombóvár – Kaposvár fejlesztése ez utóbbi a szomszédos Somogy megyével együttműködve;*

- *Kiváló termőhelyi adottságú erdőterületek, térségi jelentőségű árutermelő mezőgazdasági és gyümölcsstermő területek térségében, valamint a borvidéki területeken a termőhely, a termőföld adottságainak optimális hasznosítása;*
- *A meglévő és tervezett ipari parkok illetve logisztikai központok által érintett térségek/települések területpazarló, természetes környezetet károsító területfejlesztési gyakorlatának kanalizálása;*
- *A turisztikai szempontból fontos térségek, illetve központok fejlesztési lehetőségeinek biztosítása és elősegítése.*

A megyei területrendezési terv céljai és javaslatai

A megyei területrendezési terv szabályzatában lefektetett előírások elsődleges és egyöntetű célja a megye teljes területére vonatkozóan olyan terület-felhasználási feltételeket biztosítani, amelyek révén a táji, természeti, ökológiai és kulturális értékek megőrzése, illetve az erőforrások védelme és kihasználása, valamint a társadalmi – gazdasági szempontból fenntartható fejlődés biztosítható.

Az országos és térségi övezetek egyfelől, a sajátosan megyei övezetek másfelől, valamint az egyes övezetekre alkalmazott rendeletek és határozatok (intézkedési javaslatok) tartalmazzák azokat a „garanciákat”, amelyek a fenti célok hosszabb távú érvényesítését szolgálják megyei szinten.

A megyei terv vizsgálati szakaszát lezáró dokumentum (Vizsgálat) részletesen ismerteti és elemzi a tervezési területre jellemző társadalmi és gazdasági adatokat. Ezek alapján feltárja a területi egyenlőtlenségeket, illetve az ebből adódó és kezelést igénylő konfliktusokat. A tervi megoldások a helyzetfeltárára alapozva kerültek kidolgozásra.

A feltárt társadalmi konfliktusok címszavakban a következők:

- a népesség csökkenése
- a népesség elöregedése
- aprófalvak elnéptelenedése
- a települések felében nincs óvoda, nincs iskola, 60%-ában nincs orvos
- kistérségek közötti egyenlőtlenségek: a Tamási kistérség minden szempontból fejletlenebb a megye többi kistérségénél
- a megye elmaradása az országos átlagtól fokozódik (pl. demográfiai mutatók, átlagjövedelem)

A feltárt gazdasági konfliktusok címszavakban a következők:

- ipar stagnálása, ipari termelés csökkenése
- alacsony 1 főre jutó GDP
- megyén belül a gazdasági teljesítmények területi különbségeinek fokozódása
- fő közlekedési útvonalaktól távol eső térségek teljesen kiesnek a gazdasági fejlesztői szándékok látóteréből
- turizmus adottságainak alacsony szintű hasznosítása,
- turisztikai termékfejlesztés szétforgácsoltsága, területi összehangolás hiánya

A szabályozási előírások környezetre gyakorolt hatása önmagáért beszél, hiszen a környezet védelmét direkt módon képes biztosítani a területrendezési terv. **A társadalmi – gazdasági hatások ennél áttételesebben jelentkeznek.** Sok esetben nehéz belátni, hogy a területrendezési tervben kialakított övezeti rendszeren belül miért vannak túlsúlyban a különféle szintű táj- és természeti védettséget élvező területek. Némileg leegyszerűsítve a választ, azért, mert ilyen módon biztosítható a területrésztlet optimális használata, vagyis az, hogy **az adott földrészleten az a tevékenység, illetve használati mód kapjon prioritást, amelyre az a terület a legalkalmasabb.** A terület-felhasználás optimalizálására való törekvés a hosszútávon fenntartható társadalmi – gazdasági működés (fejlődés) feltételeit hivatott biztosítani. A Borvidéki területek optimális termőhelyein szőlőt kell művelni, a kiváló adottságú gyümölcsstermelő területeken gyümölcsöt kell termelni, a kedvező szántóföldi árutermelésre alkalmas földeket mezőgazdasági árutermelésre kell használni, az intermodális kapcsolódási pontokon ipari és raktározási-elosztási tevékenységet érdemes folytatni, új lakóterületeket lehetőség szerint a kialakult lakóterületekhez kapcsolódva tanácsos kijelölni, stb. Ezekén túl, szükséges még az infrastrukturális hálózatok számára szükséges területet is biztosítani. A fennmaradó természeti területek – vizek, erdők, ökológiai folyosók, természet közeli élőhelyek, táj- és kulturális örökségvédelmi területek – védelme egyszerre környezeti, társadalmi és gazdasági érdek. A fenntartható fejlődés záloga a természeti erőforrások valóságos védelme az oda nem illő, káros használattól. A természeti erőforrások védelme és optimális hasznosítása kényes egyensúlyt alkot. A környezet használata a társadalmi és gazdasági érdekeknek van alárendelve, ezért fontos **a területrendezési terv szabályozó és kiegyensúlyozó szerepe, amely a rövidtávú és egyedi érdekekkel szemben, a hosszú távú és általános érdekeket helyezi előtérbe.** Ezért, pl. a kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezetébe nem enged sertéshizlaldát vagy libafarmot telepíteni. A területrendezési terv tervlapjai pontosan lehatárolják az egyes területhasználati módok térségeit.

A megyei területrendezési szabályzatban meghatározott *térségi övezetek* az országos szintű szabályozás (Országos Területrendezési Terv) Tolna megye területére vonatkozó előírásainak felelnek meg. Az ezekre az övezetekre vonatkozó előírások az országos szintű érdekeknek megfelelően szabályozzák a területhasználati módokat, ezekre a megyei terv nincs befolyással a magasabb szintű terv (OTrT) kötelező alkalmazása értelmében.

A Megyei Területrendezési Tervben lehatárolt sajátosan megyei övezetek a megyei érdekek mentén kerültek kialakításra. Fontos hangsúlyozni, hogy **az egyes települések fejlődését a megyei terv nem gátolja, hiszen az egyes övezetekre vonatkozó előírások ugyan nevesítik a korlátozásokat, de tudnivaló, hogy ami nem szerepel a tiltott tevékenységek között, azt szabad gyakorolni.** A terv készítése során a tervezők figyelembe vették az egyes települések területrendezési terveiben megjelenő fejlesztési igényeket, illetve a konzultációkon és egyeztetéseken felmerülő helyi igényeket. **A megyei területrendezési terv elsőrendű feladata az, hogy úgy biztosítsa az egyes települések fejlődését, hogy az összhangban legyen a kistérségi, a megyei, sőt az országos hosszú távú érdekekkel is.**

A területfejlesztésről és területrendezésről szóló hatályos törvénnyel összhangban **a megyei közgyűlés ajánlásokat fogalmaz meg a települési önkormányzatok számára a településrendezési eszközökre vonatkozóan.** Az ajánlások célja egyrészt a különböző jogszabályok alapján, egymástól függetlenül elrendelt korlátozások közötti összhang megteremtése, másrészt a koncepciókban és stratégiákban elfogadott célok és elképzelések, valamint a megyei területrendezési és területfejlesztési döntések és sajátos megyei térségi érdekek érvényesülésének elősegítése.

A Tolna megyei területrendezési terv *közlekedési tervlapján* szereplő új közlekedéshálózati elemek, mint pl. Paks (M6) és Tamási térsége közötti térségi jelentőségű mellékút megteremtése, valamint az egyes települések (mikro térségek) közötti kapcsolathányok megoldása, a megye lakosságának érdekeit szolgálja. **A megye nyugati része gazdasági elmaradottságának egyik fő oka a közlekedési árnyékhelyzet, az országos fejlődési centrumoktól való jelentős távolság.** A tervezett M9-es gyorsforgalmi út kelet-nyugati irányban halad majd át a megye déli részén.

A megye legértékesebb természeti adottságai az erdők, a termőföld, a felszíni vizek, a védett természeti értékek (Duna-Dráva Nemzeti Park, Dél-Mezőföldi Tájvédelmi Körzet, Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzet). Ezeknek az adottságoknak a védelme, illetve fenntartható használatának biztosítása hosszú távú érdeke a megye lakosságának. A megyei terv megfelelő övezeteire vonatkozó előírások (lehetőségek és korlátozások) az optimális terület/táj használat biztosítását szolgálják. A természeti erőforrások fenntartható hasznosítása és megfelelő védelme, a mai és a jövő generációk számára, egyszerre társadalmi és gazdasági érdek. A térségi szerkezeti terven vegyes terület-felhasználású térségbe sorolt területek bővítésével az egyes települések szabadabb kezut kapnak az egyes terület részletek erdőgazdálkodási vagy mezőgazdasági térségbe sorolására, illetve a kötelezően fenntartandó 85%-on felüli részen bármely települési terület-felhasználási egység kijelölésére (kivéve nagyvárosias lakóterület). A terv ajánlásai szerint a védett természeti területek által érintett települések, és a történeti települések területén a településrendezés eszközrendszerével megelőzendő minden olyan tevékenység megtelepedése, mely a terület természeti, táji értékeinek megőrzését és turisztikai hasznosítását, valamint a kulturális örökség védelmét veszélyeztetheti, illetve a korábbinál jelentősen nagyobb forgalmat vonz a településre és térségébe. (Pl. a helyi ellátáshoz, energia- és vízgazdálkodáshoz, a komplex tájgazdálkodáshoz és alapvető lakossági szolgáltatásokhoz nem kapcsolódó gazdasági-logisztikai tevékenységek).

Társadalmi és gazdasági szempontú intézkedések és javaslatok

A megyei területrendezési terv céljainak megvalósulása esetén **közvetett vagy közvetlen negatív hatás társadalmi és gazdasági szempontból nem várható,** a káros hatások elkerülésére vagy ellentételezésére vonatkozó javaslatok és intézkedések megfogalmazása nem indokolt. A sajátos megyei övezetekre vonatkozó ajánlások tartalmazzák azokat a javaslatokat, amelyeket a tervezők szerint figyelembe kell venni az alacsonyabb szintű tervek kidolgozása esetén.

A tervben szereplő javaslatok társadalmi szempontú elemzése:

A népesség életminősége, szociális helyzete és egészségi állapota – egyebek között - a környezet állapotával, valamint a megfelelő közlekedési és települési infrastruktúra biztosításával hozható összefüggésbe. A településeket elkerülő új útszakaszok, a tervezett térségi jelentőségű mellékutak, valamint a zsáktelepülések számának csökkentését célzó új összekötő utak megépülésével az érintett lakosság életkörülményei, munkába járási, szabadidő eltöltési, szociális kapcsolati lehetőségei nagymértékben javulni fognak. A megyei terv a közlekedési infrastruktúra fejlesztésén túl, nem tartalmaz a környezeti állapotokat károsan befolyásoló elemeket.

A környezet minőségét elsődlegesen szem előtt tartó tervezői szemlélettel készült területrendezési terv pozitív hatással bír a társadalom biztonságérzetére, amennyiben óvja-védi a káros hatásoktól a lakó- és rekreációs területeket, illetve biztosítja a mezőgazdasági áruterelés és más gazdasági tevékenységek, valamint a természetvédelmi területek kiegyensúlyozását.

A megyei terv módosítása során a **hatályos településszerkezeti tervek tartalmának feldolgozásával** készült területhasználat, megyei szerkezeti terv társadalmi szempontból jogbiztonságot biztosít azáltal, hogy a települési önkormányzatok által elfogadott települési területhasználatot figyelembe vette és így visszatorolásokra nem kerül sor.

A megyei szerkezeti tervbe „új elemként” „vegyes” területfelhasználási térség került kijelölésre az OTrT-ben megfogalmazott felhatalmazás szerint a Tolna megyei sajátosságok figyelembevételével. A „vegyes” területfelhasználási kategória alkalmazása a települések számára nagyobb lehetőséget ad a külterület hasznosításához és támogatja a települések fejlesztési lehetőségét.

Az erdőgazdálkodási térség új OTrT-hez képest történő növelése és a hatályos megyei tervhez való csökkentése társadalmi szempontból azért kedvező, mert összességében a rendkívül fontos erdőterület nő, ugyanakkor az egyes településeken a kedvező táji potenciálnak megfelelően megmarad a lehetőség a mozaikos, multi funkciójú tájhasználatra. Az erdőszítéssel egyrészt csökkennek a mezőgazdaság által felhagyott parlagterületek, másrészt a korábbi OTrT-ben lévő erdőterületek vegyes kategóriába sorolásával a döntés – a tájhasználat fejlesztésére bizonyos mértékig – a települési szintre kerül vissza.

Az OTrT-ben – a 2008-as módosítás során – megváltozott területfelhasználási kategóriák keretében **egységes mezőgazdasági térség került lehatárolásra a megyei tervben**. Az összevont mezőgazdasági kategória alkalmazása nem jár kedvezőtlen hatással a térség, illetve a települések társadalmára.

A megyei szerkezeti terv és területrendezési szabályozás a korábbinál takarékosabb területfelhasználásra ösztönöz azzal, hogy korlátozza a mező- és erdőgazdasági térségben újabb beépítésre szánt területek kijelölését.

A hatályos településszerkezeti tervekben megfogalmazott területfelhasználás a települések által a településfejlesztési koncepciókban elfogadott fejlesztési irányokat és az annak megvalósításához szükséges területeket tartalmazza. Társadalmi szempontból így a megyei terv – miután átvette a településszerkezeti terveket – kielégíti a települések fejlesztési

igényeit. Amennyiben a megyei területrendezési terv hatálya időszakában új funkció számára szükségessé válik új terület kijelölése, az területrendezési eljárás keretében megoldható.

A területhasználat hosszú távú, tudatos szabályozását segítik az OTrT–vel összhangban kijelölt azon övezetek, amelyek a beépítésre szánt területek kiterjesztését korlátozzák (pl.: szőlő- gyümölcs termőhelyi kataszter, kiváló termőhelyi adottságú szántó, illetve erdőterületek, magterület, stb.).

Ez a szabályozás ösztársadalmi és megyei érdeket egyaránt szolgál azzal, hogy a megye egyes sajátos értékű területein a területek hosszú távú potenciáljait is meghatározó táji-, természeti, termőhelyi értékek fennmaradjanak.

A térségi területfelhasználásra vonatkozó ajánlások kedvező hatásúak az egyes térségek fenntartható fejlesztéséhez, amely egyszerre helyi és ösztársadalmi érdek.

Az OTrT övezeti rendszerének megfelelően az Országos Ökológiai Hálózat részét képező területeken a megyei tervben lehatárolásra kerülnek a „magterület”, „ökológiai folyosó” és „pufferterület” kategóriák. Ezzel egyidejűleg törlésre kerülnek a hatályos tervben alkalmazott övezetek, mint „védett természeti terület övezete”, „védett természeti terület védőövezete”, „természeti terület övezete”, „ökológiai folyosó övezete”.

A táji-, természeti értékek védelméhez és azoknak az európai értékrend szerinti minősítéséhez ösztársadalmi érdekek fűződnek. Az OTrT új védelmi rendszere a megyei terv szintjén szigorúbb szabályokat tartalmaz a táji-, természeti értékek védelmére, amely a területek hosszú távú fennmaradása és használhatósága szempontjából kedvező változás. Így ezen övezeteknek a Tolna megyei tervben való megjelenítése kedvező a táji-, természeti potenciálok fejlesztése szempontjából.

A terv módosítása során a „kiváló termőhelyi adottságú szántóterület” övezeti lehatárolása Tolna megyében, ahol országosan, sőt európai viszonylatban is kiemelkedően jó a termőföld minősége hosszú távú társadalmi érdekek fűződnek a racionális földhasználati módok használatához és a megyei tervben alkalmazott övezet a településrendezési tervekben is segíti a külterületek területhasználatát a hosszú távú érdekek és területi potenciál megőrzése szerinti szabályozását. A területhasználat módjára vonatkozó ajánlások pedig a települések és a településtervezők számára könnyítik meg a kivételes értékű potenciál megőrzésének elfogadását.

A kiváló termőhelyi adottságú erdőterület is új övezetként került a megyei tervben lehatárolásra. Az erdők, különösen a kiváló termőhelyi adottságú erdőterületek megőrzéséhez társadalmi érdekek fűződnek, mert ezeken a területeken maradt fenn a tájra jellemző összetételű és minőségű honos faállomány, élővilág, amelyek megőrzése a társadalom egészét szolgálja.

A megyei tervben az OTrT–ben meghatározott országos tájképvédelmi területek pontosításra kerültek és kiegészültek a térségi tájképvédelmi területekkel.

Tolna megyében, ahol az alföldi jellegű folyó menti síksági tájtól a változatos dombsági tájig, borvidékekig igen gazdag tájképi elemek, együttesek találhatóak a táji, tájképi potenciál védelme és fejlesztése is kiemelt társadalmi jelentőségű.

Az övezetként lehatárolásra került „nagyvízi meder övezete” Tolna megyében rendkívül fontos. Annak a szabálynak az érvényesítéséhez, miszerint ebben az övezetben beépítésre szánt terület nem jelölhető ki társadalmi és gazdasági érdekek egyaránt fűződnek.

A „földtani veszélyforrás terület övezete” is új elnevezésű térségi övezet. A löszpartokkal, löszdombokkal, mélyen bevágott löszvölgyekkel, utakkal, löszbe vágott pincékkel rendelkező Tolna megyében különös társadalmi jelentősége van ezen övezet fokozottabb figyelembe vételével és az építkezés, tájhasználat, területhasználat olyan szabályozásának, amely csökkenti a löszfal-mozgás, löszpartok leszakadásának lehetőségét.

A megye szerkezeti tervében az OTrT alapján pontosított M9-es nyomvonal szerepel, amely következtében kiszámíthatóbbá válik az egyes településekkel való kapcsolat. Az M65-ös gyorsforgalmi út az új OTrT-ben nem szerepel – helyette a 61-es főúttal egy ideig párhuzamosan futó főutat tartalmaz az országos terv – és nem szerepel új kelet-nyugat irányú főúti összeköttetés a megye fejlettebb keleti és a kevésbé fejlett nyugati, észak-nyugati része között.

Az, hogy a megye nyugati részét elkerülik az országos közúti fejlesztések társadalmi szempontból kifejezetten kedvezőtlen, hiszen az M65-ös törlése után a meglévő, megépült M6-os, M7-es gyorsforgalmi utakra való gyors eljutás lehetőségét legalább főúti szinten meg kellett volna tervezni. Így a megye legfejletlenebb része társadalmilag továbbra is kedvezőtlen helyzetben marad.

A tervben szereplő javaslatok gazdasági szempontú elemzése:

A megye térszerkezetében jelentős változások következnek be a tervezett közlekedési hálózatok és létesítmények megvalósulásával. Legjelentősebb új szerkezeti elemként a tervezett M9-es oldja a Budapest központú sugaras gyorsforgalmi úthálózati struktúrát és közvetlen kapcsolatot teremt a déli országrész dunántúli és alföldi területei között, összekapcsolva a nagy nemzetközi, illetve országos közlekedési tengelyeket. A Kaposvár – Dombóvár urbanizációs tengely az M9 révén településhálózati fejlesztési csomóponttá válik. A keleti és nyugati országrész, a Dél-Dunántúl és a Dél-Alföld közvetlen kapcsolata jön létre. A gyorsforgalmi úthálózat meglévő M6, illetve az M9 tervezett szakaszai révén Tolna megye gyorsforgalmi kapcsolata tovább fog bővülni az ország nagyobb központjai felé és nemzetközi elérhetősége is sokat fog javulni.

A megye településrendszere nem változik, de a megye keleti és déli része a megépült M6-os gyorsforgalmi út, illetve a szekszárdi Duna-híd, az M9-es átvezető szakaszának megépültével jelentős gazdasági fejlesztések fogadására vált alkalmassá.

A megye nyugati – északnyugati része viszont a tervben szereplő közlekedési fejlesztésekkel változatlanul nem tud kitörni az elmaradottságból. Tolna megye gazdaságának, kereskedelmének térbeli szerkezetére vonatkozó tervi megoldások a meglévő ipari parkok, gazdasági területek jobb kihasználását támogatják.

A terv védi a megye területének döntő hányadát kitevő mezőgazdasági árutermelő, gyümölcsstermelő és borvidéki területeket és az erdőket, amelyeket a megye gazdaságára nézve meghatározó, kedvező adottságként kezel.

A természeti, táji és épített környezetre vonatkozó védelmi célú szabályozások, intézkedések és ajánlások azt a célt szolgálják, hogy a megye sokoldalú adottságait hatékonyan legyen képes hasznosítani.

A vízgazdálkodás megújítása és fenntarthatóság előtérbe helyezése a 21. század kiemelt stratégiai feladata. A megye természeti adottságainál fogva felszíni vizekben gazdag. A terv alapján jelentős szerepet kap a folyók árterében folytatható ártéri gazdálkodás lehetősége, összhangban a természetvédelmi és ökológiai követelményekkel. A felszíni állóvizek térségében lehetőség van a turizmus, a gazdasági és természetvédelmi igények összehangolására.

A megyei terv elsődleges célja a térség eltartó képességének és versenyképességének javítása. A területrendezési szabályzat, az övezetekre és a sajátos megyei térségekre vonatkozó irányelvek és ajánlások, valamint a tervben javasolt intézkedések együttesen és összehangoltan szolgálják a megye versenyképességének fokozását.

A hatályos településszerkezeti tervek tartalmának beépítése a megyei tervbe gazdasági szempontból azt jelenti, hogy kiszámíthatóvá válik a területfelhasználás és folyamatos az egyes területek fejleszthetősége.

A megyei szerkezeti tervben alkalmazott „vegyes területfelhasználási térség” kategória gazdasági szempontból kedvező, mert nagyobb és többféle lehetőséget biztosít a települések számára a fejlesztések során.

Az erdőterületek az új OTrT-hez képest és a meglévő erdőterületekhez képest történő növelése, illetve a hatályos megyei tervhez történő csökkentése gazdaságilag kettős hatású. Az erdősítésre alkalmas területeken az erdősítés javítja a terület ökológiai, vadgazdálkodási potenciálját, másrészt a mérsékelt arányú növekedés, illetve a hatályos tervhez való csökkentés a mozaikos, gazdag, racionális tájhasználatot erősíti.

Az egységes mezőgazdasági térség bevezetése a külterjes, illetve belterjes minősítés helyett gazdaságilag nem járt kedvezőtlen hatással, sőt a terület alkalmassága az előbb említett racionális földhasználat (tájhasználat) a terület alkalmasság figyelembevételével nagy teret ad a szakszerűbb mezőgazdasági használatnak.

A hatályos településszerkezeti tervekben rögzített települési területeket a megyei terv tartalmazza. Indokolt esetekben a településtervezés során max 15%-ig a mezőgazdasági térségből van lehetőség, amennyiben az övezeti szabályozás (lásd pld. kiváló termőhelyi adottságú szántóterület ami tilt) engedi a beépítésre szánt területek növelésére. Az új területek igénybevételének csökkentése gazdasági szempontokból is kedvező, hiszen túlkínálattal nem értékeli le a meglévő területeket és elősegíti, hogy az előkészített területek igénybevételére kerüljön sor: Gazdasági szempontból ugyanaz az előnye a beépítésre szánt területek növekedését korlátozó övezeteknek is.

A megyei szinten átgondolt és kijelölt új gazdasági területek elősegítik a gazdaságfejlesztés térségi összehangolását, a települések belterületétől elszakadó új területi kijelölések korlátozása pedig a felesleges kiadások elkerülését is szolgálja.

Az országos ökológiai hálózat új övezetei gazdaságilag korlátozó hatásúak lehetnek, amennyiben a települések az érintett területeken nem dönthetnek szabadon a területek használatáról.

A túlzott méretű korlátozás, a fejlesztési területek leszűkítése a gazdaság fejlesztését kedvezőtlenül befolyásolhatja. Ezért célszerű olyan településfejlesztési célok megfogalmazása, amely összhangban van a település – térség – táji -, természeti és ökológiai potenciáljával.

A területhasználat hosszú távú tudatos szabályozását segíti az OTTrT –vel összhangban kijelölt azon övezetek, amelyek a beépítésre szánt területek kiterjesztését korlátozzák. (pl.: szőlő-, gyümölcsstermőhelyi kataszter, kiváló termőhelyi adottságú szántó, illetve erdőterületek stb.). Tolna megyében országos viszonylatban kimagaslóan magas a kiváló termőhelyi adottságú szántóterület. Alapvető gazdasági érdekek fűződnek ahhoz, hogy ezek a nagymínőségű szántók, illetve kiváló adottságú bor- és gyümölcsstermőhelyek hosszú távon is mezőgazdaságilag hasznosuljanak. Ott ahol a település számára nélkülözhetetlen a gazdasági fejlesztéshez ezen értékes területek igénybevétele, ott a területrendezési hatósági eljárás alapján beépítésre szánt terület kijelölhető, azaz bár a beépítésre szánt terület kijelölését erősen korlátozza ez a szabályozás van lehetőség a gazdasági szempontok érvényesítésére is.

A kiváló termőhelyi adottságú erdőterületek lehatárolása gazdasági szempontból is kedvező, mert tudatosítja az erdőállomány értékét és ismertté teszi az ökológiai s így gazdálkodási szempontból legjobb erdők elhelyezkedését.

Az országos, illetve a térségi tájképvédelmi terület övezete gazdaságilag rövid rávon csak egészen kivételes helyeken hoz gazdasági hasznot. Általánosságban az állapítható meg, hogy az övezetben a beruházások előkészítése és megvalósítása biztosan többletköltséggel jár.

A „rendszeresen belvízjárta terület” övezete lehatárolásának kiemelkedő gazdasági haszna és hatása van, mert megakadályozza, hogy a települések a veszélyt hordozó területek felé bővüljenek és a tájhasználatot is e belvízveszély tudatában alakítsák. Így csökkenthetők a belvizek okozta károk, sőt bizonyos bölcs területhasználattal a víz bizonyos előnyeit is hasznosítani lehet.

Az övezetként lehatárolásra került nagyvízi meder övezetéhez tartozó szabály érvényesítéséhez, amely ezen a területen megakadályozza az új beépítésre szánt terület kijelölését gazdasági és társadalmi érdekek egyaránt köthetők, ezért ez az övezeti lehatárolás gazdasági szempontból is kedvezőnek minősíthető.

A földtani veszélyforrás övezet gazdasági szempontból is igen fontos Tolna megyében. A löszpartok, löszfalak csúszásának, beszakadásának megakadályozása nagymértékben függ a területek használatától. Gazdaságilag itt egy szigorú szabályozás, a megelőzés kedvezőbb, mint egy-egy néha tragikus omlás következményeinek helyrehozatala.

12. AZ ORSZÁGOS TERÜLETRENDEZÉSI TERV ÉS A MEGYEI TERÜLETRENDEZÉSI TERV MÓDOSÍTÁSA ÖSSZHANGJÁNAK IGAZOLÁSA

A 218/2009. (X.6.) Kormány rendelete 7. melléklete szerint a javaslattevő fázis megalapozó munkarészeinek tartalmaznia kell a tervező igazoló számítását arról, hogy a területrendezési terv összhangban van területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 23/A § (1) bekezdés b) pontjában és 23/A § (4) bekezdésben foglaltakkal.

23/A§ (1) b) az országos jelentőségű műszaki infrastruktúra hálózatoknak a tervezési területre vetített hossza legfeljebb +/-10%-kal térhet el az Országos Területrendezési Terv szerkezeti tervében (2. számú rajzi mellékletében) ábrázolt nyomvonal-változattól, kivéve, ha a területi (környezeti, társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat alapján lefolytatott területrendezési hatósági eljárás szerint nagyobb eltérés indokolt;

23/A§ (4) Az országos terület-felhasználási kategóriákra vonatkozó szabályoknak a kiemelt térség vagy a megye területére vetítve, a kiemelt térségi és megyei terület-felhasználási szabályoknak a település közigazgatási területére vetítve kell teljesülnie.

Az országos területfelhasználási kategóriákra vonatkozó előírásokat az OTrT 6.§ (1) bekezdése tartalmazza:

6. § (1) Az országos területfelhasználási kategóriákon belül a kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategóriák kijelölése során a következő szabályokat kell alkalmazni:

- a) az erdőgazdálkodási térséget legalább 75%-ban erdőgazdálkodási térség kategóriába kell sorolni, a fennmaradó részén - a városi ranggal rendelkező települések kivételével - városias települési térség nem jelölhető ki;
- b) a mezőgazdasági térséget legalább 75%-ban mezőgazdasági térség kategóriába kell sorolni, a fennmaradó részén - a városi ranggal rendelkező települések kivételével - városias települési térség nem jelölhető ki;
- c) a vegyes területfelhasználású térséget legalább 75%-ban mezőgazdasági, erdőgazdálkodási vagy vegyes területfelhasználású térség kategóriába kell sorolni, a fennmaradó részén - a városi ranggal rendelkező települések kivételével - városias települési térség nem jelölhető ki;
- d) a települési térséget legalább 75%-ban városias és hagyományosan vidéki települési térség kategóriába kell sorolni;
- e) a vízgazdálkodási térséget legalább 90%-ban vízgazdálkodási térség kategóriába kell sorolni, a fennmaradó részen városias települési térség nem jelölhető ki;
- f) az építmények által igénybe vett térség más térségi területfelhasználási kategóriába nem sorolható.

A térségi szerkezeti terv szerinti közlekedési hálózatnak az Ország Szerkezeti Tervével való összhangját a következő táblázat igazolja:

Közút	OTrT szerinti hossza (km)	Megyei területrendezési terv szerinti hossza (km)	Eltérés (%)
M6 gyorsforgalmi út	84,1980	54,5072	+0,90
M9 gyorsforgalmi út	54,0369	84,1980	0,00
6-os főút	79,0320	79,0320	0,00
55-ös főút	12,0017	12,0108	+0,08
56-os főút	31,7960	31,7960	0,00
61-es főút	72,8693	72,8271	-0,06
611-es főút	8,6805	8,6609	-0,23
63-as főút	34,2828	34,2172	-0,20
65-ös főút	63,3770	63,6746	+0,47
Nagykónyi – Lajoskomárom – Székesfehérvár új főút	23,3304	23,1979	-0,57
Sávoly – Marcali – Somogyvár – Gamás – Nagykónyi új főút	12,1539	12,1539	0,00

Térségi területfelhasználási kategória	Ország Szerkezeti Terve szerinti terület (ha)	Megyei térségi szerkezeti ter szerinti terület (ha)	Az OTrT-hez viszonyított megyei tervi terület aránya (%)
Erdőgazdálkodási térség	47725	70425	147,56
Vegyes területfelhasználású térség	33490	62755+7441=70196	209,60
Települési térség (Kaposvár)	4220	5151	122,06
Vízgazdálkodási térség	5818	5822	100,07
Mezőgazdasági térség	278976	218636	78,37

Az erdőgazdálkodási térség területét a térségi szerkezeti terv a meglévő erdőterületek figyelembe vételével, annak összefüggő erdőrendszerré történő fejlesztésével jelölte ki. Az OTrT csak a nagyobb összefüggő, legalább 1000 ha területű erdős térségeket jelölte ki erdőgazdálkodási térségként, a megye területrendezési terve azonban már a legalább 57 ha-os erdőket is kijelölheti. Ezzel magyarázható, hogy a megye térségi szerkezeti terve az OTrT szerinti Ország Szerkezeti Tervéhez képest jóval nagyobb erdőgazdálkodási térséget ábrázol. Az Ország Szerkezeti Tervéhez képest a vegyes területfelhasználású térség területét több mint duplájára növeltük a térségi szerkezeti terven. Ennek oka, hogy az erdőgazdálkodási térség közvetlen környezetében olyan dombvidéki mozaikos erdős-mezőgazdasági táj található, ahol a mezőgazdaság és erdőgazdálkodás egyaránt meghatározó.

A térségi szerkezeti terv szerinti mezőgazdasági térség területét az OTrT által meghatározott keretek között csökkentettük. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a mezőgazdaság tájgazdálkodási jelentőségét csökkenteni kívánjuk, hiszen a vegyes területfelhasználású térség területének jelentős részén is meghatározó marad a mezőgazdasági tájhasználat.

Az OTrT települési térségként – a megye területén – Szekszárd, Dombóvár és Paks területét jelölte ki. A többi települést csupán szimbólummal jelöli az Ország Szerkezeti Terve. Ebből következően a területi összehasonlítás csak a három település esetén végezhető el. Mivel a megye térségi szerkezeti terve a három település hatályos településszerkezeti tervével összhangban nagyobb települési térséget jelölt ki, így az OTrT-vel ez a „pontosítás” is összhangban van.

A vízgazdálkodási térség területe az OTrT fogalommeghatározása szerint lényegében a vízmedrek területe, így – mivel térségi jelentőségű tervezett „vízmeder” a megyében nincs – az OTrT és a térségi szerkezeti terv szerinti vízgazdálkodási térség területe azonosnak tekinthető. Az összehasonlításnál az állóvizeket és az OTrT szerint területtel jelölt Duna vízmedrét számítottuk, a kisebb vízfolyások területét nem, mivel azok területe sem az OTrT-ben, sem a térségi szerkezeti terven területtel nem ábrázolható.

13. A RENDELET TERVEZET EGYSÉGES SZERKEZETBEN TOLNA MEGYE TERÜLETRENDEZÉSI TERVÉRŐL SZÓLÓ RENDELETTEL

A Tolna Megyei Önkormányzat

1/2005.(II.21.)

önkormányzati rendelete

TOLNA MEGYE TERÜLETRENDEZÉSI TERVÉRŐL

A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 70.§.(1) bekezdés c) pontja, valamint a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 11.§.(1) bekezdés a) pontja és (2) bekezdés b) pontja felhatalmazása alapján az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény megyei területrendezési tervekre vonatkozó előírásainak megfelelően Tolna megye területrendezési tervéről az alábbi rendeletet alkotja.

Általános rendelkezések

1.§.

(1) A rendelet célja, hogy meghatározza a megye egyes térségei területfelhasználásának feltételeit, a műszaki-infrastrukturális hálózatok összehangolt térbeli rendjét, tekintettel a fenntartható fejlődésre, valamint a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek megőrzésére, illetve erőforrások védelmére.

(2) A rendelet hatálya Tolna megye területére terjed ki.

A megye Térségi Szerkezeti Terve

2.§.

(1) A megye Térségi Szerkezeti Tervét M=1:100000 méretarányban a rendelet 1. melléklete tartalmazza.

(2) A Térségi Szerkezeti Terv szerint meghatározott megyei területfelhasználási kategóriák:

- a) erdőgazdálkodási térség,
- b) mezőgazdasági térség,
- c) vegyes területfelhasználású térség,
- d) városias települési térség,
- e) hagyományosan vidéki települési térség,
- f) vízgazdálkodási térség.

3.§.

Ha a település ezen rendelet hatályba lépése előtt már hatályos településszerkezeti terve által kijelölt belterület és az ahhoz szervesen kapcsolódó beépített és beépítésre szánt területek együttes területe, továbbá a beépített és beépítésre szánt külterületi lakott helyek területe nagyobb, mint a térségi szerkezeti terv szerinti települési terület, akkor a települési területhasználati egységek kijelölése során a településszerkezeti terv szerinti jellemzően beépített és beépítésre szánt együttes területet kell települési területként figyelembe venni.

4.§.

Az országos és térségi jelentőségű műszaki infrastruktúra-hálózatok térbeli rendjét és az országos és térségi jelentőségű egyedi építmények elhelyezkedését az 1. melléklet szerinti Térségi Szerkezeti Terv, a térbeli rend szempontjából meghatározó települések felsorolását pedig a 2. melléklet tartalmazza.

5.§.

Térségi övezetek

A megye térségi övezeteinek területét M=1:100000 méretarányban a Rendelet 3. mellékletei tartalmazzák az alábbiak szerint:

1. Magterület (3.1. melléklet)
2. Ökológiai folyosó (3.1. melléklet)
3. Pufferterület (3.1. melléklet)
4. Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület (3.2. melléklet)
5. Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület (3.3. melléklet)
6. Erdőtelepítésre alkalmas terület (3.3. melléklet)
7. Országos jelentőségű tájképvédelmi terület (3.4. melléklet)
8. Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület (3.4. melléklet)
9. Világörökség és világörökség-várományos terület (3.5. melléklet)
10. Történeti települési terület (3.5. melléklet)
11. Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület (3.6. melléklet)
12. Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területe (3.7. melléklet)
13. Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület (3.8. melléklet)
14. Együtt tervezhető térség (3.9. melléklet)
15. Kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület (3.10. melléklet)
16. Térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület (3.11. melléklet)
17. Nagyvízi meder (3.12. melléklet)
18. Földtani veszélyforrás területe (3.13. melléklet)
19. Vízerózióknak kitett terület (3.14. melléklet)
20. Szélerózióknak kitett terület (3.15. melléklet)

6.§.

A felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területének övezetében a következő szabályokat kell alkalmazni:

- a) Az övezet területén lévő vízfolyást az övezeten kívülről érkező tisztított szennyvíz befogadjaként nem lehet felhasználni. Amennyiben a meglévő szennyvíz-hálózat befogadója az övezeten belül található, akkor a hálózat üzemeltetőjét kötelezni kell az övezetre vonatkozó szennyvíztisztítási követelmények betartására.
- b) Az övezet területén lévő szennyvíztisztító telepre az övezeten kívül keletkezett szennyvíz akkor vezethető, ha a szennyvíztisztító telep az övezetre vonatkozó szennyvíztisztítási követelményeknek megfelel.

7.§.

Az egyes települések 3.1-3.15. mellékletek szerinti övezetekkel való érintettségét a rendelet 4. melléklete tartalmazza.

Záró rendelkezések

8.§.

E rendelet kihirdetés napján lép hatályba.

9.§.

A megyei területrendezési terv felülvizsgálata legalább 10 évente történik.

(A hatályos rendeletről a vastagbetűs szabályok maradtak meg.)

14. TERVEZŐI NYILATKOZAT

Alulírott Lázár Tibor vezető területrendező tervező nyilatkozom arról, hogy Tolna megye területrendezési terv módosítása az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvénnyel összhangban készült.

Budapest, 2011. május 27.

Lázár Tibor
vezető területrendező tervező
TR1 01-5041/01